

Tartalom

I Állásfoglalások, ajánlások és vélemények

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 579. plenáris ülészaka, 2023. 06. 14. – 2023. 06. 15.

2023/C 293/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai élelmiszerpolitikai tanács, a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó jövőbeli uniós kereten belüli új irányítási modell megvalósítása (saját kezdeményezésű vélemény)	1
2023/C 293/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energiaválság hatása az európai gazdaságra (saját kezdeményezésű vélemény)	8
2023/C 293/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az új saját források második csomagja (feltáró vélemény)	13
2023/C 293/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU kibevédelmi politikája (saját kezdeményezésű vélemény)	21
2023/C 293/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld kollektív tárgyalás: bevált gyakorlatok és jövőbeli kilátások (feltáró vélemény)	27
2023/C 293/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A HIV miatti megbélyegzés elleni küzdelemre irányuló intézkedések (feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	34
2023/C 293/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU rendkívüli intézkedéseinek és rezilienciájának nyomon követése az energetika terén (Feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	42
2023/C 293/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalokkal szembeni egyenlő bánásmód a munkaerőpiacon (saját kezdeményezésű vélemény)	48

2023/C 293/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv (feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	58
2023/C 293/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Együttműködés az ifjúságpolitika területén (feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	68

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 579. plenáris ülészsaka, 2023. 06. 14. – 2023. 06. 15.

2023/C 293/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az áruk javítását előmozdító közös szabályok meghatározásáról, továbbá az (EU) 2017/2394 rendelet, valamint az (EU) 2019/771 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (COM(2023) 155 final – 2023/0083 (COD))	77
2023/C 293/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2009/102/EK és az (EU) 2017/1132 irányelvnek a társasági jog területén igénybe vehető digitális eszközök és folyamatok használatának további kiterjesztése és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról (COM(2023) 177 final – 2023/0089 (COD))	82
2023/C 293/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kifejezetten környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztásáról és kommunikációjáról (zöld állításokról szóló irányelv) (COM(2023) 166 final – 2023/0085 (COD))	86
2023/C 293/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az EU makroregionális stratégiáinak végrehajtásáról (COM(2022) 705 final)	91
2023/C 293/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai régiók tehetséspotenciáljának kiaknázása [COM(2023) 32 final]	100
2023/C 293/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2019/1009 rendeletnek az uniós terménynövelő anyagok digitális címkézése tekintetében történő módosításáról [COM(2023) 98 final – 2023/0049 (COD)]	108
2023/C 293/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2019/943 és az (EU) 2019/942 rendeletnek, valamint az (EU) 2018/2001 és az (EU) 2019/944 irányelvnek az uniós villamosenergia-piaci szerkezet javítása érdekében történő módosításáról (COM(2023) 148 final – 2023/0077 (COD))	112
2023/C 293/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Hidrogénbankról (COM(2023) 156 final)	127
2023/C 293/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye –Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a vezetői engedélyekről, az (EU) 2022/2561 európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2018/1724 európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2006/126/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 383/2012/EU bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről (COM(2023) 127 final – 2023/0053 (COD)) valamint javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a járművezetéstől való egyes eltiltások uniós szintű hatályáról (COM(2023) 128 final – 2023/0055 (COD))	133
2023/C 293/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 1227/2011/EU és az (EU) 2019/942 rendeletnek a nagykereskedelmi energiapiacra folytatott piaci manipulációval szemben az Unió számára biztosított védelem javítása érdekében történő módosításáról (COM(2023) 147 final)	138

2023/C 293/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közutakon közlekedő nem közúti mozgó gépek jóváhagyásáról és piacfelügyeletéről, valamint az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról (COM(2023) 178 final — 2023/0090 (COD)) .	142
2023/C 293/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a lőszergyártás támogatásáról szóló jogszabály létrehozásáról (COM(2023) 237final – 2023/0140 (COD))	143
2023/C 293/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és végrehajtási intézkedések megállapításáról szóló (EU) 2019/833 rendelet módosításáról (COM(2023) 108 final – 2023/0056 (COD))	144

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 579. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 06.
14. – 2023. 06. 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai élelmiszerpolitikai tanács, a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó jövőbeli uniós kereten belüli új irányítási modell megvalósítása

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 293/01)

Előadó: **KÁLLAY Piroska**

Közgyűlési határozat:	2023.1.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	179/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az uniós élelmiszerrendszer válaszúthoz érkezett, és polikrízissel, azaz különböző, egymással összefüggő környezeti, éghajlati, egészségügyi és társadalmi kihívással szembesül. Tekintettel az élelmiszerrendszer válságának sürgető voltára, valamint a gyors magatartásbeli változás szükségességére, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az európai élelmiszerpolitikai tanács létrehozására irányuló felhívása idősebb, mint valaha.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az élelmiszerpolitikai tanács elősegítené az élelmiszerpolitikai döntéshozatal integráltabb és részvételen alapuló megközelítését, felgyorsítaná a szakpolitikák összehangolását uniós, nemzeti és helyi szinten, és ami a legfontosabb, javítaná az uniós élelmiszerpolitika minőségét, és növelné legitimitását. Mindez hozzájárulna a fenntarthatóbb és kiegyensúlyozottabb vidék- és városfejlesztés előmozdításához is.

1.3. Az EGSZB üdvözi a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó uniós keret bejelentését, amely lefekteti az értéklánc valamennyi szereplője által végrehajtandó rendszerszintű változások alapjait; hangsúlyozza, hogy a keretre a jelenlegi Európai Bizottságnak haladéktalanul javaslatot kellene tennie, hogy időben kezelni lehessen az élelmiszerrendszer előtt álló kihívásokat – minden késedelem veszélyezteti „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia sikerét; kéri az Európai Bizottságot, hogy kötelezze el magát az érdekelt feleknek és a civil társadalomnak a keret új irányításába történő strukturált bevonása mellett, és rámutat arra, hogy az európai élelmiszerpolitikai tanácsra vonatkozó elképzelés megfelelően illeszkedne ebbe.

1.4. Az EGSZB tudomásul veszi az élelmiszerekkel kapcsolatos helyi, regionális és nemzeti szintű platformok létezését, de úgy véli, hogy ezek a meglévő fórumok nem elegendőek a fenntartható és igazságos élelmiszerrendszer, valamint a reziliencia és a felkészültség uniós szintű, tényleges eléréséhez. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy tovább kell erősíteni az élelmiszer-demokráciát, és be kell építeni az élelmézőpolitikai folyamatba.

1.5. Az EGSZB úgy képzeli el az európai élelmézőpolitikai tanácsot mint egy tudományos alapokon nyugvó, több érdekelt felet tömörítő és többszintű platformot és mint egy intézményi, független struktúrát, amelynek lehetséges tagjai:

- tudományos szakértők és tudósok,
- az élelmiszer-ellátási lánc szereplői (mezőgazdasági termelők, élelmiszeripari vállalkozások és feldolgozók, kiskereskedők, szakszervezetek stb.), az oktatási rendszer szereplői és civil társadalmi szervezetek (szegénység elleni hálózatok, élelmiszerbankok, közösségi platformok, környezetvédelmi és fejlesztéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek); a fiatalok képviselői. Emellett a szociális partnerek részvétele az európai élelmézőpolitikai tanácsban kifejezetten ajánlott, hogy mérlegelni lehessen a munkaerőpiacon szükséges változásokat,
- az európai intézmények képviselői (Parlament, Tanács, Európai Bizottság, EGSZB, RB).

A kezdeti szakaszt követően az európai élelmézőpolitikai tanácsba be kell vonni a helyi, regionális és nemzeti szintek, valamint az élelmézőpolitikai tanácsok képviselőit is, és biztosítani kell az érintett szintek közötti szervezett összeköttetést, valamint a tagállamok képviselőinek egyenlő részvételhez való jogát az Unió szintjén. Jelenleg a nemzeti élelmézőpolitikai tanácsok nem elég elterjedtek ahhoz, hogy biztosítsák valamennyi ország egyenlő képviselőtét.

1.6. Az európai élelmézőpolitikai tanácsnak megbízható és átlátható struktúrájának kell lennie, és hozzá kell járulnia az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjében kihívásként meghatározott élelmézői kérdések megoldásához. Az európai élelmézőpolitikai tanács

1.6.1. olyan intézményi szerv legyen, amelyet az uniós intézmények elkötelezetten támogatnak;

1.6.2. legyen a megbízható tanácsadás és a tényeken alapuló szakpolitikai lehetőségek állandó forrása az uniós élelmiszerrendszer irányításával kapcsolatban, amelynek az uniós intézmények visszajelzést és indokolással ellátott válaszokat adnak;

1.6.3. javítsa a szakpolitikai területek közötti koherenciát (például a közös agrárpolitika, a közös halászati politika, az élelemhez való jog, az egészséges étrenddel kapcsolatos szabályozás, a közbeszerzés, az oktatási politikák stb.), és mozdítsa elő a társadalmi innovációkat az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjének jóléte érdekében, figyelembe véve a mezőgazdasági termelők generációs megújulásának szükségességét. Az EGSZB különösen fontosnak tartja, hogy az oktatási rendszerben az élelmézővel kapcsolatos kiemelt tartalmakat határozzanak meg mind az agrár-élelmiszeripari ágazat, mind az illetékes oktatási hatóságok bevonásával;

1.6.4. szükség esetén hozza létre az élelmézőpolitikai tanácsok uniós szintű hálózatát, amely platformként működik a bevált gyakorlatok és a következtetések cseréjére az uniós szakpolitikák megalapozása és befolyásolása érdekében.

1.7. Az EGSZB kész találkozási pontként szolgálni az európai élelmézőpolitikai tanács számára. Már létezik hasonlóra egy sikeres példa: a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja, amely az EGSZB és az Európai Bizottság közös kezdeményezése.

2. Háttér

2.1. Élelmiszerrendszerünk polikrízissel, azaz különféle, egymással összefüggő kihívással szembesül⁽¹⁾: környezeti kihívásokkal (üvegházhatásúgáz-kibocsátás, amely az élelmiszer termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának módjához kapcsolódik, a biodiverzitás csökkenése, a halállományok kimerülése, a talaj szervesanyag-tartalmának elvesztése, talajerózió stb.) egészségügyi kihívások (az étrenddel összefüggő betegségek számának növekedése), a gazdaságok megszűnése, a fenntartható és egészséges élelmiszerekhez való hozzáférés hiánya, rossz munkakörülmények. Ugyanakkor az élelmiszerrendszerek már jelenleg is jelentős nyomás alatt állnak a halmozott éghajlati sokkhatások, a változó időjárási viszonyok, az ökoszisztéma összeomlása, valamint a föld, a talaj és a vízi utak pusztulása miatt. Végezetül, az élelmiszerrendszerekről folytatott viták egyre inkább megtévesztő tájékoztatásnak és kommunikációnak vannak kitéve.

⁽¹⁾ Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix [Az európai élelmiszerrendszer átalakítása – Az uniós szakpolitikák összetételének értékelése] – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu) és Prof. De Schutter, az EGSZB-nél 2023. április 14-én tartott prezentáció.

2.2. Az Európai Bizottság jelenleg dolgozza ki a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó új uniós keretet, amelyről „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia rendelkezett, és amelynek közzététele 2023 végére várható. A keret lefekteti azon rendszerszintű változások alapjait, amelyeket az élelmiszerrendszerben részt vevő valamennyi érdekelt félnek – köztük a politikai döntéshozóknak, a vállalkozóknak és a fogyasztóknak – végre kell hajtania a fenntartható uniós élelmiszerrendszerre való áttérés felgyorsítása érdekében. A keret megteremtí az élelmiszerrendszerek jövőbeli irányítási modelljének alapját is, és hozzájárul a fenntartható fejlődési célok megvalósításához, amihez együttműködésen alapuló, átfogó megoldásokra lesz szükség a különböző kormányzati, minisztériumi, ágazati és a teljes élelmiszer-ellátási lánc részvételével. Az élelmiszerrendszerek előtt álló kihívások időben történő kezelése érdekében az EGSZB kéri, hogy sürgősen fogadják el a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó uniós keretet – minden kétséget kizáróan veszélyeztetné „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia sikerét. A keretnek határidőhöz kötött célkitűzéseket, az előrelépés mérését lehetővé tevő mutatókat és korrekciós mechanizmusokat kell tartalmaznia arra az esetre, ha a célok nem teljesülnek.

2.3. Az élelmiszerrendszer fenntarthatóbb eredményekre való átállásának elősegítése érdekében az EGSZB – korábbi véleményeiben⁽²⁾ –, valamint más szakértők és civil társadalmi szervezetek is egyre inkább rámutattak arra, hogy erősíteni kell az élelmiszer-demokráciát. Tekintettel az élelmiszerrendszer válságának sürgető voltára⁽³⁾ – amelynek oka részben kétségtelenül az ukrajnai háború –, valamint a gyors magatartásbeli változás szükségességére, kevés időnk maradt arra, hogy előmozdítsuk a hatékonyabb és legitimebb irányítási rendszereket. Úgy véljük, hogy a nyilvánosság és az élelmiszerrendszerben részt vevő érdekelt felek részvételének növelésével létrejövő demokratikus innovációk – így például az élelmiszerpolitikai tanácsok – elő fogják mozdítani az élelmiszerpolitikai döntéshozatal minőségét és legitimitását⁽⁴⁾.

2.4. Az élelmiszerpolitikai tanácsok meghatározásuk szerint különböző érdekelt felek közösségi alapú koalíciói, akik egy adott földrajzi régióban együttműködnek az élelmiszerrel kapcsolatos kérdések kezelése érdekében⁽⁵⁾. A „politika” minősítés pontossága megkérdőjeleződött, mivel e tanácsok, élelmiszer-koalíciók vagy bizottságok némelyike el kívánja kerülni, hogy politikai szereplőnek tekintésük, míg mások a politika mellett a programokra is összpontosítanak. Ezekben az inkluzivitásra törekvő és demokratikus elveket valló szervezetekben az élelmiszerrendszer valamennyi részében jelen lévő érdekelt felek részt vesznek, egy asztalhoz ültetve az egyéneket, a helyi önkormányzatokat, a nonprofit szervezeteket és a különböző gazdasági ágazatok – a mezőgazdaság, az egészségügy és az oktatás – képviselőit, hogy együttműködjenek olyan élelmiszerpolitikai kezdeményezésekben, amelyek a közösségük minden tagja számára elősegítik az egészséges, megfizethető és fenntartható élelmiszerekhez való hozzáférést.

2.5. Az első élelmiszerpolitikai tanácsok az 1980-as években jelentek meg az Egyesült Államokban⁽⁶⁾, és számuk azóta egyre nő, és egyre változatosabbá válnak. Bár Európa későn csatlakozott a mozgalomhoz, az elmúlt évtizedben az élelmiszerpolitikai tanácsok gyors ütemben jelentek meg Európában⁽⁷⁾. A szakirodalom szerint az élelmiszerpolitikai tanácsok létrehozása Európában a milánói városi élelmiszerpolitikai paktum 2015-ös ratifikálásával kezdődött el, amely a világ több mint 260 városa által aláírt, a városi élelmiszerpolitikáról szóló nemzetközi megállapodás, és számos európai városban/regióban támogatta az élelmiszerpolitikai tanácsok létrehozását. Az élelmiszerpolitikai tanácsok vidéki vagy elővárosi régiókban is megjelentek anélkül, hogy közvetlenül kapcsolódnának egy-egy városhoz⁽⁸⁾.

2.6. Az élelmiszerpolitikai tanácsok általában regionális és/vagy helyi szinten működnek, bár vannak állami/tartományi és nemzeti szinten tevékenykedő élelmiszerpolitikai tanácsok is. Ezek gyakran azt a célt szolgálják, hogy összekapcsolják a városokat a környező régiók élelmiszer-termelésével, és biztosítsák a helyi és regionális élelmiszerpolitikák hatékony irányítását, de a nem városi közösségek számára is fontosak lehetnek. E tanácsok olyan hálózatokként értelmezhetők,

(2) Többek között: Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 129., 2018.4.11., 18. o.) és Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságvéleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért [COM(2020) 381](HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

(3) Lásd az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) jelentéseit: www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

(4) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* [Hatalmat az embereknek? Az élelmiszer-demokráciára irányuló kezdeményezések hozzájárulása a demokratikus javakhoz], Jeroen J. L. Candel, 2022. május.

(5) A fogalom meghatározásokat lásd a következő tudományos cikkekben: *Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy—a comparative case study from the Upper-Rhine region* (Mooney, 2022) és *Food Policy Councils: Lessons learned* (Harper et al., 2009).

(6) Az Egyesült Államok első élelmiszerpolitikai tanácsa 1982-ben jött létre Knoxville-ben (Tennessee).

(7) Az európai élelmiszerpolitikai tanácsokra vagy hasonló városi élelmiszerpolitikai kezdeményezésekre példák találhatóak a Horizont 2020 és a Horizont Európa azon projektjeiben, amelyek az agrár-élelmiszeripari politikákra és az élelmiszerrendszerek javítását célzó eszközökre összpontosítanak, mint például a Cities2030, a FoodSHIFT 2030, a FoodCLIC, a FEAST és a FOOD TRAILS.

(8) Franzen-Castle, L. et al. „Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers” [A vidéki közösség tagjainak bevonása az élelmiszer-politikai tanácsokba az élelmiszerekhez való hozzáférés javítása érdekében: Ösztönzők és akadályok]. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition* 17., 207–223. o. (2022).

amelyek a fenntarthatóság célkitűzését összekötik a demokrácia és a jó kormányzás céljaival azáltal, hogy részvételi, együttműködésen alapuló és tanácskozási folyamatokat kezdeményeznek a mezőgazdasági termelők, az élelmiszeripari vállalkozók, a fogyasztók és mások között. Az Európai Unióban a főbb példák közé tartozik a (2017-ben létrehozott) katalán élelmiszerpolitikai tanács⁽⁹⁾, amelynek irányító testülete 33 tagból áll, melyek között ott vannak a helyi és regionális önkormányzatok, az élelmiszerlánc kulcsszereplői, vidéki emberek (de tervezik, hogy a testületbe még öt új tagot meghívják, akik többek között az oktatási, a kulturális, az egyenlőségi és a nőjogi minisztériumot képviselik majd), és 42 város részvételével működik, valamint az Élelmiszerpolitikai Tanácsok Hálózata (2016), amely 30 helyi (elsősorban németországi) élelmiszerpolitikai tanácsot tömörít alulról felfelé építkező megközelítéssel, és még 40 alapítási kezdeményezés tartozik hozzá.

2.7. Az EU-ban kevesebb példa van nemzeti élelmiszerpolitikai tanácsokra. Franciaországban a Nemzeti Élelmiszertanács (CNA⁽¹⁰⁾) a minisztereket az élelmiszerpolitika alakításával kapcsolatban segítő, független tanácsadó testület, amely véleményeket bocsát ki az állami döntéshozatal előkészítésére, valamint az élelmiszerlánc különböző érdekelt feleinek tájékoztatására olyan témákban, mint az élelmiszer-minőség, a fogyasztók tájékoztatása, a táplálkozás, az egészségbiztonság, az élelmiszerekhez való hozzáférés és a válságmegelőzés. A *Terres en ville*, a városi mezőgazdasági és élelmiszerpolitika érdekelt feleinek⁽¹¹⁾ 2000-ben létrehozott hálózata a közös célokkal rendelkező francia városokat és agrárkamarákat⁽¹²⁾ tömöríti, hogy a helyi választott tisztviselők és a szakemberek közösen dolgozzák ki a nagyvárosi mezőgazdasági és élelmiszerpolitikákat. Ezeket a területi élelmiszerprojekteket a közigazgatási szervek finanszírozzák és irányítják, ami néha feszültségekhez vezet a többi intézményi szinttel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a polgárokat (helyi és nemzeti szinten) nem vonják be az élelmiszerpolitikák kialakításába. Portugáliában 2018-ban létrehozták a Nemzeti Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozási Tanácsot (CONSANTP)⁽¹³⁾. Luxemburgban a 2018–2023-as koalíciós megállapodásban helyet kapott a Nemzeti Élelmiszerpolitikai Tanács elnevezésű, több érdekelt felet tömörítő szervezet létrehozása⁽¹⁴⁾, ám erre mindeddig nem került sor. Hollandiában folyamatban van egy, a mezőgazdaság jövőjéről szóló polgári csúcstalálkozó szervezése, de mindeddig nem kapták meg a támogatást/finanszírozást a politikai döntéshozók-tól⁽¹⁵⁾.

2.8. Érdemes megemlíteni az Északi Miniszertanács által, illetve számára létrehozott északi élelmiszerpolitikai laboratóriumot⁽¹⁶⁾ is, amelynek célja, hogy „segítse az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési céljaiban kihívásként azonosított élelmiszeri kérdések kezelését”.

2.9. Véleményeiben⁽¹⁷⁾ az EGSZB szorgalmazta egy európai élelmiszerpolitikai tanács létrehozását, amely elősegítené az élelmiszerpolitikai döntéshozatal integráltabb és részvételen alapuló megközelítésének megvalósítását, felgyorsítaná a politikák összehangolását uniós, nemzeti és helyi szinten, platformot biztosítana az érdekelt felek számára ahhoz, hogy a bevált gyakorlatok megosztása révén tanulhassanak egymástól, és biztosítaná, hogy a különböző ágazatok valamennyi szempontját figyelembe vegyék.

2.10. Ez a saját kezdeményezésű vélemény konkrét ötleteket kíván nyújtani az élelmiszerrendszerek irányításához, valamint a civil társadalom – többek között a fiatalok – érdemi és strukturált szerepvállalásához az élelmiszerpolitikák kidolgozásában, nyomon követésében és végrehajtásában. A vélemény azt is megvizsgálja, hogy miként lehetne bevonni az oktatásért felelős hatóságokat, valamint az iskolák és a szülők civil társadalmi képviselőit annak érdekében, hogy elősegítsék a jövő nemzedékeinek a fenntartható és egészséges élelmiszerekkel kapcsolatos korai oktatását, a fiatalok oktatásával⁽¹⁸⁾ és az uniós iskolaprogrammal⁽¹⁹⁾ kapcsolatos közelmúltbeli munkára alapozva.

3. A helyi és nemzeti szinten már létező élelmiszerpolitikai tanácsokkal kapcsolatos tanulságok

3.1. A meglévő élelmiszerpolitikai tanácsokat különböző jogi és szervezeti formákkal és struktúrákkal, küldetésekkel, célkitűzésekkel és tevékenységekkel rendelkező szervezetek alkotják, amelyek az általuk kiszolgált városi közösség igényeihez és prioritásaihoz igazodnak, és a nonprofit szervezetektől a hibrid szerveződésekön át az (ön)kormányzati szervekig sokféle szervezetet magukban foglalnak. A városi élelmiszerrendszerek fejlesztését és átalakítását célzó különböző részvételi megközelítésekkel és módszerekkel rendelkeznek.

⁽⁹⁾ Consell Català de l’Alimentació.

⁽¹⁰⁾ CNA: www.cna-alimentation.fr/.

⁽¹¹⁾ Terres en villes: www.terresenvilles.org/.

⁽¹²⁾ Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (2022).

⁽¹³⁾ Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.

⁽¹⁴⁾ Élelmiszerpolitikai Tanács: <https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/>.

⁽¹⁵⁾ <https://g1000landbouw.nl/>.

⁽¹⁶⁾ Északi élelmiszerpolitikai laboratórium: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.

⁽¹⁷⁾ Többek között: HL C 129., 2018.4.11., 18. o. és HL C 429., 2020.12.11., 268. o.

⁽¹⁸⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok felkészítése az oktatás révén a fenntartható fejlődés megvalósítására (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 100., 2023.3.16., 38. o.).

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB tájékoztató jelentése: Az uniós iskolaprogram értékelése.

3.2. E szervezetek mindegyikénél egy közös cél látszik kirajzolódni, nevezetesen hogy egy fenntartható, egészségesebb, átlátható és méltányosabb ételrendszer kell kiépíteni mindenki számára. A helyi és regionális ételmezei politikai tanácsok további célkitűzései közé tartozik az ételmezei-önrendelkezés megvalósítása, a rövidebb és helyi ételmezei-ellátási láncok kialakítása, az ételmezei-pazarlás csökkentése, közösségi kertek kialakítása, a városok és a vidéki területek összekapcsolása, a helyi ételmezei piacok fejlesztése, a városi mezőgazdaság előmozdítása és az dinamikus étkezési kultúra előmozdítása.

3.3. E cél elérése érdekében ezek a szervezetek számos olyan tevékenységet folytatnak, amelyek nem mindig járnak szakpolitikai fejlesztéssel, szakpolitikai tanácsadással vagy szakpolitikai változtatással. Az ételmezei politikai tanácsok többsége alulról felfelé építkező megközelítésből indul ki, és támogatja a hálózatépítést, az érdekérvényesítést, az oktatást, a tudatosság-növelést és a projektfejlesztést. Mások – például Franciaországban – a szakpolitikai célokhoz igazodnak.

3.4. A közösségalapú ételmezei politikai tanácsok az „ételmezei-demokráciát” kívánják az eljárások vezérelvévé tenni. A koordinációra, tanácsadásra stb. szolgáló szervezeti struktúrák lehetővé teszik a különböző érdekelt felek számára, hogy részt vállaljanak a vezetésben, a segítségnyújtásban, a partnerségekben és egyéb önkormányzati feladatokban. Az ételmezei politikai tanácsok tagja lehet bárki, aki érdeklődik a fenntartható ételmezei rendszerekkel kapcsolatos kérdések iránt, és hajlandó betartani a demokratikus elveket. A rendszeres tagságon kívül az ételmezei politikai tanácsok gyakran építenek ki intézményi partnerségeket kormányzati ügynökségekkel, vállalkozásokkal és civil társadalmi szervezetekkel, amelyek aktívan tevékenykednek a jelenlegi ételmezei rendszerek fenntarthatóvá átalakításában; ezek a partnerségek is demokratikus gyakorlatokon alapulnak, beleértve a kollektív ellenőrzést és döntéshozatalt. Végül, de nem utolsósorban az ételmezei politikai tanácsok partnerségben működnek az (ön)kormányzattal, ami jól mutatja az irányítás demokratikus jellegét.

3.5. Az ételmezei politikai tanácsok szempontjából az átfogó cél az ételmezei rendszer fenntarthatósága, és olyan stratégiai (általános) célok elérésére törekszenek, mint például a reziliens ételmezei rendszerek támogatása, az egészséges és fenntartható étrendekhez való hozzáférés és a rájuk vonatkozó ismeretek javítása, az ételmezei-pazarlás elleni küzdelem a körforgásos gazdaságra támaszkodva, a gazdasági fejlődés támogatása, az ételmezei rendszeren belüli méltányosság előmozdítása, a környezeti fenntarthatóság előmozdítása, valamint az egészséges ételmezei rendszerekkel kapcsolatos ismeretek és kereslet növelése.

3.6. Az európai ételmezei politikai tanácsokban két jogi forma a meghatározó: egyesületek és nonprofit szervezetek, a civil társadalom által létrehozott alulról felfelé építkező struktúrák, illetve a helyi önkormányzati hatóságok által létrehozott, hierarchikus struktúrák. A legtöbb ételmezei politikai tanács a polgárok mellett sokféle tagot tömörít, például magánvállalkozásokat, közigazgatási szerveket, valamint az ételmezei-, az egészségügyi és az oktatási ágazatban érdekelt feleket. Emellett a helyi közösség társadalmi csoportjainak széles körét is képviselik.

3.7. Finanszírozásukban jelentős eltérések vannak. Egyes ételmezei politikai tanácsok fizetett alkalmazottakkal és/vagy (nagyszabású) finanszírozott programokkal és projektekkel rendelkeznek, míg mások teljes mértékben hozzájárulásokra és önkéntesekre támaszkodnak. A finanszírozási források az éves kormányzati támogatástól a tagsági díjakig, a kutatási vagy egyéb támogatásokig, a magánalapítványok támogatásáig és az adományokig terjednek. A nonprofit szervezetként vagy egyesületként létrehozott ételmezei politikai tanácsok fő finanszírozási forrásai az adományszervezési tevékenységek, a tagok befizetései, az adományok és az állami támogatások, míg az önkormányzatok által alapított ételmezei politikai tanácsok többnyire a város éves költségvetésére támaszkodnak.

3.8. Vannak potenciális buktatók is: a kutatások azt mutatják, hogy az ételmezei politikai tanácsoknak hátrányai is lehetnek, és/vagy nem mindig működnek optimálisan⁽²⁰⁾, például ha a legkiszolgáltatottabb csoportok alulreprezentáltak, vagy ha az egyéni érdekek jelentős befolyással bírnak. Egy másik fontos kihívás, hogy a tanácskozás minőségének feltétele az egyenlő részvétel, a folyamatok elősegítése és az érdekek helyett a tudásra/értékekre való összpontosítás. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy valódi inkluzivitásra és minőségi vitákra van szükség az ételmezei politikai tanácsokban, ami túlmutat a nyitott tagságon a valódi reprezentativitás biztosítása érdekében, különösen a hagyományosan alulreprezentált társadalmi csoportok esetében.

3.9. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy az ételmezei politikai tanácsoknak meg kell szólítaniuk a fiatal generációkat, többek között az oktatás révén. A fenntartható ételmezei rendszerek oktatását prioritásként kell kezelni a jövő generációi számára. Ennek során a fenntartható és egészséges étrendek ismeretére kell összpontosítani a termelési lánc kezdetétől a végéig, meghatározva, hogy kik és hogyan állítják elő az ételmezeit, és elmagyarázva az ételmezei rendszerünkben megvalósuló elosztást a mezőgazdasági termelőtől vagy az állattenyésztőtől egészen a végeredmék polgárok általi

⁽²⁰⁾ *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* [Hatalmat az embereknek? Az ételmezei-demokráciára irányuló kezdeményezések hozzájárulása a demokratikus javakhoz].

fogyasztásáig. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az élelmiszérszervezeti tanácsokba vonják be az illetékes oktatási hatóságokat, amelyek az agrár-élelmiszeripari ágazattal együttműködve meghatározhatják, hogy az oktatási rendszerben milyen élelmiszérszervezeti tartalom kapjon kiemelt helyet. Emellett a gyermekek oktatását a szülők egész életen át tartó tanulásával és a polgárok oktatásával kell támogatni ⁽²¹⁾.

4. Felhívás az európai élelmiszérszervezeti tanács felállítására

4.1. Bár az élelmiszérszervezeti tanácsok gazdag alulról felfelé építkező hagyománnyal rendelkeznek, európai szinten nem képesek befolyásolni a fejlődést és az ellenálló képességet. Az élelmiszérszervezeti irányítási reformja elkerülhetetlen, és azt oly módon kell végrehajtani, hogy helyreállítsa az élelmiszérszervezeti demokratikus működését és elszámoltathatóságát. A fenntartható élelmiszérszervezetre vonatkozó jövőbeli keret gondos irányítást igényel, biztosítva, hogy az ágazatokban összehangoltan menjen végbe a változás. Az elszámoltathatóság és a részvétel növelésével lehet a leghatékonyabban semlegesíteni a változásban kevésbé érdekelt, hivatalban lévő szereplők ellenállását, és a valóban átfogó élelmiszérszervezeti hatásai rendszeresen értékelhetők, felülvizsgálhatók és javíthatók. Az EGSZB ezért véli úgy véli, hogy az európai élelmiszérszervezeti tanács létrehozása fontos lépés lesz az átfogó élelmiszérszervezeti jövőképpel megvalósítása felé ⁽²²⁾.

4.2. Az európai élelmiszérszervezeti tanács

4.2.1. legyen tudományon alapuló, és tudományos tanácsadó mechanizmusként működjön; a kutatás és a tudományos tanácsadás elismert és megbízható forrása legyen;

4.2.2. kapjanak benne helyet

— tudományos szakértők és tudósok (az európai élelmiszérszervezeti tanácson belül vagy tanácsadó testületként),

— az élelmiszer-ellátási lánc szereplői (mezőgazdasági termelők, élelmiszeripari vállalkozások és feldolgozók, kiskereskedők, szakszervezetek stb.), az oktatási rendszer szereplői és civil társadalmi szervezetek (szegénység elleni hálózatok, élelmiszerbankok, közösségi platformok, környezetvédelmi és fejlesztéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek), a fiatalok képviselői, a szociális partnerek,

— az európai intézmények képviselői (Parlament, Tanács, Európai Bizottság, EGSZB, RB);

4.2.3. a kezdeti szakaszt követően az európai élelmiszérszervezeti tanácsba be kell vonni a helyi, regionális és nemzeti szintek, valamint az élelmiszérszervezeti tanácsok képviselőit is, és biztosítani kell az érintett szintek közötti szervezett összeköttetést. Jelenleg a nemzeti élelmiszérszervezeti tanácsok nem elég elterjedtek ahhoz, hogy biztossá váljanak valamennyi ország egyenlő képviselését;

4.2.4. olyan intézményi szerv legyen, amelyet az uniós intézmények elkötelezetten támogatnak: hosszú távra tervező, független, hiteles, nem kormányzati szerv, amelyben megbíznak (iránymutató szerv) és amelynek célja, hogy hozzájáruljon az élelmiszer jövőjének a fenntartható élelmiszérszervezeti rendszerek felé irányításában, és ösztönzőleg hasson;

4.2.5. legyen a megbízható tanácsadás és tényeken alapuló szakpolitikai lehetőségek állandó forrása az uniós élelmiszérszervezeti irányításával kapcsolatban, amelynek az uniós intézmények visszajelzést és indoklással ellátott válaszokat adnak. Tárja fel annak lehetőségeit, hogy miként lehet teljesíteni a meglévő uniós kötelezettségvállalásokat és biztosítani azok nyomán követését – többek között a nemzeti élelmiszérszervezeti tervek értékelésével –, és alakítsa ezeket olyan szakpolitikai feltételekké, amelyek az élelmiszeres kereszttől társadalmi fejlődést biztosítanak. Kezdeményezzen megbeszéléseket a globális élelmiszérszervezeti rendszerek működéséről;

4.2.6. javítsa a szakpolitikai területek közötti koherenciát (például a közös agrárpolitika, a közös halászati politika, az élelemhez való jog, az egészséges étrenddel kapcsolatos szabályozás, a közbeszerzés, az oktatási politikák stb.), és mozdítsa elő a társadalmi innovációkat az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjének jóléte érdekében, figyelembe véve a mezőgazdasági termelők generációs megújulásának szükségességét;

⁽²¹⁾ HL C 100., 2023.3.16., 38. o..

⁽²²⁾ A Fenntartható Élelmiszérszervezettel Foglalkozó Nemzetközi Szakértői Csoport (IPES Food) jelentése: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org), és De Schutter, O., Jacobs, N. és Clément, C., 2020, „A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems” [Közös élelmiszérszervezeti politika Európa számára: Hogyan segíthetik az irányítási reformok az egészséges étrend és a fenntartható élelmiszérszervezeti rendszerek felé való elmozdulást?], *Food Policy* 96.

4.2.7. az élelmiszerpolitikai tanácsokkal kapcsolatban támogassa és mozdítsa elő a fenntartható helyi/regionális/nemzeti élelmiszerrendszerek alulról felfelé építkező megközelítéseit, küzdjön a termelők és a fogyasztók közötti vidéki/városi szakadék és polarizáció ellen a civil párbeszéd támogatása révén (beleértve a fiatalok képviselőit, a kiszolgáltatott és marginalizált társadalmi csoportokat, a vidéki szereplőket és a szociális partnereket), tegye lehetővé az élelmiszerpolitikai tanácsok szisztematikus fejlesztését, valamint mozdítsa elő a helyi önkormányzatok és a civil társadalom közötti szinergiákat;

4.2.8. szükség esetén hozza létre az élelmiszerpolitikai tanácsok uniós szintű hálózatát, amely platformként működik a bevált gyakorlatok és a következtetések cseréjére az uniós szakpolitikák megalapozása és befolyásolása érdekében;

4.2.9. biztosítsa a szinergiákat más meglévő uniós platformokkal, például az Unió Élelmiszerpolitikai Koalíciójával⁽²³⁾, az élelmiszer-pazarlással foglalkozó platformmal⁽²⁴⁾, a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformjával⁽²⁵⁾ és az EU Vidékfejlesztési Paktumával⁽²⁶⁾.

4.3. Az EGSZB kész találkozási pontként szolgálni az európai élelmiszerpolitikai tanács számára. Már létezik hasonlóra egy sikeres példa: a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja, amely az EGSZB és az Európai Bizottság közös kezdeményezése⁽²⁷⁾.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽²³⁾ Unió Élelmiszerpolitikai Koalíció.

⁽²⁴⁾ Az élelmiszer-pazarlással és élelmiszer-veszteséggel foglalkozó uniós platform.

⁽²⁵⁾ A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.

⁽²⁶⁾ Vidékfejlesztési Paktum. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_hu.

⁽²⁷⁾ A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energiaválság hatása az európai gazdaságra**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2023/C 293/02)

Előadó: **Alena MASTANTUONO**

Közgyűlési határozat:	2023.1.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	194/4/10

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az energiaválság legnagyobb hatása az infláció és az államháztartásra nehezedő nyomás. Az infláció katalizátora a gáz- és olajárak által vezérelt energiaárak voltak, amelyek súlyosan érintették az alacsony és közepes jövedelmű háztartásokat és az energiaigényes vállalkozásokat. A 2022. évi gazdaság leglátványosabb jelensége a magas infláció volt, amelynek hatása továbbgyűrűzött a fogyasztói kosár egyéb elemeire, és jelentős mértékben befolyásolta a fogyasztói magatartást. Az EU-ban rendkívül sok csődöt jelentettek be, ami szintén a helyzet súlyosságát mutatja.

1.2. Az energiaválság hatását tovább súlyosbították a Covid19-világjárvány korábbi negatív következményei, amelyek jelentősen gyengítették az EU gazdasági teljesítményét a GDP-növekedés évtizedek óta legnagyobb visszaesését követően. Ez az együttes hatás súlyosabban érinthet néhány ágazatot. Emellett – a Covid19-világjárvány elhúzódó hatásai miatt – nehéz átfogó képet alkotni az energiaválság gazdaságra gyakorolt hatásáról. Az, hogy egyes területeken, például a foglalkoztatás területén a mai statisztikai adatok inkább pozitívak, semmiképpen sem jelenti azt, hogy tökéletes a helyzet. A gazdaságra gyakorolt hatás egyértelmű elemzése csak akkor lesz elvégezhető, miután véget ért a válság, és minden részletes adat rendelkezésre áll.

1.3. Az energiaválság a magas infláció, a gyenge gazdasági növekedés, az államháztartásra, valamint a háztartások és a vállalkozások vásárlóerejére nehezedő erős nyomás és a külső gazdasági versenyképesség romlása révén gyakorolt hatást a gazdaságra. Az Európai Központi Bank (EKB) ajánlásai alapján az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) egy „zöld hármas” kritérium bevezetését javasolja annak érdekében, hogy a jövőbeli beavatkozások testre szabottak, célzottak és az átállással szemben ellenállóak legyenek. A nem célzott árintézkedések hosszabb távon csak meghosszabbítanák a magas infláció időszakát.

1.4. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az energiaválság uniós gazdaságra gyakorolt negatív hatásaiból levonandó tanulságoknak tükröződnie kell a következő politikai lépésekben. A főként Ukrajna orosz inváziója által kiváltott energiaválság feltárt és azonosított néhány jelentős gyengeséget és zavart az uniós gazdasági rendszerben, amelyet strukturálisan meg kell erősíteni és ki kell igazítani, hogy hatékonyabban tudjon szembenézni a hasonló külső sokkhatásokkal, főként az ellenálló képesség, a hatékonyság és a stratégiai autonómia tekintetében.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak túl kell lépnie a sürgősségi költségvetési válaszokon, és a strukturális változásokra kell összpontosítania annak érdekében, hogy gyorsabban elszakadhasson a fosszilis tüzelőanyagoktól. Gördülékeny és versenyképes gazdasági fejlődésének biztosítása érdekében az EU-nak megbízható, biztonságos és megfizethető energiaellátásra van szüksége, amely olyan integrált energiapiacra alapul, amely nagy arányban tartalmaz reziliens, a zavarokkal és sokkhatásokkal megbirkózni képes tiszta energiát.

1.6. Határozottan támogatja az inflációnak az idei év során történő fenntartható csökkentésére irányuló valamennyi szakpolitikai lépést, és támogatja a zöld, digitális és stratégiaileg fontos ágazatokba és iparágakba történő beruházásokon alapuló gazdasági helyreállítást, támogatva az uniós ipart és a globális versenyképességet, ugyanakkor kiaknázva az egységes piac valamennyi előnyét. Alapvető fontosságú, hogy a tiszta technológiák előállítása legyen Európa üzleti alapja. A szociális partnerek mindenképpen biztosítani kívánják, hogy a tudás, a készségek és a termelési bázis ne hagyják el Európát. Az okos függetlenség biztosítása érdekében az iparnak és az általa biztosított munkahelyeknek Európában kell maradniuk. Ezért a versenyképességnek és a minőségi munkahelyek teremtésének életformává és a szakpolitikák megalkotásának és végrehajtásának központi elemévé kell válnia.

1.7. A zöld megállapodás végrehajtásához, beleértve a karbonsemleges gazdaságra való átállást és a versenyképes uniós ipar fenntartását, hatalmas beruházásokra van szükség állami és magánforrásokból egyaránt. Az EU-nak azonban nincs hosszú távú kerete a zöld megállapodás végrehajtásának erőteljes finanszírozásához. Az EGSZB ezért megfelelő keretet kér a klímasemleges gazdaságra való átállást egyszerű és hatékony módon finanszírozó intézkedések támogatására.

1.8. Válság és bizonytalanság idején döntő fontosságú az objektív információ és a határozott politikai vezetés. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy továbbra is legyen biztosított a megfelelő kommunikáció, többek között a válság következményeinek kezelése alatt is. Az energiapiac és -rendszer reformja valamennyi iparágra és fogyasztóra hatással lesz; elengedhetetlen, hogy az érdekelt felek véleményét kikérjék a jogalkotási folyamat során, illetve hogy megfelelően tájékoztassák őket az alapvető átállásról.

2. Alapvető tények és háttér

2.1. Az energiaválság és annak az emberek életére és a vállalkozások fellendülésére gyakorolt hatása még mindig tapasztalható. Ez megnehezíti a gazdaságra gyakorolt összesített általános hatásának mérését. Minden bizonnyal kijelenthetjük azonban, hogy a válság legnagyobb hatása az (évtizedek óta a legmagasabb) inflációban és az államháztartásban nyilvánult meg (amely erős szerepet játszott a magas árak és költségek hatásainak enyhítésében és a kiszolgáltatottságuk csökkentését célzó beruházások erőteljes támogatásában). A magas energiaárak az egekbe szökő gázárakra vezethetők vissza ⁽¹⁾.

2.2. Helyénvaló emlékeztetni az energiaunió azon kulcsfontosságú mérföldköveire, amelyek célzottan meghatározták az energiarendszer jövőbeli fejlődésének irányát. Néhány pillérét, különösen az energiabiztonsággal kapcsolatos pilléreket a közelmúltban alábecsülték, főként az olcsó, akkoriban a zöld gazdaságra való átállásban átmeneti energiaforrásnak minősített orosz gázra való erőteljes összpontosítás és annak előnyben részesítése miatt, valamint a stabil, tiszta forrásoktól való, tisztán politikai, elhamarkodott elfordulás okán.

2.3. Ami az uniós tagállamok eltérő energiaszerkezetét illeti, amely többek között geomorfológiai adottságaikat tükrözi, az energiaunió célkitűzéseinek teljesítését erősen befolyásolják a nemzeti körülmények. Ezt a tényezőt jól láthatóan tükrözi az EU zöld átállásának üteme. Egy dolog azonban továbbra is egyértelmű: a válság idején az energiaunió fő prioritása az ellátás biztonsága volt, ami néha ellentmondásban állt a zöld átállás céljaival.

2.4. A jelenlegi energiaválság rávilágított arra, hogy mennyire súlyos az EU energiarendszerének sebezhetősége, és mennyire fontos a teljes energiaipari lánc nyitott stratégiai energetikai autonómiájának megvalósítása. Ugyanakkor bebizonyította, hogy képes szembenézni a súlyos külső sokkhatásokkal és azok következményeivel, és kezelni tudja azokat. Az energiaválságot gazdasági, politikai és technikai tényezők együttese váltotta ki. A válság a Covid19-világjárványt követő gazdasági zavarral kezdődött, amely fokozta a globális energiakeresletet, míg a 2021/2022-es téli időszakban egyes európai országokban a harmadik országok beavatkozása és a gáztárolás alacsony szintje a magasabb kereslettel párosulva rávilágított a helyzet súlyosságára. A már eleve nehéz helyzetet tovább romlott Ukrajna 2022. februári orosz inváziójával, amelyet tovább súlyosbított az EU fosszilis energiaforrásoktól való függősége, ami erős közvetlen hatást gyakorolt az energiaárakra és az ellátásbiztonságra.

2.5. Az energiaválság káros hatással volt az EU gazdaságára. 2022-ben közvetlenül hozzájárult az uniós integráció közelmúltbeli történetében rekordmagas inflációhoz: az átlagos uniós infláció 9,2 % volt ⁽²⁾, amely 2023-ban várhatóan 6,7 %-ra (még így is nagyon magas), majd egy évvel később 3,1 %-ra esik vissza ⁽³⁾. A 2022. évi gazdaság leglátványosabb jelensége a magas infláció volt, amelynek hatása továbbgyűrűzött a fogyasztói kosár egyéb elemeire, és jelentős mértékben

⁽¹⁾ A villamosenergia-árak meredeken emelkedtek – aminek változó hatása volt attól függően, hogy a gáz mennyire jelentős a helyi termelési portfóliókban – és 2022-ben elérték a 150–300 EUR/MWh árat.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság harmonizált fogyasztói energiaár-indexének 2023. évi kiadása azt mutatja, hogy 2022-ben az éves arány átlagosan elérte a 20 %-ot. A tagállamok helyzete azonban eltérő volt: a legmagasabb szintet Olaszországban érte el, ahol 65 % volt.

⁽³⁾ 2023. tavaszi gazdasági előrejelzés: Eurostat.

befolyásolta a fogyasztói magatartást. Ez óriási hatást gyakorolt a háztartásokra és a vállalkozásokra. Az áremelkedéseket nem csak a legsérülékenyebbek szenvedték meg. Súlyosan érintették az alacsony és közepes jövedelmű háztartásokat, és növekedhet az energiaszegénység aránya is. Mindez súlyosan érintette a személyes pénzügyeket és az EU-ba vetett fogyasztói bizalmat; a legtöbb fogyasztó átalakította szokásait, hogy meg tudja birkózni az energiaválsággal. A fogyasztói hangulat 2022 szeptemberében rekordalacsony szintet ért el, majd ezt követően kissé helyreállt.

2.6. A helyzet a vállalkozások állapotát is kedvezőtlenül befolyásolta. Az előző negyedévhez képest jelentős, 26,8 %-os növekedéssel az EU-ban a csődbejelentések elérték a 113,1-et, ami a valaha mért legmagasabb szint az Eurostat által alkalmazott index alapján, amelyet az EU-ban csődszint megállapítására használnak a 2015. évi 100-as referenciaértékhez képest. Az adatok azt mutatják, hogy az index 2020 második negyedévében növekedni kezdett, és 2022 folyamán további jelentős emelkedést mutatott. 2022 negyedik negyedévének adatai azt a romló helyzetet tükrözték, amelyben a vállalatok, különösen a kkv-k a kereslet visszaesésével, a szigorúbb hitelfeltételekkel (*), valamint a sötét és bizonytalan jövővel küzdenek.

2.7. Az energiaválság negatív hatással volt az EU gazdasági teljesítményére is, főként a magánfogyasztás (a visszaesését a GDP stagnálásának fő okának tartják), a beruházások (a beruházási tevékenység hatalmas potenciálja ellenére a beruházási hiány 2021 óta ténylegesen növekszik) és a külső versenyképesség terén (a 2020 előtti időszakhoz képest jelentősen romlott). A 2022. évi szilárd, 3,5 %-os növekedést követően az EU GDP-je az előrejelzések szerint 2023-ban enyhén fog nőni (1,0 %), 2024-ben pedig mérsékelten fel fog gyorsulni (1,7 %).

2.8. Az államháztartás teljesítménye további teher, amely közvetlenül az energiaválságból ered. 2022-ben az átlagos költségvetési hiánya a GDP 3,4 %-át tette ki (†), és a következő két évre vonatkozóan is meglehetősen hasonló (a Stabilitási és Növekedési Paktum követelményeit meghaladó) számadatokat becsülnek. Az energiaválság a zöld átállással együtt jelentős nyomást gyakorol a közkiadásokra, míg a költségvetési egyenleg fenntartása érdekében körültekintő megközelítést kell alkalmazni. A garanciarendszereken (ESBA-típusú) alapuló magánberuházások ösztönző hatásának szélesebb körű alkalmazása kell, hogy legyen az elegendő mértékű beruházás költségvetési szempontból prudens módon történő elosztásának modellje.

2.9. Az energiaválság munkaerőpiacra gyakorolt hatására vonatkozó összesített statisztikai adatok eddig nem voltak negatívak. 2022 decemberében a munkanélküliségi ráta 6,1 % volt az EU-ban (április óta változatlan). 2000 óta ezek voltak a legalacsonyabb értékek. A gazdasági tevékenységnek az elmúlt év végén becsült és 2023 elejére prognosztizált lassulása azonban várhatóan akadályozza majd a foglalkoztatás növekedésének ütemét. Az energiaigényes vállalatokat súlyosan érintette a válság, és a jövőbeli munkaerőpiac várhatóan jelentős kihívásokkal fog szembenézni.

2.10. 2022-ben az energiaválság az enyhe télel, a takarékoskodással és a megszakított üzleti tevékenységekkel párosulva a villamosenergia-fogyasztás (4,6 %-os) csökkenését eredményezte. Az Energiaszabályozók Európai Uniók Együttműködési Ügynöksége (ACER) szerint az év során felgyorsult a kereslet csökkenése; 2022 negyedik negyedévében ötször akkora volt, mint az első negyedévben. A kereslet visszaesése az első negyedévi - 1,8 %-ról - 9,5 %-ra nőtt a negyedik negyedévben 2021 azonos időszakaihoz képest.

2.11. Ugyanakkor a válságnak voltak pozitív aspektusai is, mindenekelőtt az energiahatékonyság növelését és a tiszta technológiák fellendítését (vagy bizonyos esetekben „reneszánszát”) célzó, áttörést eredményező új megoldások vonatkozásában. Egyes vállalatok innovatív megoldásokat hoztak a piacra. Továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy az energiapiacoknak szorosabban össze kell kapcsolódnuk, és szükség van a tagállamok közötti szolidaritásra. Az uniós intézmények és a tagállamok képesek voltak lépéseket tenni, meglehetősen gyorsan reagálni, és nagyon rugalmasan elfogadni az új helyzetet.

2.12. A válság miatt ki kellett igazítani és újra kellett definiálni az uniós energiapolitika fő pilléreit is: az energiauniót, a zöld megállapodást és annak konkrét elemeit (különösen az „Írány az 55 %!” intézkedéscsomagot), valamint az uniós taxonómia keretét. A 2022. évi súlyos helyzetre adott válaszok közé tartoznak az olyan hosszú távú strukturális eszközök, mint a REPowerEU és a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv: a nulla nettó kibocsátás kora, valamint azok az azonnali/rovid távú intézkedések, amelyek megakadályozzák, hogy a válság legfájdalmasabb következményei a háztartásokat és a vállalkozásokat sújtsák.

(*) Az EKB 2023. januári hitelezési felmérése szerint 2022 negyedik negyedévében mind a vállalkozások, mind a háztartások esetében folytatódott a hitelezési standardok erőteljes szigorítása. A vállalkozások a 2011. évi euróövezeti államadósság-válság óta nem tapasztaltak ilyen mértékű szigorítást a hitelezési feltételeket illetően.

(†) 2023. tavaszi gazdasági előrejelzés: Eurostat.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a válság fő oka az EU orosz gázellátástól való nagyfokú függése volt, és olyan hosszú távú jövőkép kialakítását javasolja, amely csökkenti az EU harmadik országoktól való energiafüggőségét; ez magában foglalja a tiszta technológiákkal kapcsolatos függetlenedést is. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy Európa stratégiai autonómiájának biztosítása érdekében minden uniós és nemzeti intézkedésnek ösztönöznie kell ezt a stratégiai átállást.

3.2. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a fő prioritás nem csupán a válság következményeinek, hanem mindenekelőtt kiváltó okainak kezelése is, és kész eszmecserékben részt venni és megoldásokat javasolni. Ehhez fokozatosan el kell távolodni a vészhelyzeti intézkedésektől olyan piackompatibilis és tényeken alapuló reformok és beruházások felé, amelyeket fenntartható és megvalósítható stratégiai koncepciók támasztanak alá. Ezeknek a stratégiai koncepcióknak egyensúlyt kell teremteniük prioritásaik, pénzügyi forrásaik (állami és magánforrások), valamint az intézményi környezet és az adminisztratív feltételek (engedélyek, az uniós és nemzeti jogszabályoknak való megfelelés) között, és elegendő állami támogatásra kell épülniük.

3.3. A háztartások és a vállalkozások takarékosági intézkedései hozzájárultak a komolyan fenyegető energiahiány elkerüléséhez. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy bizonyos megtakarítások csak az üzleti tevékenységek leállítása miatt valósultak meg. Logikus, hogy a válságban a legsérülékenyebb ágazatok közé a leginkább energiaigényes iparágak (vegyipar, műtrágyagyártás, acélipar és vasgyárak) tartoznak. Különös figyelmet kell fordítani rájuk az energetikai átállás, valamint az uniós ipar leépülésének kockázata (kibocsátásáthelyezés) tekintetében.

3.4. A zöld átállás alapja az erős és összekapcsolt energetikai infrastruktúra, amelyet az elmúlt években súlyosan alulfinanszíroztak. Az infrastruktúra-beruházások és -korszerűsítések kulcsfontosságú szerepet fognak játszani az elkövetkező években. Ezért fontos, hogy az új szabályok egyértelmű és hosszú távú jelzést adjanak a befektetőknek. A kv-k energetikai átállásba való beruházási kapacitása azonban a kezdeti válság (Covid19) kitérése óta nagyon korlátozott volt. A reformoknak tiszteletben kell tartaniuk az uniós energiapolitika célkitűzéseit a zöld átállás, a reziliencia, a szociális jólét, valamint az egyes tagállamok energiámixei közötti hatalmas különbségek tekintetében. A válság súlyos hatást gyakorolt a beruházások biztonságára.

3.5. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a kulcsfontosságú reformkövetelmények mindenekelőtt az energiapiac szerkezetének aktualizálását foglalják magukban, hogy lehetővé váljon a fenntartható zöld átállás. Az EGSZB arra kéri a társjogalkotókat, hogy jussanak konszenzusra azokat a fő piacszerkezeti kategóriákat illetően, amelyek közvetlenül befolyásolják az ágazatba való jövőbeli beruházási hajlandóságot, beleértve a hosszú távú szerződéseket; a megújuló energiaforrásokat támogató és ösztönző eszközöket; az energiaár-képzést megalapozó modellt, valamint az általános rugalmasság kérdését.

3.6. Az uniós zöld megállapodás, amelyet a REPowerEU kezdeményezés egészít ki, az évtized végéig évente mintegy 350 milliárd EUR összegű beruházást hajthat végre (ez az EU éves GDP-jének több mint 2%-a). A rövid távú uniós beruházási előrelépés továbbra is lényegesen gyengébb. Ehhez további pénzügyi források mozgósítására van szükség a kiemelt beruházási igények kielégítése érdekében. Ezek a beruházások ösztönözhetik a határozottabb uniós gazdasági fellendülést, valamint az infrastruktúrába, az energiahálózatok digitalizációjába, a rendszerösszekötő és tárolási kapacitásokba történő további beruházásokat.

3.7. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy ehhez a folyamathoz hatalmas pénzügyi forrásokra van szükség. A zöld átállás nem lehetséges a kutatásba, az innovációba, az infrastruktúrába és az emberekbe való beruházások nélkül, akiket megfelelően fel kell készíteni az oktatás, a továbbképzések és az átképzések révén. Az e célra javasolt új uniós finanszírozási programok keretében rendelkezésre álló jelentős összegek ellenére a nemzeti köz- és magánforrások is elengedhetetlenek ahhoz, hogy ez valóra váljon. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egyszerű, hatékony és könnyen hozzáférhető finanszírozásra van szükség, és innovatív módszereket szorgalmaz a magántőke pénzügyi eszközök révén történő bevonására. Az EGSZB figyelembe veszi a állami támogatás és célzott finanszírozás kibővített szerepeit is, ugyanakkor azt javasolja, hogy biztosítsanak egyenlő feltételeket az EU-ban.

3.8. Az uniós kormányok 758 milliárd eurót határoztak meg és különítették el a háztartások és a vállalkozások védelmére 2021 szeptembere és 2023 januárja között. A tagállamok által eszközölt költségvetési beavatkozásoknak csupán egyharmada irányult a veszélyeztetett kategóriákra. Az EGSZB azt javasolja, hogy az EKB ajánlásaira kell építeni: egy „zöld hármás” kritériumot kell létrehozni annak érdekében, hogy a jövőbeli beavatkozások testre szabottak, célzottak és az átállással szemben ellenállóak legyenek. Az IMF ezenkívül a nem célzott ártévkedéseket úgy határozta meg, mint amelyek megteremtik a hosszabb távon magasan maradó infláció feltételeit. Fokozatos megszüntetésük késleltetése veszélyeztetheti az EKB-t abban, hogy teljesítse a középtávú célkitűzéseit, ami a kívánatosnál hosszabbra nyújthatja a monetáris szigorítást.

3.9. Az EGSZB meggyőződése, hogy a gazdasági helyreállítás ezért új munkalehetőségeket teremthet, és javíthatja az uniós gazdaság külső versenyképességét olyan iparágak és üzleti projektek létrehozása révén, amelyek a klímasemleges gazdaságra való sikeres átálláshoz szükségesek. A minőségi továbbképzés és átképzés döntő fontosságú lesz az átállási folyamat szempontjából. Alapvető fontosságú, hogy a tiszta technológiák előállítása legyen Európa üzleti alapja. A szociális partnerek mindenképpen biztosítani kívánják, hogy a tudás, a készségek és a termelési bázis ne hagyják el Európát. Az okos függetlenség biztosítása érdekében az iparnak és az általa biztosított munkahelyeknek Európában kell maradniuk. Sürgősen fel kell zárkózni, a zöld gazdaságra való átállás pedig lehetőséget kínál ehhez, amennyiben kellően jól hajtják végre. Ezért a versenyképességnek és a minőségi munkahelyek teremtésének életformává és a szakpolitikák megalkotásának és végrehajtásának központi elemévé kell válnia.

3.10. Az új reformintézkedések mellett az EU-nak először a zöld megállapodás keretében elfogadott jogszabályok végrehajtására és érvényesítésére kell összpontosítania. Felmerül az kérdés is, hogy a tagállamok miért nem hajtották végre ezeket az intézkedéseket. Ennek egyik oka, hogy a tagállamok nem elég felkészültek arra, hogy kezelni tudják a jogalkotási hullámot. Ugyanez vonatkozik a vállalatokra, főként a kkv-kra.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és társjogalkotóit, hogy tegyenek meg minden tőlük telhetőt annak érdekében, hogy konszenzus alakuljon ki a piaci szerkezet kulcsfontosságú paramétereiről és kategóriáiról. Az energiavásárlási megállapodások esetében például érdemes lenne közös uniós szabályokat meghatározni a rájuk irányuló közbeszerzési eljárásokra, a kapcsolódó állami garanciákra vonatkozó követelmények, vagy egy olyan keretrendszer tekintetében, amely arra ösztönzi a vállalkozásokat, hogy teljes mértékben használják ki az energiavásárlási megállapodásokban rejlő lehetőségeket. Az EGSZB reméli, hogy hamarosan látunk eredményeket. Ellenkező esetben az átláthatóság és a hosszú távú kiszámíthatóság hiánya miatt a befektetők elhalasztják befektetési döntéseiket, vagy elhagyják a piacot, és a befektetésekre mindaddig nem kerül sor, amíg a keret számukra nem egyértelmű.

4.2. Az EGSZB-t mély aggodalommal tölti el, hogy az EU-ban elmúlt évtizedek legrosszabb makrogazdasági teljesítményét tapasztaltuk, és tisztában van ennek súlyosságával. Ugyanakkor tudatában van annak is, hogy a játék még nem ért véget, és hogy a helyzet javítása érdekében intézkedéseket kell hozni. Az EGSZB reméli, hogy a legnagyobb veszélyt, az inflációt kezdik megfékezni, és ha nem jön más külső sokk, hamarosan megkezdődhet az új tiszta, igazságos és ellenálló energiarendszer időszak.

4.3. Az EGSZB határozottan javasolja, hogy a bevételekre vonatkozó rendkívüli intézkedések szigorúan átmenetiek legyenek. Ha azokat a szükségesnél hosszabb ideig alkalmazzák, az magatartásbeli változásokhoz, társadalmi hatásokhoz és szükségtelen piactorzuláshoz vezethet, és visszatárhhatja az érintett ágazatok befektetőit a beruházásoktól. Átmenetileg az ársapka-politikának rugalmasan tükröznie kellene a gazdasági valóságot, és azt a piaci fejleményekhez kellene igazítani, ellenkező esetben a villamosenergia-árak csökkenésekor az árthat a fogyasztóknak.

4.4. Az EGSZB határozottan támogatja a fogyasztóvédelmi rendszer megerősítését, ami a jelenlegi energiaválság fogyasztókra gyakorolt hatásának tanulsága. Ez átfogó szolgáltatás biztosítását jelenti, beleértve a jogi védelmet, a tájékoztatási és tanácsadói szolgáltatásokat, a részletes utasításokat, a bevált gyakorlatok megosztását stb. Különös figyelmet kell fordítani az energiaszegénység kockázatának kitett személyekre.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az új saját források második csomagja
(feltáró vélemény)
(2023/C 293/03)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Maroš ŠEFČOVIČ-nak, az Európai Bizottság intézményközi kapcsolatokért és tervezésért felelős alelnökének 2023.1.20-i keltezésű levele
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	140/67/12

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) ebben a tárgyban korábban elfogadott véleményében ⁽¹⁾ már rámutatott, hogy tagállamok közötti megállapodásra van szükség a NextGenerationEU kezdeményezés keretében történő hitelfelvételből eredő adósság visszafizetéséhez szükséges új saját források előteremtéséhez anélkül, hogy veszélybe kerülne az uniós programok finanszírozása vagy a bruttó nemzeti jövedelmen (GNI) alapuló saját forrásokból származó hozzájárulások jelentős növelése.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az új saját bevételi forrásokra vonatkozó javaslatokat a világvármányt és a jelenlegi nemzetközi feszültségeket követően a tagállamokra nehezedő költségvetési nyomással összefüggésben kell kidolgozni. Ez még fontosabbá vált a jelenlegi magasabb kamatkörnyezetben, ami ahhoz vezethet, hogy az Európai Bizottság 2021. évi csomagjában javasolt új saját források nem fedezik az Európai Helyreállítási Eszköz visszafizetésének költségeit.

1.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy hatályban van a nem újrafeldolgozott műanyag csomagolási hulladékon alapuló saját forrás. Hangsúlyozza a nem újrafeldolgozott műanyag csomagolási hulladékokkal kapcsolatos csomagolásról és csomagolási hulladékról szóló új jogalkotási javaslat harmonizált elfogadásának és átültetésének fontosságát. Amennyiben műszakilag és környezetvédelmi szempontból kivitelezhető, az EGSZB egy másik megvalósítható lehetőségnek tekinti a települési hulladék mennyisége alapján számított saját forrást, amely a körforgásos gazdaságot is támogatná.

1.4. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy a „Vállalkozás Európában: Társaságiadó-keret” (BEFIT) témakörében mihamarabb dolgozza ki a javaslatokat. E tekintetben az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tűzzön ki egyértelmű célokat az adózási környezet egyszerűsítésére, valamint a meglévő és új adózási irányelvek versenyképességének biztosítására vonatkozóan. Az EGSZB külön kiemeli, hogy a BEFIT-szabályokat harmonizált fogalom meghatározásokra és előírásokra, valamint a végrehajtásához kapcsolódó potenciális többletbevételek pontosabb becslésére kell alapozni.

1.5. Az EGSZB úgy véli, ésszerű megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy a pénzügyi szolgáltatásokat bevonják a BEFIT-be, illetve dolgozzanak ki egy, az Európai Parlament által javasolt globális pénzügyi tranzakciós adót, ezzel együtt felmérve a javaslat hatásait.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az uniós költségvetés saját forrásainak következő generációja (COM(2021) 566 final), Javaslat tanácsi rendeletre a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló (EU, Euratom) 2020/2093 rendelet módosításáról (COM(2021) 569 final – 2021/0429 (APP)), Javaslat tanácsi határozatra az Európai Unió saját forrásainak rendszeréről szóló (EU, Euratom) 2020/2053 határozat módosításáról (COM(2021) 570 final – 2021/0430 (CNS))
(HL C 323., 2022.8.26., 48. o.).

1.6. Az EGSZB üdvözli a Tanács és az Európai Parlament között az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusról (CBAM) létrejött megállapodást. Ezen túlmenően – annak érdekében, hogy a munkakörülmények tekintetében egyenlőbb versenyfeltételek valósuljanak meg – az Európai Bizottság fontolóra vehet egy kiegészítőilletéket, amely azokat az uniós vállalatokat célozza, amelyek olyan harmadik országbeli gyártóktól importálnak termékeket, amelyek nem biztosítják a munkavállalók megfelelő védelmét, feltéve, hogy ez összhangban van a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályaival, és alkalmazása egyértelmű kritériumoktól függ. Az EGSZB ugyanakkor ismételten hangsúlyozza, hogy bizonyos mértékű exportkönnyítésre van szükség ahhoz, hogy az uniós vállalatok versenyezni tudjanak a harmadik országok piacain.

1.7. Az OECD/G20-ak inkluzív keretrendszere kapcsán az EGSZB megjegyzi, hogy megállapodás született a digitális adókra vonatkozó felfüggesztési és elállási időszakról. A digitális tranzakciókra kivetett uniós szintű adó azonban potenciálisan növelheti a saját forrásokat abban az esetben, ha más fő kereskedelmi partnerek nem tartják tiszteletben az OECD/G20-ak inkluzív keretrendszerének elfogadott szabályait.

1.8. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy a saját forrásokra vonatkozó intézkedések második csomagjának összhangban kell lennie az arányosság és a társadalmi méltányosság elvével. Az EGSZB emellett megismétli, hogy a saját forrásokra vonatkozó összes javaslatot a hatékonyságukat felmérő hatásvizsgálattal kell alátámasztani.

2. A vélemény háttere

2.1. Az EUMSZ 311. cikke előírja, hogy – egyéb bevételek sérelme nélkül – az uniós költségvetést teljes egészében az EU saját forrásaiból kell finanszírozni. Ezek a források közvetlenül az EU-hoz rendelt bevételi forrásokként határozhatók meg, amelyekről a tagállamoknak nem kell további döntéseket hozniuk. Az uniós bevételek nagy része azonban a gyakorlatban a tagállamok hozzájárulásából áll össze^(?).

2.2. Az Európai Bizottság előterjesztette 2023. évi munkaprogramját, és bejelentette, hogy javaslatot tesz az új saját források második kosarára, amelyet jelenleg 2023 harmadik negyedévére terveznek, és amely többek között az európai üzleti tevékenységekre vonatkozó egységes adózási szabályrendszerre (BEFIT) vonatkozó javaslatra fog épülni. Ez egy évvel előrehozza a 2020 decemberében előterjesztett intézményközi megállapodás ütemtervét^(?).

2.3. Az első kosarat 2021 decemberében a saját források második kosara követte⁽⁴⁾, amely három új bevételi forráson alapult. Az első forrás a kibocsátás-kereskedelmi rendszerből (ETS) származó bevételeken alapul, a második az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó uniós mechanizmus (CBAM) által generált forrásokon, a harmadik pedig a multinacionális vállalatok reziduális nyereségének – az adóztatási jogok újraelosztásáról szóló közelmúltbeli OECD/G20 megállapodás („első pillér”) keretében – a tagállamokhoz visszajuttatandó részén.

2.4. Az új sajátforrás-javaslat célja, hogy biztosítsa a bevételek rugalmas és diverzifikált áramlását az EU számára, elkerülve mind az uniós programok csökkentését, mind pedig a tagállamok bruttó nemzeti jövedelme (GNI) alapján az uniós költségvetéshez nyújtott hozzájárulások túlzott növelését.

2.5. A világválság okozta gazdasági és társadalmi zavarok kezelése érdekében végrehajtott NextGenerationEU (NGEU) helyreállítási terv uniós költségvetésre gyakorolt hosszú távú hatását figyelembe fogják venni az új keretben, amelynek célja, hogy az új saját forrásokat megfelelően használja fel az Európai Bizottság által a NextGenerationEU támogatási komponense céljából a tőkepiacokon felvett források legkésőbb 2058-ig történő folyamatos visszafizetésére. Hangsúlyozni kell, hogy a tőke és a kamatok visszafizetését a többéves pénzügyi kerettel összhangban az uniós költségvetésből kell finanszírozni.

2.6. Az új saját források második csomagjára vonatkozó javaslata előtt az Európai Bizottság felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy ismertesse álláspontját és ajánlásait annak érdekében, hogy javaslatába beépítse az EGSZB nézőpontját.

2.7. A jelenlegi EGSZB-vélemény kiegészíti az EGSZB által ugyanebben a témában kiadott korábbi véleményt^(?), és a folyamatban lévő intézményi vita és a legújabb fejlemények figyelembevétele érdekében néhány ponton kiigazítja azt.

^(?) Az Európai Parlament Kutatószolgálat.

^(?) A 2020. december 16-i intézményközi megállapodás az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság között a költségvetési fegyvermről, a költségvetési ügyekben való együttműködésről és a hatékony és eredményes pénzgazdálkodásról, valamint az új saját forrásokról és az új saját források bevezetésére irányuló ütemtervről (L4331/28).

⁽⁴⁾ COM(2021) 566 final.

^(?) Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Javaslat a saját forrásokról szóló határozatra* (HL C 323., 2022.8.26., 48. o.)

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy lehetősége van arra, hogy ismét állást foglaljon egy, az uniós integrációs folyamat jövője szempontjából döntő fontosságú és stratégiai kérdésben.

3.2. E tekintetben az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a saját források eredetéről és azoknak az uniós költségvetés céljára történő, a globális fedezet elvét tiszteletben tartó felhasználásáról szóló vitát nemcsak az európai intézmények között kell lebonyolítani, hanem általában az üzleti közösség, más szociális partnerek és a civil társadalom bevonásával is, beleértve az uniós polgárok lehető legtöbb kategóriájának képviselőit is, bevonva ezáltal az idősebb korcsoportokat és a kiszolgáltatott csoportokat is.

3.3. Amint arra a „Javaslat a saját forrásokról szóló határozatra” című véleményében is rámutatott, az EGSZB egyetért azzal, hogy új saját forrásokat kell biztosítani az uniós menetrend és célkitűzések megfelelő fenntartásához, hogy ne kerüljön veszélybe a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret szerinti uniós programok költségvetése, és nem növekedjen jelentősen a saját forrásokhoz a GNI alapján nyújtott hozzájárulás.

3.4. Az EGSZB ugyanakkor megjegyzi, hogy a nem újrafeldolgozott műanyag csomagolási hulladékon alapuló saját forrás bevezetésével csökkent a tagállamok GNI-hozzájárulásának magas aránya. Ezzel összefüggésben az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy ezt a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló új jogalkotási javaslatot a megfelelési terhek csökkentése érdekében összehangoltan fogadják el és ültessék át.

3.5. Az EGSZB reméli, hogy a saját forrásokra vonatkozóan bejelentett második intézkedéscsomag összhangban lesz az arányosság és a társadalmi méltányosság elvével, megfelelő egyensúlyt teremtve egyrészt az uniós célkitűzések megvalósítását lehetővé tevő, erős pénzügyi költségvetés, másrészt a társadalmi kohézió és a vállalkozásbarát környezet között.

3.6. Az EGSZB hangsúlyozza az uniós saját források és az uniós adópolitikai intézkedések közötti különbségtétel fontosságát: míg az előbbiek az uniós költségvetés finanszírozásához szükséges megfelelő bevételi források biztosítására használják fel az adózási eszközöket, az uniós adópolitikai intézkedéseknek a gazdasági integráció előmozdítására, valamint az egységes piac erősítésére és továbbfejlesztésére kell irányulniuk, nem pedig az adóterhek növelésére és a társadalmi és gazdasági integráció aláásására.

3.7. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy az Európai Bizottság javaslatának gondosan mérlegelnie kell az Ukrajna elleni orosz támadás kedvezőtlen hatásait, amelyek időben elhúzódnak, és a globális gazdasági visszaesés, az ellátási láncokra gyakorolt hatás és a nemzetközi feszültségek tekintetében is következményekkel járnak, egy bonyolult helyzetet teremtve, amelyet kezelni kell. Ezt a környezetet többek között a magas, tartós infláció és a magának az inflációnak a csökkentését szolgáló növekvő kamatlábak jellemzik. Mindez nagy kihívást jelentő gazdasági környezetet teremt az Európai Bizottság javaslata számára.

3.8. A fent említett körülmények fényében az EGSZB megjegyzi, hogy az uniós költségvetési bevételek új forrásaira vonatkozó javaslatok kidolgozása során megfelelően figyelembe kell venni a tagállamokra a világválság után és a jelenlegi nemzetközi feszültségek idején nehezedő költségvetési nyomást. Az EGSZB megjegyzi, hogy a bevételek uniós szintű beszedése további terhet ró a nemzeti költségvetésekre. Ráadásul az NGEU uniós költségvetésből történő hitelfelvételének törlesztése egy adott kötelezettségvállalás, amely új saját források hiányában magasabb tagállami hozzájárulásokhoz vezethet.

3.9. Az EGSZB ugyanakkor rámutat arra, hogy az Európai Bizottság 2021. december 14-i első csomagjában javasolt új saját források valószínűleg nem lesznek elegendőek az EU jelenlegi kötelezettségeinek fedezésére, tekintettel a magasabb kamatkörnyezetre is.

3.10. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy olyan szilárd és erős uniós költségvetés álljon rendelkezésre, amely nemcsak az Európai Unió stratégiai autonómiáját képes biztosítani, hanem a zöld és digitális kettős átállás megfelelő támogatását is, minden olyan kihívással és kiigazítással együtt, amelyekkel az átállás során a tagállamok, a régiók és a helyi közösségek, valamint vállalkozások Európa-szerte szembe fognak nézni.

3.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy az uniós költségvetés és a többéves pénzügyi keret hatékony megerősítése érdekében az NGEU-támogatásokat a meghatározott időszakban további meghosszabbítás nélkül vissza kell fizetni annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a túlzottan elhúzódo futamidőből eredő túlzott hitelfelvételi költségek kockázata, ami káros lenne a gazdasági növekedésre és a jövő nemzedékek társadalmi jólétére nézve. Ez különösen igaz az emelkedő kamatlábak jelenlegi időszakában, amelyek hosszú távon megnehezítik az adósságszint fenntartását, a finanszírozási költségek pedig meglehetősen kiszámíthatatlanok.

3.12. A társasági adón alapuló saját forrásra vonatkozó javaslat előfeltételeként az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy sürgősen dolgozza ki a közös szabályrendszerre vonatkozó javaslatot az olyan uniós székhelyű szervezetek társaságiadó-alapjának megbecslésére, amelyek egy bizonyos küszöbértéket meghaladó globális konszolidált bevétellel rendelkező csoport részét képezik. A BEFIT arról is rendelkezik majd, hogy a nyereséget egy megosztási képlet alapján osztják fel a tagállamok között. A felosztást követően a nyereségre az adott tagállam társaságiadó-kulcsa vonatkozna.

3.13. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság azon bejelentését, hogy a BEFIT-javaslatra építve kíván további uniós saját forrásokat kidolgozni. Azonban egy ilyen javaslatról meglehetősen nehéz lehet politikai megállapodásra jutni, amint azt a múltban a 2011-es és 2016-os KÖTA-javaslatok ⁽⁶⁾ megmutatták.

3.14. Az EGSZB vitát szorgalmaz a BEFIT-tel kapcsolatban valamennyi érdekelt fél bevonásával, mivel ez hozzá fog járulni a hatásával kapcsolatos átláthatóság biztosításához. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a BEFIT-nek egyértelmű célokra és alapelvekre van szüksége az adózási környezet egyszerűsítése, valamint a meglévő és az új adózási irányelvek versenyképességének biztosítása érdekében.

3.15. Az EGSZB kiemeli, hogy a BEFIT-re vonatkozó lehetséges szabályoknak harmonizált fogalom meghatározásokon és előírásokon kell alapulniuk annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a javaslat megfelelő működését a teljes belső piacon, valamint a BEFIT bevezetéséhez köthető potenciális többletbevételek pontosabb becslését, amennyiben ezek a bevételek ténylegesen megvalósulnak ⁽⁷⁾.

3.16. Az EGSZB rámutat arra, hogy a társasági adóból származó bevételek természetükből fakadóan ingadoznak, ami bonyolulttá teszi a saját forrásokhoz rendelő jövőbeli költségvetési bevételek pontos becslését. Ez különösen igaz a magas infláció és kamatok által jellemzett jelenlegi gazdasági környezetben. Ami a szóban forgó kérdést illeti, az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy végezzen célzott vizsgálatokat és hatásvizsgálati szimulációkat, amelyek célja a BEFIT-en keresztül beszédhető saját források megbízható körének létrehozása. Az EGSZB azonban óva int a vállalkozások esetleges további megfelelési költségeitől.

3.17. Mivel az Európai Bizottság BEFIT-re vonatkozó javaslata az inkluzív keret kétpilléres megközelítésére épül, amelyet az OECD és a G20-ak a nyereség felosztása (1. pillér) és a kiegészítő szabályok (2. pillér) tekintetében fogadtak el, az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy továbbra is szorosan működjön együtt a nemzetközi kezdeményezésekkel a BEFIT-javaslat kidolgozása érdekében.

3.18. Amint azt az Európai Parlament is javasolta, meg lehetne vizsgálni a pénzügyi szolgáltatások BEFIT-be való bevonásának lehetőségét vagy egy globális pénzügyi tranzakciós adó kidolgozását, ezzel együtt felmérve a lehetséges hatásokat. Az új adórendelkezéseket ezt követően célzott szabályokkal kell összekapcsolni, amelyek célja, hogy a várt többlet adóbevételek egy részét az EU saját forrásaira fordítsák.

3.19. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a CBAM-nak, amelyről a Tanács és az Európai Parlament állapodott meg, az egyedüli célja az volt, hogy az EU kereskedelmi partnereit arra ösztönözze, hogy az EU-val együtt dekarbonizálják termelésüket. Ezt saját forrásként terjesztették elő az első csomagban. Emellett az Európai Bizottság egy kiegészítő illeték lehetőségét is fontolóra vehetné, amelyet azokra az uniós vállalatokra szabnak ki, amelyek olyan harmadik országbeli gyártóktól importálnak termékeket, amelyek nem biztosítják a munkavállalók megfelelő védelmét. Ez a lehetőséget csak akkor mérlegelhetnék, ha ez összeegyeztethető a WTO szabályaival, és alkalmazása egyértelmű kritériumoktól függ. Ez az illeték bizonyos fokú védelmet biztosíthatna a harmadik országbeli munkavállalók számára, és a munkafeltételek tekintetében fokozatosan megkönnyíthetné az egyenlő versenyfeltételek elérését az EU és más kereskedelmi tömbök között. Az EGSZB ugyanakkor bizonyos mértékű exportkönnyítést kér ahhoz, hogy az uniós vállalatok versenyezni tudjanak a harmadik országok piacain. Ezt a CBAM-ról szóló korábbi EGSZB-velemény is kiemelte.

3.20. Az OECD/G20-ak inkluzív keretrendszere alapján, amelyben megállapodás született a digitális adókra vonatkozó felfüggesztési és elállási időszakról, az EGSZB úgy véli, hogy fontolóra lehetne venni egy, a digitális tranzakciókra kivetett uniós szintű adó bevezetését a saját források növelése érdekében. Ugyanakkor ez csak abban az esetben lenne alkalmazandó, ha más fő kereskedelmi partnerek nem tartják tiszteletben az OECD/G20-ak inkluzív keretrendszerének elfogadott szabályait.

3.21. Azokban az esetekben, amikor műszakilag és környezetvédelmi szempontból kivitelezhető a települési hulladék újrafeldolgozása, a települési hulladék mennyiségére épülő statisztikai alapú saját forrás egy másik lehetőség arra, hogy a hulladéklerakás és -égetés drágább legyen, mint az újrafeldolgozás, és ezáltal támogassuk a körforgásos gazdaságot a belső piacon.

3.22. Amint arra a saját forrásokról szóló határozatra irányuló javaslatról szóló korábbi véleményében is rámutatott, az EGSZB fenntartja, hogy a saját források beszédésének, kezelésének és későbbi kiadásainak a hatékonysága és eredményessége minden szakaszban kiemelt fontosságú, és stratégiai jelentőséggel bír annak biztosításában, az Európai Bizottság menetrendjében kitűzött ambiciózus célok elérése érdekében megfelelően és eredményesen hasznosítsák a saját forrásokat.

⁽⁶⁾ Közös konszolidált társaságiadó-alap.

⁽⁷⁾ A BEFIT célja a nyereségek és veszteségek hatékony konszolidációjának egyszerűsítése és lehetővé tétele, és nem feltétlenül több bevétel beszédése.

3.23. Végezetül – a saját forrásokról szóló határozatra irányuló javaslatról szóló korábbi véleményével összhangban – az EGSZB megismétli annak fontosságát, hogy a saját forrásokra vonatkozó valamennyi javaslatot hatásvizsgálattal támasszák alá, amely értékeli a javasolt intézkedések hatékonyságát és különösen az ilyen intézkedések várható bevételeit.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

MELLÉKLET

Az alábbi, a vita során elutasított módosító indítványoknál a támogató szavazatok száma elérte az összes leadott szavazat számának legalább egynegyedét (Esz. 74. cikk (3) bekezdés):

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

ECO/617 – Az új saját források második csomagja

3.18. bekezdés

A következőképpen módosítandó:

Vélemény	Módosítás
<p>Amint azt az Európai Parlament is javasolta, meg lehetne vizsgálni a pénzügyi szolgáltatások BEFIT-be való bevonásának lehetőségét vagy egy globális pénzügyi tranzakciós adó kidolgozását. Az új adórendelkezéseket ezt követően célzott szabályokkal kell összekapcsolni, amelyek célja, hogy a várt többlet adóbevételek egy részét az EU saját forrásaira fordítsák. Az EGSZB azonban érti, hogy a pénzügyi tranzakciós adó csökkentheti az EU versenyképességét, különösen akkor, ha azt csak az Unión belül alkalmazzák. Ráadásul a széles alapokon nyugvó pénzügyi tranzakciós adó (FTT) valószínűleg nem szed be sok bevételt, de még mindig kedvezőtlen hatást gyakorolhat az európai vállalkozásokra és háztartásokra, potenciálisan csökkentve a növekedést, és további terhet róva az államháztartásra.</p>	<p>Amint azt az Európai Parlament is javasolta, meg lehetne vizsgálni a pénzügyi szolgáltatások BEFIT-be való bevonásának lehetőségét vagy egy globális pénzügyi tranzakciós adó kidolgozását⁽⁹⁾. Az új adórendelkezéseket ezt követően célzott szabályokkal kell összekapcsolni, amelyek célja, hogy a várt többlet adóbevételek egy részét az EU saját forrásaira fordítsák. Az EGSZB azonban érti, hogy a pénzügyi tranzakciós adó csökkentheti az EU versenyképességét, különösen akkor, ha azt csak az Unión belül alkalmazzák. Ráadásul a széles alapokon nyugvó pénzügyi tranzakciós adó (FTT) valószínűleg nem szed be sok bevételt, de még mindig kedvezőtlen hatást gyakorolhat az európai vállalkozásokra és háztartásokra, potenciálisan csökkentve a növekedést, és további terhet róva az államháztartásra.</p> <p>⁽⁹⁾ Az Európai Bizottság 2011. szeptember 28-án tanácsi irányelvre irányuló javaslatot nyújtott be a pénzügyi tranzakciós adó közös rendszeréről és a 2008/7/EK irányelv módosításáról. A Tanácsban nem született megállapodás, és az Európai Bizottság 2013. február 14-én javaslatot terjesztett elő azzal a céllal, hogy a „megerősített együttműködés” eszközén keresztül tizenegy tagállamban bevezesse a pénzügyi tranzakciós adót. A kérdés továbbra is holtponton van, e tagállamok körében is, annak ellenére, hogy a dossziét az Ecofin Tanács többször is megvitatta.</p>

Indokolás

Ez nagyon fontos háttérinformáció, amely a vélemény olvasója számára elmagyarázza, hogy a pénzügyi tranzakciós adó uniós tagállamokban történő bevezetése politikailag mennyire bonyolult annak ellenére, hogy az Európai Bizottság jogalkotási kezdeményezését már csaknem 12 évvel ezelőtt terjesztette elő. Ez csak azt bizonyítja, hogy a pénzügyi tranzakciós adó csak az EU-ban vagy csak néhány uniós tagállamban történő bevezetésének előnyei erősen megkérdőjelezhetők.

A szavazás eredménye:

Mellette: 80

Ellene: 122

Tartózkodott: 14

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

ECO/617 – Az új saját források második csomagja

3.19. bekezdés

A következőképpen módosítandó:

Vélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a CBAM-nak, amelyről a Tanács és az Európai Parlament állapodott meg, az egyedüli célja az volt, hogy az EU kereskedelmi partnereit arra ösztönözze, hogy az EU-val együtt dekarbonizálják termelésüket. Ezt saját forrásként terjesztették elő az első csomagban. Emellett az Európai Bizottság egy kiegészítő illeték lehetőségét is fontolóra vehetné, amelyet azokra az uniós vállalatokra szabnak ki, amelyek olyan harmadik országbeli gyártóktól importálnak termékeket, amelyek nem biztosítják a munkavállalók megfelelő védelmét. Ez a lehetőséget csak akkor mérlegelhetnék, ha ez összeegyeztethető a WTO szabályaival, és alkalmazása egyértelmű kritériumoktól függ. Ez az illeték bizonyos fokú védelmet biztosíthatna a harmadik országbeli munkavállalók számára, és a munkafeltételek tekintetében fokozatosan megkönnyíthetné az egyenlő versenyfeltételek elérését az EU és más kereskedelmi tömbök között. Az EGSZB ugyanakkor bizonyos mértékű exportkönnyítést kér ahhoz, hogy az uniós vállalatok versenyezni tudjanak a harmadik országok piacain. Ezt a CBAM-ról szóló korábbi EGSZB-vélemény is kiemelte.</p>	<p>Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a CBAM-nak, amelyről a Tanács és az Európai Parlament állapodott meg, az egyedüli célja az volt, hogy az EU kereskedelmi partnereit arra ösztönözze, hogy az EU-val együtt dekarbonizálják termelésüket. Ezt saját forrásként terjesztették elő az első csomagban. Az EGSZB ugyanakkor bizonyos mértékű exportkönnyítést kér ahhoz, hogy az uniós vállalatok versenyezni tudjanak a harmadik országok piacain. Ezt a CBAM-ról szóló korábbi EGSZB-vélemény is kiemelte.</p>

Indokolás

Ugyanaz, mint az 1.6. bekezdéshez tartozó indokolás.

A szavazás eredménye:

Mellette: 78

Ellene: 129

Tartózkodott: 11

A vita során az alábbi módosító indítványokat elfogadták, azonban az eredeti szöveg megtartása megtartását támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt (az eljárási szabályzat 74. cikkének (4) bekezdése):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

ECO/617 – Az új saját források második csomagja

3.18. bekezdés

A következőképpen módosítandó:

Vélemény	Módosítás
<p>Amint azt az Európai Parlament is javasolta, meg lehetne vizsgálni a pénzügyi szolgáltatások BEFIT-be való bevonásának lehetőségét vagy egy globális pénzügyi tranzakciós adó kidolgozását. Az új adórendelkezéseket ezt követően célzott szabályokkal kell összekapcsolni, amelyek célja, hogy a várt többlet adóbevételek egy részét az EU saját forrásaira fordítsák. Az EGSZB azonban érti, hogy a pénzügyi tranzakciós adó csökkentheti az EU versenyképességét, különösen akkor, ha azt csak az Unión belül alkalmazzák. Ráadásul a széles alapokon nyugvó pénzügyi tranzakciós adó (FTT) valószínűleg nem szed be sok bevételt, de még mindig kedvezőtlen hatást gyakorolhat az európai vállalkozásokra és háztartásokra, potenciálisan csökkentve a növekedést, és további terhet róva az államháztartásra.</p>	<p>Amint azt az Európai Parlament is javasolta, meg lehetne vizsgálni a pénzügyi szolgáltatások BEFIT-be való bevonásának lehetőségét vagy egy globális pénzügyi tranzakciós adó kidolgozását, ezzel együtt felmérve a lehetséges hatásokat. Az új adórendelkezéseket ezt követően célzott szabályokkal kell összekapcsolni, amelyek célja, hogy a várt többlet adóbevételek egy részét az EU saját forrásaira fordítsák.</p>

A szavazás eredménye:

Mellette: 96

Ellene: 91

Tartózkodott: 15

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

ECO/617 – Az új saját források második csomagja

1.5. bekezdés

A következőképpen módosítandó:

Vélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB úgy véli, ésszerű megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy a pénzügyi szolgáltatásokat bevonják a BEFIT-be, illetve dolgozzanak ki egy, az Európai Parlament által javasolt globális pénzügyi tranzakciós adót. Az EGSZB azonban megérti, hogy egy ilyen adó hatással lehet a versenyképességre, és nem biztos, hogy jelentős többletbevételt eredményez.</p>	<p>Az EGSZB úgy véli, ésszerű megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy a pénzügyi szolgáltatásokat bevonják a BEFIT-be, illetve dolgozzanak ki egy, az Európai Parlament által javasolt globális pénzügyi tranzakciós adót, ezzel együtt felmérve a javaslat hatásait.</p>

A szavazás eredménye:

Mellette: 126

Ellene: 79

Tartózkodott: 8

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU kibervédelmi politikája

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 293/04)

Előadó: **Anastasis YIAPANIS**

Társelőadó: **Alberto MAZZOLA**

Közgyűlési határozat:	2022.9.20.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.27.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	208/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja a javasolt uniós kibervédelmi politikát, de azt várta volna, hogy a szervezett civil társadalom jelentősebb szerepet kapjon e javaslatok kidolgozásában. Az EGSZB jelenleg nehéznek tartja annak értékelését, hogy a közös közleményben felvázolt jövőbeli kezdeményezések megvalósulnak-e, és elérik-e a kívánt eredményeket, és sürgeti az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy kezeljék prioritásként és mielőbb mozdítsák elő a bejelentett kezdeményezéseket.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy további intézkedésekre van szükség az EU kiberfenyegetések felderítésére való képességének javítása érdekében, és kéri, hogy a K+F-finanszírozást irányítsák az élvonalbeli uniós képességek fejlesztésére. A magán- és a közszféra közötti együttműködés alapvető fontosságú, és nem lehet egyirányú. Az EGSZB úgy véli, hogy uniós koordinációra van szükség a széttagoltság kezelése, valamint a tagállamok közötti együttműködés és közös beruházások biztosítása érdekében.

1.3. Az EGSZB támogatja az EU Kibervédelmi Koordinációs Központjának létrehozását, és azt ajánlja, hogy a tagállamok kötelezzék el magukat a hét minden napján, napi 24 órában megvalósuló, gyors reagálás mellett, értékeljék az uniós kibervédelem-reagálási mechanizmusok kiberkészültségét és teljesítményét, az (EU) 2022/2555 európai parlamenti és tanácsi irányelvben⁽¹⁾ (NIS2 irányelv) meghatározott katonai képességekre és kritikus ágazatokra egyaránt összpontosítva. Az EGSZB támogatja az Európai Kiberbiztonsági Ipari, Technológiai és Kutatási Kompetenciaközpont (ECCC) megbízatásának kiterjesztését az uniós Kibervédelmi Koordinációs Központ munkájának támogatására.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az Unió kiberbiztonsági stratégiai autonómiájának és szuverenitásának fokozása érdekében dinamikus, valós idejű tesztelési és információmegosztási platformot kell kifejleszteni vagy átvenni a magánszektorból a meglévő képességek jelenlegi hiányosságainak azonosítására. Ezt a platformot fel lehetne használni a bevált gyakorlatok megosztására, a kiberbiztonsági események bejelentésére, valamint a kiberbűnözők uniós jegyzékének összeállítására is.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2555 irányelve (2022. december 14.) az Unió egész területén egységesen magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint a 910/2014/EU rendelet és az (EU) 2018/1972 irányelv módosításáról és az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről (NIS 2 irányelv)(HL L 333., 2022.12.27., 80. o.).

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy jobban fel kell készülni a főleg a kritikus infrastruktúrákat célzó kibertámadásokra (amelyeket például Oroszország követ el Ukrajna ellen). A polgári és katonai ökoszisztémák közötti együttműködés elengedhetetlen a hatékony válságkezeléshez, az interoperabilitáshoz, valamint a párhuzamos erőfeszítések és beruházások elkerüléséhez, többek között szimulált számítógépes támadások révén.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a kibervédelemben történő beruházásoknak az uniós polgárok és a kritikus infrastruktúrák védelmét kell előtérbe helyezniük, amihez hozzátartozik a megbízható hardver- és szoftverbeszállítók használata is. A prioritásokat és a beruházásokat a tagállamokkal és az EU-val egyetértésben, megfelelő időközönként frissíteni kell, a magánszféra érdekelt feleinek bevonásával.

1.7. Az EU-nak meg kell őriznie és fejlesztenie kell azokat a kapacitásokat, amelyek digitális gazdaságának, társadalmának, demokráciájának és kritikus technológiáinak biztosításához, valamint a kulcsfontosságú kiberbiztonsági szolgáltatások nyújtásához szükségesek. Az EU stratégiai autonómiájának biztosításához elengedhetetlen a harmadik országoktól való függőség csökkentése. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az EU elfogadjon valamilyen középtávú megközelítést a kulcsfontosságú technológiák autonómiája tekintetében, és határozottan kiáll amellett, hogy uniós székhelyű vállalatok hozzanak létre kutatási és termelési létesítményeket, és hogy legyen egy autonóm kiber-ökoszisztémára összpontosító, megfelelő európai iparpolitika.

1.8. A kkv-knak célzott támogatást kell kapniuk, és hozzáférést kell biztosítani számukra olyan finanszírozási programokhoz, amelyek növelik ellenálló képességüket a kibertámadásokkal szemben, valamint segítséget, képzést és oktatási lehetőségeket kell nyújtani nekik a kiberkockázatokkal és az azok ellen való védekezéssel kapcsolatban. Az EU-nak olyan ösztönző mechanizmust kell biztosítania, amely elősegíti, hogy a kkv-k fokozatosan megismerkedjenek az előbb említettekkel, és amely elősegíti az innovatív kkv-k fejlesztését.

1.9. Az EGSZB támogatja a Kiberkézségek Akadémiája létrehozásának tervét, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy koordinálja és finanszírozza nagyszabású képzési és szakképzési programokat minden tagállam bevonásával, hogy a kibervédelemben érintett valamennyi ügynökség és szervezet, valamint a civil magánhálózatok számára képzett munkaerő álljon rendelkezésre.

1.10. Az EGSZB szerint a polgárok kiberbiztonsággal kapcsolatos tudatosságának növelése alapvető fontosságú a kibertámadásokkal való kitettség csökkentéséhez, és olyan kiberbiztonsági oktatási tanterveket és egész életen át tartó képzési programokat szorgalmaz, amelyek a kiberkézségek és -ismeretek fejlesztésére összpontosítanak. Az EGSZB támogatja, hogy a kiberbiztonságot valamennyi jövőbeli uniós közpolitikában általánosan érvényesítsék, és hogy tájékoztassák a nagyközönséget a kiberfenyegetésekről.

1.11. Az EGSZB úgy véli, hogy a NATO szövetségeseivel a katonai területeken folytatott szoros együttműködésnek teljeskörű koordinációra és viszonyosságra, közös K+F+I projektekre, a bevált gyakorlatok megosztására, nagyszabású képzési programokra és a kibertámadások szimulációjára kell összpontosítania, azzal a fő céllal, hogy bővítsék a közös reagálási képességet.

1.12. Az EGSZB arra kéri a főképviselőt, hogy vizsgálja meg a jelenlegi kétoldalú kiberpárbeszédet, és kezdjen további megbeszéléseket más országokkal és az érintett nemzetközi szervezetekkel annak érdekében, hogy létre lehessen hozni egy globális keretet a nemzetközi jognak a kibertérben való betartásához, különös hangsúlyt fektetve a viszonyosságra. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU alkalmas arra, hogy vezető szerepet vállaljon a kiberbiztonság jövőjéről szóló nemzetközi vitákban, különösen az ENSZ-en belül, mivel az EU-ban szilárd alapjai vannak az alapvető demokratikus szabadságoknak.

1.13. Az EU-nak határozott álláspontot kell képviselnie a polgárokkal szembeni bármilyen szociális pontozási rendszerrel szemben. Az EGSZB szeretné világossá tenni, hogy valódi demokrácia nem létezhet a személyes adatok hatékony védelme nélkül, és úgy véli, hogy a felelősségteljes és hatékony adatkezelés elengedhetetlen ahhoz, hogy a hiperkonnektivitás versenyelőnyé váljon.

2. Bevezetés és általános megjegyzések

2.1. A társadalmak digitális bővülése számos kiberbiztonsági fenyegetéssel jár, amelyeket a technológiai fejlesztések idéznek elő. Az elmúlt néhány évben jelentősen nőtt a kibertámadások száma és kifinomultsága, aláásva mind az állami, mind a magán szervezetek biztonságát. Függetlenül attól, hogy zsarolóvírusokról, rosszindulatú szoftverekről, e-mail-támadásokról, adatsértésekről, dezinformációról, elosztott szolgáltatásmegtagadási támadásokról vagy más típusú támadásokról beszélünk, ezek mind következetes és folyamatos fenyegetést jelentenek az EU egészének biztonságára nézve.

2.2. Az EGSZB üdvözli az uniós kibervédelmi politikáról szóló közös közleményt⁽²⁾, és úgy véli, hogy most kell cselekedni, a lehető leghamarabb és uniós szinten összehangoltan, bevonva mind a polgári, mind a katonai kibertér-ökoszisztémákat, és megfelelő beruházási keretet biztosítva a kibervédelmi képességek számára. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy a közlemény csupán a cselekvés iránti elkötelezettséget és a megvalósítandó jövőbeli uniós kezdeményezések listáját tartalmazza, és lehetetlennek tartja annak értékelését, hogy a jövőbeli kötelezettségvállalások ténylegesen megvalósulnak-e, mivel a társjogalkotók közötti jövőbeli tárgyalások természetesen befolyásolják majd az uniós kiberbiztonsági cselekvési terv végeredményét.

2.3. A KA-SAT műholdas hálózat elleni orosz támadás, amely megzavarta az ukrán katonai erők közötti kommunikációt, valamint a közelmúltbeli botrány, amelynek során egyes védelmi vállalatok Éric Léandrit a nevükben kiberkémkedésre szerződtették, jól mutatják, hogy a kiberbiztonság első helyen szerepel a biztonsági fenyegetések között az EU-ban. Bár az általános adatvédelmi rendelet szilárd uniós jogszabály, és már több éve hatályban van, egyértelmű, hogy a rendelkezésre álló adatok növekvő mennyisége sérülékeny, és napról napra nő annak a kockázata, hogy harmadik felek átlépik a jogszerűség határát.

2.4. Tekintettel a kibertámadások határokon átnyúló jellegére, uniós koordinációra van szükség a jelenlegi széttagoltság csökkentése és annak biztosítása érdekében, hogy a tagállamok készen álljanak a közös együttműködésre és beruházásokra. Ez különösen fontos olyan jövőbeli esetekben, amikor egyetlen tagállamot ér támadás, az összes többinek pedig lehetőséget kell kapnia, hogy azonnali támogatást nyújtsanak.

3. Együttes fellépés az erősebb kibervédelem érdekében

3.1. Az EGSZB tudomásul veszi a bejelentett ambiciózus kezdeményezéseket, amelyek létrehozzák az EU Kibervédelmi Koordinációs Központját, kidolgozzák a CyDef-X projektet, életre hívják a kiberbiztonsági eseményekkel foglalkozó gyorsreagálási csoportokat, kidolgozzák az uniós kiberbiztonsági szolidaritási kezdeményezést, valamint felméri az IKT-termékekre, -szolgáltatásokra és -folyamatokra vonatkozó kiberbiztonsági tanúsítási rendszerek kidolgozását. Az EGSZB azt ajánlja, hogy valamennyi tagállam álljon készen a gyors reagálásra a hét minden napján, napi 24 órában, az uniós koordinációs központ pedig vegyen részt a tagállamok kiberbiztonsági felkészültségéről és az európai kibervédelem-reagálási mechanizmus hatékonyságáról szóló rendszeres jelentések értékelésében és kidolgozásában, mind a katonai képességekre, mind pedig a NIS 2 irányelvben meghatározott kritikus ágazatokra összpontosítva. Minden tagállamnak rendelkeznie kell a kiberbiztonsági események esetén történő beavatkozásra kiképzett szakemberekkel, és rendszeresen tesztelnie kell a más tagállamokban való beavatkozási képességüket.

3.2. Bár a közlemény a fokozatos javítások hosszú listáját tartalmazza, az EGSZB szerint jó lett volna konkrét ütemtervet kidolgozni e kezdeményezések végrehajtására, a hatáskörök egyértelmű elkülönítésével, valamint benyújtási és elfogadási határidők megjelölésével. Az EGSZB szerint a szervezett civil társadalomnak jelentősebb szerepet kellett volna kapnia e javaslatok kidolgozásában.

3.3. Az EGSZB szerint a tagállamoknak meg kell erősíteniük belső képességeiket a kibervédelemmel szembeni fellépéshez, ugyanakkor együttműködési projekteket kell folytatniuk, és meg kell osztaniuk az információkat és a bevált gyakorlatokat a többi tagállambeli partnerekkel. Valamennyi tagállamban a technológia gyorsított bevezetésére⁽³⁾ és mielőbbi beruházásokra van szükség a kibervédelmi képességekbe, valamint a kibertámadások észlelésére, az ellenük való védekezésre és az okozott károk helyreállítására irányuló közös felkészültségbe. Az EGSZB úgy véli, hogy az Unió kiberbiztonsági autonómiájának támogatása érdekében dinamikus, valós idejű tesztelési és információmegosztási platformot kell kifejleszteni vagy a magánszektorból átvenni, amely a jelenleg hiányzó képességek azonosítására összpontosít.

3.4. Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy ebben a szakaszban a katonai kibertéri műveleteknek szigorúan a tagállamok hatáskörében kell maradniuk; az EGSZB támogatja az uniós katonai hálózatbiztonsági vészhelyzeteket elhárító csoportok (milCERT), a számítógép-biztonsági eseményekre reagáló csoportok (CSIRT) és az európai intézmények, szervek és hivatalok számítógépes vészhelyzeteket elhárító csoportja (CERT-EU) között bejelentett együttműködést.

3.5. A közelmúltban elfogadott NIS 2 irányelv és a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról szóló irányelv⁽⁴⁾ már konkrét nemzeti és ágazati kötelezettségeket vezetett be az uniós kibervédelmi keretre vonatkozóan. További intézkedésekre van szükség az EU kollektív észlelési kapacitásának javítása érdekében, és az EGSZB kutatási és fejlesztési beruházásokat szorgalmaz az élvonalbeli uniós képességek fejlesztése érdekében.

⁽²⁾ A Bizottság közleménye az EU kibervédelmi politikájáról.

⁽³⁾ Például a NATO-nak az Atlanti-óceán északi részére vonatkozó védelmi innovációs akcelérátora (DIANA).

⁽⁴⁾ CER-irányelv.

4. Az uniós védelmi ökoszisztéma biztonságának garantálása

4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a vele együtt járó bonyolultság és a gyorsan változó technológiai kihívások átalakították a védelmi ökoszisztémát, és hogy a kiberbiztonság a katonai és a polgári szektor, valamint az uniós polgárok közös ügyévé vált. A polgári és katonai ökoszisztémák közötti együttműködés ma minden eddiginél fontosabb, és előnyökkel jár a hatékonyabb válságkezelés, valamint a folyamatos előrehaladás és az interoperabilitás tekintetében, elkerülve az átfedéseket vagy ugyanazon erőfeszítések és beruházások megsokszorozódását. A tagállamoknak készen kell állniuk arra, hogy a nemzeti kritikus infrastruktúrákat stresszteszteknek vessék alá a jövőbeli kibertámadásokkal szembeni ellenálló képesség értékelésére és növelésére.

4.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a kibervédelmi beruházásoknak elsősorban az uniós polgárok és a kritikus infrastruktúrák védelmére kell irányulniuk. Tekintettel a digitális átalakulás gyors ütemére és a fenyegetettség környezet gyors fejlődésére, az EGSZB határozottan sürgeti, hogy az EU és a tagállamok rendszeresen aktualizálják a prioritásokat és a beruházásokat, az érintett magánszereplőkkel történő alapos konzultáció mellett. A tárgyak internetének (IoT) eszközei gyakran nem részesülnek olyan jó védelemben, mint a hagyományos eszközök, ezért az EGSZB az IDAM-platformokon keresztül egy minimális biztonsági szint biztosítását kéri. Mivel a tanúsítás kulcsfontosságú módszer a magasabb szintű biztonság biztosításához, az EGSZB kéri, hogy az új uniós tanúsítási megközelítés helyezzen nagyobb hangsúlyt a tárgyak internetének biztonságára.

4.3. Az EU-nak ellenállónak kell válnia a kibertámadásokkal szemben, és hatékony kiberejtést kell létrehoznia. A kritikus infrastruktúrát védeni kell mindenfajta kibertámadással szemben, és ebben az uniós védelmi rendszereknek is részt kell vállalniuk. Az EGSZB szerint az EU stratégiai érdeke biztosítani, hogy az Unió megőrizze és fejlessze képességeit digitális gazdaságának, társadalmának és demokráciájának biztonságossá tételéhez, és hogy elérje a teljes digitális szuverenitást, mivel ez az egyetlen módja annak, hogy megvédjük a kritikus technológiákat és hatékony kiberbiztonsági szolgáltatásokat nyújtunk. A harmadik országoktól való függőség csökkentése az EU stratégiai autonómiája szempontjából is létfontosságú. Az EGSZB úgy véli, hogy az ágazati uniós ügynökségeknek (ENISA, EASA, ERA, EMA, EBA, ESA, HADEA, stb.) részt kell venniük a folyamatban, és iránymutatást kell nyújtaniuk a kiberbiztonsági rendszerek kidolgozásában.

4.4. A Covid19-világjárvány felgyorsította a digitális átállást, és a hagyományos munkavégzést hibridde és/vagy távolivá alakította át, ami új munkakapcsolatokat és elvárásokat teremtett, valamint a digitális nomádok új, egyre bővülő osztályát eredményezte. Az EGSZB tudomásul veszi a munkaerőpiac gyors változásait, amelyek folyamánként a vállalatok „zéró bizalmi” architektúrára tértek át az olyan megoldások révén, mint a személyazonosság-kezelő és hozzáférés-kezelő rendszer (IAM) és az emelt szintű hozzáférés kezelés (PAM). Az EGSZB szerint a vállalatok ilyen típusú erőforrás-gazdálkodása új megoldásokat nyújt a kiberfenyegetésekkel kapcsolatban, és a magánszektort támogatni kell innovatív digitális megoldásaik biztonsági szintjének megerősítésében.

4.5. Az EGSZB kissé csalódott az Európai Bizottság azon kijelentésével kapcsolatban, miszerint „a tagállamokkal együttműködve végrehajtási tervet lehetne kidolgozni”, és úgy véli, hogy egy ilyen végrehajtási tervnek inkább kötelezőnek kellene lennie. Ezt a tagállamokkal közösen kellene kidolgozni, és a lehető leghamarabb végrehajtani. Az EGSZB aggódik az Európai Bizottság e könnyed hozzáállása miatt, és sürgeti az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy segítsék elő a bejelentett kezdeményezések gyors előrehaladását.

5. Beruházás a kibervédelmi képességekbe

5.1. A technológiai fejlődés gyors előrehaladtával a kibertér a hadviselés legújabb harcterévé vált a szárazföld, a tenger, a levegő és a világűr után. Emellett hatalmas bűnügyi lehetőségeket teremtett a rosszindulatú kiberszereplők számára, a független hackerektől a hivatásos bűnözőkig, sőt akár az állami szereplőkig.

5.2. A K+F-be való beruházás létfontosságú, és az EGSZB üdvözli a Digitális Európa program, az Európai Védelmi Alap, a Horizont Európa és a nemzeti helyreállítási programok keretében a már e célra elkülönített alapokat. Az EGSZB szerint viszont több transznacionális projektre van szükség, amelyek valamennyi tagállamban a kibervédelmi rendszerek közötti együttműködésre és interoperabilitásra, valamint a – főleg az innovatív kvv-kat célzó – finanszírozási eszközök közötti szinergiák növelésére összpontosítanak.

5.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy 2020-ban az uniós kiberbiztonsági stratégia 2023-at jelölte meg a közös kiberbiztonsági egység létrehozásának határidejeként, így az EGSZB várja a híreket e folyamat véglegesítéséről, illetve arról hogy hogyan alakul az EU felkészültsége a nagyszabású kiberbiztonsági eseményekre való reagálásra. Az EGSZB arra számít, hogy ennek az egységnek köszönhetően javul majd az EU helyzetismerete, valamint általános reagálási és helyreállítási képessége.

5.4. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az Európai Kiberbiztonsági Ipari, Technológiai és Kutatási Kompetenciaközpont (ECCC) megbízatását kiterjesszék az uniós Kibervédelmi Koordinációs Központ tevékenységének támogatására. Emellett ez a hálózat támogathatná Európa digitális szuverenitását azáltal, hogy versenyképes európai ipari bázist hoz létre a kulcsfontosságú technológiai képességek számára, részben a köz- és magánszféra közötti szerződéses partnerségek (PPP) munkájára alapozva. A köz- és magánszféra közötti partnerségek bizonyultak a leghatékonyabb megközelítésnek a teljes digitális ökoszisztéma kiberbiztonságának javítására, de ez nem lehet egyirányú: az állami intézményeknek is meg kell osztaniuk információikat a magánszektorral.

5.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a kvantumszámítógépek jövőbeli feltörési kísérleteinek kezelése érdekében az EU-nak haladéktalanul be kell ruháznia az olyan élvonalbeli technológiákba, mint a posztkvantumkriptográfia. Úgy véli, hogy Európa számára elengedhetetlen valamilyen középtávú megközelítés az autonómia kapcsán, és határozottan kiáll amellett, hogy uniós székhelyű vállalatok fejlesszenek ki kutatási és termelési létesítményeket. Az EGSZB fontosnak tartja a digitális K+I-re szánt uniós források növelését, valamint az üzemeltetők és a szolgáltatók új műszaki biztonsági funkciókba történő beruházásainak támogatását, amelyek olyan új trendekhez is kapcsolódnak, mint a kiterjesztett valóság és a metaverzum. Különösen fontos egy olyan európai megosztott felhőalapú infrastruktúra kiépítése, amely az adattárolással és -feldolgozással kapcsolatos európai szabályokon alapul⁽⁵⁾.

5.6. Különös figyelmet kell fordítani a kkv-kra, és hozzáfértést kell biztosítani számukra olyan finanszírozási programokhoz, amelyek fokozzák a kibertámadásokkal szembeni felkészültségüket, valamint olyan támogatási, képzési és oktatási programokhoz, amelyek segítenek nekik megérteni a kiberkockázatokat és megvédeni magukat. Az EU-nak olyan ösztönző mechanizmust kell biztosítania, amely elősegíti, hogy a kkv-k fokozatosan megismerkedjenek az előbb említettekkel.

5.7. Az Európai Bizottság becslése szerint a kiberbiztonság terén meglévő készséghiány félmillió emberre tehető, és az EGSZB nagyra értékeli a Kiberkészségek Akadémiájának létrehozására irányuló javaslatot. Egyértelmű, hogy a tagállami szintű erőfeszítések nem elegendők a készséghiány csökkentéséhez, ezért az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság az Akadémia elindításával együtt, kihasználva a készségek európai éve által kínált lendületet, uniós szinten valamennyi tagállam bevonásával koordináljon és finanszírozzon nagyszabású képzési és szakképzési programokat, amelyekkel képzett munkaerőt lehet biztosítani a kibervédelemben részt vevő valamennyi ügynökség és szerv, valamint a polgári magánhálózatok számára. Különös hangsúlyt kell fektetni a munkaerő képzésére, különösen a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területén.

5.8. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a kibertámadásoknak való kitettség csökkentése érdekében létfontosságú felhívni a polgárok figyelmét a kiberbiztonságra, különös tekintettel a lakosságot célzó egyszerűbb kiberbűncselekményekre. Az EGSZB olyan kiberbiztonsági oktatási tanterveket és egész életen át tartó kiberbiztonsági képzési programokat szorgalmaz, amelyek a kiberkészségek fejlesztésére, valamint a kiberbiztonság ismertebbé és vonzóbbá tételére összpontosítanak a polgárok, különösen a fiatalabb generáció számára. Az EGSZB támogatja, hogy a kiberbiztonsági megfontolásokat valamennyi jövőbeli uniós közpolitikában általánosan érvényesítsék, és hogy tájékoztassák a nagyközönséget a kiberfenyegetésekről, többek között a lakosság számára szervezett ingyenes képzési programok, ingyenes mobiltelefonos információs alkalmazások vagy főműsoridőben történő televíziós kommunikáció révén. Ezekkel az intézkedésekkel párhuzamosan elő kell mozdítani, hogy a „kiberbiztonság-orientált” megközelítés széles körben elterjedjen a társadalomban.

5.9. Az EGSZB úgy véli, hogy alapvető fontosságú a beszállítók kockázati profiljának értékelése és a magas kockázatúnak tekintett beszállítókra vonatkozó korlátozások alkalmazása, beleértve az összehangolt uniós kockázatértékelésben kritikusként és érzékenyként meghatározott, kulcsfontosságú eszközök és alkalmazások szükséges betiltását, valamint a megbízható hardver- és szoftverszolgáltatók tanúsítását.

6. Összefogás a közös kihívások kezelése érdekében

6.1. A jövőbeli kibertámadásokra való felkészültség szintje tagállamonként rendkívül eltérő. Az EGSZB szerint azonnal létre kell hozni egy uniós kommunikációs platformot a bevált gyakorlatok megosztására, ahol a kibetér legfejlettebb tagállamai megoszthatják ismereteiket más tagállamokkal, így azokat a többi ország azonnal át tudja venni. Ez hozzájárulna a nemzeti szervezetek közötti kölcsönös bizalom javításához. Másodszor, az EGSZB úgy véli, hogy EU-szerte szorosabb együttműködésre van szükség az állami és a nem állami szereplők között annak érdekében, hogy a belső piacon javuljon a termékek és szolgáltatások kiberbiztonsága. Az EGSZB közös uniós platform létrehozását javasolja a kiberbiztonsági események bejelentésére, beleértve a kiberbűnöző aktivisták feketelistáját is.

⁽⁵⁾ Például Gaia-X, a francia-német kezdeményezés.

6.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a NATO-szövetségeseinkkel a katonai területen folytatott szoros együttműködésnek nemcsak a kapacitásépítésre és a korai felismerésre kell összpontosítania, hanem közös K+F+I projektekre, a bevált gyakorlatok megosztására és szakértők közötti cseréjére, nagyszabású képzési programokra és a kibertámadások szimulációjára is. A 2016. évi varsói és 2018. évi brüsszeli együttes nyilatkozatok értelmében a fő cél a közös reagálási kapacitás bővítése és szinergiák létrehozása a jövőbeli hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés érdekében. Az EU és a NATO közötti együttműködésnek még mindig számos kiaknázatlan lehetősége van, és az azonnali előrelépés valódi változást hozhat polgáraink és társadalmaink biztonságának szavatolása terén.

6.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a globális szinten és nemzetközi partnereinkkel folytatott megbeszéléseknek meg kell teremteniük a terepet egy olyan globális és nyitott kibertér előmozdításához, amely védi az emberi jogokat, az alapvető szabadságokat és a jogállamiságot, és a gyors digitális fejlődésű ágazatokban kötelező erejű nemzetközi normák kidolgozására összpontosít. Az EGSZB azt tanácsolja a főképviseletnek, hogy vizsgálja felül a meglévő kétoldalú kiberpárbeszédet, és kezdjen további tárgyalásokat más országokkal és az érintett nemzetközi szervezetekkel annak érdekében, hogy előmozdítsa a nemzetközi jog kibertérben való alkalmazásának globális keretét, amely szigorú viszonyossági feltételen alapul.

6.4. Végezetül az EGSZB úgy véli, hogy az EU van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy vezető szerepet töltsön be a kiberbiztonság jövőjéről szóló nemzetközi, különösen az ENSZ keretében folytatott vitákban, mivel az EU-ban szilárd alapjai vannak az alapvető demokratikus szabadságoknak. Az EU-nak emellett küzdenie kell azon totalitárius rendszerek ellen, amelyek a polgárok adatainak nyomon követését végzik, és megsértik jogaikat és szabadságaikat, és határozottan fel kell lépnie a polgárokkal szembeni bármilyen társadalmi pontozási rendszer ellen. Az EGSZB egyértelműen kijelenti, hogy valódi demokrácia nem létezhet a személyes adatok hatékony védelme nélkül, és úgy véli, hogy a felelősségteljes és hatékony adatkezelés létfontosságú ahhoz, hogy a hiperkonnektivitás igazán hasznos eszközzé váljon.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld kollektív tárgyalás: bevált gyakorlatok és jövőbeli kilátások**(feltáró vélemény)**

(2023/C 293/05)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**Társelőadó: **Marinel Dănuț MUREȘAN**

Felkérés:	a Tanács spanyol elnökségének levele: 2022.7.27.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	196/2/11

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy megfelelő lehetőségeket kell biztosítani a vállalkozások és a munkavállalók számára ahhoz, hogy részt vehessenek a környezetvédelem támogatására és az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló erőfeszítésekben. Az EGSZB – miközben elismeri a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerek szerepét és a szociális partnerek autonómiáját – úgy véli, hogy a megfelelő szinteken folytatott kollektív tárgyalások során nagyobb hangsúlyt lehetne fektetni a zöld átállással kapcsolatos kérdésekre. Úgy véli, hogy ennek megfelelő módja a zöld kollektív tárgyalások előmozdítása minden szinten.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld kérdésekről kollektív tárgyalások keretében folytatott vitáknak a szociális partnerek közötti, a környezetre közvetlen és közvetett hatást gyakorló kollektív szerződésekre foglalt, alku tárgyat képező záradékokat kell eredményeznie, mint amilyenek az e véleményhez csatolt példákban szerepelnek. Az ilyen záradékok többek között a következőkre terjedhetnek ki:

- a) a vállalatok tevékenységének hatása a környezetre;
- b) a munkavállalók védelme a környezet és az éghajlatváltozás hatásaival szemben;
- c) a zöld átállás hatása a vállalati tevékenységre a munkaszervezés, a változó foglalkozási profilok és a munkavállalók készségei tekintetében;
- d) az a), b) és c) pont végrehajtásának belső ellenőrzése.

Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a kollektív tárgyalások kulcsfontosságú eszközök, amelyek segíthetik a vállalatokat és a munkavállalókat a klímaválság kihívásainak leküzdésében, ideértve a vállalatok ebből eredő költségeit is.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy az ebben a véleményben tárgyalt valamennyi kérdés a szociális partnerek független és szuverén autonóm akaratának elismerésén és teljeskörű tiszteletben tartásán alapul. Megállapítja tehát, hogy a kollektív szerződéseket tárgyaló személyek számára az e véleményben foglaltakból semmiképpen sem következik, hogy a kollektív szerződéses önszabályozással kapcsolatos feladatuk ellátása során bármilyen külső előírásnak vagy feltételnek kellene alávetni őket.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a civil társadalom, amelyet ugyan a kollektív tárgyalások (azaz a kollektív szerződésekről folytatott tárgyalások, amelyeket a szociális partnerek folytatnak) nem érintenek közvetlenül, segíthet abban, hogy demokratikus megoldások szülessenek a zöld átállásból eredő kihívásokra és problémákra, és hozzá is járulhat a zöld átálláshoz azzal, hogy részt vesz az annak társadalmi igazságosságát biztosító, méltányos intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában.

1.5. Az EGSZB az energetikai átállásról és a munkaerőpiaci politikákról szóló véleményében ⁽¹⁾ már hangsúlyozta, hogy a zöld átállás jelentős hatást gyakorol a munkavállalók foglalkoztatására, valamint munka- és életkörülményeire. Ezért a kollektív tárgyalások során felvethető kérdések közé tartozik, hogy a zöld átállás milyen hatást gyakorol a foglalkoztatásra, a területi és társadalmi kohézióra, a munkahelyteremtésre, a különböző tevékenységi területek közötti átmenetre, a munkavállalókat a szükséges készségekkel felruházó képzésre és átképzésre, az idősebb munkavállalók különös kiszolgáltatottságára, a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra, a munkahelyek megközelítését szolgáló városi mobilitásra, a termelőtevékenységgel és a munkateljesítménnyel összefüggő energiahatékonyságra, mindig megfelelően figyelembe véve a nemi dimenziót.

1.6. Az EGSZB szerint egyre több tudományos adat ⁽²⁾ tanúskodik arról, hogy a zöld kollektív tárgyalás milyen nagy potenciállal és számos előnnyel jár a környezeti fenntarthatóság előmozdítása, a gazdaság dekarbonizálása, illetve a körforgásos gazdaság és az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából, tekintettel arra, hogy a hatókörébe tartozó szempontok – például a foglalkoztatottak mobilitása, a munkaszervezés módjai, a munkavállalók felkészítése a zöld átállás folyamatainak megkönnyítése érdekében, a biztonságos és egészséges környezet biztosítása, a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdések stb. – jelentősen hozzájárulnak ezekhez a célkitűzésekhez. Ezt tükrözi az európai szociális partnerek 2017. május 30-i, a zöld gazdaságban rejlő potenciál munkahelyteremtés céljából történő kihasználásáról szóló együttes nyilatkozata, vagy a szociális párbeszéd keretében a körforgásos gazdaságról szóló, 2021. október 7-i közös ajánlás ⁽³⁾.

1.7. Az EGSZB üdvözli a klímasemlegesség felé való igazságos átmenet biztosításáról szóló, az EPSCO Tanács által tavaly júniusban elfogadott ajánlást ⁽⁴⁾, amely elismeri annak fontosságát, hogy a szociális partnereket – autonómiájuk tiszteletben tartása mellett – aktívan be kell vonni a különböző közpolitikák kialakításának és végrehajtásának minden szakaszába, többek között szociális párbeszéd és kollektív tárgyalások révén.

1.8. A zöld átállás, a dekarbonizáció és a körforgásos gazdaság a digitalizációval együtt hatással van a munka világára azáltal, hogy megváltoztatja a munkahelyek és a feladatok jellegét, és új foglalkozásokat hoz létre, míg másokat megszüntet. Ezek az átállások összekapcsolódnak és kölcsönösen erősítik egymást. Az EGSZB azonban megállapította, hogy az EU-ban és a tagállamokban a zöld kollektív tárgyalásokkal kapcsolatos eddigi tapasztalatok, amellyel, hogy nagyon ellentmondások, továbbra is korlátozottak. Elessé ellentétben a digitális átállással, a kollektív tárgyalások során kevesebb figyelmet fordítottak a zöld kérdésekre. Az EGSZB ezért arra kéri az EU-t, a tagállamokat és a szociális partnereket, hogy a kollektív autonómia teljeskörű tiszteletben tartása mellett hozzanak határozottabb és hatékonyabb intézkedéseket annak érdekében, hogy a különböző, megfelelő szinteken folytatott kollektív tárgyalások során figyelmet kapjon a zöldítés fontossága, és elő lehessen mozdítani annak fejlesztését.

1.9. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a kollektív tárgyalások különösen alkalmasak arra, hogy kiegyensúlyozott szabályozást hozzanak létre annak érdekében, hogy fokozatosan és méltányosan haladjunk a nagyobb jólét és termelékenységet biztosító gazdaság felé. Ezért gyorsabb és hatékonyabb előrelépést sürget a zöld kollektív tárgyalások irányába, amelyben a szociális partnerek – a tárgyalások különböző szintjein – folyamatos és releváns szerepet játszanak, hozzájárulva azokhoz a kiegyensúlyozott megoldásokhoz, amelyekre a vállalkozásoknak szükségük van ahhoz, hogy fenntarthatóbbá, rugalmasabbá és termelékenyebbé váljanak, valamint szilárdan elköteleződjenek a tisztességes munka mellett.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a vállalkozásoknak és a munkavállalóknak megfelelő lehetőségeket kell biztosítani a zöld átállással kapcsolatos megbeszéléseken való részvételre. A zöldítés és a digitalizáció gyorsasága, valamint a munkaerőpiacok átalakulására gyakorolt hatásának mértéke ugyanis megköveteli a szociális partnerek korai és hatékony bevonását a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerrel összhangban annak érdekében, hogy helyi szinten az ágazati igények szerinti alakítható

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Energiapolitika és munkaerőpiac: a foglalkoztatásra gyakorolt hatások az energetikai szempontból átalakuló régiókban (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 146., 2023.4.27., 4. o.) <https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/energy-policy-and-labour-market-consequences-employment-regions-undergoing-energy-transitions>.

⁽²⁾ <https://www.epso.org/article/what-green-collective-bargaining>.

⁽³⁾ https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2021-09-24_final_report_sp_project_on_circular_economy_and_the_world_of_work.pdf.

⁽⁴⁾ Az ajánlás többek között a következőket rögzíti: „A zöld átállás inkluzív és demokratikus módon történő előmozdítása érdekében, a méltányos átállásra vonatkozó célkitűzéseket kezdettől fogva minden szinten beépítve a szakpolitikai döntéshozatalba, és biztosítva a ténylegesen a társadalom egészére kiterjedő megközelítést a méltányos átállásra vonatkozó szakpolitikákban, a Tanács felkéri a tagállamokat arra, hogy: a szociális partnereket – autonómiájukat tiszteletben tartva – aktívan vonják be nemzeti, regionális és helyi szinten az ezen ajánlásban előirányzott szakpolitikai döntéshozatal és végrehajtás valamennyi szakaszába, többek között szociális párbeszéd és adott esetben kollektív tárgyalások révén; mozdítsák elő továbbá a szociális partnerek teljeskörű bevonását az ipari ökoszisztémákra vonatkozó átállási pályák kialakításába és végrehajtásába az aktualizált új iparstratégia keretében.”

megoldások születhessenek. Ezért hasznosnak és fontosnak tartja nemcsak a szociális párbeszéd, hanem adott esetben a kollektív tárgyalások előmozdítását is az EU és a tagállamok valamennyi szintjén, sőt akár globális szinten is, a szociális partnerek autonómiájának teljeskörű tiszteletben tartása mellett. Az EU-nak és a tagállamoknak elő kell mozdítaniuk továbbá a szakszervezetek és a munkavállalói érdekképviseletek hatékonyabb tájékoztatási, konzultációs és kollektív véleménynyilvánítási jogainak kialakítását az üzleti tevékenység környezeti hatásaival kapcsolatban.

1.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy az elmúlt évtizedben mind nemzeti, mind uniós szinten számos sikeres tapasztalat született a zöld kollektív tárgyalások terén. Európai szinten külön meg kell említeni az európai vegyiparban alkalmazott, „Responsible care”⁽⁵⁾ (Felelős gondoskodás) elnevezésű tárgyalási gyakorlatot. Ami a legjobb nemzeti gyakorlatokat illeti, az EGSZB megjegyzi, hogy hasznosak az egyes megállapodásokban – például az olaszországi, spanyolországi és franciaországi megállapodásokban – található azon kollektív szerződéses klauzulák, amelyek előmozdítják a vállalatoknál és/vagy tevékenységi ágazatokban a környezetvédelmi megbízotti poszt létrehozását, valamint a vegyes és közös környezetvédelmi irányítóbizottságok létrehozását (amelyeket az EMAS és az ISO 14001 tanúsítási szabványok is előírnak), a fenntartható munkavállalói mobilitásra vonatkozó klauzulák, a szakszervezetek figyelmeztető jogainak elismerése környezetvédelmi kérdésekben stb.

1.12. Az EGSZB arra kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy továbbra is támogassák azokat az intézkedéseket és kezdeményezéseket, amelyek arra ösztönzik a munkáltatókat és a munkavállalókat, hogy alkalmazkodjanak a zöld átálláshoz, és mérlegeljék – egyéb intézkedések mellett – olyan koncepció kidolgozását, amelyben kijelölt munkavállalók a környezeti átállás képviselőiként vagy kapcsolattartó pontként járnak el a munkahely környezeti és ökológiai átállásával kapcsolatos ügyekben. A munkahelyi környezetben belül a vezetők és a munkavállalók képviselői mérlegelhetik, hogy kijelöljenek-e olyan munkatársakat, akik – alapfeladataik mellett – konkrét segítséget nyújtanak a vállalat zöld átálláshoz való alkalmazkodásával kapcsolatos kérdésekben. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy teremtsék meg a szükséges ösztönzőket a vállalkozások és/vagy tevékenységi ágazatok számára az ökológiai átállás fent említett képviselőinek, vagy kapcsolattartóinak kijelöléséhez. Ajánlott továbbá az emberek környezetvédelmi készségeinek szakképzés révén történő fejlesztése.

1.13. A 2022–2024-es időszakra szóló közös munkaprogramjuk⁽⁶⁾ részeként az uniós szociális partnerek dolgozni fognak egy zöld átállásra vonatkozó cselekvési keret kialakításán. A tagállamoknak ki kell alakítaniuk a megfelelő keretrendszert a megvalósítás elősegítéséhez, továbbá a kollektív autonómia teljeskörű tiszteletben tartása mellett elő kell mozdítaniuk a szakmaközi megállapodásokat, hogy megkönnyítsék az olyan megfelelő és méltányos ajánlások, iránymutatások és normák kidolgozását, amelyek a zöld kollektív tárgyalásokat a környezet védelmét szolgáló, kiegyensúlyozott termelési modellek biztosításának kulcsfontosságú eszközévé teszik. Tekintettel a kihívás nagyságrendjére és összetettségére, az EGSZB meg van győződve arról, hogy a kollektív tárgyalások minden szintjét – ágazati és vállalati, uniós és nemzeti, sőt nemzetközi szintjét is – be kell vonni a zöld termelőgazdaság megvalósításába.

1.14. Az EGSZB úgy véli, hogy a levegőtisztaság az egészség és a biztonság fontos eleme, és elismeri, hogy a WHO új értékeket és globális iránymutatásokat határozott meg. Az EGSZB azt javasolja, hogy ezeket vegyék figyelembe a zöld kollektív tárgyalások során. Figyelembe véve az EMAS-t és a társadalmi fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvet, fontos előmozdítani a munkavállalók részvételét és a környezetgazdálkodási képzési programokat.

1.15. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy maradéktalanul ültessék át jogrendszerükbe az uniós jog lehetséges megsértését bejelentő személyek védelméről szóló (EU) 2019/1937 európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽⁷⁾, többek között a környezetvédelmi jog területén.

2. Háttér, indoklás és a vélemény tárgyának főbb elemei

2.1. Az EGSZB egyetért az EU azon törekvésével, hogy vezető szerepet töltsön be a zöld átállásban azáltal, hogy felgyorsítja a termelési rendszer gyors dekarbonizációjához szükséges szakpolitikák, erőforrások – köztük pénzügyi források – és technológiák bevezetését, biztosítva az igazságos átmenetet, amint azt az *Energiapolitika és a munkaerőpiac*⁽⁸⁾ című vélemény megfogalmazza. Ebben a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások nélkülözhetetlen szerepet játszanak, miközben teljeskörűen tiszteletben kell tartani a szociális partnerek autonómiáját és a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerek sajátosságait.

⁽⁵⁾ A vegyipar biztonsági, egészségvédelmi és környezetvédelmi tevékenységeinek folyamatos javítása céljából, a fenntartható fejlődés elveivel összhangban, valamint a hatályos jogszabályok és e megállapodás rendelkezéseinek betartásán túl, az aláíró felek vállalják, hogy együttműködnek a vállalatoknak a vegyipar „Felelős gondoskodás” elnevezésű nemzetközi programjához való csatlakozásában, illetve a vegyipar ezen önkéntes, nyilvános és aktív kezdeményezése által kitűzött célok elérésében, valamint előmozdítják ezeket (<https://www.feique.org/programa-responsible-care/>).

⁽⁶⁾ <https://www.business-europe.eu/publications/european-social-dialogue-work-programme-2022-2024>.

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26., 17. o.).

⁽⁸⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Energiapolitika és munkaerőpiac: a foglalkoztatásra gyakorolt hatások az energetikai szempontból átalakuló régiókban (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 146., 2023.4.27., 4. o.).

2.2. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az Európai Unió gazdaságának ökológiai átállása és dekarbonizációja hatással lesz a lakosság – különösen a legkiszolgáltatottabbak – foglalkoztatására és életkörülményeire. Alapvető fontosságú, hogy az átállást méltányos módon hajtsák végre, hogy mérsékelni lehessen annak a vállalkozásokra, a munkavállalókra és a lakosságra gyakorolt hatását. Ezenkívül a legkiszolgáltatottabbak helyzetének javítására is lehetőséget kell kínálnia.

2.3. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az ILO a *Környezetileg fenntartható gazdaságokra és társadalmakra való igazságos átmenet mindenki számára* ⁽⁹⁾ (2015) című politikai iránymutatásaiban kiemeli a kormányok és a szociális partnerek szerepét a mindenki számára elérhető fenntartható fejlődést szolgáló szakpolitikai koherencia és intézményi intézkedések kialakításában, továbbá kifejti, hogy minden szinten meg kell könnyíteni a környezetvédelmi rendelkezéseknek a kollektív tárgyalásokba való beépítését. Kiemeli továbbá, hogy a speciális képzési kötelezettségvállalások előnyökkel járnak ezen a területen a vezetők és a munkavállalók számára.

2.4. Az Európai Bizottság az önkéntes környezetvédelmi vezetési rendszerekre (EMAS) vonatkozó iránymutatásaiban elismeri, hogy hatékony csatornákra van szükség ahhoz, hogy a munkavállalókat és képviselőiket bevonják a vállalatok környezetvédelmi irányításába. E tekintetben a környezetvédelmi irányításban való munkavállalói részvétel legmegfelelőbb módja a szociális partnerek bevonása, valamint adott esetben kollektív tárgyalások folytatása a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerekkel és gyakorlatokkal összhangban. A szociális jogok európai pillérének 8. alapelve kiemeli, hogy elő kell mozdítani a szociális párbeszédet és a munkavállalók részvételét a szociális, gazdaság- és foglalkoztatáspolitikákban, és kollektív szerződések megtárgyalására ösztönzi a szociális partnereket. Emellett a klímasemlegességre való igazságos átállás biztosításáról szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás hangsúlyozza, hogy a szociális partnerek fontos szerepet játszanak az átállás foglalkoztatásra gyakorolt hatásainak kezelésében ⁽⁸⁾ preambulumbekzdés).

2.5. A szociális partnerek autonóm akaratának elismerése és teljeskörű tiszteletben tartása alapján az EGSZB tudomásul veszi az EU elnökségét átvéő és ennek a feltáő véleménynek az elkészítését kérő spanyol kormány az arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy elő kívánja segíteni egy, a zöld kollektív tárgyalásokat támogató szabályozási keret és ösztönző politika megteremtését. Ez a vélemény ismerteti az EGSZB-nek a spanyol elnökség felkérésére adott válaszáat és javaslatait.

3. Európai kontextus és tudományos adatok a kollektív tárgyalásoknak a zöld átállásban betöltött szerepéről

3.1. Az EGSZB szerint egyre több tudományos adat ⁽¹⁰⁾ tanúskodik arról, hogy a zöld kollektív tárgyalás milyen nagy potenciállal és számos előnnyel jár a környezeti fenntarthatóság előmozdítása, a gazdaság dekarbonizálása, illetve a körforgásos gazdaság és az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából, tekintettel arra, hogy a kollektív tárgyalás különféle vonatkozásai – például a foglalkoztatottak mobilitása, a munkaszervezés módjai, a személyzet felkészítése a zöld átállás folyamatainak megkönnyítése érdekében, a biztonságos és egészséges környezet biztosítása, a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdések stb. – jelentősen hozzájárulnak ezekhez a célkitűzésekhez. Ezt tükrözi az európai szociális partnerek 2017. május 30-i, a zöld gazdaságban rejlő potenciál munkahelyteremtés céljából történő kihasználásáról szóló együttes nyilatkozata, valamint a körforgásos gazdaságra vonatkozó közös projektje és 2021. október 7-i közös ajánlása ⁽¹¹⁾.

3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld kollektív tárgyalások minden szinten alapvető részét képezik a demokratikus polgári részvétel elvének, amely ebben az esetben a szociális partnerek konkrét munkaerőpiaci szerepében fejeződik ki, és amely kulcsfontosságú az éghajlati vészhelyzet hatékony és társadalmilag igazságos kezeléséhez, valamint a gazdaság és a társadalom zöld átállásához.

3.3. Az uniós megújulóenergia-politikáknak egyensúlyra kell törekedniük a gazdasági, környezetvédelmi és társadalmi célkitűzések között. Ennek eredményeként ezek a zöld átállási folyamatok az EU-ban új eszközöket tesznek szükségessé a köztük lévő megfelelő koherencia biztosítása, valamint az egyének és az aktív népesség munkaerőpiaci integrációjának előmozdítása érdekében. A zöld kollektív tárgyalás jó eszköz ezen egyensúly megteremtésére.

3.4. Az éghajlatváltozás felgyorsulásával összefüggésben alapvető fontosságú annak meghatározása, hogy mely gazdasági ágazatokat és foglalkoztatási területeket érintik vagy fogják a leginkább érinteni az éghajlati válság és annak közvetlen hatásai – mind a gazdasági, a munka-, az egészségügyi és a szociális védelmi feltételek, mind pedig az elvárások tekintetében. Erre azért van szükség, hogy megfelelő intézkedéseket lehessen hozni a válság következményeinek enyhítésére.

⁽⁹⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/documents/publication/wcms_432859.pdf.

⁽¹⁰⁾ https://www.etuc.org/sites/default/files/document/files/2017-05-29_kick_off_draft_declaration_eu_social_partners_on_green_jobs_final.pdf.

⁽¹¹⁾ https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2021-09-24_final_report_sp_project_on_circular_economy_and_the_world_of_work.pdf.

3.5. Az EU élen jár az innovatív tisztaenergia-termelési folyamatok terén, amelyek célja, hogy visszafordítsák a környezeti és társadalmi egyenlőtlenségeket olyan gazdasági átalakulások révén, amelyek új, tisztességes foglalkoztatási lehetőségeket eredményeznek (például a megújuló energia terén). Az EGSZB több kutatást szorgalmaz ezen a területen, valamint pénzügyi támogatást kér az érintett vállalatok beruházásainak megkönnyítéséhez.

3.6. Az EGSZB meglepéssel veszi tudomásul, hogy egyre több vállalat fogad el vállalati társadalmi felelősségvállalási rendszert, amely érdemi kötelezettségvállalásokat tartalmaz a fenntartható környezetvédelmi irányítás mellett. Az EGSZB tudomásul veszi azokat a tanulmányokat, amelyek azt mutatják, hogy a vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos programokban megállapodások vagy egyezmények révén történő részvétel miként nyújt nagyobb garanciát a komoly szándéokra és a hatékonyságra vonatkozóan.

3.7. A munkavállalóknak az igazságos átmenet folyamataiban való részvétele főként azáltal strukturálható, hogy a kollektív szerződésekbe ilyen záradékok kerülnek be a különböző munkaügyi kapcsolatrendszerek különböző szintjei és jellemzői tekintetében. A kollektív szerződések fontos szerepet játszanak a munkáltatók és a munkavállalók közötti, a zöld átállásra adandó közös válasz kialakítása terén folytatandó együttműködés előmozdításában.

3.8. Jelenleg zajlik a társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó záradékok beemelése a kollektív szerződésekbe. Ily módon a kollektív tárgyalások a társadalmi felelősségvállalás részét képező zöld közbeszerzés kiegészítésévé válnak. A vegyipar például úttörő szerepet tölt be ebben a kérdésben. Az európai zöld megállapodás végrehajtásához új, egyedi és homogén címkézési keretre van szükség, amely releváns gazdasági és ökológiai információkat nyújt a köz- és magánszféra döntéshozatala számára. Az európai ökocímke-stratégia javítaná a fenntartható közbeszerzést, és támogatni tudná a körforgásos jelleget és az információáramlást; ugyanakkor olyan fontos feltételeknek is teljesülniük kell, mint a költséghatékonyság, a titoktartás és az arányosság.

3.9. A levegőtisztaság fontos szempont az egészséges és biztonságos beltéri és kültéri munkaterületek szempontjából; ezért hatással van a munkakörülményekre, és azt a kollektív tárgyalások során is figyelembe kell venni. A WHO a közelmúltban új értékeket és globális iránymutatásokat határozott meg a levegőtisztaságra és annak az emberi egészségre – többek között a kültéri környezetben dolgozók munkahelyi egészségére – gyakorolt hatásaira vonatkozóan. Ezért az EU-ban jelenleg hatályos szabályok módosítására lehet szükség. Ezek a változások hatással lesznek a munkakörnyezetre és a szolgáltatásnyújtás környezeti feltételeire vonatkozó kollektív tárgyalásokra és a beruházási költségekre is.

3.10. Az EU rendelkezik olyan szabályozási keretekkel, amelyek elősegítik, hogy a vállalatoknál is megjelenjen a környezetvédelmi irányítás. Ezek valódi hatékonyságához pedig a munkavállalók és képviselőik aktív részvételére van szükség. Ilyenek például az önkéntes környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerek (EMAS)⁽¹²⁾ vagy a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolókról szóló 2014/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹³⁾. Ezekben az esetekben a hangsúly a munkavállalók részvételének előmozdításán és a környezetvédelmi irányítással kapcsolatos képzési programokon van.

3.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy egyre több európai tanulmány hangsúlyozza a zöld kollektív tárgyalások, mint olyan eszközök előnyeit, amelyek zöld önszabályozó klauzulákat tartalmazó megállapodások révén előmozdítják a fenntartható termelési folyamatokat. A kollektív tárgyalások – a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerek jellemzőivel összhangban, a szociális partnerek autonómiájának tiszteletben tartásával – elősegíthetik az azzal kapcsolatos konszenzusépítést, hogy a vállalatoknak milyen konkrét intézkedéseket kellene hozniuk az igazságos átmenet előmozdítása érdekében.

4. Általános megjegyzések

4.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy az uniós országokban a kollektív tárgyalásokról készített tanulmányok arra a következtetésre jutottak, hogy a kollektív szerződésekben csak kis mértékben szerepelnek környezetvédelmi kérdések. Az EGSZB arra kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy továbbra is támogassák azokat az intézkedéseket és kezdeményezéseket, amelyek arra ösztönzik a munkáltatókat és a munkavállalókat, hogy alkalmazkodjanak a zöld átálláshoz, figyelembe véve a munkahelyi tájékoztatással és konzultációval kapcsolatos gyakorlatokat.

4.2. A kibocsátásmentes gazdaságra való, jól irányított átállás nemcsak az éghajlati vészhelyzetre való reagálás szempontjából létfontosságú, de a fenntartható és inkluzív gazdasági helyreállítást is ösztönözheti. Azonban hosszú távú intézkedések kellenek, amelyekhez fenntartható finanszírozási mechanizmusokra, valamint részvételen alapuló és stabil kormányzásra van szükség.

⁽¹²⁾ A Bizottság (EU) 2018/2026 rendelete (2018. december 19.) a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről szóló 1221/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet IV. mellékletének módosításáról (HL L 325., 2018.12.20., 18. o.).

⁽¹³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról (HL L 330., 2014.11.15., 1. o.).

4.3. Ebben a részvételen alapuló irányítási modellben a kollektív tárgyalás olyan eszköz, amely a munka világát képessé teszi a teljes mértékben fenntartható termelési modell jelentette új kihíváshoz való alkalmazkodásra. Ez azért van így, mert képes azonnal reagálni, közel áll az ágazati realitásokhoz, és képes személyre szabott megoldásokat kínálni, beleértve a munkahelyek és a vállalkozások védelmét is.

4.4. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok az ágazati szociális partnerekkel közösen vizsgálják meg, hogy milyen hozzáadott értékkel bírhatnak a különböző termelő ágazatokban az éghajlati vészhelyzet és a zöld átállás munkaerőpiacra gyakorolt hatásairól készített tanulmányok. Ennek segítségével ugyanis olyan intézkedéseket lehet meghatározni és javasolni, amelyek hatékonyan reagálnak a gazdasági környezet igényeire, és elősegíthetik, hogy a kollektív tárgyalási egységek kollektív szerződéseikben és megállapodásaikban szabályozhassák az igazságos átmenetet.

4.5. Az EGSZB arra ösztönzi a szociális partnereket, hogy – adott esetben ágazatközi és ágazati prioritásaikkal összhangban – építsék be a zöld átállási folyamatokat a kollektív szerződéseikbe. Az európai tapasztalatok közé tartozik például, hogy a globális „Responsible Care” programot beépítették az európai vegyipari ágazat kollektív szerződéseibe.

5. Részletes megjegyzések

5.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld kérdésekről kollektív tárgyalások keretében folytatott vitáknak a szociális partnerek közötti, a környezetre közvetlen és közvetett hatást gyakorló kollektív szerződésekre foglalt, alku tárgyát képező záradékokat kell eredményeznie. A kollektív szerződések többek között a következőkre terjedhetnek ki:

- a) a vállalatok tevékenységének hatása a környezetre;
- b) a munkavállalók védelme a környezet és az éghajlatváltozás hatásaival szemben;
- c) a zöld átállás hatása a vállalat tevékenységére a munkaszervezés, a változó foglalkozási profilok és a munkavállalók készségei tekintetében;
- d) az a), b) és c) pont végrehajtásának belső ellenőrzése.

Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a kollektív tárgyalások kulcsfontosságú eszközök, amelyek segíthetik a vállalatokat és a munkavállalókat a klímaválság kihívásainak leküzdésében, ideértve a vállalatok ebből eredő költségeit is.

5.2. Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak az Európai Unió Működéséről Szóló (EUMSZ) 154., 155. és 156. cikke keretében elő kell mozdítaniuk, hogy a vállalatok környezetvédelmi irányításának kérdése is bekerüljön a szociális párbeszédbe és a kollektív tárgyalásokba. A kollektív tárgyalás alkalmas arra, hogy elősegítse a szervezetek és a foglalkoztatás, valamint a munkakörülmények hozzáigazítását az éghajlatváltozás hatásaihoz, és lehetővé teszi a vállalatok beruházási költségeinek értékelését és bemutatását annak érdekében, hogy azok megőrizhetők és a tisztességes verseny követelményeihez igazíthatók legyenek.

5.3. Az EGSZB – miközben tiszteletben tartja a szociális partnerek autonómiáját és a tagállamok kollektív tárgyalási rendszereinek sokféleségét – helyénvalónak tartja, hogy a nemzeti szintű jogi keretek és az iparágak közötti megállapodások megfelelő keretrendszer biztosítsanak a társadalmilag igazságos zöld átállás céljának figyelembevételéhez, hogy a termelékenység változása (beleértve a vállalati és szociális költségek értékelését és igazságos elosztását) minél több munkahelyen összeegyeztethető legyen a minőséggel és a biztonsággal. Figyelembe véve a különböző munkaügyi kapcsolatrendszereket, fontolóra lehetne venni a következőket:

- a) a vállalatnak az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatos gyakorlatát illetően a munkavállalói képviselőtájékoztatási és konzultációs jogainak előmozdítása a nemzeti szabályokkal és gyakorlatokkal összhangban;
- b) a munkavállalók e témával kapcsolatos képzésének előmozdítása;
- c) olyan záradékok beillesztése, amelyek ösztönzik a munkavállalók részvételét a környezetvédelmi ügyekben és a környezetvédelemért felelős bizottságokban, amennyiben léteznek ilyenek az egyes ágazatok azon vállalatai esetében, amelyek az ISO 14001 vagy az EMAS szabványok szerinti környezetvédelmi tanúsítványt szereztek;
- d) adott esetben speciális közös környezetvédelmi szervek létrehozásának előmozdítása, vagy környezetvédelemmel és igazságos átmenettel kapcsolatos hatáskörök kiutalása a biztonsági és egészségvédelmi bizottságnak.

5.4. Az EGSZB arra kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy továbbra is támogassák azokat az intézkedéseket és kezdeményezéseket, amelyek arra ösztönzik a munkáltatókat és a munkavállalókat, hogy alkalmazkodjanak a zöld átálláshoz, és mérlegeljék – egyéb intézkedések mellett – olyan koncepció kidolgozását, amelyben kijelölt munkavállalók a környezeti átállás képviselőiként vagy kapcsolattartó pontként járnak el a munkahely környezeti és ökológiai átállásával kapcsolatos ügyekben. A munkahelyi környezetben a vezetők és a munkavállalók képviselői mérlegelhetik, hogy kijelöljenek-e olyan munkatársakat, akik – alapfeladataik mellett – konkrét segítséget nyújtanak a vállalat zöld átálláshoz való alkalmazkodásával kapcsolatos kérdésekben. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy teremtsék meg a szükséges ösztönzőket a vállalkozások és/vagy tevékenységi ágazatok számára az ökológiai átállás fent említett képviselőinek, vagy kapcsolattartóinak kijelöléséhez. Ajánlott továbbá az emberek környezetvédelmi készségeinek szakképzés révén történő fejlesztése.

5.5. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy alakítsanak ki megfelelő keretrendszert és feltételeket annak előmozdításához, hogy a kollektív szerződéses mobilitási klauzulái tartalmazzanak terveket a fenntartható, egészséges és biztonságos munkahelyi mobilitásra vonatkozóan, csökkentve a magángépjárművek használatát és ezáltal a kibocsátást. Az államoknak hatékony és eredményes rendszereket kell létrehozniuk e tervek kidolgozására.

5.6. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy maradéktalanul ültessék át jogrendszerükbe az uniós jog lehetséges megsértését bejelentő személyek védelméről szóló (EU) 2019/1937 irányelvet, többek között a környezetvédelmi jog területén. Ezek a jogok fontos hozzájárulást jelentenek az ökológiailag fenntartható és társadalmilag igazságos gazdasági átmeneten alapuló európai gazdaságélénkítési politikáknak való megfelelés nyomon követéséhez.

5.7. Az EGSZB arra kéri a szociális partnereket, hogy fontolják meg és könnyítsék meg megfelelő és méltányos kapcsolatok, ajánlások, iránymutatások és politikák kidolgozását annak érdekében, hogy a zöld kollektív tárgyalásokat az egyik legjobb, minőségi eszközzé alakítsák, amely biztosítja és elősegíti a versenyképesség és a teljes helyi és globális környezet védelme tekintetében kiegyensúlyozott termelési modell létrejöttét.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A HIV miatti megbélyegzés elleni
küzdelemre irányuló intézkedések**

(feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)

(2023/C 293/06)

Előadó: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Társelőadó: **Nicoletta MERLO**

A Tanács spanyol elnökségének fel- 2022. december 8-i levél
kérése

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
feltáró vélemény

Illetékes szekció: Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2023.5.31.

Elfogadás plenáris ülésen: 14/06/2023

Plenáris ülészak száma: 579.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 201/0/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözi a spanyol elnökség arra irányuló kezdeményezését, hogy 2030-ra megszüntesse a HIV miatti megbélyegzést és hátrányos megkülönböztetést Európában. A kérdést túl sokáig elhanyagolták, bár a rendelkezésre álló adatok egyértelműen azt mutatják, hogy a világ különböző részein, sajátos társadalmi környezetben és a legfontosabb népességcsoportokban továbbra is fennállnak a probléma káros következményei. Az EGSZB ezért osztja a spanyol elnökség azon véleményét, hogy a HIV miatti megbélyegzés és hátrányos megkülönböztetés felszámolását az uniós menetrend egyik politikai prioritásaként kell tekinteni.

1.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az európai intézményeknek magas szintű nyilatkozatot kell tenniük, amelyet 2023. december 1-jén terjesztenek az Európai Parlament elé, és vállalja, hogy támogatja a kezdeményezést, és minden lehetséges szinten, módon és fórumon részt vesz benne.

1.3. A megbélyegzés, a hátrányos megkülönböztetés és a hamis sztereotípiák leküzdése érdekében az EGSZB elengedhetetlennek tartja a figyelemfelhívó, képzési és tájékoztatási tevékenységek előmozdítását, különösen az iskolákban, a szervezett civil társadalom, valamint az ifjúsági és diákszervezetek bevonásával.

1.4. Az AIDS-járvány 2030-ig történő felszámolása érdekében fel kell tární és fel kell számolni a preexpozíciós profilaxis (PrEP) előtt álló akadályokat a gyógyszerekhez való jobb hozzáférés és a PrEP végrehajtása terén, hogy a lakosság szélesebb körét érijük el. Az olyan megelőző beavatkozások, mint a pre- és posztexpozíciós profilaxis és a megelőző kezelések (TaSP) jelentős hatást gyakorolhatnak a HIV és más szexuális úton terjedő fertőzések elleni védekezésre.

1.5. A HIV-fertőzötteknek egyenlő esélyeket kell biztosítani a munkavállaláshoz és a szakmai fejlődéshez a munka világában. Lehetővé kell tenni számukra, hogy igénybe vegyenek olyan különleges rendszereket, mint a rugalmas munkaidő vagy az orvosi vizsgálatokra szolgáló meghosszabbított szabadság, mindezt garantált titoktartás mellett.

1.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy konkrét intézkedéseket kell hozni a legfontosabb népességcsoportok érdekében: ahhoz, hogy a HIV-járványt hatékonyan lehessen kezelni, a célzott tájékoztatásnak és az intézményes keretek között végrehajtott megelőzési programoknak el kell érniük ezeket a népességcsoportokat, hogy egyes szolgálatok proaktív módon kapcsolatba léphessenek velük, lehetőleg közösségi beágyazottságú, nem kormányzati szervezeteken keresztül.

1.7. Mivel a kelet-európai és közép-ázsiai régióban Ukrajnában van a második legnagyobb AIDS-járvány, az EGSZB hangsúlyozza, fontos, hogy a fogadó országok biztosítsák a folyamatos és ingyenes HIV-tesztelést és -kezelést az ukrán menekültek számára, így javítva a lehetőségeiket arra, hogy tartózkodási jogállásuktól függetlenül leteszteljék őket. Mivel a legtöbb menekült nő és gyermek, a kórházakban, az alapellátásban és a közösségi intézményekben végzett tesztelés kiterjesztése lehet a legmegfelelőbb megoldás az ukrán menekültek számára.

1.8. Az antiretrovirális kezelés (ART) kettős szerepet játszhat a HIV-vel élők egészségének javításában és a HIV terjedésének hatékony megelőzésében, mivel rendkívül hatékonyan szorítja vissza a HIV vírusterhelést.

1.9. A HIV-fertőzés időben történő diagnosztizálása, a kezelés korai megkezdése és az ellátásban tartás (az ellátás folytonossága) a fertőzés terjedésével szembeni védekezés sarokkövei. Mivel már több ország is elérte ezt a célt, az EGSZB azt kéri, hogy 2030-ig minden ország számára tűzzenek ki egy ambíciózusabb új célt, amely a tesztelés, a kezelés és a vírus elfojtása tekintetében 95 %-ra növeli a lefedettségi szintet.

1.10. A folyamatos ellátás és megelőzés egymást erősítve átfogó választ adhat a HIV-járvány elleni küzdelem érdekében, ezért ezeket fejleszteni kell és végre kell hajtani.

1.11. Az EGSZB olyan új és innovatív stratégiákat szorgalmaz, amelyek javítják a korai diagnózist, és felhívják az emberek figyelmét a fertőzöttségükre azáltal, hogy bővítik a szélesebb körben elérhető HIV-tesztekkel, például a gyorsesztekkel, a közösségi teszteléssel és az önteszteléssel kapcsolatos diverzifikált és felhasználóbarát megközelítéseket, valamint integrált módszert alakítanak ki a HIV és a hepatitis B és C tesztelése tekintetében.

1.12. A közösségek megkerülhetetlen szerepet játszanak a HIV-re adott válaszban, mivel előmozdítják az elszámoltathatóságot, ösztönzik a megelőző aktivizmust, végrehajtják a tevékenységeket, és hozzájárulnak a tartós előrelépéshez elengedhetetlen innovációkhoz.

1.13. Az említett célok elérése felé haladás fenntartása és felgyorsítása érdekében az EGSZB további erőfeszítéseket sürget olyan új programok kidolgozása és végrehajtása terén, amelyek bővítik a HIV-pozitív állapottal és a kezelés lefedettségével kapcsolatos ismereteket, csökkentik a vírus terjedését és ezáltal a HIV átadását, valamint korlátozzák a hátrányos megkülönböztetést, például a foglalkoztatáshoz vagy a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén.

2. A HIV Európában

2.1. A HIV terjedése továbbra is komoly népegészségügyi problémát jelent, amely világszerte több mint 36 millió embert érint, akik közül 2,3 millió ember él a WHO európai régiójában, különösen a régió keleti részén. 2021-ben közel 107 000 embert diagnosztizáltak HIV-fertőzéssel az európai régióban, ebből mintegy 17 000-et az EU-ban/EGT-ben. A HIV-diagnózisok száma 2012 óta csökkenő tendenciát mutat; a HIV-diagnózisok számának jelentősebb csökkenése 2020-ban és 2021-ben volt megfigyelhető (-24%), ami valószínűleg a Covid19-világjárvány által az egészségügyi szolgáltatások igénybevételére gyakorolt hatásnak tudható be, és/vagy annak az eredménye, hogy a Covid19-világjárvány idején végrehajtott közegészségügyi intézkedéseknek köszönhetően csökkent a HIV terjedése.

2.2. A HIV Európában aránytalanul nagy mértékben érinti a társadalom perifériájára szorult és társadalmilag megbélyegzett embereket, mint például az intravénás kábítószer-fogyasztókat és szexuális partnereiket, a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiakat, a transzneműeket, a szexmunkásokat, a fogvatartottakat és a migránsokat.

2.3. Az adatok a WHO európai régiójának országai között eltérő járványterjedési mintázatokat és tendenciákat dokumentálnak: az EU-ban/EGT-ben és a régió nyugati részén a fő átadási mód a férfiak közötti szexuális átadás, míg a régió keleti részén a bejelentések alapján a heteroszexuális átadás és az intravénás kábítószer-használat volt a fő terjedési út.

2.4. A HIV későn történő diagnosztizálása továbbra is kihívást jelent a régió legtöbb országában: az esetek több mint 50 %-ában akkor kapták meg a HIV-diagnózist, amikor a CD4 sejttség 350/mm³-nél alacsonyabb volt.

3. Az ukrán menekültek HIV-ellátásának folytonossága

3.1. A háború 2022. február 24-i kezdete óta több mint 13,5 millió ember kényszerült elhagyni lakóhelyét vagy a szomszédos országokba menekülni, beleértve a HIV-fertőzötteket (a becslések szerint 10 000–30 000 fő) és a legfontosabb népességcsoportokat is.

3.2. A kelet-európai és közép-ázsiai régióban Ukrajnában van a második legnagyobb AIDS-járvány. Az új HIV-diagnózisok száma a 2016. évi 14 240-ról 2019-ben 16 270-ra emelkedett, ami 2020-ban kismértékben visszaesett 15 660-ra, valószínűleg a Covid19-válság miatt. Ezek között a megfigyelési adatok szerint 9 000–10 000 **heteroszexuális érintkezés útján átadott** fertőzés és körülbelül **5 000 intravénás kábítószer-használat útján átadott eset** volt.

3.3. A háború kitörése előtt az ország komoly haladást ért el az AIDS elleni küzdelemben: a HIV-ellátás és -kezelés ingyenes volt a kormányzati HIV-klinikákon az egész országban, és egyre több HIV-fertőzött ember részesült antiretrovirális kezelésben (ART). 2021-ben a becslések szerint a 240 000 HIV-fertőzött emberből (az ukrán lakosság 0,6 %-a) több mint 150 000 embert (62 %) kezeltek, és a kezelésben részesülők 94 %-ában elfojtották a vírust.

3.4. Az országban az ENSZ ügynökségei és helyi partnerei, például az UNAIDS szükséghelyzeti alapja szorosan együttműködnek a helyi hatóságokkal a rászorulóknak az ellátás elérése és megsegítése érdekében. A közelmúltban humanitárius segítségnyújtást biztosítottak az ország súlyosan érintett területei számára, amelyek csak mostanra váltak megközelíthetővé. A kormány, a civil társadalom és a nemzetközi szervezetek koalíciója a háború idején Ukrajnában a HIV-re adott hatékony válasz egyik sarokköve volt, és jelenleg is az.

3.5. Az UNAIDS továbbra is támogatni fogja a HIV megelőzését, tesztelését és kezelését, valamint Ukrajnában a háború által sújtott embereknek és a konfliktus miatt lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek nyújtott gondozást és támogatást.

3.6. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) 2022 júliusában közzétett dokumentuma⁽¹⁾ felvázolja az ukrán menekülteknek nyújtott HIV-ellátás minőségi színvonalának fenntartása érdekében a döntéshozatalhoz és a szolgáltatások gyakorlati megvalósításához szükséges legfontosabb szempontokat, különös tekintettel annak fontosságára, hogy a fogadó országok biztosítsák a folyamatos és ingyenes HIV-tesztelést és -kezelést az ukrán menekültek számára – így javítva a lehetőségeiket arra, hogy tartózkodási jogállásuktól függetlenül leteszteljék őket –, mivel az ART korlátozott hozzáférhetősége növeli a betegségek, a halál, a rezisztens törzsek megjelenése és a lehetséges továbbterjedés kockázatát. Mivel a legtöbb menekült nő és gyermek, a kórházakban, az alapellátásban és a közösségi intézményekben végzett tesztelés kiterjesztése lehet a legmegfelelőbb megoldás az ukrán menekültek számára.

4. A HIV a világban

4.1. Világszerte határozott konszenzus alakult ki azzal kapcsolatban, hogy immár léteznek az AIDS-járvány felszámolására szolgáló eszközök. Az elmúlt két évtizedben egyre több, különböző környezetben végzett vizsgálat igazolta, hogy az antiretrovirális kezelés (ART) kettős szerepet játszhat a HIV-fertőzöttek egészségének javításában és a HIV terjedésének hatékony megelőzésében (megelőző kezelés – TasP), mivel rendkívül hatékony a HIV vírusterhelés visszaszorításában (a meghatározás szerint 200 kópia/mL alatt).

4.2. Az elmúlt években széles körben elfogadottá vált az a stratégia, amely szerint a HIV-fertőzés időben történő diagnosztizálása, a kezelés korai megkezdése és az ellátásban tartás (az ellátás folytonossága) a fertőzés terjedésével szembeni védekezés sarokkövei. 2014-ben az UNAIDS kitűzte a 90–90–90-es célt (a HIV-fertőzöttek 90 %-át diagnosztizálják, a diagnosztizáltak 90 %-át kezeljék, és a kezelték 90 %-ának vírusszáma csökkentsék). Ha ezek a célok teljesülnek, a HIV-vel élők 73 %-ának lesz szuppresszált vírusterhelése, és szuppresszált vírusterhelésű emberek nem adják tovább a HIV-fertőzést.

4.3. Bizonyíték van arra, hogy 2020 végére több, eltérő földrajzi elhelyezkedéssel, jövedelmi státusszal és epidemiológiával rendelkező ország már elérte a célt. A szakértők szerint ezek az eredmények arra mutathatnak rá, hogy 2030-ig minden ország számára egy ambiciózusabb új célt lehetne kitűzni, amely a tesztelés, a kezelés és a vírus elfojtása tekintetében 95 %-ra növeli a lefedettségi szintet. A HIV-járványra való reagálás terén az említett célok elérése felé tett előrehaladás fenntartása és felgyorsítása érdekében további erőfeszítésekre van szükség olyan új programok kidolgozása és végrehajtása terén, amelyek bővítik a HIV-pozitív állapottal és a kezelés lefedettségével kapcsolatos ismereteket (az egyetemes tesztelés és kezelés [UTT] módszere), valamint csökkentik a vírus terjedését és ezáltal a HIV átadását. Az ilyen új programoknak nem elég kizárólag az alkalmazandó standard intézkedésekre összpontosítaniuk: arra is ügyelni kell, hogy a végrehajtás megfeleljen a HIV-fertőzöttek szükségleteinek és sajátos igényeinek.

4.4. A közelmúltban – a folyamatos HIV-ellátás biztosításához hasonlóan – egyre gyakrabban javasolták a HIV folyamatos megelőzését, amely a HIV-fertőzés kockázatának kitett lakosságot célozza meg annak biztosítása érdekében, hogy az egyéneket ne fertőzze meg a HIV. A HIV folyamatos megelőzése a HIV-tesztelésre épül, ezt követi a HIV-vel nem fertőzött személyek megelőzési szolgáltatásokkal való összekapcsolása, ellátásba való bevonása és ellátásban tartása, hogy

(1) Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ: *Operational considerations for the provision of the HIV continuum of care for refugees from Ukraine in the EU/EEA* [Operatív megfontolások az ukrán menekült HIV-ellátásának folyamatos biztosításához az EU/EGT-ben]. 2022. július 5., Stockholm. ECDC, 2022.

folyamatos kockázatcsökkentési tanácsadásban részesüljenek, és következetesen használjanak óvszert a megfertőződés és a HIV terjedésének megakadályozása érdekében. Az ellátásban tartás azért is fontos, hogy biztosítsák a HIV-tesztek megismétlését és a HIV-fertőzés korai diagnosztizálását, ha megtörténik a HIV-fertőzés. Az újonnan megfertőződött személyeket azonnal be kell vonni a HIV-gondozásba és -kezelésbe, valamint más megelőzési módszerekbe, beleértve a partnervizsgálatot, az óvszerhasználatot és a megelőzést szolgáló antiretrovirális gyógyszereket. Számos tanulmány kimutatta, hogy a lakosság szintjén a folyamatos ellátás és megelőzés egymást erősítve átfogó választ adhat a HIV-járvány elleni küzdelemre.

4.5. Olyan új és innovatív stratégiákra van szükség, amelyek javítják a korai diagnózist, és felhívják az emberek figyelmét a fertőzöttségükre azáltal, hogy bővítik a szélesebb körben elérhető HIV-tesztekkel, például a gyors tesztekkel, a közösségi teszteszéssel és az önteszteléssel kapcsolatos diverzifikált és felhasználóbarát megközelítéseket, valamint integrált módszert alakítanak ki a HIV és a hepatitis B és C tesztelése tekintetében.

4.6. A WHO egy átfogó egészségügyi szolgáltatáscsomagot javasol a HIV-megelőzés terén, különös tekintettel a legfontosabb népességcsoportok elérésére. Különösen fontos a HIV-megelőzési szolgáltatások beépítése a szexuális és reprodukzív egészséggel és a mentális egészséggel kapcsolatos szolgáltatásokba, a szexuális és nemi alapú erőszak megelőzésébe és gondozásába, a kábítószer-függőség kezelésébe, a hepatitisz C megelőzésébe és gondozásába, a tuberkulózis elleni védekezésbe, a börtönök egészségügyi ellátási rendszerébe, a nem fertőző betegségek kezelésébe, valamint a jogi és szociális támogató szolgáltatásokba.

4.7. A HIV-tesztek elérhetőségének különböző módjai lehetőséget biztosíthatnak az időben történő diagnosztizálásra a HIV-fertőzésnek kitett különböző népességcsoportokban.

4.8. Az UNAIDS a HIV „kombinált megelőzési” megközelítését javasolja. Mivel egyetlen megelőzési stratégia nem elegendő a betegség terjedésének megfékezéséhez, a megközelítés olyan orvosbiológiai, magatartásbeli és strukturális beavatkozásokat igényel, amelyeket kifejezetten az érintett közösségek által megfogalmazott helyi igényekre szabva választanak ki. A siker érdekében ezeknek a beavatkozásoknak összehangoltnak, hatékonyak és következetesnek kell lenniük, és a közös célok iránti közös elkötelezettségen kell alapulniuk.

5. A HIV-re adott közösségi válasz

5.1. Az UNAIDS a múltban jól dokumentálta és elismerte a HIV-fertőzött emberek közösségei, a marginalizált és kiszolgáltatott csoportok, a nők és a fiatalok által a HIV-szolgáltatások nyújtásában, a kutatásban és a gyógyszerfejlesztésben, az érdekérvényesítésben, a társadalmi és politikai elszámoltathatóságban, az erőforrások mozgósításában, valamint a szociális és emberi jogok védelmében betöltött szerepet⁽²⁾. Az elmúlt három évtized bebizonyította, hogy a HIV-fertőzöttek és társaik közösségei fontos szerepet játszanak az egészségügyi méltányosság iránti elkötelezettség és támogatás fenntartásában és az egészségügyi finanszírozásban, valamint annak biztosításában, hogy minden ember emberi jogait elismerjék és érvényre juttassák. Az egészségügyi rendszerek és az egyetemes egészségügyi ellátás jó minőségű és hatékony integrációja hatékonyabban tervezhető meg, hajtható végre és tartható fenn, ha a HIV-fertőzöttek és társaik közösségeit állítjuk a középpontba. A közösségek vezető szerepe és szerepvállalása világszerte közvetlenül hozzájárult a HIV-kezeléshez, -megelőzéshez, -támogatáshoz és -gondozáshoz való hozzáférés terén elért eredmények javulásához.

5.2. A közösségek megkerülhetetlen szerepet játszanak a HIV-re adott válaszban, mivel előmozdítják az elszámoltathatóságot, ösztönzik a megelőző aktivizmust, végrehajtják a tevékenységeket, és hozzájárulnak a tartós előrelépéshez elengedhetetlen innovációkhoz. A közösségi irányítású szolgáltatási platformok gyakran hatékonyabban érik el a marginalizált és alacsony szintű ellátásban részesülő lakosságot a formális egészségügyi létesítményeken alapuló platformoknál, különösen olyan helyzetekben, ahol gyakori a megbélyegzés és a hátrányos megkülönböztetés. A közösségi irányítású szervezetek megfelelő helyzetben vannak ahhoz, hogy azonosítsák a szolgáltatások hiányosságait, a szolgáltatások nyújtását és igénybevételét hátráltató korlátokat, de felismerhetik annak lehetőségét is, hogy bizonyos szolgáltatásokat az egyén alapvető jogaiként ismerjenek el, és így azok emberközpontúbbá, kényelmesebbé és hatékonyabbá váljanak.

5.3. A közösség (amely alatt az AIDS elleni küzdelemben és a HIV-fertőzöttek jogainak védelmében napi szinten részt vevő nem kormányzati egyesületek és szervezetek csoportja értendő) döntő szerepet játszik abban, hogy a legkiszolgáltatottabb és legveszélyeztetettebb népességcsoportok véleménye kifejezésre juthat, és hatékony megoldásokat kínál a HIV/AIDS-járvány megfékezésére. Ez olyannyira így van, hogy 2019-ben az Egészségügyi Világszervezet (UNAIDS) nekik szentelte az AIDS világnapját (december 1.) a „A közösségek hozzák el a változást” jelszavval.

(2) 2016-ban a világ vezetői aláírták az ENSZ AIDS felszámolásáról szóló politikai nyilatkozatát, amely elismerte, hogy a közösségek alapvető szerepet játszanak az érdekérvényesítésben, az AIDS-re adott válaszok összehangolásában és a szolgáltatások nyújtásában. Elismerték továbbá, hogy fokozni kell a HIV-re adott közösségi válaszokat, és kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2030-ra a szolgáltatások legalább 30%-a közösségi irányítású lesz.

5.4. Fontolóra kell venni azt is, hogy független és pártatlan szereplők bevonásával biztosítsák az egyes tagállamokban elfogadott különböző egészségügyi politikák és jogszabályi keretek folyamatos nyomon követését és hatásvizsgálatát, többek között azzal a céllal, hogy európai szinten lehetővé váljon a bevált gyakorlatok megosztása és ajánlása.

5.5. Bár figyelünk és törekszünk arra, hogy „normalizáljuk” a HIV-pozitív állapotot, ajánlatos minden egyén magánéletét tiszteletben tartani mind a szolgáltatásokhoz való hozzáférést biztosító egészségügyi létesítményekkel való kapcsolattartás során, mind pedig a mindennapi élet tevékenységeihez kapcsolódó területeken (iskola, munka stb.). Ezért a szabályoknak valamennyi tagállamban arra kell irányulniuk, hogy biztosítsák a HIV-fertőzöttek alapvető jogainak és szabadságainak, valamint veleszületett méltóságának védelmét.

5.6. A megbélyegzés, a hátrányos megkülönböztetés és a hamis sztereotípiák leküzdése érdekében elő kell mozdítani a figyelemfelhívó, képzési és tájékoztatási tevékenységeket, különösen az iskolákban, a szervezett civil társadalom, például a helyi szövetségek és közösségek, valamint az ifjúsági és diákszervezetek bevonásával.

6. Preexpozíciós profilaxis (PrEP) a HIV-fertőzés megelőzése érdekében

6.1. A preexpozíciós profilaxis (PrEP) a HIV-megelőzés orvosi biológiai megközelítése, amely a HIV-fertőzés magas kockázatának kitett emberek számára szájon át alkalmazott antiretrovirális gyógyszereket ír elő. A PrEP hatásossága – ha a javaslat szerint szedik – jól dokumentált. Ez az AIDS-járvány 2030-ig történő megszüntetésére irányuló fenntartható fejlődési cél eléréséhez szükséges „kombinált megelőzés” alapvető eleme, amelynek alkalmazását a nemzeti és nemzetközi iránymutatások javasolják. Az ECDC véleménye szerint az uniós tagállamoknak fontolóra kellene venniük, hogy a legfontosabb népességcsoportok és a HIV-fertőzés kockázatának leginkább kitettek személyek esetében integrálják a PrEP-t a meglévő HIV-megelőzési programjaikba.

6.2. Több tanulmány is leírta, hogy a PrEP lassan terjed el a klinikai környezetben, a gondozásban tartás pedig elmarad az optimálistól. A PrEP állandóságának biztosítása volt a legnagyobb hatással a HIV előfordulására, mégis sok felhasználó a kezelés megkezdését követő első évben abbahagyta a PrEP-t, és megállapították, hogy kevesebb mint a felüket tartották meg az ellátásban. A PrEP abbahagyásának okai sokfélék: a szexuális viselkedés megváltozása bizonyos életszakaszokban, a gyógyszer káros hatásai, de a kockázat alacsony szintű észlelése is, a PrEP által nyújtott elégtelen védelemtől való félelem, a megbélyegzés megtapasztalása, a napi rutin és a szerhasználat megzavarása, a költségek, a biztosítási fedezet és az anyagi támogatás hiánya, valamint a gyakori orvoslátogatások.

6.3. A PrEP elérhetősége Európában széttagolt, bonyolult és folyamatosan változik. A PrEP-szolgáltatás földrajzi megoszlása jelentős eltéréseket mutat Európában és Közép-Ázsiában. Az AIDS-járvány 2030-ig történő felszámolása érdekében fel kell tárni és fel kell számolni a preexpozíciós profilaxis (PrEP) előtt álló akadályokat a gyógyszerekhez való jobb hozzáférés és a PrEP végrehajtása terén, hogy a lakosság szélesebb körét érjük el.

6.4. Az olyan megelőző beavatkozások, mint a pre- és posztexpozíciós profilaxis és a megelőző kezelések (TaSP) jelentős hatást gyakorolhatnak a HIV és más szexuális úton terjedő fertőzések elleni védekezésre.

7. Legfontosabb népességcsoportok

7.1. Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben kiváló eredmények születtek a HIV-fertőzés visszaszorítása terén a világ különböző részein (az AIDS-ből eredő halálos esetek számának jelentős csökkenése mellett), a kombinált HIV-megelőzési intézkedések átfogó köre messze nem áll rendelkezésre „egyetemesen”. És ahol nincs AIDS-kezelés, a HIV-fertőzés továbbra is aránytalan mértékben terjed, és az emberek továbbra is meghalnak.

7.2. A HIV-fertőzés továbbra is terjed olyan népességcsoportokban, amelyeket a megelőző intézkedések különböző okokból nem képesek elérni, vagy amelyek a megfertőződés után nem tudják igénybe venni a jelenleg rendelkezésre álló antiretrovirális kezelést. Ezeket a HIV-fertőzésnek jobban kitett csoportokat, például kábítószerfüggőket, szexmunkásokat, meleg férfiakat és a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiakat (MSM), fogvatartottakat, transznemű személyeket, migránsokat, valamint ezek partnereit „kulcsfontosságú népességcsoportoknak” nevezik, és a körükben az általános népességhez képest magasabb a morbiditási és mortalitási arány, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésük pedig alacsonyabb, és a járvány terjedésében is kulcsszerepet játszanak. Mégis a kombinált HIV-megelőzési szolgáltatásoknak az e csoportokba tartozó embereknek mindaddig csak kevesebb mint felét sikerült elérniük, ami azt bizonyítja, hogy ezek a népességcsoportok még mindig marginalizáltak, és lemaradnak az AIDS elleni küzdelem terén elért legújabb eredményekről.

7.3. A népesség ezen alcsoportjainak sebezhetősége összefügghet egyrészt az ilyen csoportok körében megfigyelhető jellemző gyakorlatokkal, másrészt a HIV-szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézségeivel, aminek oka a szegénység, valamint a marginalizálódás és az elszigeteltség által előidézett körülmények, amelyeket különböző társadalmi kontextusok – például kulturális, vallási, sőt jogi okok – miatt szenvednek el.

7.4. Annak érdekében, hogy minden kulcsfontosságú népességcsoportot – köztük a peremterületeken élőket is – könnyebben el lehessen érni, terjeszteni kell és meg kell erősíteni az utcai egységeket, többek között az olyan alapvető szolgáltatások biztosítása érdekében, mint a gyorsesztek. A periférián vagy nehezen megközelíthető területeken élő emberek számára a megfelelőbb területi helyszíneken található mobilszolgáltatások első kapcsolattartó pontként is szolgálhatnak az egyének hatékonyabb és tartósabb gondozása érdekében.

7.5. Bizonyos helyzetekben a nők több hátrányt szenvednek, mint a férfiak, gazdaságilag hátrányosabb helyzetben vannak, nem mindig tudják érvényesíteni szexuális érdekeiket, és gyakran válnak erőszak áldozatává⁽³⁾. Más helyzetekben a bizonyos gyakorlatokhoz társuló hátrányos megkülönböztetés, valamint az előítéletek, az intolerancia vagy akár a homoszexualitást bűncselekménnyé nyilvánító büntető törvények akadályozzák a szolgáltatásokhoz való szabad hozzáférést. Nagyon gyakran látjuk azt is, hogy átfedés van a különböző tényezők között, amelyek súlyosbítják a sebezhetőséget.

7.6. A HIV-fertőzötteknek egyenlő esélyeket kell biztosítani a munkavállaláshoz és a szakmai fejlődéshez a munka világában. Lehetővé kell tenni számukra, hogy igénybe vegyenek olyan különleges rendszereket, mint a rugalmas munkaidő vagy az orvosi vizsgálatokra szolgáló meghosszabbított szabadság, mindezt garantált titoktartás mellett. Egyes országokban eltíltják a HIV-fertőzötteket bizonyos munkaköröktől, például a rendőrségtől, a vámhatóságoktól és a büntetés-végrehajtási intézetektől⁽⁴⁾. A HIV-fertőzöttek továbbra is nehézségekkel és magasabb árakkal szembesülnek, amikor biztosításért, jelzáloghitelért vagy kölcsönért folyamodnak, bár néhány tagállamban hoztak olyan intézkedéseket, amelyek megkönnyítik a hozzáférést és korlátozzák az árakat a súlyos egészségi állapotú személyek számára. Az EGSZB olyan feltételeket szorgalmaz, amelyek tükrözik a kezelés, az egészség és a várható élettartam javulását. Az uniós egészségügyi adattéren keresztül rendelkezésre álló anonimizált statisztikai bizonyítékokat ezért a hasonló pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására kellene használni.

7.7. A Covid19 által okozott járványügyi vészhelyzet világszerte jelentős hatást gyakorolt az egészségügyi rendszerekre, tovább súlyosbítva a meglévő egyenlőtlenségeket, és megnehezítve a WHO céljainak elérését, különösen a korlátozott erőforrásokkal rendelkező országokban. Hasonlóképpen a megelőző intézkedésekben bekövetkezett zavarok is vélhetően a HIV-fertőzöttek számának elkerülhetetlen növekedéséhez vezettek, ami elég volt ahhoz, hogy semmissé tegye a korábbi években tett erőfeszítések révén elért eredményeket.

7.8. Európában a HIV által leginkább érintett legfontosabb népességcsoportok a kábítószerfüggők, a férfiakkal szexuális kapcsolatos létesítő férfiak (MSM) és a migránsok. Az előfordulási gyakoriság az érintett országoktól függően földrajzilag változó. Ahhoz, hogy a HIV-járványt hatékonyan lehessen kezelni, a célzott tájékoztatásnak és az intézményes keretek között végrehajtott megelőzési programoknak el kell érniük ezeket a népességcsoportokat, hogy egyes szolgálatok proaktív módon kapcsolatba léphessenek velük, lehetőleg nem kormányzati, közösségi beágyazottságú szervezeteken keresztül.

7.9. Az egészségügyi ellátás minden egyén elidegeníthetetlen joga⁽⁵⁾. Ezért az orvosi ellátáshoz és a minőségi szolgáltatások közös minimumszintjéhez való hozzáférésnek a HIV-fertőzöttek jólléte érdekében megkülönböztetés és korlátozások nélkül ingyenesnek és garantáltnak kell lennie a HIV-fertőzöttek számára, a Betegségek Nemzetközi Osztályozásának ajánlásait követve, mint minden más betegség esetében. Az egyenlőség és a hatékonyság elvének betartását gondosan nyomon kell követni és ellenőrizni kell.

8. Kábítószerfüggők

8.1. Az intravénás kábítószer-függőséget mindig is összefüggésbe hozták a HIV-fertőzéssel a kábítószer-használat során használt fertőzött anyagok cseréje miatt. A nem intravénás kábítószer-használat azonban a nem biztonságos szexuális gyakorlatokkal is összefüggésbe hozható, és így a HIV-fertőzés és -terjedés, valamint más szexuális úton terjedő fertőzések potenciális kockázatát is hordozhatja. Különösen a stimulánsok, például a kokain, a crack és a metamfetamin használata jár együtt gyakran magas kockázatú szexuális gyakorlatokkal. Ezért nem szabad alábecsülni a HIV kábítószerfüggők közötti, szexuális úton történő átvitelét.

⁽³⁾ Bár az EU 2017-ben aláírta az isztambuli egyezményt, néhány tagállam még mindig nem ratifikálta azt.

⁽⁴⁾ A szabályozás gyakran a HIV-járvány első éveire nyúlik vissza, amikor kevesebbet tudtak a fertőzés terjedéséről, és nem létezett kezelés.

⁽⁵⁾ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 25. cikkében és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 35. cikkében foglaltak szerint.

8.2. 2018-ban Kelet-Európában a HIV-fertőzések több mint 80 %-a kábítószerfüggőket, többnyire nagyon fiatalokat és főként nőket érintett. A fiatal nők jobban kitéttek, mint a férfiak, többek között a prostitúció miatt, amely szorosan összefügg a kábítószer-használattal. A nyugat-európai intravénás kábítószer-fogyasztók marginalizált csoportjai körében lokalizált HIV-járványokat is dokumentáltak.

8.3. A fogvatartottak körében az általános népességhez képest magasabb a kábítószer-fogyasztás aránya, és gyakoribbak a károsabb fogyasztási minták, beleértve a parenterális fogyasztást is, ami különösen kiszolgáltatottá teszi a fogvatartott kábítószerfüggőket.

8.4. A kábítószerfüggők alacsony arányban férnek hozzá a teszteléshez, és nagyobb a valószínűsége annak, hogy későn diagnosztizálják őket. Még Olaszországban is a HIV-fertőzés szempontjából tesztelt kábítószerfüggők aránya alacsony a helyi függőségi szolgáltatást igénybe vevők körében, akik HIV-vel kapcsolatos tünetek hiányában alacsony hajlandóságot mutattak a tesztelésre.

8.5. A kábítószer-fogyasztók kezeléshez való hozzáférése tagadhatatlanul nagyon alacsony, bár országonként eltérő. A becslések szerint összességében a kábítószerfüggők mindössze 8 %-a részesül antiretrovirális kezelésben, és az összes kezelt személy mindössze 20 %-a kábítószerfüggő. Az általános népességben belüli HIV-fertőzöttekhez képest a kábítószerfüggők esetében kisebb a valószínűsége annak is, hogy szuppresszált vírusterhelést érnek el. Ez annak tudható be, hogy a kábítószerfüggők körében alacsonyabb azoknak az aránya, akik alkalmazzák a kezelést, és az gyakran teljesen le is áll. Ez a kábítószerfüggők HIV-pozitív populációja körében növeli az AIDS okozta elhalálozás kockázatát.

8.6. A kábítószerfüggők hatékonyabb elérését célzó programokra van szükség ahhoz, hogy elérjük a HIV-kezeléshez való egyetemes hozzáférés biztosítására irányuló célt mind Európán belül, mind azon kívül.

9. Más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak (MSM)

9.1. Összességében a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak az általános népességhez képest 27-szer nagyobb mértékben vannak kitéve a HIV-fertőzés kockázatának⁽⁶⁾. Egyes biológiai tényezők megkönnyítik a HIV-fertőzést. A más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak többsége a védekezés nélküli anális szexen keresztül fertőződik meg a HIV-vel, amely más szexuális gyakorlatokhoz képest a HIV-fertőzés szempontjából a legkockázatosabb módot jelenti. Ebben a népességcsoportban a szexuális partnerek nagy száma és a rekreációs anyagok, ezen belül az intravénás kábítószeres széles körű használata (amelyek fogyasztása közben gyakran létesítenek szexuális kapcsolatot; ezt nevezik „chemsex”-nek) szintén hozzájárulhat ahhoz, hogy más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak körében magas a HIV előfordulási aránya.

9.2. Az antiretrovirális kezelés egyre szélesebb körű hozzáférhetősége, amely összességében a HIV terjedésének jelentős visszaszorulásához vezetett, nem volt ugyanilyen hatással a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak körében. Ezzel szemben számos nyugati országban nőtt a HIV prevalenciája ebben a népességcsoportban az elmúlt években⁽⁷⁾, és fokozatosan nőtt a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak között átadott fertőzésnek tulajdonítható esetek aránya is.

9.3. Az óvszerhasználat segít megelőzni a HIV és más szexuális úton terjedő fertőzések átadását is; az óvszer használata azonban nem annyira elterjedt a kulturális, oktatási és ellátási akadályok miatt, amelyek a különböző társadalmi kontextusokat és egészségügyi szolgáltatásokat tükrözik.

9.4. A megbélyegzés, a homofóbia és a hátrányos megkülönböztetés miatt számos országban és számos egyedi körülmény között különböző akadályok gátolják a megelőzési eszközökhöz való hozzáférést, ami megnehezíti az egészségügyi szolgáltatások igénybevételét és a megfelelő tájékoztatást. Sok olyan eset van, amikor a büntető törvények bűnösnek tekintik az azonos nemű emberekkel szexuális kapcsolatot létesítő személyeket, és arra kényszerítik őket, hogy illegálisba vonuljanak és elrejtsek szexuális irányultságukat, vagy ami még rosszabb, az identitásukat. Még abban az esetben is, ha a jogszabályok nem nyíltan diszkriminatívak, a megbélyegzés és a félelem elriasztja az embereket a HIV-szolgáltatások igénybevételétől, így nem ismerik a HIV-fertőzés megelőzésére rendelkezésre álló eszközöket.

9.5. A megbélyegzés a teszteléshez való hozzáférésre és a diagnosztizálásra is hatással van. A más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak közül sokan arról számoltak be, hogy félnek attól, hogy az egészségügyi szakemberek ítélkezni fognak felettük, és ezért elhalasztják a tesztelést, ami gyakran késői diagnózisokat eredményez. Mivel nem tudnak a fertőzöttségükről, nem férnek hozzá antiretrovirális gyógyszerekhez, amelyek pedig amellet, hogy hatással vannak az érintettek egészségére, csökkentenék a szexuális partnerekre való áttérjedés kockázatát is.

⁽⁶⁾ Bár a HIV-fertőzés kockázata világszerte magasabb a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak körében, a fertőzési arány földrajzi területenként eltérő: a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak teszik ki az összes újonnan bejelentett HIV-fertőzések 50 %-át Észak-Amerikában és Nyugat-Európában, a Latin-Amerikában bejelentett esetek 47 %-át, a Kelet-Európában, Ázsiában, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában bejelentett esetek mintegy 20 %-át, az Afrikában bejelentett eseteknek pedig 12 %-át.

⁽⁷⁾ Nyugat-Európában 2010 és 2014 között csaknem 20 %-kal nőtt a HIV-pozitív emberek száma a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak körében. Olaszországban a férfiak körében a legtöbb új HIV-diagnózis a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak népességcsoportjában fordul elő.

9.6. Sok férfi saját bevallása szerint jobban szeretné, ha a hagyományos egészségügyi létesítményeken kívül tesztelnék őket. A közösség (nem kormányzati szervezetek) által támogatott tesztelési programok különböző helyzetekben fontos lehetőséget kínálhatnak a megelőzés előmozdítására és a vizsgálatokhoz való hozzáférés biztosítására a legveszélyeztetettebbek körében, ahol a fertőzési arány magasabb.

9.7. Annak biztosítása érdekében, hogy a 90–90–90-es célt a más férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak körében is el lehessen érni, elengedhetetlen a közösségek és az intézmények közötti együttműködés.

10. Migránsok

10.1. Becslések szerint világszerte mintegy 231 millió migráns van. A migráció társadalmi-gazdasági és politikai tényezők miatt rendkívül kiszolgáltatottá teszi az embereket a HIV-fertőzéssel szemben, és néhány országban még a HIV legmagasabb kockázati tényezőjeként is azonosították. A migránsok napi szinten akadályokba ütköznek, amelyek megnehezítik az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A társadalmi kirekesztés különösen kiszolgáltatottá teszi a migránsokat a HIV-vel szemben.

10.2. Az EU-ban az új HIV-diagnózisok több mint egyharmada migránsokat érint⁽⁸⁾. Bár ez a szám csökken, a HIV-vel diagnosztizált migránsok fele magas endémiás országokból (például a szubszaharai Afrikából) érkezik, ami a származási kontinensükön megkapott fertőzésre utal. Továbbra is egyre több bizonyíték áll rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy a fertőzések jelentős részét a migrációt követően a befogadó országban adják át⁽⁹⁾. Ezenkívül nem szabad alábecsülni annak lehetőségét sem, hogy a migránsok a származási országba való ideiglenes visszatérés során fertőződnek meg.

10.3. A HIV-fertőzöttek jelentős hányadát nők teszik ki. Míg az új HIV-fertőzéssel diagnosztizált nők aránya az uniós polgárok körében 16 %, ez a szám a külföldiek – főként az afrikai nők – körében 40 %-ra ugrik.

10.4. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) 2017-ben közzétett jelentése (amely kizárólag a HIV-fertőzött migránsok kérdésére összpontosított) kimutatta, hogy Európában a külföldiek nehezen férnek hozzá a HIV-megelőző szolgáltatásokhoz és a HIV-tesztekhez. A beszámolók szerint a fő akadály a megbélyegzés és a hátrányos megkülönböztetés, különösen az azon országokból származó emberekkel szemben, ahol magas a fertőzések prevalenciája (ideértve az egészségügyi szakemberek által tanúsított megbélyegzést és hátrányos megkülönböztetést is). Emiatt a HIV-fertőzött külföldiek az európai polgároknál később kapják meg diagnosztizukat, amikor már jelentkeznek az immunhiányos állapot tünetei. A diagnózist követően a külföldiek, különösen azok, akik nem rendelkeznek jogszerű tartózkodási engedéllyel, nehezen jutnak kezeléshez is. Tizenöt ország nem biztosítja számukra a megfelelő antiretrovirális kezelést, és ezzel nem teljesítik a 2004-ben a Dublini Egyezményben vállalt kötelezettségeket, amelyek szerint küzdeni kell a leggyengébb és legsérülékenyebb népességcsoportok hátrányos megkülönböztetése és jogaik megsértése ellen, hiszen ezek mindig is kevésbé voltak védve.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁸⁾ A migránsok aránya az újonnan diagnosztizált HIV-esetek között országonként változó: Luxemburgban és Svédországban 70 %, egyes keleti országokban, például Lengyelországban, Litvániában és Romániában pedig 5 %. Több mint 10 országban ez az arány meghaladja az 50 %-ot.

⁽⁹⁾ A migrációt követő HIV-fertőzésre vonatkozó becslések a Svájcba érkező szubszaharai afrikai migránsok körében mért legalább 2 %-tól a karib-tengeri térségből az Egyesült Királyságba vándorló fekete MSM-népességcsoportban mért 62 %-ig terjednek.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU rendkívüli intézkedéseinek és rezilienciájának nyomon követése az energetika terén

(Feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)

(2023/C 293/07)

Előadó: Andrés **BARCELÓ DELGADO**

Felkérés:	Az Európai Unió Tanácsának spanyol elnöksége, 2022.12.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke feltáró vélemény
Közgyűlési határozat:	2022.12.13.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	198/2/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A Covid19-világjárvány utáni helyreállítási folyamat és Oroszország indokolatlan agressziója Ukrajna ellen súlyos zavarokat okozott az európai energiarendszerben, fokozta az energiabiztonsági aggályokat, rekordmagasságba emelte az energiaárakat, és rávilágított arra, hogy az EU túlságosan függ az orosz gáztól, kőolajtól és széntől.

1.2 Az uniós társadalmat nagy aggodalommal tölti el az a kérdés, hogy miként lehet kezelni ezeket a zavarokat, amelyek megoldásával megvalósulhatna a jelentős és fenntartható növekedés és a társadalmi kohézió az EU-ban. Ez a kihívás nemcsak az energiára vonatkozik, hanem az Unió rezilienciájára, az EU nyitott stratégiai autonómiájára, a társadalomra, és az európai ipar versenyképességére is.

1.3 Miután az energiaválság miatt a gáz- és villamosenergia-árak rekordszintre emelkedtek, és komoly aggodalmak merültek fel az energiaellátás biztosításával kapcsolatban, az Európai Bizottság és a Tanács azonnal számos eszköztárat hozott létre és sürgősségi intézkedést indított el az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése és az energiaárak emelkedésének mérséklése érdekében.

1.4 Az EU által elfogadott rendkívüli intézkedések hatékonyak bizonyultak az EU fosszilis tüzelőanyag-forrásainak diverzifikálásában és az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való eltávolodásban, de kevésbé hatékonyak az energiaszámlák kezelése terén, ami az energiakereslet visszaeséséhez vezetett – amihez az enyhe téli időjárás is hozzájárult. Ezenkívül a magas gáz- és villamosenergia-árak főként az ipari energiakeresletre és az alacsony jövedelmű háztartásokra voltak hatással, amelyek kiszolgáltatottabbak az ingadozó piaci árakkal szemben.

1.5 A hatékonyság érdekében helyénvalóbb lenne, ha a tagállamok egységes intézkedéseket fogadnának el az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében, kivéve az alapvető létesítményekkel vagy infrastruktúrával kapcsolatos tényezőket. A nemzeti szinten elfogadott intézkedések országonként eltérőek, ami különböző adó-, támogatási és szabályozási politikákat tesz lehetővé, miközben az energiaárak továbbra is magasak.

1.6 A magas energiaárak kezelésére hozott eredménytelen intézkedések következményeként csökkent az ipari versenyképesség és a háztartások rendelkezésre álló jövedelme, az inflációs rátákra gyakorolt hatások miatt. Ez súlyosan akadályozza a fenntartható gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a szociális jólét biztosítását.

1.7 Az uniós politikának meg kell erősítenie a kettős átállás megvalósítására vonatkozó hosszú távú jövőképét, – továbbra is kötelezettséget vállalva amellyel, hogy senki ne maradjon ki – túl a rövid távú energiaár-emelkedés enyhítését célzó ideiglenes intézkedések elfogadásán. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy annak érdekében, hogy mielőbb megszüntessük a harmadik felektől beszerzett fosszilis tüzelőanyagoktól való függést, megfeleljünk a klímaváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatos kötelezettségvállalásoknak és erősítsük a versenyképességet, fel kell gyorsítani a szénmentes energiaforrások széles körű alkalmazását az engedélyezési eljárások leegyszerűsítésével.

1.8 A teljes mértékben dekarbonizált energiafogyasztásra való átálláshoz megfizethető és stabil energiaárakra van szükség, amelyek lehetővé teszik a nagy iparágak, a kkv-k és a háztartások dekarbonizációjába történő jelentős beruházásokat. A megújuló energiaforrásokra vonatkozó stabil és kiszámítható kompenzációs rendszereknek ezért a hosszú távú, valós termelési költségekhez kell igazodniuk, és függetlennek kell lenniük a fosszilis tüzelőanyagok árától. Ez a stratégia pozitívan járul hozzá a reziliencia és az energetikai autonómia javításához.

1.9 A megfizethető árak lehetővé tennék, hogy a villamosítás minél nagyobb mértékben felváltsa a fosszilis tüzelőanyagokat, valamint a kibocsátáscsökkentési nehézségekkel szembenező iparágakban is lehetségessé válna a megújuló gáz használata.

1.10 Annak biztosításához, hogy az iparágak stabil környezetben működjenek, előrelépjenek a dekarbonizáció felé, és elkerüljék az ellátási zavarokat – ezáltal védve az ellátási láncot –, elengedhetetlen a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférés.

2. Az elnökség felkérésének lényegi tartalma

2.1 A soron következő spanyol elnökség felkérte az EGSZB-t, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt *Az EU rendkívüli intézkedéseinek és rezilienciájának nyomon követése az energiaügyi területén* címmel.

2.2 A felkérést a Covid19-világjárvány és az Ukrajna elleni orosz agresszió következményeire való tekintettel nyújtották be. Ezek a válsághelyzetek súlyos fennakadásokat okoztak a globális energiarendszerben, fokozták az energiabiztonsági aggályokat, rekordmagasságokba emelték az energiaárakat, és rávilágítottak arra, hogy az EU túlságosan függ az orosz gáztól, olajtól és széntől.

2.3 Az EU-ban megemelkedett a külföldi szállítmányok, például az energia, az élelmiszerek és az alapanyagok költsége, beleértve a kritikus fontosságú nyersanyagokat is, és az uniós társadalom most az foglalkoztatja, hogy miként lehet kezelni ezt a kihívást annak érdekében, hogy lehetővé váljon az uniós gazdaság fenntartható növekedése.

2.4 A kért vélemény hatályának ki kell terjednie az energiaválság kezelése érdekében elfogadott intézkedésekre, az EU rezilienciájára, az EU nyitott stratégiai autonómiájára, a társadalomra és az európai ipar versenyképességére.

2.5 Az Egyesült Államokban történt legutóbbi fejlemények szinte biztosan hatással lesznek a megújuló energiaforrások alkalmazására, beleértve ezek iparát is, de ezzel egy külön vélemény foglalkozik majd.

2.6 A stratégiai autonómia fogalma a korábnál szélesebb körű, mivel a biztonság és a védelem hagyományos kérdései mellett az már kiterjed az iparra, az energiára, a technológiára és a kereskedelemre is. Az uniós helyreállítási és rezilienciaépítési terv, a Next Generation EU minden bizonnyal jelentős lendületet fog adni az EU nyitott stratégiai autonómiájának kialakításához a megnevezett területeken.

2.7 Fő kereskedelmi partnereitől eltérően az EU a valódi, hatékony és szabályokon alapuló szabad és tisztességes kereskedelem bajnoka, és első számú támogatója a nyitott gazdaságnak, kerülve a protekcionizmust. A jelenlegi nemzetközi keretben azonban komoly kihívást jelent, hogy egyensúlyt kell találni az autonóm iparpolitika és a kereskedelem nyitottsága között.

Az Európai Uniónak az ipari termelés fokozásához, valamint az energiával és a kritikus fontosságú nyersanyagokkal való ellátás biztosításához beruházásokat kell vonzania Európába, ugyanakkor elő kell mozdítania a dekarbonizált társadalomra való ipari átállást, fenn kell tartania a technológiai vezető szerepet a stratégiai területeken, és meg kell őriznie az egységes piacot mint az Európai Unió értékes sarokkövét. Ez a legjobb módja a gazdagabb uniós társadalom biztosításának és az Európai Unió minőségi munkahelyei védelmének és előmozdításának.

2.8 A szükséges kettős – zöld és digitális – ipari és társadalmi átalakulásnak meg kell védenie az európai modellt, biztosítva, hogy a hangsúly továbbra is a polgárokra összpontosuljon: a munkahelyek védelme és az új, magas színvonalú munkahelyek előmozdítása a munkaerő átképzését és továbbképzését jelenti, szilárdan kitartva amellyel, hogy senki ne maradjon le.

2.9 Az Európai Bizottság által támogatott jelenlegi ipari szövetségeknek tovább kell adniuk a beruházásokat és az innovációkat, ezáltal segítve a nyersanyagok elérhetőségének biztosítását, az újrafeldolgozás fokozását, és bizonyos területeken a technológia előmozdítását. Ugyanakkor mindig biztosítani kell, hogy a szükséges globális ellátási láncok az EU és az OECD szabályait és iránymutatásait kövessék.

2.10 Összefoglalva, ebben az új geopolitikai helyzetben ez a három kérdés – a kritikus függőségek, a stratégiai autonómia, valamint a stratégiai erőforrások és az energiaforrások ellátási láncainak megőrzése – stratégiai jellegű problémának bizonyul, amely meghatározza az államok és blokkok közötti kapcsolatokat. A fenntartható energiaforrásokhoz és a nyersanyagokhoz való hozzáférése kapcsán Európának önállóbbá kell válnia, méghozzá azzal a céllal, hogy egyenlő versenyfeltételeket teremtsen az ipar számára.

2.11 Ezért a spanyol elnökség véleményt kért a rezilienciáról, a stratégiai autonómiáról, a társadalomról és az ipar versenyképességéről, amelyek így a termelésnek az egységes piacra való visszahelyezéséhez, jobb koordinációhoz és a stratégiai függőségekbe jobban illeszkedő iparpolitikához vezetnek majd, megteremtve a kettős átállás szilárd alapjait.

2.12 Az ipar erősítésére irányuló törekvéseknek azonban együtt kell járniuk a szociális minimumnormákat betartó, szabad és tisztességes nemzetközi kereskedelem védelmére irányuló erőfeszítésekkel. Alapvető fontosságú, hogy megőrizzük az EU egyenlő versenyfeltételeit, javítva a külföldi támogatások egységes piacra gyakorolt torzító hatásainak kezelését célzó uniós eszköztárat.

2.13 Végezetül nyomon kell követni az energetikai rezilienciát és a jelenlegi energiaszabályozási modellt, amely nem elégíti ki a fogyasztók (háztartások és vállalkozások) garantált, tiszta és megfizethető energia iránti igényeit.

3. Háttér-információk

3.1 Európa egy olyan, eddig sosem tapasztalt energiaválságot él át, amelyet rendkívül magas gáz- és villamosenergia-árak, valamint az energiaellátás biztonságával kapcsolatos komoly aggályok jellemeznek. Ez az egész gazdaságra is hatással van, mivel az energiafogyasztás jelentős szerepet játszik a legtöbb áru és szolgáltatás előállításában. Ezt a válságot tovább súlyosbítja a nyersanyagokhoz való hozzáférés hiánya. Az Ukrajna elleni orosz agresszió súlyosbította az energiaárak hatását, veszélyeztetve az európai ipar versenyképességét és a háztartások jövedelmét és megélhetését.

3.2 Ez mindkét téren különböző politikák végrehajtásához vezetett mind európai, mind nemzeti szinten az energiaár-emelkedés társadalmi és gazdasági következményeinek enyhítése érdekében. Emellett az energiaválság nyilvános vitát váltott ki nemcsak az energiafüggőségről, hanem a stratégiai autonómiáról is.

3.3 A 2022-ben elfogadott intézkedések egyik alappillére az, hogy külső energiafüggőségünk csökkentése érdekében az európai gazdaságnak fel kell gyorsítania a teljes mértékben dekarbonizált gazdaságra és társadalomra való „zöld” és „igazságos” átállást. A megújuló energiaforrások tömeges bevezetéséből származó közvetlen előnyök közé tartoznak a megfizethető és stabil energiaárak, valamint a megújulóenergia-technológiák terén betöltött vezető szerep, amely magával hozza az uniós értékteremtés megtartásából származó előnyöket, ezáltal lehetővé téve a fenntartható gazdasági növekedést és a társadalmi kohéziót.

3.4 Az energiaárak 2021 második felében kezdtek jelentősen emelkedni, amint az uniós gazdaságok elkezdtek helyreállítani a világválság előtti tevékenységüket. Az EU-t azonban az Ukrajna elleni orosz agresszió is érintette, amely nem kívánt hatást gyakorol az olyan kritikus tényezőkre, mint az energiaellátás biztonsága. Ez a kockázat az energiapiacokon is megmutatkozott, miután Oroszország úgy döntött, hogy felfüggeszti a gázzállítást több uniós tagállamba is.

3.5 Ezt rögtön követte az EU válasza: 2022. március végén megállapodás született arról, hogy fokozatosan meg kell szüntetni az Unió külső függőségét az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól. Ez a kezdeményezés végül a 2022. májusi tanácsi megállapodással zárult, hogy 2022 végéig betiltsák az összes orosz olajimport közel 90 %-át. Ezt az intézkedést az energiaellátás és -források diverzifikálására, a megújuló energiaforrások széles körű alkalmazásának felgyorsítására, az energiahatékonyság javítására és az energetikai infrastruktúra javítására irányuló felhívás kísérte, amint azt a REPowerEU terv is előírja.

3.6 Az első intézkedés a gázhiány esetén az uniós tagállamok közötti szolidaritás előmozdítása volt. A gázellátás diverzifikálása és biztonsága érdekében támogatták a közös gázvásárlásokat is azzal a céllal, hogy korlátozzák a gázárak hatását mind a gáz-, mind a villamosenergia-piacon, olyan új gázár-referenciáértékekkel, amely jobban tükrözi a gázvezetékek használatáról az LNG-terminálokra való átállást. A holland gáztőzsde (TTF) virtuális gázkereskedési pont nyújtotta, általánosan elfogadott referenciát már nem tartották célravezetőnek.

3.7 Emellett a külső gázfüggőség csökkentésének közvetlen mechanizmusa a gázkereslet csökkentésének ösztönzése, amely nemcsak a hagyományos gázfogyasztásra, hanem a kombinált ciklusú marginális egységekből származó villamosenergia-termelésre is hatással van. Ezért megállapodás született a gázkereslet 15 %-os csökkentéséről.

3.8 Végezetül a gázellátás biztosítása szempontjából kulcsfontosságú a gázátoló létesítmények feltöltése, hogy a téli időszakban is biztosítani lehessen az energiaellátást. Végül a 2022/2023-as téli időszakra 80 %-os, a jövőbeli téli időszakokra pedig 90 %-os feltöltési értékre vonatkozó követelményeket is elfogadtak.

3.9 A gázellátás biztosítása érdekében tervezett intézkedésekkel párhuzamosan az energiaárak drámai emelkedése olyan lépéseket is szükségessé tett, amelyekkel elkerülhető az ipari versenyképesség romlása és a háztartások rendelkezésre álló bevételének csökkenése is. A Tanács 2022. október 6-án három intézkedést fogadott el a magas energiaárak kezelése céljából. Az első a villamosenergia-keresletre vonatkozott: 10 %-os önkéntes célt határozott meg a kereslet csökkentésére és 5 %-os kötelező, csúcsidőbeli keresletcsökkentési célt határozott meg a téli időszak végéig. A második intézkedésben az inframarginális technológiákra vonatkozóan 180 EUR/MWh árplafont állapítottak meg a magas gázárakból eredő váratlan nyereség jelenségének elkerülése érdekében, így az árplafonon felüli többletbevételeket a végfelhasználók között újra szét kell osztani az energiaszámláik enyhítése érdekében. Harmadszor, a fosszilis tüzelőanyagok ágazatára vonatkozó szolidaritási adót hagyták jóvá azon vállalatok esetében, amelyek haszná 2018 óta átlagosan több mint 20 %-kal nőtt. Ezeket az energiaszámlákkal kapcsolatos intézkedéseket végül kiegészítették egy olyan, 2022. december 19-én jóváhagyott mechanizmussal, amely a TTF gázárát bizonyos feltételek esetén 180 EUR/MWh-ra korlátozza, az orosz olajra vonatkozó 60 USD/hordó olajárplafonnal együtt.

3.10 Hangsúlyozni kell, hogy a tagállamok általában kaptak valamekkora mozgásteret e szabályok végrehajtásában.

3.11 Azt az alapvető elképzelést, miszerint a külső energiafüggőség csökkentése érdekében a leghatékonyabb intézkedések a megújuló energiaforrások elterjedésével kapcsolatosak, a megújuló energiaforrások engedélyezésének megkönnyítésére irányuló erőfeszítések is ösztönzik. Így a megújulóenergia-eszközökre vonatkozó gyorsabb engedélyezési eljárásokat ideiglenesen jóváhagyták. Továbbá már elindult egy széles körű vita a villamosenergia-piac jelenlegi szerkezetéről és arról, hogy az képes-e megfelelő ösztönzőkkel vonzani a beruházásokat, miközben biztosítja az energiaellátást és az árak megfizethetőségét a végfelhasználók számára. Végezetül, ezt a rendszert a nettó zero iparról szóló jogszabályra irányuló javaslat egészíti ki azzal a céllal, hogy megerősítse a nettó zero technológiával előállított termékek európai gyártási ökoszisztémáját.

4. Ellátásbiztonság, energiakereslet és -árak

4.1 Miután az energiaválság miatt a gáz- és villamosenergia-árak rekordszintet értek el, az Európai Bizottság és a Tanács úgy határozott, hogy alkalmazza a Szerződés (EUMSZ) 122. és 194. cikkében meghatározott szükséghelyzeti intézkedéseket, és számos eszköztárat hozott létre és vészhelyzeti intézkedést hozott, ezek azonban csekély hatást gyakoroltak az energiaárak ingadozására a tagállamokban. Valójában a szélsőséges piaci volatilitásnak való kitettség teljes egészében a végfelhasználói energiaárakban csapódott le, mivel a legtöbb piaci szerződés jellemzően egyéves időszakokra vonatkozik.

4.2 A szén-dioxid-piac 2020 óta rohamosan nőtt: az átlagár 2020-ban még 24,84 EUR/EUA volt, 2022-ben már 80,87 EUR/EUA, 2023. márciusban pedig 89,23 EUR/EUA. A havi átlagár 2022 februárjában ért el 91,82 EUR/EUA-s csúcspontot, ami nagyon messze van a 2020 márciusában, a Covid19-járvány miatti kijárási korlátozások idején tapasztalt 19,83 EUR/EUA rekordalacsony átlagártól. A végfelhasználói energiaárakra gyakorolt hatás kezelése érdekében nem fogadtak el rendkívüli intézkedéseket.

4.3 Az EGSZB támogatja az energiaellátás és különösen a gázellátás biztosítására összpontosító kezdeményezést. Ezért rövid távon pozitívan ítéli meg a gázforrásokkal és azzal kapcsolatos fő aggályok megfelelő kezelésére irányuló kiemelt intézkedéseket, hogy az orosz gázvezetékeken érkező import hogyan helyettesíthető LNG-ellátással.

4.4 Az uniós gázforrásokra vonatkozó havi statisztikák egyértelműen azt mutatják, hogy 2022 májusa óta az orosz gázvezetékekből származó – a korábbi mennyiséget jóval alulmúló – gázszállításokat jelentős és egyre növekvő mértékben, főként az Egyesült Államokból érkező LNG-ellátással váltották fel. A piaci szereplők által hozott intézkedések ezért tökéletesen összhangban vannak az EU arra irányuló rendkívüli intézkedéseivel, hogy rövid távon teljes mértékben más forrásokkal váltsák fel az orosz gázt.

4.5 Az EGSZB azonban azt is megjegyzi, hogy a háború kezdete óta jelentősen csökkent a gáz- és villamosenergia-kereslet. Erre a csökkenésre valószínűleg az európai energiaárak emelkedése és az ellátás biztonságával kapcsolatos komoly aggályok adnak magyarázatot, mivel a kereslet csökkenése egybeesik a harmadik negyedévben tapasztalt rendkívül magas áremelkedésekkel. Emellett az enyhe téli időjárás is kedvezett a kereslet csökkenésének.

4.6 Hangsúlyozni kell, hogy a villamosenergia-kereslet a kkv-k szintjén arányosan magasabb, míg a hagyományos gázkereslet főként ipari célokra és a fűtésre vonatkozik. Ez arra enged következtetni, hogy a magas gáz- és villamosenergia-árak főként az ipari energiakeresletet érintették, amely kiszolgáltatottabb az ingadozó piaci árakkal szemben. Ami a háztartásokat illeti, a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztókat súlyosan érintette mindkét energiahordozó árának emelkedése.

4.7 Az EGSZB arra a következtetésre jutott, hogy az EU által elfogadott rendkívüli intézkedések hatékonyak bizonyultak a gázforrások diverzifikálásában, az energiaszámlák kezelésében azonban kevésbé, ami később hatással volt az energiakeresletre.

4.8 Az EGSZB teljes mértékben elismeri, hogy a 2022/2023-as téli időszak végén hatalmas kihívást jelent a gázellátás biztosítása. Az energiaellátás biztosításához elengedhetetlen a következő téli időszakokban való gáztárolásra vonatkozó 90 %-os feltöltési követelmény. Jelenleg az EU gáztárolási kapacitása az első negyedévi értékekhez mérten rendkívül magas szinten van. Emellett a közös gázbeszerzési kezdeményezés hozzájárulhat e kockázat csökkentéséhez. Az EU-nak azonban elsősorban arra kell összpontosítania, hogy teljesen megszüntesse a földgáztól való függőséget.

4.9 Az EGSZB úgy véli, hogy helyénvalóbb lenne, ha a tagállamok egységes intézkedéseket fogadnának el az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében, kivéve az alapvető létesítményekkel vagy infrastruktúrával kapcsolatos tényezőket. Az energiaszámlák kezelése érdekében uniós szinten elfogadott intézkedések nincsenek összhangban a nemzeti szinten elfogadott intézkedésekkel, ezáltal eltérőek lehetnek az adó-, támogatási és szabályozási politikák, miközben az energiaárak továbbra is magasak.

5. Reziliencia, energetikai autonómia és az ipar szerepe

5.1 Az EU-ban megfigyelt inflációs ráták fő mozgatórugói az energiaárak. Ez rontja mind az ipari versenyképességet, mind a háztartások rendelkezésre álló jövedelmét, ami súlyosan megnehezíti a fenntartható gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a szociális jólét biztosítását.

5.2 Uniós szinten hatékonyak bizonyult a rendkívüli intézkedések végrehajtását magában foglaló gyors válasz, amely segítette a gazdaság egészében mérsékelni az energiaárak emelkedését. A nemzeti kezdeményezésekre pedig jó példa az „ibériai kivétel”, amely a félsziget országaiiban 2022-ben lehetővé tette a nagykereskedelmi piaci árak 18 %-os csökkentését. Ennek eredményeként jelenleg Spanyolországban az egyik legalacsonyabb az inflációs ráta. Ugyanakkor egyértelműen látszik, hogy a növekvő inflációért az energiaárak felelősek, és az átmeneti intézkedések nem voltak elegendőek a tendencia csökkentéséhez.

5.3 Ennek kapcsán megjegyzendő, hogy az elfogadott átmeneti intézkedések csak rövid távon hivatottak mérsékelni az energiaárak gyors emelkedését, azonban az uniós politikának hosszú távú jövőképre van szüksége a kettős átálláshoz vezető út kikövezéséhez.

5.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fokozni kell a szén-dioxid-mentes energiaforrások széles körű alkalmazását az engedélyezési eljárások megkönnyítésével. A gyakorlatban ennek a harmadik felektől származó fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség gyors felváltását, az éghajlatváltozással kapcsolatos kötelezettségvállalások teljesítését és a versenyképesség fokozását kell eredményeznie.

5.5 Az EGSZB kiemeli, hogy a teljes mértékben dekarbonizált energiafogyasztásra való átálláshoz megfizethető energiaárakra van szükség, amelyek lehetővé teszik a nagy iparágak, a kkv-k és a háztartások dekarbonizációjába történő jelentős beruházásokat.

5.6 Az árak csak akkor válnak megfizethetővé, ha versenyképes keretek között ösztönözzük a kiforrott megújulóenergia-technológiákba történő nagyszabású beruházásokat és a rugalmasságot. Ez a stratégia pozitívan járul hozzá a reziliencia és az energetikai autonómia javításához.

5.7 Az EGSZB úgy véli, hogy e stratégia teljes körű kihasználása érdekében a megújuló energiaforrásokra vonatkozó kompenzációs rendszereknek a tényleges hosszú távú termelési költségekre kell irányulniuk. Ezért a megfizethetőség kulcsa a villamosenergia-árak és a fosszilis tüzelőanyagok árának szétválasztása. Emellett a stabilitás és a kiszámíthatóság egyik fő mozgatórugója a hosszú távú szerződések előtt álló akadályok felszámolása.

5.8 Ezen új paradigma jobb helyzetet biztosít a háztartások és az iparágak számára, hogy könnyebben viseljék az energetikai átállási célok eléréséhez kapcsolódó költségeket. A folyamat lényege, hogy a fosszilis tüzelőanyagokat minél nagyobb mértékben felváltsa a villamosítás, valamint a kibocsátáscsökkentési nehézségekkel szembenező iparágakban áttérjenek a megújuló gáz használatára.

5.9 Fontos kiemelni, hogy a villamos energia és a megújuló gázok új felhasználási módjai szükségessé teszik a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférést sok, kritikus jelentőségű folyamatban, nemcsak az energiatermelés és -fogyasztás, hanem a teljes ellátási lánc területén. Ezért az uniós politika középpontjában annak kell állnia, hogy az ellátási zavarok elkerülése érdekében az iparágak megfelelő környezetben működjenek.

5.10 Az iparnak két értelemben is kulcsszerepe van: elsősorban biztosítania kell, hogy az alapanyagok előállításában a kritikus fontosságú nyersanyagokat használják fel, ezáltal beszerezve az eszközöket az energia és más, a gazdaság számára alapvető fontosságú áruk előállításához. Másodsorban az üvegházhatású gázok egyik fő kibocsátójaként a belső folyamataiban dekarbonizált energiát kell használnia, ezzel kapcsolatban pedig mindig az „első az energiahatékonyság” elvét kell követnie.

5.11 Végezetül az ipar átalakításának két további követelménynek kell megfelelnie, hogy megvalósítható legyen a halasztást nem tűrő zöld, digitális és igazságos átállás. Az egyik kritikus szempont az ellátási lánc védelme, amint arra már utaltunk; a másik pedig az, hogy annak érdekében, hogy alkalmazkodni tudjanak a folyamatban lévő változásokhoz, a munkaerő megfelelő képzettségét biztosítani kell: ez főként képzési és képesítési programokat, valamint foglalkoztatási garanciákat, illetve átképzési és továbbképzési lehetőségeket jelent.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalokkal szembeni egyenlő bánásmód a munkaerőpiacon**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2023/C 293/08)

Előadó: **Michael McLoughlin**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.15.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	217/0/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EU-ban a minimálbérek megfelelőségéről szóló, legutóbbi irányelv nem foglalkozott érdemben az „ifjúsági minimálbér” kérdéssel. Nem javasolt egyetemes megközelítést, éppen ellenkezőleg: horizontális keretként figyelembe veszi a különböző hagyományok és kiindulási pontok mentén kínált megoldásokat, és megerősítette úgy a szociális partnerek, mint a kollektív tárgyalások szerepét. Így az „ifjúsági minimálbéreket” a különböző tagállamokban eltérően kezelik, amit fontos figyelembe venni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság, a tagállamok és a szociális partnerek az irányelvvel összhangban és az EU-n belüli szociális párbeszéd megerősítéséről szóló javasolt tanácsi ajánlás szellemében vizsgálják meg ezt a kérdést. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat és a szociális partnereket, hogy mérlegelési jogkörüket megkülönböztetéstől mentesen gyakorolják.

1.2. Az EGSZB véleménye szerint az ifjúság európai éve (2022) lehetőséget kínált a fiatalokra hatást gyakorló, jelentős kérdések vizsgálatára, valamint olyan jelentős szakpolitikai kezdeményezésekre, amelyek jótékony hatással vannak a fiatalok társadalmi helyzetére, vagy céljuk, hogy befolyásolják azt. Tekintettel a fiatalok sikeres munkaerőpiaci részvételének fontosságára, első részvételüknek pozitívnak kell lennie, az olyan intézkedések pedig, amelyek a fiatalokat kizárólag az életkoruk alapján részesítik kevésbé kedvező bánásmódban, kontraproduktívak. E tekintetben az EGSZB üdvözlö a készségek európai évét, amelyet hivatalosan 2023. május 9-én indítottak el, és amely politikai lendületet ad az egész életen át tartó tanuláshoz és az EU 2030-ra kitűzött szociális céljainak eléréséhez.

1.3. A munkanélküli ellátások és támogatások fiatalokra vonatkozóan differenciált szabályai alakíthatják a fiatalok munkaerőpiaci helyzetét, és befolyásolhatják azt, hogy mennyire tudják gyakorolni az Unión belüli szabad mozgáshoz való jogukat. A tagállamok hatáskörébe tartozik szociális biztonsági rendszereik szerkezetének és tartalmának meghatározása. Az EGSZB arra kéri őket, hogy ennek során tartsák tiszteletben a megkülönböztetésmentesség elvét, különösen a szabad mozgás esetében. Az EGSZB azt ajánlja, hogy tovább foglalkozva a kérdéssel az Európai Bizottság szorosan működjön együtt a tagállamokkal és a szociális partnerekkel az adatok és a nemzeti gyakorlatok összegyűjtése érdekében, figyelembe véve az EU-n belüli szociális párbeszéd megerősítéséről szóló, újonnan javasolt tanácsi ajánlást is.

1.4. A fiataloknak kínált szakmai gyakorlatok sokszor döntő lépésnek számítanak a szakmába történő beilleszkedésük során. A nem fizetett vagy másfajta ellentételezést nem nyújtó szakmai gyakorlatok nagyon negatív hatással lehetnek a fiatalok munkaerőpiaci tapasztalataira. Utalunk az EGSZB 2022. decemberi plenáris ülésén elfogadott állásfoglalásra, valamint az Európai Parlament állásfoglalására, és javasoljuk, hogy a többi uniós intézmény és szerv – köztük az Európai Bizottság – az ifjúság európai évét követően a fiatalok iránti elkötelezettsége kézzelfogható szimbólumaként fordítson nagyobb figyelmet erre a kérdésre. Előfordulhat, hogy a rövidtávú szakmai gyakorlatok, valamint a hivatalosan elismert és

elfogadott tanulmányi gyakorlatok nem járnak fizetéssel. A hosszabb távú szakmai gyakorlatok azonban – a fizetett munkavállalók által végzett munkához hasonlóan – fizetéssel kell, hogy járjanak. Az Eurobarométer felmérés szerint a gyakornokok többsége javadalmazásban részesült, és hozzáfért a szociális védelemhez ⁽¹⁾.

1.5. Az ifjúság európai éve és más kezdeményezések nyomán a közelmúltban nagyobb hangsúlyt kaptak az ifjúsággal kapcsolatos kérdések. Az egyik javaslat egy uniós ifjúsági teszt ötlete volt, amely általánosan érvényesítené az összes új szakpolitika fiatalokra gyakorolt hatásának értékelését. Az Európai Ifjúsági Fórum is támogatta ezt az elgondolást, amelyről az EGSZB 2022-ben véleményt fogalmazott meg. Az EGSZB határozottan támogatja ezt szakpolitikai döntéshozatalhoz való megközelítést, ahogy ezt a 2022-es véleményében ⁽²⁾ is kifejtette.

1.6. A Covid19-válság és az ukrajnai háború jelentősen aláásta az európai gazdaságot. Jóllehet a vállalatok mindent megtettek a foglalkoztatás fenntartása érdekében, ez következményekkel járt az európai polgárokra és különösen a fiatalokra nézve.

1.7. A szakmai gyakorlat a munkaerőpiacra való belépés fontos kapujává vált a fiatalok számára. A munkaerőpiacra való belépés megkönnyítése érdekében a szakmai gyakorlatoknak színvonalas ismeretanyagot és megfelelő munkakörülményeket kell nyújtaniuk, és nem helyettesíthetik a rendes munkaviszonyt, illetve nem lehetnek az elhelyezkedés előfeltételei. A jelenlegi helyzetben egyre nagyobb aggodalomra ad okot, különösen a fiatalok körében, hogy az egészségügyi válság és az ukrajnai háború hatásai a gyakornokok körülményeinek romlásához vezethetnek. Az Európai Bizottság célja annak ellenőrzése, hogy a szakmai gyakorlatok minőségi keretrendszerét megfelelően hajtják-e végre.

2. Bevezetés

2.1. A 2022-es évet az ifjúság európai évének nyilvánították, és az EGSZB a vonatkozó véleményében azt javasolta, hogy ez az év a fiatalok számára kulcsfontosságú politikai területekre összpontosítson, túlmutatva a pusztán rendezvényeken és promóciós lehetőségeken. A fiatalok hasonló érzéseknek és nézeteknek adtak hangot, különös tekintettel az európai év bemutatásának meglehetősen elhamarkodott módjára. A fiataloknak a munkaerőpiacra való belépéssel és a munkaerőpiacon való részvétellel kapcsolatos tapasztalata egyértelműen az egyik kritikus szakpolitikai kérdés e generáció számára, nemzeti és európai szinten egyaránt.

2.2. A Covid19 utáni világban új hangsúly helyeződik a munkaerőpiac változó igényeire, az új munkavégzési formákra, az új készségekre, a munkahelyre való visszatérés jelentette kihívásra és a potenciális hibrid környezetre, az ezzel járó minden lehetőséggel és kockázattal együtt. Ennél is fontosabb, hogy tudjuk: a fiatalok sokat szenvedtek a Covid19-világjárvány idején, és részben emiatt lett 2022 az ifjúság európai éve. A fiatalok életéből a világjárvány idején személyes és társadalmi fejlődésük tekintetében néhány rendkívül fontos mérföldkő kimaradt. A világjárvány mindemellett jelentős hatással volt a fiatalok oktatására és munkaerőpiaci részvételére is.

2.3. Az Európai Uniónak a fiatalokkal kapcsolatban számos releváns politikája van, amelyek biztosítják a lehető legteljesebb mértékű társadalmi bevonásukat és azt, hogy ugyanolyan lehetőségekkel rendelkezzenek, mint a társadalom többi része. A 2016. évi pozsonyi nyilatkozatban az EU vezetői arra szólítottak fel, hogy mindenki számára ígéretes gazdasági jövőt kell teremteni, meg kell őrizni életformánkat, és jobb lehetőségeket kell biztosítani a fiatalok számára. Hasonlóképpen a szociális jogok európai pillérének preambuluma kimondta, hogy a „jelentős egyenlőtlenségek, a tartós munkanélküliség, az ifjúsági munkanélküliség vagy a nemzedékek közötti szolidaritással kapcsolatos kihívások, gyakran nagyon hasonlóak a különböző tagállamokban, bár a mértékük különböző”.

2.4. Az Európai Unióban a fiatalokkal kapcsolatos legfontosabb politika az EU ifjúsági stratégiája. A stratégia fő célja a fiatalok pozíciójának erősítése és ellenálló képességük növelése három cselekvési területre: a bevonásra, az összekapcsolásra és a felhatalmazásra összpontosítva. A stratégia elismeri, hogy a demokrácia működése és a társadalom egésze szempontjából létfontosságú, hogy a fiatalok a demokratikus életben is részt vehessenek. A „bevonás” területén az EU ifjúsági stratégiájának célja, hogy támogassa a fiatalok érdemi polgári, gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai részvételét. A stratégia a fiatalok mobilitását olyan lehetőségnek tekinti, amely lehetővé teszi számukra, hogy:

- fejlesszék és erősítsék személyes, társadalmi és állampolgári kompetenciáikat,
- fejlesszék kritikus gondolkodásukat és kreativitásukat,
- javítsák foglalkoztathatóságukat,

⁽¹⁾ Egy közelmúltbeli Eurobarométer felmérés *Integration of young people into the labour market with particular focus on traineeships*, Ápril 2023, Eurobarometer survey (europa.eu).

⁽²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós ifjúsági teszt (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 486., 2022.12.21., 46. o.).

— aktív európai polgárrá váljanak.

2.5. Az EU ifjúsági stratégiája külön elismeri az ifjúsági munka katalizátorként betöltött szerepét a fiatalok felelősségvállalásának ösztönzésében, és kijelenti, hogy az ifjúsági munka egyedülálló előnyökkel jár a fiatalok felnőttkorba lépésében azáltal, hogy biztonságos környezetet biztosít számukra az önbizalom megszerzéséhez és a nem formális tanuláshoz ⁽³⁾.

2.6. Az EGSZB hangot adott azon véleményének, hogy a stratégiának az ágazatközi megközelítésre kell összpontosítania, holisztikusan kell szemlélnie a fiatalokat, valamint szükségleteiket és jogaikat valamennyi szakpolitikai területen, és hogy az új uniós ifjúságügyi koordinátornak kell elsősorban az ágazatközi munkát irányítania. Kifejezte továbbá azt az óhajt, hogy az EU ifjúságpolitikáját integrálják az európai szemeszter folyamatába, hogy nagyobb hangsúlyt kapjon a megvalósítás, elsősorban az ágazatközi területeken ⁽⁴⁾.

2.7. Az EGSZB szerint más releváns uniós szakpolitikai területeket, köztük a foglalkoztatást, az oktatást, az egészséget, a migrációt és az egyenlőséget illetően a stratégiának törekednie kellene ágazatokon átívelő munkára. Az EGSZB emellett javasolta, hogy a stratégia fordítson nagyobb figyelmet a fiatalokat érintő foglalkoztatási és oktatási kérdésekre, különösen a munka jövőjével kapcsolatos vita, valamint a készségfejlesztés és más olyan társadalmi kérdések kapcsán, mint a mentális egészség és az egyenlőség.

3. A fiatalok, a munkaerőpiac és a készségek

3.1. A munkaerőpiac vizsgálatok általában nagy figyelmet kapnak a fiatalok és foglalkoztatási kilátásaik. Ez elsősorban azért van így, mert azok a korai tapasztalatok, amelyekkel az emberek a munkaerőpiaci részvételükkel kapcsolatban szembesülnek, tartós hatással lehetnek későbbi éveikre. Ez különösen igaz a korai iskolaelhagyásra. Az iskolából való lemorzsolódás érinti a fogyatékossgal élők közel 20 %-át is, ami több mint kétszerese a többi 18–24 év közötti fiatalnak ⁽⁵⁾. A Covid19-világjárvány és az előző pénzügyi válság kapcsán azt is megfigyelhettük, hogy a fiatalok kiszolgáltatottabbak a gazdasági sokkoknak és visszaeséseknek, gyakran elsőként veszítik el állásukat, olyan ágazatokban dolgoznak, mint a szolgáltatások, és túltreprezentáltak a bizonytalan foglalkoztatásban. Az ILO megállapításai szerint az internetes munkavégzési platformokon dolgozók többsége 35 év alatti, és a fiatal munkavállalók nagyobb bizonytalanságban dolgoznak. A görög idegenforgalmi ágazat foglalkoztat a legnagyobb arányban fiatal munkavállalókat, akiket a világjárvány súlyosan érintett. Spanyolországban, Olaszországban és Portugáliában rendkívül magas (több mint 60 %) az ideiglenes szerződés keretében foglalkoztatott fiatalok aránya, ami válság esetén a munkanélküliség gyors megugrásához vezethet.

3.2. Jelenleg azt kell prioritásnak tekintenünk, hogy helyreállítsuk az európai gazdaságot, méghozzá a nemzeti helyreállítási terv ⁽⁶⁾ következetes végrehajtása és olyan feltételek megteremtése révén, amelyek lehetővé teszik a vállalkozások számára, hogy újra növekedésnek induljanak és minőségi munkahelyeket teremtsenek. Egy olyan időszakban, amikor a vállalatok munkaerőhiánytól szenvednek, nem találnak szakembereket, és komoly munkaerő-felvételi nehézségekkel küzdenek, érdekükben áll, hogy minden emberben, így a fiatalokban rejlő potenciált is kiaknázzák.

3.3. A legtöbb ember, de különösen a fiatalok számára a munkalehetőségek és a megfelelő készségek jelentik a biztos élet és a kilátások egyik elsődleges forrását. A Covid19-világjárvány következményei és az ukrajnai háború hatásai nemcsak a polgárokat, hanem a vállalkozásokat is érintették, aláásva értékteremtési és munkahelyteremtési képességüket, valamint a hatékony munkahelyváltás lehetőségét.

3.4. Láthatjuk, hogy azok a fiatalok, akik közép, illetve felsőfokú iskoláik után nem tudnak elhelyezkedni, a későbbi években nehézségekkel küzdhetnek. A munkanélküliség kihívást jelent mindenkinek, aki azzal szembesül, e kihívások mégis sokkal nagyobbak lehetnek azon fiatalok számára, akik esetleg nem rendelkeznek a gyorsan változó munkaerőpiacon való előrejutáshoz szükséges kapcsolatokkal. Azt is megállapíthatjuk, hogy ha a társadalom aránytalanul nagy részének nincs munkája, az hatással van a társadalmi kohézióra és a demokratikus értékeinkre, és szélsőséges körülmények között potenciális társadalmi zavarokhoz vezethet, ami a fejlődő világ egyes részein már megtörtént.

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az ifjúság európai évéről (2022) (COM(2021) 634 final – 2021/0328(COD))(HL C 152., 2022.4.6., 122. o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az ifjúság európai évéről (2022) (COM(2021) 634 final – 2021/0328(COD))(HL C 152., 2022.4.6., 122. o.).

⁽⁵⁾ <https://www.disability-europe.net/downloads/1046-edc-task-2-1-statistical-indicators-tables-eu-silc-2018>.

⁽⁶⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan garantálható a tisztességes munka a fiatalok számára, és hogyan biztosítható a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek megfelelő kidolgozása révén? (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 152., 2022.4.6., 27. o.) NEET-fiatalok és nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek.

3.5. Ezért fontos, hogy a fiatalokkal szembeni egyenlő bánásmód a polgári és demokratikus részvétel iránti szélesebb körű igény részeként jelenjen meg a munkaerőpiacon. Ugyanúgy, ahogy mi szükségesnek látjuk, hogy a fiatalok a közösség tagjai legyenek, és aktív polgárként vegyenek részt a sporttevékenységekben, a polgárság fontos eleme az a képességük is, hogy megértsék szerepüket és helyüket a munkaerőpiacon, és valóban kiálljanak az érdekeikért. A munkaerőpiacnak a nemzedékek közötti szolidaritás helyszínévé kell válnia, ahol megfelelő a munka és a magánélet egyensúlya, és az emberek érezhetik, hogy hozzájárulnak a társadalomhoz. Míg az ifjúsági munkanélküliség sok országban strukturális probléma, Spanyolországban például – a nyugdíjrendszer fenntarthatósága érdekében – támogatást nyújtanak a késői nyugdíjba vonuláshoz (12 000 EUR-ig). Ahogy a vélemény rámutat, a gazdaság így azt kockáztatja, hogy a fiatalok által biztosított nagyobb termelékenységet nem tudja felszívni. Ráadásul vannak olyan munkák, amelyeket 65 éves kor felett rendkívül nehéz elvégezni.

3.6. Gazdasági szinten a magas ifjúsági munkanélküliség és a vállalati szintű hatékony, generációk közötti megközelítések hiánya alacsonyabb termelékenységhez vezethet, mivel kevesebb fiatal munkavállaló hoz új készségeket és innovációt a termelési folyamatokba. Számolni kell azokkal a gazdasági költségekkel is, amelyek a munkanélküliek nagy száma miatt az államot terhelik az elmaradt adóbevételek, a jóléti kifizetések és a kapcsolódó rendszerek költségei formájában. Az Eurofound megállapította, hogy a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) gazdasági költségei a régióban 2011-ben 153 milliárd EUR körül voltak. Ezeket az aggályokat a *Bizonytalan munka és mentális egészség* című EGBSZ-vélemény⁽⁷⁾ és a *Demokrácia a munkahelyen* című vélemény⁽⁸⁾ is tükrözi. Végezetül, a 25 és 34 év közötti fogyatékossgal élő fiatalok munkanélküliségi rátája csaknem kétszerese az ugyanennyi idős, fogyatékossgal nem rendelkezők munkanélküliségi rátájának (18 % szemben a 9,7 %-kal)⁽⁹⁾.

3.7. Egyéni szinten az ifjúsági munkanélküliség rossz mentális egészséghez és elégtelen jólléthez, valamint alacsonyabb boldogsági rátához vezethet, és potenciálisan a közegészségügyi szolgáltatások iránti kereslet növekedését idézheti elő. Emellett nagyobb a kockázata annak, hogy a társadalom szétfolyóvá válik a társadalmi kirekesztés különböző formái miatt, amelyekkel a fiatal munkanélküliek szembesülhetnek. A fiatalkori munkanélküliség növeli annak esélyét, hogy az egyén a későbbi életében is munkanélkülivé válik, és kedvezőtlenül befolyásolja az élet későbbi szakaszában elért keresetet is, amikor az egyén foglalkoztatása biztosított, ha erre egyáltalán sor kerül. A fiatal munkanélküliek több dimenzióban is nagyobb valószínűséggel tapasztalják meg a készségek elértéktelenedését vagy a társadalmi kirekesztést. Jól dokumentált a Covid19 hatása a fiatalok mentális egészségére.

3.8. Fontos foglalkozni az „elbizonytalanodott” fiatal munkavállalók és azon fiatalok helyzetével is, akiknek komoly nehézségekkel kell szembenéznük a munkába való beilleszkedés során. A korai iskolaelhagyás és az iskolai változások kihívást jelentenek. Ennek következtében a fiatalok elveszíthetik a kapcsolatot a munkaerőpiac realitásával.

3.9. A fiatalok gazdasági tevékenységének fokozását szolgáló egyik módszer a vállalkozói szellem, a kreativitás és az innovatív megközelítések támogatása. A készségek európai évének tevékenységei általánosan érvényesíthetik a vállalkozói ismeretekről szóló oktatást, és felhasználhatják a jól bevált gyakorlatokat, mint például a fiatal vállalkozók programjai és versenyei.

3.10. Az EU komolyan vette a fiatalok foglalkoztatásának kihívását: fő szakpolitikai válasza a „megerősített” ifjúsági garancia. Az ifjúsági garancia célja eredetileg az volt, hogy az iskolából való kilépést vagy a munkanélkülivé válást követő meghatározott időn belül munkahelyet, munkatapasztalatot, tanulószerveződéses gyakorlati képzést, képzést, illetve képzéssel kombinált munkavégzést biztosítson a 18–24 év közötti fiatalok számára. Az Európai Bizottság azt ajánlotta, hogy az ifjúsági garanciát a munkanélkülivé válásukat követő négy hónapon belül ajánlják fel a fiataloknak. A megerősített ifjúsági garancia kötelezettségvállalás a tagállamok részéről arra, hogy az összes 30 év alatti fiatal színvonalas állásajánlatot kapjon, vagy további oktatásban, tanulószerveződéses gyakorlati képzésben vagy gyakornoki képzésben részesüljön.

3.11. A hatékony munkahelyváltás biztosítása érdekében elő kell mozdítani az oktatási reformot, kezelni kell a készségkereslet és -kínálat közötti eltéréseket, és az egész életen át tartó tanulásra, a felnőttképzésre, az átképzésre és a továbbképzésre kell összpontosítani. Az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Bizottság előrelépést tett az európai oktatási térség létrehozása, a szakképzéssel kapcsolatos európai együttműködés keretének megerősítése és a digitális oktatási cselekvési terv végrehajtása terén.

3.12. Az EGSZB tudomásul veszi továbbá az egyéni tanulási számlákról szóló új európai bizottsági kezdeményezést, különösen a mikrohitelket és az új egyetemi csomagot. Új lendületet kapott a fiatalok megfelelő készségekkel való felvértezése, valamint a fiatal diákok, gyakornokok és vállalkozók mobilitásának támogatása.

(7) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség (feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)(HL C 228., 2023.6.29., 28. o.).

(8) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Munkahelyi demokrácia (feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)(HL C 228., 2023.6.29., 43. o.).

(9) <https://www.disability-europe.net/downloads/1046-edc-task-2-1-statistical-indicators-tables-eu-silc-2018>.

4. A Covid19 hatása

4.1. Az Eurostat szerint a fiatalokat súlyosabban érintette a Covid19-világjárvány, mint az időseket. A 15–29 éves fiatalok foglalkoztatási rátája az EU-ban 2020 harmadik negyedévében - 2,8 százalékpont volt a világjárványt megelőző, 2019. évi harmadik negyedévhez képest. 2021 harmadik negyedévében azonban fellendülés következett be, amikor is a foglalkoztatási ráta már csak 0,1 százalékponttal maradt el a 2019. harmadik negyedévitől. 2020 harmadik negyedévét 2019 harmadik negyedévével összehasonlítva valamennyi országban csökkent a fiatalok foglalkoztatási rátája.

4.2. E tendenciák tekintetében az Eurostat az EU-n belül is különbséget állapított meg. 2021 harmadik negyedévében az EU tagállamainak többsége (27-ből 16) még nem mutatott teljes helyreállást, mivel a fiatalok foglalkoztatási rátája még mindig a 2019 harmadik negyedévében mért érték alatt volt. A legnagyobb elmaradást Portugáliában, Bulgáriában, Lettországon, Csehországban és Lengyelországban mérték (2021. harmadik negyedévében mindegyik országban legalább 3 százalékpontos elmaradással a 2019. harmadik negyedévihez képest). Ezzel szemben Írországon, Franciaországon és Szlovéniában figyelték meg a 15-29 éves munkavállalók arányának legnagyobb emelkedését 2021 harmadik negyedévében a Covid19 előtti helyzethez képest (2021 harmadik negyedévében a ráta mindegyik országban legalább 2 százalékponttal haladta meg a 2019 harmadik negyedévit).

4.3. Az Eurofound arról számolt be, hogy a 2008-as pénzügyi válságot követően a fiatalok támogatására irányuló uniós és tagállami szakpolitikai erőfeszítések ellenére a fiatalokat érintette a legsúlyosabban a munkahely elvesztése a Covid19-válság idején. Felülreprezentáltak voltak a pandémiás korlátozások által leginkább sújtott ágazatokban, és nagyobb valószínűséggel dolgoztak részmunkaidőben vagy ideiglenes szerződéssel, az „Élet, munka és Covid19” e-felmérés legalább két fordulójában részt vevő 1829 éves válaszadók 12 %-a veszítette el az állását, a diákoknak pedig ugyancsak 12 %-a munkanélküliséggel néz szembe. Hasonló hatásokról számoltak be a megtakarítások, a mentális egészség és a szegénység tekintetében.

4.4. Az Insee felmérése ⁽¹⁰⁾ szerint a Covid19-járványhoz kapcsolódó első lezárás már 2020 tavaszán példátlan mértékű visszaesést idézett elő: a vállalkozások 73 %-a számolt be arról, hogy értékesítése több mint 10 %-kal, 35 %-uk esetében pedig több mint 50 %-kal csökkent ebben az időszakban. A vállalkozások egyharmada átlagosan 57 napra zárt be, a legtöbb esetben a lakossági beléptetésre vonatkozó adminisztratív korlátozások miatt (65 %), de az okok közé tartoznak az ellátással (8 %) vagy a lehetőségekkel (7 %) kapcsolatos kérdések is. A tevékenység felfüggesztése elsősorban a nagyközönséggel való legszorosabb kapcsolattal járó tevékenységeket érintette: a vendéglátási szolgáltatásokat, a szálláshely-szolgáltatást, a személyi szolgáltatásokat, a kulturális és szabadidős tevékenységeket, valamint a légi közlekedést. 2020 szeptemberében a vállalkozások 1 %-a még zárva volt.

4.5. A tevékenység hirtelen visszaesésének kezelése érdekében 5 vállalkozásból több mint 4 igényelte a hatóságok által nyújtott támogatást: a rövidített munkaidőt (a vállalkozások 70 %-a), a társadalombiztosítási járulékok halasztott fizetését (53 %) és az államilag garantált hiteleket (41 %). A vendéglátási ágazat (97 %), a gépjármű-kereskedelem és -javítás (96 %) és a szálláshely-szolgáltatás (95 %) különösen sok esetben támaszkodott ezekre az intézkedésekre.

4.6. 2021-ben a világjárvány újabb hulláma következett, majd 2022 februárjában az európai gazdaság az ukrajnai katonai konfliktus és az annak kapcsán kialakult magas energiaárak, a nyersanyagokhoz való korlátozott hozzáférés, az ellátási láncon belüli hiányok, valamint az ehhez kapcsolódó magas infláció hatásait érezte.

4.7. Mindezek ellenére az EU egységes piacon működő vállalkozások minden tőlük telhetőt megtettek a munkahelyek megőrzése és új munkahelyek teremtése érdekében.

4.8. Az oktatással kapcsolatban az Európai Ifjúsági Fórum arról számolt be, hogy a világjárvány idején a távoktatás minősége változó volt: a fiatalok tizede nem tudott képzésben, oktatásban vagy vizsgán részt venni. A diákok mintegy kétharmada vélte úgy, hogy „valamivel kevesebbet” vagy „lényegesen kevesebbet” tanul. A marginalizálódott fiatalok hátrányos helyzetűek, hogy „valamivel kevesebbet” vagy „lényegesen kevesebbet” tanul. Előfordulhat azonban, hogy az egyedi körülmények jelentősen megváltoztak. Az oktatási bizonytalanság és az online tanulás kihívásai a fiatalok számára a stressz és jólléti problémák forrása volt. Bár a hatás mértéke nem egyértelmű, az oktatásban előállt zavar valószínűleg hosszú távú negatív hatásokkal jár a foglalkoztatásra, az oktatási eredményekre, valamint az egészségre és a jóllétre nézve. Lehetséges, hogy ennek a helyzetnek pozitív mellékhatásai is vannak, amelyek olyan kombinált oktatási rendszer előtt nyitnak utat, amely különböző tanulási formákat és technológiai eszközöket használ, és amely minden fiatal számára hozzáférhető, beleértve a fogyatékosokkal élő és a távoli régiókban élő fiatalokat is.

⁽¹⁰⁾ Institut national de la statistique et des études économiques, <https://www.insee.fr/en/statistiques/5018508>.

4.9. A Covid19-világjárvány legdrámaibb hatásai azonban a fiatalok mentális egészségét érték. A depressziós tünetek, köztük a szorongás, a kimerültség, az elszigeteltség és az öngyilkossági gondolatok száma növekszik. Aggodalomra adnak okot a jövő miatti félelmek. Ausztriában végzett kutatások szerint e fiatalok többsége nem részesült semmilyen támogatásban. Ez a vonatkozó lehetőségekkel kapcsolatos ismeretek hiányának tudható be, de a regionális és gazdasági egyenlőtlenségek is szerepet játszanak. Spanyolországban a legfiatalabbak között az öngyilkosság lett a vezető halálozási ok. A világjárvány rávilágított a lelki szenvedésre: 2020-ban 3 941 öngyilkosság történt, amelyből 300-at 14–29 évesek követtek el. A közegészségügyi rendszerek nem rendelkeznek a mentális egészségi problémákkal küzdő fiatalok segítéséhez szükséges erőforrásokkal. Az írországi fiatalokkal és gyermekekkel végzett longitudinális vizsgálat legutóbbi szakasza gyakorlatilag a depresszió és a mentális betegségek előfordulásának megkétszereződését mutatta a fiatalok körében.

4.10. Ugyanígy egyértelműen nem helyénvaló, ha a szellemi vagy testi fogyatékossgal élő fiatalokat kedvezőtlenebb bánásmódban részesítik az életkoruk, valamint – akár kortól függetlenül, akár azon felül – a fogyatékossguk alapján. Emellett nem szabad megfélemlkezni a távoli vidéki területek fiataljairól és a nemi alapon történő megkülönböztetéstől szenvedőkről sem.

4.11. A fogyatékossgal élő fiatalok foglalkoztatására vonatkozó statisztikai adatok szintén hiányosak: a mennyiségi mutatókat, – például a munkanélküliségi ráta – ki kell egészíteni más mutatókkal, mint például a képzési szint, a kínált szerződések jellege (határozott idejű, határozatlan idejű, ideiglenes), az általános munkakörnyezetben való foglalkoztatás aránya, valamint a fiatalok szociális és pénzügyi helyzete.

5. A fiatalokkal szembeni egyenlő bánásmód a munkaerőpiacon

5.1. Az egyenlőség az EU egyik olyan alapelve és joga, amely a Szerződésen és az EU Alapjogi Chartáján alapul, és amelyet másodlagos uniós jogszabályok támasztanak alá. A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteit a 2000/78/EK tanácsi irányelv⁽¹¹⁾ határozza meg, amely mind a mai napig megfelel a céljának.

5.2. Láthatjuk tehát, hogy a fiatalok jövője az EU egyik legfontosabb ügye, és hogy a fiatalok munkaerőpiaci kilátásai nagyon fontos részét képezik fejlődésüknek. Az EU számos, a fiatalokat és munkaerőpiaci helyzetüket célzó politikával és eszközzel rendelkezik. Az Európai Unió működéséről szóló szerződéssel és a szubszidiaritás elvével összhangban a tagállamok számos ilyen kérdésben hatáskörrel rendelkeznek, ennél fogva politikáik a jelentés központi elemét képezik.

5.3. Más csoportokhoz képest a pandémia több tekintetben is nagyobb szenvedést okozott a fiatalok számára. A témának tulajdonított jelentőségre tekintettel ezért méltányos lenne a munkaerőpiaci politika valamely konkrét aspektusát megvizsgálva, az ebből nyert bizonyítékok alapján meghatározni, hogy a fiatalokat a koruk alapján nem részesítik-e bármilyen módon kedvezőtlenebb bánásmódban, mint másokat. A téma lehetséges terjedelmére tekintettel fontos egyértelművé tenni, hogy mit vizsgál ez a vélemény. A hangsúly itt azokon az egyértelműbb eseteken van, amikor a jogszabályok vagy a szakpolitikai intézkedések a fiatalokkal szemben – kizárólag az életkoruk alapján – közvetlenebbül alkalmaznak kedvezőtlenebb bánásmódot. Elkerülhetetlen, hogy nagyobb hangsúlyt kapjanak azok a területek, ahol a legtöbb információ áll rendelkezésre, és ahol a legegyszerűbb a helyzet. Ezek a következők: minimálbérek, szociális biztonsági és szociális támogatási szabályok, valamint – kisebb mértékben (a már elvégzett munka miatt) – a nem fizetett szakmai gyakorlatok.

6. Minimálbérek

6.1. Az Európai Unió működéséről szóló szerződéssel⁽¹²⁾ és a szubszidiaritás elvével összhangban a minimálbérek tagállami hatáskörbe tartoznak, ugyanakkor az Európai Unió intézkedéseket fogadhat el a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésére, beleértve az irányelveket is. Az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló, már elfogadott (EU) 2022/2041 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹³⁾ előkészítése során az Európai Bizottság kijelentette, hogy a tagállamok többségében a minimálbér megfelelése nem kielégítő, és/vagy hiányosságok tapasztalhatók a minimálbérek nyújtotta védelem lefedettsége tekintetében annak ellenére, hogy a védelem valamennyi uniós tagállamban létezik, akár jogszabályi rendelkezések („jogszabályban meghatározott minimálbér”), akár kollektív szerződések révén. A javaslat a szociális jogok európai pilléréből származik.

6.2. Az irányelv célja annak biztosítása, hogy a munkavállalókat – függetlenül attól, hogy hol dolgoznak az Unióban – tisztességes megélhetést lehetővé tévő, megfelelő minimálbérek védjék. Ezen általános cél elérése érdekében a javaslat keretét hoz létre a minimálbérek megfeleléségének, valamint a minimálbérek nyújtotta védelemhez való munkavállalói

⁽¹¹⁾ A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról (HL L 303., 2000.12.2., 16. o.).

⁽¹²⁾ EUMSZ 153. cikk (2) bekezdés a) és b) pont.

⁽¹³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelve (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről (HL L 275., 2022.10.25., 33. o.).

hozzáférésnek a javítására. Ezek a célkitűzések mind a jogszabályban meghatározott minimálbérek, mind a kollektív tárgyalások rendszerét alkalmazó tagállamok szempontjából relevánsak. Az irányelv úgy kívánja e célokat elérni, hogy figyelembe veszi és teljes mértékben tiszteletben tartja a nemzeti rendszerek sajátosságait, a nemzeti hatásköröket, a szociális partnerek autonómiáját és a szerződési szabadságot.

6.3. A minimálbér azon területek egyike, amelyeken a fiatalokkal szemben jelentős mértékű egyenlőtlen bánásmód tapasztalható az EU tagállamaiban. A fiatalok különösen nagy mértékben függenek a minimálbértől, mivel – az Európai Ifjúsági Fórum szerint – több mint a negyedük él minimálbéren, szemben a felnőttek tizedével. Számos tagállam külön „ifjúsági minimálbért” állapított meg, amely minden esetben alacsonyabb, mint az egyes korcsoportok általános minimálbére, míg mások kizárják a 18 év alattiakat a minimálbérről vonatkozó jogszabályok hatálya alól. Ez a helyzet Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Írországon, Luxemburgban, Máltán és Németországban. Franciaország rendelkezései talán nem kapcsolódnak túlzottan szorosan az életkorhoz, mégis sok fiatalra kihatnak. A tanulószervezetes gyakorlati képzésre egyéb csökkentett mértékek vonatkoznak, azonban ezek nem képezik a jelentős tárgyat, és általában a szociális partnerek közötti megállapodás határozza meg őket. Az Egyesült Királyságban a fiatalok minimálbér alatti béreket kapnak. Részletek az 1. mellékletben találhatók.

6.4. Az ifjúsági minimálbér nem veszi figyelembe a fiatalok egyenlő munkáért járó egyenlő bérhez való jogát, miközben az ILO kutatásai több ízben kimutatták, hogy a fiatalok foglalkoztatási arányának növelésében sem hatékony. A lényegi kérdés az egyenlő munkáért járó egyenlő bér. A fiatalok ugyanis arról tájékoztatták az ifjúsági szervezeteket, hogy bizonyos szolgálati időt követően azonos munkakörben náluk idősebb kollégákat felügyelhetnek vagy képezhetnek, de alacsonyabb fizetést kapnak, vagy e jogszabályi rendelkezések miatt akár arra is kérhetik őket, hogy a kollégáiknál alacsonyabb fizetéssel vállaljanak felügyeleti szerepet.

6.5. Így miközben ezekben a tagállamokban a fiatalok járművet vezethetnek, szavazhatnak és katonai szolgálatot teljesíthetnek, és minden más értelemben felnőttként kezelik őket, a teljes felnőtt minimálbérről mégsem jogosultak. Hollandiában a legfiatalabb korosztály esetében az ifjúsági minimálbér a felnőtt minimálbér mindössze 30 %-a, ami komolyan akadályozza a fiatalokat abban, hogy tisztességes életszínvonalon, önálló életet élhessenek. Annak ellenére, hogy az EU 2022-t az ifjúság évének nyilvánította, a jogalkotási folyamat során elfogadott politikai álláspont nem foglalkozott érdemben a fiatalokat érintő eltérő kérdésekkel.

6.6. Az ILO nemrégiben 43, 1990 óta kiadott tudományos közlemény alapján metaelemzést végzett az ifjúsági minimálbér hatásáról, amelyben megállapította, hogy az esetek túlnyomó többségében a minimálbéreknek nincs vagy nagyon csekély hatása van az ifjúsági foglalkoztatásra. Egyes esetekben az ifjúsági minimálbér emelésével a fiatalok foglalkoztatási rátája is nőtt. Az irányelv hatásvizsgálatában az Európai Bizottság ismertette a Portugáliából, Belgiumból és Hollandiából származó kutatási eredményeket, amelyek azt mutatják, hogy az ifjúsági minimálbéreknek nincs jelentős hatása az ifjúsági foglalkoztatás arányára.

7. Munkanélküli ellátások kifizetése

7.1. A munkanélküliség időszaka szintén olyan terület, ahol a fiatalokkal szemben eltérő bánásmódot alkalmazhatnak. Ez ugyancsak nagyrészt tagállami hatáskörbe tartozik, különösen a kifizetések mértéke, időszaka és feltételei tekintetében. A nemzeti rendszerek Európa-szerte nagyfokú sokféleséget és összetettséget mutatnak. El tudunk azonban képzelni olyan eseteket, amikor ezek a különbségek olyan kérdésekre hatnak ki, mint a foglalkoztatás és az EU-n belüli szabad mozgás. A munkanélküli ellátások rendszere a fiatalokat is hátrányosan érintheti, mivel nem feltétlenül rendelkeznek a megfelelő rendszerbe történő „befizetéshez” szükséges időszakkal.

7.2. E rendszereken túl a tagállamok jelentős eltéréseket mutató szociális támogatási kifizetéseket nyújtanak, és a szociális támogatási rendszerek szintén nemzeti hatáskörbe tartoznak. Egyesek rászorultsági alapon vehetők igénybe, mások nem. Emellett az életkor kapcsán meglehetősen összetett a kép, és sem a kifizetések, sem ez a jelentés nem tehet igazságot a kérdésben. Számos egyéb tényező mellett óhatatlanul eltérések vannak a jogosultság megszerzése érdekében beszámítható időszak és a juttatások időtartama tekintetében. Kétségtelenül jobb és világosabb adatokra van szükség ahhoz, hogy több kutatást lehessen végezni. Néhány rövid megállapítás:

— Egyes rendszerekben külön rendelkezések vonatkoznak a 45 év feletiekre vagy más korcsoportokra. Csak kevés ország biztosít rövidebb beszámítható időszakot a 25 év alattiak számára.

- Svédországban azok a fiatal, 18–24 éves munkanélküliek, akik munkaerőpiac-politikai programokban vesznek részt, tevékenységi támogatásban (svédül *aktivitetsstöd*) részesülnek, amelyhez munkanélküli ellátásra való jogosultság kapcsolódik. Esetükben a munkanélküli ellátási rendszer értelmében meredekebben csökken a kifizetett juttatások mértéke.
- Luxemburgban a jogszabályban meghatározott minimálbér (franciául *salaire social minimum*) 70 %-ának megfelelő juttatás jár a 18 éves, illetve 40 %-os juttatás a 16–17 éves fiataloknak egy 36 hetes várakozási időszak után, amely 26 hétre csökkenthető, ha a kérelmező tanulmányokat folytat.
- Írországban a 18–24 év közötti, nem „önállóan élő” fiatalok álláskeresési támogatása a felnőtteknek járó támogatás mintegy 60 %-a. A teljes díjat azok kapják, akik részt vesznek a megfelelő tanfolyamokon és képzéseken.

8. Nem fizetett szakmai gyakorlatok

8.1. Az Európai Parlament felszólított a nem fizetett szakmai gyakorlatok betiltására, a Szociális Jogok Európai Bizottsága pedig megállapította, hogy a belga jogszabályok hiányosságai lehetővé teszik, hogy a fiatalokat nem fizetett szakmai gyakorlatok keretében szabad munkaerőként zsákmányolják ki. Az Európai Ifjúsági Fórum által benyújtott kollektív panasz kivizsgálását követő határozatában a bizottság megállapította, hogy a jelenlegi belgiumi munkaügyi felügyeleti rendszerek nem nyújtanak kellő védelmet a kiszolgáltatott és hátrányos helyzetű fiatal munkavállalóknak.

A szakmai gyakorlatok különböző típusait tekintve és a tagállamok között egyaránt éles különbségek mutatkoznak mind a tagállamok keretszabályozásai, mind pedig a szabályozások szigorúsága tekintetében. Egyes tagállamokban nem létezik a szakmai gyakorlat jogi meghatározása.

8.2. A szakmai gyakorlatok minőségi keretrendszeréről szóló, 2013-ban elfogadott tanácsi ajánlás biztosítani kívánja, hogy a szakmai gyakorlatok hatékonyan könnyítsék meg az oktatásból a munka világába való átmenetet, és ezáltal növeljék a fiatalok foglalkoztathatóságát. A javaslat meghatározza azokat az iránymutatásokat, amelyek révén biztosíthatók a színvonalas ismeretanyagok és a megfelelő munkakörülmények.

8.3. A nem fizetett szakmai gyakorlatok olyan, a fizetett alkalmazottak által végzettekhez hasonló munkavégzési időszakokként definiálhatók, amelyek nem kapcsolódnak formális és kifejezett oktatási, képzési, önkéntes vagy tanulószervezéses folyamathoz.

8.4. Miközben a munkatapasztalat és a gyakorlati tapasztalatszerzés létfontosságú a munkaerőpiacra újonnan belépő fiatalok számára, a nem fizetett szakmai gyakorlatokkal kapcsolatos fellépést szorgalmazók szerint túl sok fiatal kerül a nem fizetett szakmai gyakorlatok és az alacsony színvonalú munkatapasztalatok körforgásába, amely miatt a korcsoportban nem csekély mértékű a kiábrándultság a munkaerőpiacsal kapcsolatban.

8.5. Az Európai Ifjúsági Fórum az országok bizonyos körénél vizsgálta a nem fizetett szakmai gyakorlatokra vonatkozó szakpolitikákat. Franciaországban a szakmai gyakorlatokat szigorúan szabályozzák, és csak formális oktatási tantervek keretében végezhetők. Fizetés nélkül a két hónapos vagy annál rövidebb időtartamú, tanulmányok keretében folytatott szakmai gyakorlat végezhető. Romániában a szakmai gyakorlatokat külön jogszabályok, részletesen szabályozzák. A gyakornokok a minimálbér 50 %-ára jogosultak. A nyitott munkaerőpiacon a nem fizetett szakmai gyakorlatok illegálisak, de az erre vonatkozó szabályokat gyakran kijátsszák.

8.6. A nyitott munkaerőpiacon történő szakmai gyakorlatokat nem határozza meg és nem szabályozza jogszabály, és Horvátországban sem gyakoriak, de vannak más, szabályozott gyakornoki formák. Bulgáriában a külön szakmai gyakorlatra vonatkozó jogszabályok keretén kívül zajló, nem fizetett szakmai gyakorlat legalább és gyakori. A gyakornoki szabályokat követő nyílt munkaerőpiaci szakmai gyakorlatok esetében a gyakornokok legalább a nemzeti minimálbérré jogosultak.

8.7. Ausztriában a nyitott munkaerőpiacon a szakmai gyakorlatokat elvileg az ágazatspecifikus kollektív szerződéseknek megfelelően kell díjazni. A nyitott munkaerőpiacon azonban a szakmai gyakorlat jogszerűen folytatható fizetés nélkül oktatási jogviszony keretében, és ez gyakran előfordul. A fizetés nélküli munka illegális Írországban, a jogot azonban gyakran nem érvényesítik a gyakornoki állások esetében, mivel a nem fizetett szakmai gyakorlat bevett formának számít, amelyet gyakran nyilvánosan hirdetnek is.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

MELLÉKLET ⁽¹⁾

1. táblázat

Egyes uniós tagállamok és az Egyesült Királyság esetében 2021 januárjától alkalmazott, minimum alatti mértékek

Ország	Munkavállalói csoport	A teljes mérték százalékában	A minimálbér mértéke (2021, eltérő jelölés hiányában EUR)
Belgium	16 éves vagy annál fiatalabb munkavállalók (diákszerződés nélkül)	70	1 138/hónap
	17 éves munkavállalók (diákszerződés nélkül)	76	1 236/hónap
	18 éves munkavállalók (diákszerződéssel)	82	1 333/hónap
	19 éves munkavállalók (diákszerződéssel)	88	1 431/hónap
	20 éves munkavállalók (diákszerződéssel)	94	1 528/hónap
Franciaország	15–16 év közötti, kevesebb mint hat hónapos ágazati tapasztalattal rendelkező munkavállalók; nyári szünetben dolgozó 16 év alattiak	80	1 244/hónap
	17 éves, kevesebb mint hat hónapos ágazati tapasztalattal rendelkező munkavállalók	90	1 399/hónap
	Munkához kötött képzési szerződéssel rendelkező fiatalok ⁽¹⁾ , életkor és korábbi képesítés szerint	55–100	855–1 555/hónap
	Tanulószerződéses tanulók, életkoruktól, szolgálati idejüktől és az alkalmazandó ágazati megállapodástól függően	27–78	420–1 213/hónap
	Gyakornokok ⁽²⁾	—	3,70/óra
	Fogyatékossgal élő munkavállalók befogadására szakosodott speciális központokban alkalmazott munkavállalók	55–100	855–1 555/hónap
Németország	A minimálbér nem vonatkozik a 18 év alattiakra.	—	550/hónap
Írország	18 év alatti munkavállalók	70	7,14/óra
	18 éves munkavállalók	80	8,16/óra
	19 éves munkavállalók	90	9,18/óra
Lettország	Elítéltek (börtönbüntetésüket töltők)	50	250/hónap

⁽¹⁾ A következő alapján: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef21015en.pdf.

Ország	Munkavállalói csoport	A teljes mérték százalékában	A minimálbér mértéke (2021, eltérő jelölés hiányában EUR)
Luxemburg	15 és 17 év alatti munkavállalók	75	1 651/hó; 9,55/óra
	17 és 18 év közötti munkavállalók	80	1 762/hónap 10,18/óra
	18 év feletti, nem szakképzett munkavállalók	100	2 202/hónap 12,73/óra
Málta	17 év alatti munkavállalók	95	171/hét
	17 éves munkavállalók	96	174/hét
Hollandia	15 éves munkavállalók	30	505/hónap
	16 éves munkavállalók	34,5	581/hónap
	17 éves munkavállalók	39,5	666/hónap
	18 éves munkavállalók	50	842/hónap
	19 éves munkavállalók	60	1 011/hónap
	20 éves munkavállalók	80	1 348/hónap
	21 éves munkavállalók	100	1 685/hónap
Portugália	A tanulószerveződéses gyakorlati képzésben és szakmai gyakorlaton részt vevő munkavállalók	80	621/hó
	Fogyatékossgal élő munkavállalók	50	388/hó
Egyesült Királyság	18 év alatti munkavállalók	47,6	4,15 GBP (4,62 EUR)/óra
	18 és 20 év közötti munkavállalók	52,2	4,55 GBP (5,06 EUR)/óra
	21 és 24 év közötti munkavállalók	74	6,45 GBP (7,17 EUR)/óra
	19 év alatti tanulószerveződéses tanulók, 19 éves vagy idősebb tanulószerveződéses tanulók a tanulószerveződéses gyakorlati képzés első évében	94	8,20 GBP (9,12 EUR)/óra

(¹) Franciaországban az ilyen szerződések lehetővé teszik a fiatal munkavállalók számára, hogy szakmai képzést szerezzenek, és elősegítik szakmai beilleszkedésüket, reintegrációjukat.

(²) Két hónapnál rövidebb időtartamra végezhető fizetés nélkül.

Megjegyzés: Németország nem közölte az óradíjakat és azoknak a minimálbér mértékéhez viszonyított arányát. Ennek az az oka, hogy a minimális összeget havonta, és nem óránként számítják. Németországban a tanulószerveződéses gyakorlati képzés utáni kifizetés nem minősül bérnek. A tanulószerveződéses gyakorlati képzések iskolai időt is magukban foglalnak. Jogi szempontból a tanulószerveződéses gyakorlati képzés után járó kifizetések az egyetemi hallgatóknak járó juttatásokhoz hasonlóak. N/a = nem alkalmazható.

Forrás: Eurofound tudósítói hálózat, nemzeti hivatalos források alapján

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv
(feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)**

(2023/C 293/09)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Társelőadó: **Diego DUTTO**

A Tanács spanyol elnökségének felkérése:	2022.12.8-i levél
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke [feltáró vélemény]
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.15.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	134/100/07

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) emlékeztet arra, hogy a „magas versenyképességű szociális piacgazdaság” megvalósításához (az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 3. cikkének (3) bekezdése) a Szerződések értelmében az úgynevezett „horizontális szociális záradék” (az Európai Unió Működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 9. cikke) keretében elő kell mozdítani a belső piacot és a szociálpolitikát. Véleménye szerint minden uniós szakpolitikát és cselekvési tervet úgy kell megtervezni és végrehajtani, hogy az előmozdítsa a befogadó munkaerőpiacokat és a megfelelő szociális védelmi rendszereket.

1.2. Az EGSZB egyetért az Európa jövőjéről szóló konferencia zárójelentésével (2022. május) ⁽¹⁾, amely azt javasolja, hogy a szociális piacgazdaság előmozdítása érdekében kérjék fel az EU-t, a tagállamokat és a szociális partnereket többek között olyan intézkedések meghozatalára, amelyek uniós, nemzeti és regionális szinten biztosítják a szociális jogok európai pillérének (EPSR, 2017. november) és cselekvési tervének (2021. március) teljeskörű végrehajtását, különös tekintettel annak a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendhez kapcsolódó legrelevánsabb célkitűzéseire, továbbá hogy a Szerződéseket egészítsék ki egy társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel.

1.3. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv révén megfelelőbb garanciákat biztosít a szociális jogok tényleges védelmére a gazdasági szabadságokkal való ütközés esetén (lásd: 13. javaslat, 5. intézkedés), és így elkerülhetők a visszalépések az említett jogok terén (14. javaslat, 2. intézkedés).

1.4. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak az Unió helyzetéről szóló legutóbbi beszédben említett, a szerződések reformjának lehetőségére vonatkozó javaslatát, és az Európai Parlament javaslatával összhangban helyénvalónak tartja, hogy a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvet is szerepeltessék a megreformálandó szempontok körében. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia következtetései megfelelő ütemtervet jelentenek az említett reform végrehajtásához.

1.5. A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvnek három célja lenne:

1. annak biztosítása, hogy ütközés esetén az alapvető és szociális jogok elsőbbséget élvezzenek a gazdasági szabadságokkal és más uniós szakpolitikákkal szemben;
2. a szociális partnerek autonómiája tiszteletben tartásának, valamint a szociális párbeszéd és a munkaügyi kapcsolatok nemzeti rendszerei megfelelő működésének a biztosítása;
3. a társadalmi haladás biztosítása az – akár nemzeti, akár európai, akár nemzetközi jogból származtatott – legmagasabb szintű szociális jogok előmozdításának és védelmének a garantálásával, valamint elébe menve az e jogok terén történő visszalépéseknek, illetve azok megkerülésének.

⁽¹⁾ <https://futureu.europa.eu/hu/pages/reporting?locale=hu>

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU spanyol elnöksége nagyszerű lehetőséget kínál az említett javaslat előmozdítására, és arra ösztönzi az uniós intézményeket, hogy az európai szociális párbeszéd keretében lépjenek előre ebben a folyamatban.

1.7. Ennek érdekében az EGSZB arra ösztönzi a spanyol elnökséget, hogy – magas szintű szakértők és a szociális partnerek megfelelő elemzését követően – mozdítsa elő, hogy a szociális Miniszterek Tanácsa megállapodjon egy közös javaslatról, és adott esetben tegye lehetővé egy külön európai csúcstalálkozó megtartását a javaslat elfogadása céljából. E kérdés fontossága miatt maximális intézményi részvételre van szükség a különböző uniós hatásköri szinteken.

1.8. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy bár az Európa jövőjéről szóló konferencia és az EP javaslatát vagy jegyzőkönyv formájában (az EUMSZ-hez csatolva), vagy egy horizontális záradék formájában (az EUMSZ 9. cikkének reformja) kellene bevezetni, emellett más szakpolitikai eszközök is hozzájárulhatnak a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv céljaihoz. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy ez a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv alapvető fontosságú a szociális partnerek autonómiájának erősítése szempontjából, mivel elválaszthatatlanul összeköti a belső piac megfelelő működését és a gazdasági szabadságokat – többek között a tagállamok közti igazságos versenyt – a kollektív szociális jogok tiszteletben tartásával és előmozdításával.

1.9. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az EU a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv létrehozásával vezető szerepet tölthet be a gazdasági növekedésben, előmozdítva a lakosság lehető legnagyobb részének jólétét, ennek eredményeként pedig szilárdabb és fenntarthatóbb vállalkozások jönnek létre és fejlődnek. Ezért a jegyzőkönyvnek egyértelműen ki kell mondania, hogy az egységes piacon a gazdasági szabadságok nem a korlátozások tilalmát jelentik, hanem – a tisztességes verseny és az egyenlő versenyfeltételek bármely adott piacon történő garantálásának eszközeként – a gazdasági szereplőkkel szembeni egyenlő bánásmód biztosítását.

1.10. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az EU még nem teljesítette a Lisszaboni Szerződésből eredő azon kötelezettségét, hogy – az EUSZ 6. cikkének (2) bekezdése értelmében – csatlakozzon az emberi jogok európai egyezményéhez. Ez kulcsfontosságú ahhoz, hogy az uniós jogrend – bármely, a demokrácián és a jogállamiságon alapuló jogrendhez hasonlóan – külső emberi jogi ellenőrzésnek legyen alávetve. Ezért az EGSZB azt is ajánlja, hogy az Unió csatlakozzon az Európa Tanács Európai Szociális Chartájához annak érdekében, hogy a szociális területen harmonikus módon, egyszerre érvényesüljön az uniós jog és az Európa Tanács joga.

2. Háttér, indokolás és a vélemény tárgyának főbb elemei

2.1. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az EU történelmével és a Szerződésekben jogszabályi szinten is megjelenő kultúrájával összhangban az emberiség fejlődéséhez és a békéhez való egyik fő uniós hozzájárulás az „európai szociális modell”. Ez egy olyan gazdasági paradigmát határoz meg, amely szerint a maximális gazdasági teljesítmény elválaszthatatlan a jóléttől és a társadalmi haladástól. E – jelenleg alkotmányi szintű – „magas versenyképességű szociális piacgazdaság” (az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdése) megvalósítása nem öncél, hanem mindenekelőtt az európai polgárok jólétének eszközéül szolgál (az EUMSZ 9. és 151. cikke).

2.2. Az EGSZB ugyanilyen fontosnak tartja, hogy az úgynevezett „horizontális szociális záradék” (az EUMSZ 9. cikke) szerint felhívják a figyelmet a belső piac előmozdítása és a szociálpolitika közötti szoros kapcsolat transzverzális jellegére. Véleménye szerint minden uniós szakpolitikát és cselekvési tervet úgy kell megtervezni és végrehajtani, hogy az előmozdítsa a befogadó munkaerőpiacokat és a megfelelő szociális védelmi rendszereket.

2.3. A szociális piacgazdaság két különálló, de egymást kiegészítő pilléren alapul: az egyik a versenyszabályok érvényesítése, a másik pedig a társadalmi igazságosságot biztosító szociálpolitikai intézkedések a negatív eredmények kiigazítása és a szociális védelem megerősítése révén⁽²⁾. Az EGSZB ugyanakkor az intézményi, jogi és politikai korlátokra is felhívja a figyelmet az EU gazdasági dimenziója (a gazdasági szabadságok, különösen a versenyszabadság elsőbbsége) és a szociális dimenzió (az alapvető szociális jogok tényleges biztosítása és a szociális dömping tilalma) közötti megfelelő egyensúly biztosítása érdekében.

2.4. Ebben az összefüggésben és az említett egyensúlyhiány kezelése érdekében a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv három célt szolgálna:

(2) „Building a social market economy in the European Union” (A szociális piacgazdaság kiépítése az Európai Unióban), Andor László, a foglalkoztatásért, a szociális ügyekért és a társadalmi befogadásért felelős biztos.

1. annak biztosítása, hogy ütközés esetén az alapvető és szociális jogok elsőbbséget élvezzenek a gazdasági szabadságokkal és más uniós szakpolitikákkal szemben;
2. a szociális partnerek autonómiája tiszteletben tartásának, valamint a szociális párbeszéd és a munkaügyi kapcsolatok nemzeti rendszerei megfelelő működésének a biztosítása;
3. a társadalmi haladás biztosítása az – akár nemzeti, akár európai, akár nemzetközi jogból származtatott – legmagasabb szintű szociális jogok előmozdításának és védelmének a garantálásával, valamint elébe menve az e jogok terén történő visszalépéseknek, illetve azok megkerülésének.

2.5. Ráadásul az EU-ban és a tagállamokban a „trojka-módszer” (amelyet az Európai Parlament is bírált) ⁽³⁾ révén a nagy pénzügyi válság kezelése érdekében elfogadott megszorító politikák miatt ismét aktuális kérdéssé vált a szociális jogok leértékelődésének a kockázata, mivel a társadalmi haladással szemben a pénzügyi stabilitást és a gazdasági növekedést helyezték előtérbe. Ez a helyzet ellentétben áll a társadalmi haladás Európai Szociális Chartában megfogalmazott elvével. Ez abban is megmutatkozott, hogy az Európa Tanács több alkalommal is elítélte az uniós országokat az említett megszorító politikáknak és jogszabályoknak a szociális jogok kárára történő végrehajtása miatt. Az EUB ezzel szemben semmilyen összeegyeztethetlenséget sem állapított meg a szociális záradékkal.

2.6. Azok az esetek, amikor a gazdasági szabadságok és más uniós szakpolitikák ütköznek a szociális jogokkal, fontos kérdéseket vetnek fel az uniós jogrend, valamint az európai és nemzetközi emberi jogi eszközök és normák közötti következetlenség kockázata tekintetében. A tagállamok ilyen helyzetekben egymásnak ellentmondó kötelezettségekkel szembesülnek, miközben igyekeznek megfelelni mind az uniós jognak, mind pedig a hatályos európai és nemzetközi emberi jogi eszközök keretében vállalt kötelezettségeiknek. A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv ezt a dilemmát hivatott feloldani, tisztázva, hogy a jogok ütközése esetén az uniós Szerződések által biztosított gazdasági szabadságok nem minősülnek ugyanolyan súlyú alapvető jogoknak, mint az alapvető emberi jogok – köztük az alapvető szociális és munkajogok. A gazdasági és társadalmi érdekek közötti, az emberi jogokat tiszteletben tartó egyensúly szükségessége érdekütközés esetén elengedhetetlen annak biztosításához, hogy az uniós jog elsőbbségének elve ne érvényesüljön, ha ez sérti az európai és nemzetközi emberi jogi normákat.

2.7. Az Európa jövőjéről szóló konferencia zárójelentésének (2022. május) következtetései és ajánlásai körében a 49 javaslat és 300 intézkedés között szerepel a piacok működésének javítása, hogy – különösen a fiatalok és a kiszolgáltatott csoportok számára – társadalmi szempontból igazságosabb élet- és munkakörülményeket lehessen garantálni (13. és 14. javaslat ⁽⁴⁾).

Az EGSZB elismerését fejezi ki azért, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia említett jelentésében szerepel, hogy az említett célokból felkéri az EU-t, a tagállamokat és a szociális partnereket többek között olyan intézkedések elfogadására, amelyek uniós, nemzeti és regionális szinten biztosítják a szociális jogok európai pillérének (elfogadva: 2017. novemberben) és cselekvési tervének (2021. március) teljeskörű végrehajtását, különös tekintettel annak a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendhez kapcsolódó legrelevánsabb célkitűzéseire, továbbá hogy a Szerződéseket egészítsék ki egy társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel. A javaslat értelmében ez hatékonyabb garanciákat tartalmazna a szociális jogok teljeskörű védelmére a gazdasági szabadságokkal való ütközés esetén (lásd: 13. javaslat, 5. intézkedés), amivel elkerülhetőek lennének a visszalépések az említett jogok terén (14. javaslat, 2. intézkedés).

2.8. Tekintettel a jelenlegi és a közelmúltbeli válságokra, valamint az Európa jövőjéről szóló konferencia fent említett jelentése javaslatainak és intézkedéseinek való megfelelés érdekében az Európai Parlament (EP) 2022 júniusában állásfoglalást fogadott el, amelyben felszólította az Európai Tanácsot, hogy kezdje meg az EU alapító szövegeinek felülvizsgálatát. Az EGSZB üdvözli, hogy a javasolt reformok között szerepel „a szociális jogok európai pillérének teljeskörű végrehajtása, és a társadalmi haladás beépítése az EUMSZ 9. cikkébe, összekapcsolva egy társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvnek a Szerződésekbe való beépítésével”, a vonatkozó hatáskörök, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvének sérelme nélkül. Az EGSZB megjegyzi, hogy a méltányos átállást szolgáló erős szociális Európáról szóló, 2020. decemberi állásfoglalásában az Európai Parlament is szorgalmazott egy ilyen jegyzőkönyvet.

2.9. Az EGSZB ezt a véleményt azt követően készíti el, hogy az EU (2023 második felében) soron következő spanyol elnöksége olyan feltáró vélemény kidolgozására kérte fel, amelyben kifejti az említett, társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel kapcsolatos álláspontját.

⁽³⁾ Lásd a trojka (EKB, Bizottság és IMF) euroövezet programországaival kapcsolatos szerepének és műveleteinek foglalkoztatási és szociális vetületeiről szóló, 2014. március 13-i állásfoglalást (2014/2007(INI)).

⁽⁴⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10033-2022-ADD-1-REV-1/hu/pdf>

3. Európai háttér, valamint a Szerződésekhöz csatolt, a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv értékével kapcsolatos intézményi, jogi és tudományos megfontolások

3.1. Az EGSZB üdvözli, hogy a három uniós intézmény készen áll arra, hogy figyelmét az Európa jövőjéről szóló konferencia és annak javaslatai nyomán követésére összpontosítsa, összhangban az uniós szerződések szerinti hatásköreikkel. Az EGSZB megjegyzi, hogy konkrét lépésekre kerül sor a konferencia javaslatainak végrehajtása érdekében, hogy különböző területeken javuljon a polgárok mindennapi élete, ideértve a társadalmilag igazságos és környezeti szempontból fenntartható, versenyképes gazdaság előmozdítását (az Európa jövőjéről szóló konferencia 9. tematikus területe).

3.2. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a konferencia végeredményéről szóló, 2022. novemberi jelentés⁽⁵⁾ a Tanács Főtitkársága által készített aktualizált előzetes elemzést tartalmazott a javaslatokról és intézkedésekről. Ebből kiderül, hogy:

- a Tanács Főtitkársága szerint a szociális jogok és a négy gazdasági szabadság (pl. az EUMSZ 9., 151. és 153. cikke) közötti egyensúly már biztosítva van,
- bár nem vitatja, hogy hasznos volna megvizsgálni, javíthatók-e a Szerződésekben a szociális célkitűzések biztosítása érdekében előírt lehetőségek (pl. a 153. cikk), véleménye szerint a Szerződéseket nem szükséges a társadalmi haladásról szóló új jegyzőkönyv létrehozása érdekében átszerkeszteni,
- az Európai Bizottság bejelentette, hogy 2023 második negyedévében tanácsi ajánlásra kíván javaslatot tenni a szociális gazdaság keretfeltételeinek kidolgozásáról.

3.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia ambiciózusabb és határozottabb fellépésre szólítja fel az EU-t, a tagállamokat és a szociális partnereket annak érdekében, hogy egy megújított társadalmi szerződés keretében biztosítsák az európai polgárok megfelelőbb jólétét, valamint az élet- és munkakörülmények folyamatos javítását. E célból a jelenlegi szabályozási keret elkötelezettebb szociálpolitikákat ír elő, míg a konferencia zárójelentése⁽⁶⁾ szerint más intézkedések a Szerződések reformját igénylik.

3.4. Ehhez hasonlóan az Európai Unió Alapjogi Chartájának – bár nem képezi a Szerződések részét – a Szerződésekével megegyező jogi kötőerővel való felruházása javítja a szociális jogok és a gazdasági szabadságok közötti alkotmányos egyensúlyt, anélkül, hogy e jogok az említett szabadságok kivételei volnának. Hasonlóképpen az Európai Unió Alapjogi Chartája is megerősíti a preambulumban a különösen a tagállamok közös alkotmányos hagyományából és nemzetközi kötelezettségeiből, többek között az emberi jogok európai egyezményéből és az Európa Tanács szociális chartájából következő jogokat. Az alkotmányos egyensúly javult a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével, amely az Alapjogi Chartát ugyanolyan jogi kötőerővel ruházta fel, mint a Szerződéseket, ugyanakkor a tapasztalatok szerint ütközés esetén a gazdasági szabadságok továbbra is elsőbbséget élveznek a szociális jogokkal szemben.

3.5. Az EGSZB tudatában van annak is, hogy az uniós jog és az EUB ítélkezési gyakorlata kedvezően alakul a szociális dömping tilalmával kapcsolatban, ahol a cél egy olyan gazdasági versenymodell biztosítása, amely egyszerre szabad és tisztességes. Az Európai Unió Bíróságának (nagytanács) 2020. december 8-i ítélete (C-620/18. sz. ügy) egyértelmű példája annak, hogy a gazdasági szabadságok gyakorlása során egyenlő szociális feltételeket kell biztosítani (szolgáltatásnyújtás esetében). ugyanakkor a tapasztalatok szerint ütközés esetén a gazdasági szabadságok továbbra is elsőbbséget élveznek a szociális jogokkal szemben.

4. Általános megjegyzések

4.1. Az EGSZB megállapítja, hogy bár léteznek olyan európai szintű kötelező és nem kötelező erejű minimumszabályok, amelyek a szociális jogok európai pillére végrehajtásának előmozdítását szolgálják, egy valóban versenyképes és fenntartható szociális piacgazdaság előmozdításához és garantálásához szükség van egy társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvre annak érdekében, hogy megerősítsük európai szociális piacgazdasági rendszerünk erősségeit, ugyanakkor felszámoljuk a hiányosságokat, és azt hozzáigazítsuk az előttünk álló kihívásokhoz. Az EGSZB szerint az Európa jövőjéről szóló konferencia következtetései megfelelő menetrendet jelentenek ennek előmozdítására. Ezért arra kéri az európai intézményeket, hogy mozgítsák elő az annak biztosításához szükséges lépéseket, hogy a konferencia ezen javaslata megvalósuljon.

4.2. Az EGSZB úgy véli, hogy bár az Európa jövőjéről szóló konferencia és az EP javaslatát vagy jegyzőkönyv formájában (az EUMSZ-hez csatolva), vagy egy horizontális záradék formájában (az EUMSZ 9. cikkének reformja) kellene bevezetni, emellett más szakpolitikai eszközök is hozzájárulhatnak a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv céljaihoz.

⁽⁵⁾ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/conference-on-the-future-of-europe/>

⁽⁶⁾ Jelentés az Európa jövőjéről szóló konferencia végeredményéről, lásd pl. 53. o.

4.3. Az EGSZB a társadalmi haladás alapvető szempontjaként úgy véli továbbá, hogy egy ilyen jegyzőkönyv védi és erősíti a szociális partnerek autonómiáját, mivel egyértelműen összeköti a belső piac megfelelő működését és a gazdasági szabadságokat – többek között a tagállamok közti igazságos versenyt – a kollektív szociális jogok tiszteletben tartásával és előmozdításával. Ennek a garanciának mindig tiszteletben kell tartania a szociális partnerek autonómiáját, valamint a szociális párbeszéd és a munkaügyi kapcsolatok nemzeti rendszereinek megfelelő működését.

4.4. Az EGSZB nemcsak helyénvalónak, hanem szükségesnek is tartja, hogy a társadalmi haladásról szóló, szóban forgó jegyzőkönyv formájában garantálják a szociális normák terén való visszalépés tilalmának elvét, amely az Európai Szociális Chartában és az ECSR ítélkezési gyakorlatában már jogi elismerést nyert, bár az uniós jogban, illetve az EUB-nál nem ez a helyzet.

4.5. Az EGSZB szerint ez a jegyzőkönyv egy olyan új uniós gazdasági és irányítási modell központi eleme, amelynek a GDP-n túlmutató megközelítésen kell alapulnia, és társadalmilag igazságos (inkluzív) és fenntartható európai jólétet kell teremtenie.

5. Részletes megjegyzések

5.1. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az EU a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv létrehozásával nemcsak a gazdasági növekedés, hanem a haladás terén is konvergenciát valósíthat meg, előmozdítva a lakosság lehető legnagyobb részének jólétét, ennek eredményeként pedig szilárdabb és fenntarthatóbb vállalkozások jöhetnek létre és fejlődhetnek. E célból a jegyzőkönyv jelentős mértékben hozzájárulna az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendje szerinti uniós fenntartható fejlődési célok eléréséhez is.

5.2. Az EGSZB szerint az Uniónak a Szerződések rendelkezéseivel, többek között az EUMSZ 352. cikkével összhangban megfelelő hatáskörrel kell rendelkeznie ahhoz, hogy szükség esetén biztosítsa a társadalmi haladás eredményességét, a belső piacról és a versenyről szóló 27. jegyzőkönyvhöz hasonlóan.

5.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az EU teljesítse a Lisszaboni Szerződésből eredő kötelezettségét, és csatlakozzon az emberi jogok európai egyezményéhez. Ezenkívül az Uniónak csatlakoznia kell az Európa Tanács Európai Szociális Chartájához annak érdekében, hogy a szociális területen harmonikus módon, egyszerre érvényesüljön az uniós jog és az Európa Tanács joga.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat több mint egynevede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 74. cikk (3) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/756 – A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv

A SOC szekció által előterjesztett teljes vélemény a következő szöveggel helyettesítendő (magyarázat/indokolás a dokumentum végén):

Az RB módosítása

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy a tagállamok és az érdekelt felek körében eltérőek a vélemények a tekintetben, hogy helyénvaló vagy szükséges-e a Szerződésnek a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel való kiegészítését célzó reformja. Amint az Európa jövőjéről szóló konferencia végeredményéről szóló jelentésnek a Tanács által készített előzetes technikai értékelésében is szerepel, a Szerződések biztosítják a szociális jogok és a négy gazdasági szabadság közötti egyensúlyt. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy ez az egyensúly megmaradjon a Szerződésekben, anélkül, hogy hierarchiát hoznának létre a szociális jogok és a gazdasági szabadságok között. Ezenkívül ha a belső piaci gazdasági szabadságokkal szemben elsőbbséget biztosítanak az alapvető szociális jogoknak azáltal, hogy a Szerződéseket kiegészítik a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel, az az EU alapját képező elvek megváltoztatását célozza és egyet jelent gazdaságunk alapjainak támadásával, amely pedig jólétet és jóllétet hozott az EU-nak és tagállamainak. Így fennállna annak a veszélye, hogy ez a jegyzőkönyv alássa a társadalmi haladás alapját.

1.2. Ahogy a gazdasági szabadságokra is számos korlátozás vonatkozik, az alapvető szociális jogok, pl. a kollektív fellépéshez való jog gyakorlása is korlátozható. Az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélezési gyakorlata szerint a gazdasági szabadságok korlátozása csak akkor fogadható el, ha az a Szerződésekkel összeegyeztethető jogszerű célt szolgál, és közérdeken alapuló kényszerítő indokok igazolják. De még ebben az esetben is elvárás, hogy a korlátozás alkalmas legyen a kitűzött cél elérésének biztosítására, és ne haladja meg az adott cél eléréséhez szükséges mértéket. Ez az arányosságra és a szubszidiaritásra vonatkozó, meglévő elvek uniós szintű alkalmazásával garantálható.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a foglalkoztatás- és szociálpolitikai célkitűzéseket továbbra is a jelenlegi Szerződésekben, valamint a meglévő uniós és nemzeti szintű jogalkotási és szakpolitikai kereten belül kell kezelni úgy, hogy közben teljes mértékben tiszteletben tartjuk a szociális partnerek autonómiáját. Az EGSZB készséggel áll a soron következő spanyol elnökség rendelkezésére annak érdekében, hogy hozzájáruljon ehhez a folyamathoz.

1.4. Ahelyett, hogy az EU nekiállna a társadalmi haladásról jegyzőkönyv kidolgozásának, amely torzítaná a gazdasági szabadságok és a szociális jogok közötti egyensúlyt, és beavatkozna a jól meghatározott uniós és nemzeti hatáskörökbe, inkább a tekintetben kellene konszenzust kialakítani, hogy miben áll az EU hozzáadott értéke a foglalkoztatás- és szociálpolitikák terén.

1.5. Elengedhetetlen, hogy az EU továbbra is úgy fejlődjön, hogy közben integrált módon kezeli a gazdasági és társadalmi kihívásokat. Ahogy az EGSZB korábban megállapította, a versenyképesség és a készségeken és tudáson alapuló nagyobb termelékenység megbízható recept az európai társadalmak jólétének fenntartásához. A gazdasági növekedés és a jól működő belső piac fontos szerepet játszik az EU szociális dimenziójának megerősítésében. Fejlesztenünk kell európai szociális piacgazdasági rendszerünk erősségeit, ugyanakkor fel kell számolnunk gyengeségeit, ekként képessé téve az előttünk álló kihívásoknak való megfelelésre (!).

Az RB módosítása

1.6. A szociálpolitikai döntéseket az uniós polgárokhoz a lehető legközelebb, az EU, a tagállamok és a szociális partnerek között megosztott hatáskörök teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell meghozni. Így érhetünk el pozitív eredményeket a polgárok, a munkavállalók, a vállalkozások és a társadalom egésze számára. Jól kidolgozott és jól kiegyensúlyozott szakpolitikai vitákra lesz szükség a jövőben az EU gazdasági és társadalmi dimenzióiról. Annak érdekében, hogy a gazdasági és társadalmi konvergencia terén reálisak lehessenek az elvárások és eredményeket lehessen elérni, a szociális dimenzióról szóló európai vitákban jobban figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a tagállamok gazdasági fejlődése heterogén. Ez azt is jelenti, hogy rövid távon néha szükség lehet a munkaügyi és szociális normák terén visszalépéshez vezető intézkedésekre annak érdekében, hogy a kormányok elkerülhessék a súlyos nemzeti szintű gazdasági és költségvetési visszaesések még súlyosabb következményeit. Az ilyen intézkedések szükségességének értékelését továbbra is a nemzeti hatóságok jogkörében kell hagyni.

1.7. A fent ismertetett okokból a Szerződéseknél a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv létrehozása érdekében történő felülvizsgálatára irányuló javaslat elfogadhatatlan, és az EGSZB Munkáltatók csoportja nem támogatja azt.

2. Háttér, uniós és nemzeti környezet, valamint intézményi és jogi keret

2.1. Az EGSZB az Európai Unió Tanácsa soron következő spanyol elnökségének felkérésére készítette el a SOC/756. sz. feltáró véleményt annak érdekében, hogy választ adjon a felkérésben megfogalmazott kérdésekre (?).

2.2. A soron következő spanyol elnökség kérése az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ) társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvre tett javaslatára (?) hivatkozik, figyelembe véve az Európa jövőjéről szóló konferencia eredményeit (?), valamint az Európai Parlament 2022. június 9-i, a Szerződések felülvizsgálatára irányuló konvent létrehozására irányuló felhívásról szóló állásfoglalását (?), amely többek között a következőkre szólítja fel a Tanácsot: „*a Szerződésekben az Unióra ruházott hatáskörök kiigazítása [...] a szociál- és gazdaságpolitika területén; a szociális jogok európai pillérének teljeskörű végrehajtása, és a társadalmi haladás beépítése az EUMSZ 9. cikkébe, összekapcsolva egy társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvnek a Szerződésekbe való beépítésével*”.

2.3. Az ESZSZ társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvre irányuló javaslata (?) négy fő rendelkezést tartalmaz, amelyeket az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Unió működéséről szóló szerződéshez kellene csatolni. A javaslat megállapítja az elveket (1. cikk), a társadalmi haladás meghatározását és megvalósítását (2. cikk), az alapvető szociális jogok és más uniós politikák közötti kapcsolatot (3. cikk), valamint az EU hatáskörét (4. cikk) a társadalmi haladás biztosítása érdekében.

2.4. Az ESZSZ javaslata szerint:

— *A Szerződésekben szereplő egyetlen rendelkezés – különösen a gazdasági szabadságok, a belső piac, a verseny vagy más uniós szakpolitikai intézkedések – sem élvezhet elsőbbséget az e jegyzőkönyv 2. cikkében meghatározott alapvető szociális jogokkal és társadalmi haladással szemben. Konfliktus esetén az alapvető szociális jogok élveznek elsőbbséget.* (3. cikk)

— *Semmilyen – különösen a gazdasági szabadságokkal kapcsolatos – uniós szakpolitikai intézkedés nem értelmezhető oly módon, hogy korlátozza vagy hátrányosan befolyásolja a tagállamokban, az uniós jog vagy bármely más nemzetközi eszköz, különösen az ILO-egyezmények és az Európa Tanács Európai Szociális Chartája által elismert alapvető szociális jogok gyakorlását.* (3. cikk)

2.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy az ESZSZ-nek a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvre irányuló eredeti javaslatát 2008-ban az EUB Viking-, Laval-, Ruffert- és Luxemburg-ügyben hozott ítéletei nyomán dolgozták ki. Megjegyzi továbbá, hogy 2010-ben az európai ágazatközi szociális partnerek jelentést adtak ki az európai szociális partnerek ezen ítéletekkel kapcsolatos közös munkájáról, amelyben egyetértettek abban, hogy a gazdasági szabadságok és az alapvető szociális jogok saját hatáskörükön belül kölcsönhatásban állnak egymással. E kölcsönhatás konkrét következményeiről és különösen arról, hogy ez mit jelentene a kollektív fellépéshez való jog és/vagy a letelepedési és a szolgáltatásnyújtási szabadság korlátozása tekintetében, eltérő álláspontot képviselnek (?).

Az RB módosítása

2.6. Az EGSZB felhívja továbbá a figyelmet az Európai Bizottság COM(2012) 130-as számú („Monti II.”) rendeletjavaslatának⁽⁸⁾ kudarcára, valamint arra, hogy ez a kezdeményezés 2012-ben erőteljes reakciót váltott ki a nemzeti parlamentek részéről⁽⁹⁾: védelmezték a nemzeti hatásköröket, a szubszidiaritás elvével összhangban, ami azt mutatja, hogy az EUMSZ 153. cikkének (5) bekezdése továbbra is érvényes. Ez a cikk egyértelművé teszi, hogy az EU nem rendelkezik hatáskörrel az egyesülési jog, a sztrájkjog vagy a kizárási jog tekintetében.

2.7. A fentieknek megfelelően tehát az EGSZB megjegyzi, hogy a tagállamok és az érdekelt felek körében eltérőek a vélemények a tekintetben, hogy helyénvaló vagy szükséges-e a Szerződésnek a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel való kiegészítését célzó reformja. Ezt tükrözi például Peter Hummelgaard dán igazságügyi miniszter nyilatkozata is: „Európai kollégáimmal és az Európai Bizottsággal való találkozókön számos alkalommal hangsúlyoztam a kormány hosszú távú elképzelését egy szociális jegyzőkönyv bevezetésére vonatkozóan. Egy szociális jegyzőkönyvnek a Szerződésekbe történő bevezetéséhez szerződésmódosítás szükséges. A kormány nem gondolja, hogy ideje lenne egy hosszadalmas szerződésmódosítási folyamatnak, hanem helyett konkrét eredményeket akarunk felmutatni az európai polgárok és vállalatok előtt álló kihívások terén”⁽¹⁰⁾.

2.8. Az EGSZB rámutat arra, hogy a 2007-2008-ban a Viking-, Laval- és Ruffert-ügyben hozott ítéletekkel összefüggésben felmerült problémákat a munkavállalók kiküldetéséről szóló irányelv 2018-as felülvizsgálata révén sikerült megoldani. Mivel a munkavállalók kiküldetéséről szóló felülvizsgált irányelvben szerepel az azonos helyen végzett egyenlő munkáért járó egyenlő díjazás elve, a Viking- és Laval-ítéletekben említettekhez hasonló helyzetben jogszerű lenne a munkavállalók azon jogát alkalmazni, hogy kollektív lépéseket tehetnek a helyi munkavállalókkal egyenlő díjazás követelése érdekében.

2.9. Az Európa jövőjéről szóló konferencia keretében ismét előterjesztették azt a kérelmet, hogy illesszék be a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvet. E tekintetben az EGSZB kiemeli, hogy a Tanács az Európa jövőjéről szóló konferencia előzetes technikai értékelésében kifejtette azt az álláspontját, hogy már biztosított a szociális jogok és a négy gazdasági szabadság közötti egyensúly (pl. az EUSZ 3. cikke, az EUMSZ 9., 151. és 153. cikke). Az EGSZB teljes mértékben egyetért a Tanács előzetes technikai értékelésében kifejtett állásponttal, és nem tartja szükségesnek a Szerződések felülvizsgálatát a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv létrehozása érdekében.

2.10. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a vélemény lehetőséget kínál az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdésében foglaltak megerősítésére, melyek szerint az EU létrehozza a belső piacot, és Európa fenntartható fejlődéséért munkálkodik, amely kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen és „magas versenyképességű, a teljes foglalkoztatottságot és a társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságon alapul”.

2.11. A társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvnek a Szerződésekbe való beillesztésére irányuló javaslat megváltoztatná az EU szociális piacgazdaságának jellegét és működését azáltal, hogy bevezeti a szociális jogok elsőbbségét a gazdasági szabadságokkal szemben. Ezzel szemben az Európai Unió Alapjogi Chartája a helyes megközelítést követte azáltal, hogy a szociális jogokat és a gazdasági szabadságokat ugyanazon, azonos jogi értékű eszköz részeként védi. Ha általános előnyben részesítjük a szociális jogokat a gazdasági szabadságokkal szemben, az ugyanolyan helytelen lenne, mint általános elsőbbséget adni a gazdasági szabadságoknak.

2.12. Az EGSZB szerint fontos megtartani a Szerződésekben a szociális jogok és a gazdasági szabadságok közötti jelenlegi egyensúlyt, és nem kell hierarchiát létrehozni közöttük. Amint az például a Laval-ügyben⁽¹¹⁾ kifejtésre került, bár az alapvető jogok védelme olyan jogos érdek, amely elvileg indokolhatja a Szerződés által biztosított alapvető szabadságok – például a letelepedési vagy a szolgáltatásnyújtási szabadság – korlátozását, az alapvető jogok gyakorlása nem esik kívül a Szerződések rendelkezéseinek hatályán, és e joggyakorlást az **arányosság**⁽¹²⁾ elvének megfelelően kell összehangolni.

2.13. Ha a belső piaci gazdasági szabadságokkal szemben elsőbbséget biztosítanak az alapvető szociális jogoknak azáltal, hogy a Szerződések kiegészítik a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvvel, az az EU alapját képező elvek megváltoztatását célozza és egyet jelent gazdaságunk alapjainak támadásával, amely pedig jólétet és jólétet hozott az EU-nak és tagállamainak. Így fennállna annak a veszélye, hogy ez a jegyzőkönyv alássa a társadalmi haladás alapját. Ahelyett, hogy az EU nekiállna a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv kidolgozási folyamatának, amely torzítaná a gazdasági szabadságok és a szociális jogok közötti egyensúlyt, és beavatkozna a jól meghatározott minőségi és nemzeti hatáskörökbe, inkább a tekintetben kellene konszenzust kialakítani, hogy miben áll az EU hozzáadott értéke a foglalkoztatás- és szociálpolitikák terén.

Az RB módosítása

2.14. Az EGSZB már korábban jelezte, hogy az európai gazdasági és társadalmi modell arra a közös álláspontra épül, amely szerint fontos előmozdítani a foglalkoztatást, a társadalmi haladást és a termelékenységét, mivel ezek a mindenki javát méltányosan szolgáló fenntartható gazdasági növekedés előfeltételei⁽¹³⁾. A foglalkoztatás- és szociálpolitikai célkitűzéseket továbbra is a jelenlegi Szerződésekben, valamint a meglévő uniós és nemzeti szintű jogalkotási és szakpolitikai kereten belül kell kezelni úgy, hogy közben teljes mértékben tiszteletben tartjuk a szociális partnerek autonómiáját.

2.15. Elengedhetetlen, hogy az EU továbbra is úgy fejlődjön, hogy közben integrált módon kezeli a gazdasági és társadalmi kihívásokat. Így érhetünk el pozitív eredményeket a polgárok, a munkavállalók, a vállalkozások és a társadalom egésze számára. Jól kidolgozott és jól kiegyensúlyozott szakpolitikai vitákra lesz szükség a jövőben az EU gazdasági és társadalmi dimenzióiról. Annak érdekében, hogy a gazdasági és társadalmi konvergencia terén reálisak lehessenek az elvárások és eredményeket lehessen elérni, a szociális dimenzióról szóló európai vitákban jobban figyelembe kell venni azt a ténytet, hogy a tagállamok gazdasági fejlődése heterogén.

2.16. A társadalmi haladás elérésére törekedve azt is be kell látnunk, hogy vannak olyan helyzetek, amikor nemzeti szinten intézkedéseket kell hozni a gazdasági és költségvetési helyzetek kezelésére annak érdekében, hogy középtávon elkerülhető legyenek a munkaerőpiac és a gazdasági fejlődés súlyos torzulásai. Ez egyes esetekben a szociális jogok visszalépéséhez vezethet. Bár a szociális normák szintjének csökkentése nem a fő cél, fontos, hogy a nemzeti kormányok néha élni tudjanak ezzel az eszközzel a gazdasági és költségvetési visszaesések még súlyosabb következményeinek elkerülése érdekében.

2.17. Ahelyett, hogy európai szinten próbálná megoldani az összes munkaerőpiaci kihívást, az EU elsődleges szerepe az, hogy tájékoztatást, lehetséges megoldásokat, ösztönzőket és know-how-t nyújtson a tagállamoknak és a szociális partnereknek, segítve ezzel őket az olyan szakpolitikák kialakításában, végrehajtásában és értékelésében, amelyek ténylegesen kezelik az előttük álló strukturális munkaerőpiaci kihívásokat, mégpedig a társadalmak számára érthető és elfogadható módon.

2.18. A szociálpolitikai döntéseket az uniós polgárokhoz a lehető legközelebb, a tagállamok és a szociális partnerek hatásköreinek teljeskörű tiszteletben tartása mellett kell meghozni. Különösen a munkaerőpiacon sok döntés esetében az a jobb, ha azokat az érintett munkáltatóhoz és munkavállalóhoz legközelebb, vagy maguk az érintettek hozzák meg.

2.19. E tekintetben a szociális párbeszédre irányuló, nemrégiben közzétett uniós kezdeményezés⁽¹⁴⁾ a jó irányba mutat, mivel megnyithatja az utat a szociális partnerek szervezeteinek megerősítése előtt ott, ahol erre szükség van az EU-ban, és több teret biztosíthat a szociális partnerek számára ahhoz, hogy nemzeti kormányaik támogatásával önállóan, a megfelelő szinteken tárgyalhassanak a tagállamokban.

2.20. Fontos továbbá idomulni ahhoz, hogy a tagállamok a mélyen gyökerező alkotmányos berendezkedéseik, politikai választásaik, szakpolitikai megközelítéseik és kulturális hagyományaik fényében hogyan rangsorolják és alakítják a szociálpolitikai beavatkozásokat. Ezért a szakpolitikákat továbbra is a Szerződésben rögzített szubszidiaritási elvnek kell vezérelnie.

Az RB módosítása

2.21. Ennek részeként fontos felismerni, hogy az EU jellegét tekintve eltér az olyan nemzetközi szervezetektől, mint az Európa Tanács vagy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. Emiatt nem szerencsés az e nemzetközi szervezetektől származó keretrendszereket viszonyítási alpnak tekinteni és azokat az EU-n belül is megvalósítani. Az EU-nak olyan szakpolitikákat kell kidolgoznia, amelyek jól illeszkednek saját egyedi jellegéhez. Az EUSZ 6. cikkének (3) bekezdése ugyanakkor azt is tartalmazza, hogy „[a]z alapvető jogok, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományából következnek, az uniós jogrend részét képezik, mint annak általános elvei”.

- (¹) Az EGSZB hozzájárulása a portói szociális csúcstalálkozóhoz, 7. pont.
- (²) „1. Hogyan értékeli az EGSZB ezt a javaslatot, és milyen álláspontot képvisel, most, hogy az Európai Bizottság jelenlegi elnöke az Unió helyzetéről szóló legutóbbi beszédében lehetőséget nyitott a szerződések reformjáról való vitára?
2. Cél- és időszérűnek tartja-e az EGSZB, hogy a javaslatból kiindulva ezt a törekvést felveszik a spanyol elnökség napirendjére?
3. Ha igen, milyen illetékességi szinteken (európai csúcstalálkozó, szociális Miniszterek Tanácsa, szakértői szint, technikai szint) tartaná érdekesnek annak megvitatását?”
- (³) A javaslatot eredetileg 2008-ban terjesztették elő, és 2022-ben aktualizálták.
- (⁴) Jelentés a végeredményről.
- (⁵) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0244_HU.html.
- (⁶) Az ESZSZ társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyvre irányuló javaslata, 2022-ben aktualizálva.
- (⁷) Jelentés az európai szociális partnereknek az Európai Bíróság által a Viking-, a Laval-, a Rüffert- és a Luxemburg-ügyben hozott ítéleteivel kapcsolatos közös munkájáról.
- (⁸) Javaslat tanácsi rendeletre a kollektív fellépéshez való jognak a letelepedés szabadságával és a szolgáltatásnyújtás szabadságával összefüggésben való gyakorlásáról.
- (⁹) 40 nemzeti parlament vagy parlamenti kamara közül 12 (a kiosztott 54 szavazatból 19) úgy vélte, hogy a javaslat tartalma nem felel meg a szubszidiaritás elvének. Az Európai Bizottság végül visszavonta javaslatát.
- (¹⁰) Elhangzott a dán parlament uniós bizottságában folytatott vita során.
- (¹¹) C/341/05. sz. ügy, 91. és 93. pont.
- (¹²) Az arányosság elvének megfelelően az Unió intézkedése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.
- (¹³) HL C 125., 2017.4.21., 10. o., 2.6. pont.
- (¹⁴) Lásd még A szociális párbeszéd erősítése című EGSZB-veleményt (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

Indokolás

E módosító indítvány célja, hogy a szekció által előterjesztett véleménytől alapvetően különböző álláspontot fogalmazzon meg, ezért azt ellenvéleménynek kell tekinteni. Ismerteti, hogy az EGSZB szerint miért szükségtelen a Szerződések felülvizsgálata a társadalmi haladásról szóló jegyzőkönyv létrehozása érdekében. Ahelyett, hogy az EU nekiállna e jegyzőkönyv kidolgozásának, amely torzítaná a gazdasági szabadságok és a szociális jogok közötti egyensúlyt, és beavatkozna a jól meghatározott nemzeti hatáskörökbe, inkább a tekintetben kellene konszenzust kialakítani, hogy miben áll az EU hozzáadott értéke a foglalkoztatás- és szociálpolitikák terén.

A szavazás eredménye:

Mellette: 101

Ellene: 133

Tartózkodott: 7

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Együttműködés az ifjúságpolitika területén
(feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)**

(2023/C 293/10)

Előadó: Nicoletta MERLO

A Tanács spanyol elnökségének felkérése	2022.12.8-i levél
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.15.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	224/3/10

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy annak biztosítása érdekében, hogy az uniós ifjúsági stratégia végrehajtása sikeres legyen, valamint hogy keretet és hivatkozási alapot biztosítson az ifjúsági menetredek valamennyi tagállamban történő előmozdításához, fontos, hogy pontos és naprakész adatok álljanak rendelkezésre. Ez lehetővé teszi a Covid19-hez ⁽¹⁾ hasonló válságok ifjúságra gyakorolt aszimmetrikus hatásának és a szakpolitikák fiatalokra gyakorolt hatásának ⁽²⁾ nyomon követését és értékelését, valamint olyan bevált gyakorlatok meghatározását, amelyek közvetlenül és kizárólag a fiatalokat célozzák, vagy amelyek jelentős hatást gyakorolnak rájuk.

1.2. Az EGSZB nagyra értékeli az uniós ifjúsági párbeszéd folyamatos javulását, és úgy véli, hogy alapvető fontosságú e párbeszéd megerősítése és a fiatalokat érdemben képviselő testületek bevonása a politikai döntéshozatali folyamatba, elismerve szerepüket, és kellő figyelmet fordítva azokra az új módokra, amelyek a fiatalok részvételét, vitáját és mozgósítását ma jellemzik, gyakran a technológia és a közösségi média felhasználásával.

1.3. Az uniós ifjúsági párbeszédnek szorosan kapcsolódnia kell az EU menetrendjéhez. Az olyan rendezvényeket, mint a „Your Europe, Your Say!” (A te Európád, a te szavad!) vagy az Európai Ifjúsági Rendezvény jobban össze kellene hangolni az uniós ifjúsági párbeszédrel, és az ahhoz hozzájáruló ifjúsági szervezeteket és hálózatokat hosszabb távon pénzügyileg jobban kellene támogatni.

1.4. A fiatalok politikai részvételének növelése érdekében az EGSZB elkötelezett amellett, hogy a soron következő elnökségi trióval (ES-BE-HU) együtt dolgozzon Európa-szerte az első választók aktivizálására és a fiatalok szavazóként és jelöltként való részvételének növelésére irányuló stratégiákon.

1.5. Az EGSZB elkötelezett amellett, hogy az EU-n belüli szociális párbeszéd megerősítéséről szóló európai bizottsági javaslattal összhangban erősítse a szociális párbeszédet. Több támogatást kell nyújtani a szociális partnerek kapacitásépítéséhez, különösen a fiatalok körében, a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások érdekében.

1.6. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a tagállamok valamennyi jogszabály, kötelező erejű jogi aktus, politika, stratégia, program, intézkedés és közberuházás esetében ifjúsági próbakonzultációt, hatásvizsgálatot végezzenek, alakítsanak ki szakpolitikát és korrekciós javaslatokat tegyenek, valamint hogy azok akadályozzák meg a fiatalok jogainak megsértését és a velük szembeni hátrányos megkülönböztetést.

⁽¹⁾ OECD (2020), *Survey on COVID-19 and Youth* [A Covid19-ről és az ifjúságról szóló felmérés], Párizs.

⁽²⁾ WORLD ECONOMIC FORUM (2017), *The Inclusive Growth and Development Report* [Az inkluzív növekedésről és fejlődésről szóló jelentés], Genf, 2017. január.

1.7. A gazdasági akadályok csökkentése érdekében az EU-nak és a tagállamoknak prioritásként kell kezelniük a fiatalok minőségi munkahelyek révén történő munkaerőpiaci integrációját, valamint azt, hogy jobban elérjék a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET-) fiatalokat.

1.8. A készségek európai éve kapcsán az EGSZB kiemeli az egész életen át tartó tanulás fontosságát és a transzverzális készségek szükségességét. A fiataloknak pénzügyi ismereteket, munkavállalói jogokkal kapcsolatos ismereteket és vállalkozói készségeket kell elsajátítaniuk. Nagyobb figyelmet kell fordítani a digitális, valamint a természettudományokkal, a technológiával, a műszaki tudományokkal és a matematikával (STEM) kapcsolatos készségek előmozdítására, különösen a lányok körében.

1.9. A mentális egészség előmozdítását, valamint az erőszak és a zaklatás elleni küzdelmet szem előtt tartva az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a fiatalok szociális-érzelmi készségeinek elsajátítását, valamint ingyenes pszichológiai és szociális támogatást kell nyújtani az iskolákban és más nagy létszámú csoportokban. A mentális egészség európai éve segítene felhívni a figyelmet ezekre a kérdésekre.

1.10. A jobb mentális és fizikai egészség elérése érdekében az EGSZB fontosnak tartja, hogy minden fiatalnak lehetősége legyen sportolásra, valamint a társadalmi és kulturális életben való részvételre.

1.11. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy segítsük a fiatalokat a lakhatási költségek viselésében, és olyan állami lakáspolitikákat támogassunk, amelyek biztosítják a tisztességes lakhatáshoz való hozzáférést, ösztönzik őket az önálló életvitelre, valamint segítik őket családi életük tervezésében. A tagállamoknak fokozniuk kell a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv végrehajtására tett erőfeszítéseiket, különösen a korai gyermekgondozás és a fiatal családok számára kulcsfontosságú létesítmények rendelkezésre állása és hozzáférhetősége tekintetében.

1.12. Az EGSZB kéri a fiatalok érdemibb bevonását az éghajlat-politikai és környezetvédelmi kérdésekbe, és hangsúlyozza az átképzés és továbbképzés fontosságát ezeken a területeken.

1.13. Az EGSZB arra kéri az EU-t és tagállamait, hogy megfelelően vegyék figyelembe az éghajlati kérdések és a mentális egészség közötti összefüggést a fiatalok tekintetében, és fokozzák az éghajlat-politikai fellépéssel kapcsolatos kutatást és a kormányzatok arra való reagálóképességét.

1.14. A fent említett témák kezelése során nem szabad szem elől téveszteni a marginalizált fiatalokat, és interszekcionális megközelítést kell alkalmazni, figyelmet fordítva a nemre, az etnikai hovatartozásra, a fogyatékosokra stb.

2. A vélemény háttere

2.1. Az EU 2002 óta folytat konkrét együttműködést az ifjúságpolitika területén, az aktív részvétel és a lehetőségekhez való egyenlő hozzáférés elvére alapozva ⁽³⁾.

Az Európai Unió Tanácsa 2018 decemberében elfogadta az Európai Unió 2019 és 2027 közötti időszakra szóló ifjúsági stratégiáját ⁽⁴⁾. Ez a stratégia az ifjúságpolitika terén az érintett felek között folytatott együttműködés céljainak, elveinek, prioritásainak és intézkedéseinek ad keretet, miközben megfelelően figyelembe veszi az érintettek hatásköreit és a szubszidiaritás elvét ⁽⁵⁾. A program végrehajtását és 11 ifjúsági célkitűzésének megvalósítását a rendszeres uniós ifjúsági párbeszéd támogatja ⁽⁶⁾. Ez a fiatalok és a döntéshozók közötti párbeszéd mechanizmusa mind nemzeti, mind uniós szinten. Nemzeti szinten is meg kell erősíteni ezt a folyamatot, és végre kell hajtani az uniós ifjúsági párbeszéd ajánlásait.

⁽³⁾ A Tanács 2009. november 27-i állásfoglalása az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés megújított keretéről (2010–2018) (HL C 311., 2009.12.19., 1. o.). A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2002. június 27-én elfogadott állásfoglalás az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés megújított keretéről (HL C 168., 2002.7.13., 2. o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés keretéről: A 2019 és 2027 közötti időszakra szóló uniós ifjúsági stratégia (HL C 456., 2018.12.18., 1. o.).

⁽⁵⁾ Az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés keretéről: A 2019 és 2027 közötti időszakra szóló uniós ifjúsági stratégia (HL C 456., 2018.12.18., 1. o.). lásd: „Megállapítják, hogy...”, 2. pont.

⁽⁶⁾ https://youth.europa.eu/eu-youth-dialogue_hu

2.2. A spanyol elnökség ezért felkérte az EGSZB-t, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt az európai fiatalokat érintő főbb kihívásokról, problémákról és nehézségekről, különös tekintettel arra, hogy mi akadályozza őket az olyan teljes és inkluzív élet megélésében, amelyben korlátlanul élvezhetik alapvető jogaikat és esélyegyenlőségüket, és mentesek minden negatív hatástól.

2.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a jelenlegi és jövőbeli uniós ifjúsági menetrendnek foglalkoznia kell azokkal – az uniós ifjúsági párbeszéd és az Eurobarométer által beazonosított – főbb kihívásokkal, problémákkal és akadályokkal, amelyekkel az európai fiatalok szembesülnek, valamint azt is meg kell határoznia, hogy az EU hogyan segítheti a fiatalokat ezek leküzdésében. Az EU-nak – a szakpolitikai koherencia biztosítása érdekében – erős koordinációs és felügyeleti mechanizmusokkal arra kell ösztönöznie a tagállamokat, hogy megerősítsék azokat az intézkedéseket, amelyek közvetlenül a nemzedékek közötti méltánytalanság enyhítésére és a nemzedékek közötti igazságosság előmozdítására irányulnak (?). A tagállamoknak meg kell erősíteniük azokat az ágazatközi intézkedéseket is, amelyek pozitív hatást gyakorolnak a fiatalokra, mivel potenciálisan főként fiatalok a kedvezményezettjei (?), és csökkentik a generációs szakadékot (?).

2.4. Egy másik szempont, amelyet az EGSZB alapvető fontosságúnak tart, az adatgyűjtés: a fiatalokra vonatkozó, európai és nemzeti szinten hozzáférhető és mérhető, jó minőségű, lebontott adatok beszerzése előfeltétele annak, hogy a jelenlegi helyzetet különböző szempontok szerint elemezzük, értékeljük a szükséges lépéseket és felülvizsgáljuk azok hatását.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az uniós ifjúsági párbeszéd és a fiatalok részvételének javítása

3.1.1. A fiataloknak joguk van ahhoz, hogy részt vegyenek az ifjúságpolitikai döntéshozatalban és általánosságban valamennyi közpolitikában. Az EGSZB nagyra értékeli az uniós ifjúsági párbeszéd folyamatos javulását, és úgy véli, hogy alapvető fontosságú annak megerősítése és a fiatalokat érdemben képviselő testületek bevonása a politikai döntéshozatali folyamatba, a szakpolitikák meghatározásától a végrehajtásig, az értékelésig és a nyomonkövetésig. Ugyanilyen fontos a fiatalok marginalizált csoportjainak bevonása és az interszekcionális megközelítés alkalmazása. Ez biztosítja a fiatalok és a köztisztviselők közötti valódi és hatékony együttműködést minden szinten.

3.1.2. Az uniós ifjúsági párbeszédnek szorosan kapcsolódnia kell az EU menetrendjéhez, és az olyan rendezvényeket, mint a „Your Europe, Your Say!” (A te Európád, a te szavad!) vagy az Európai Ifjúsági Rendezvény jobban össze kell hangolni az uniós ifjúsági párbeszéddelel.

3.1.3. Az EGSZB jobb és hosszú távú pénzügyi támogatást kér azon ifjúsági szervezetek és hálózatok számára, amelyek hozzájárulnak az uniós ifjúsági párbeszédhez és/vagy előmozdítják az olyan uniós értékeket, mint az aktív polgári szerepvállalás.

3.1.4. Az EGSZB szerint rendkívül fontos, hogy az európai, nemzeti és helyi intézmények elismerjék valamennyi típusú ifjúsági szervezet jelentőségét és szerepét. Szintén döntő fontosságú a fiatalok szerepvállalása, vitája és mozgósítása új módjainak megfelelő figyelembevétele, amelyekhez gyakran a technológiát és a közösségi médiát használják.

3.1.5. A fiatalabb generáció aktív részvételének biztosítása érdekében az EGSZB fontosnak tartja a fiatalok – különösen a legkiszolgáltatottabbak – teljeskörű részvételét gátló társadalmi, gazdasági és kulturális akadályok azonosítását és leküzdését. Emellett az EU-nak és a tagállamoknak meg kell határozniuk az ifjúsági munka finanszírozásának módjait, és meg kell őrizniük a fiatalok civil társadalmi mozgásterét Európában, ahol gyakorolhatják a véleménynyilvánításhoz, a tájékoztatáshoz, az egyesüléshez, a békés gyülekezéshez és más kapcsolódó szabadságokhoz való jogukat.

(?) OECD (2020), *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for All Generations?* [Kormányzás az ifjúság, a bizalom és a nemzedékek közötti igazságosság érdekében: Irány az összes nemzedéknek?], OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/c3e5cb8a-en>

(?) Ezt a megközelítést az Ifjúságpolitikai Miniszterek Tanácsának olasz elnöksége nemrégiben fogadta el Olaszországban. Lásd: *Linea guida per la valutazione dell'impatto generazionale delle politiche pubbliche*, 2022. július. Szakirodalmi áttekintésért lásd MONTI L., *The NRRP and the generational divide. From measuring to the impact assessment of youth policies* [A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv és a generációs szakadék: Az ifjúsági politikák mérésétől a hatásvizsgálatig], *Social Policies*, IX. évfolyam, 1/2022 január–április 113. o.; CHEVALIER, T., LONCLE, P. (2021). *Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades, Youth and Globalization* [Bevezetés: Az ifjúságpolitika fejlődése Európában az elmúlt évtizedekben, az ifjúság és a globalizáció], 3(1), 1-11.; WALTHER, A. (2021). és mtsai. *Regimes of youth participation? Comparative analysis of youth policies and participation across European cities* [A fiatalok részvételi rendszerei? Összehasonlító elemzés: az ifjúságpolitikák és az ifjúság részvétele az európai városokban]. *Young*, 2021, 29.2: 191-209. WALLACE C. – BENDIT R. (2009) *Youth Policies in Europe: Towards a Classification of Different Tendencies in Youth Policies in the European Union, Perspectives on European Politics and Society* [Ifjúságpolitikák Európában: Az Európai Unión belül az ifjúságpolitikák különböző tendenciáinak osztályozása felé, az európai politika és társadalom kilátásai], 10:3, 441-458.

(?) ROSOLIA A., TORRINI R. (2016), *Il gap generazionale: Un'analisi di coorte dei livelli e della dispersione dei salari e delle condizioni iniziali nel mercato del lavoro in Italia, 1974-2014* [A generációs szakadék: kohorsz-elemzés az olaszországi bérszínvonalról, a szóródásról és a kezdeti munkaerőpiaci feltételekről, 1974–2014], Occasional paper N. 366, Banca D'Italia, Roma; MONTI L. (2022). *The Italian Puzzle of the European Youth Guarantee* [Európai Ifjúsági Garancia – Az olasz rejtély]. *International Development Policy*, 2022. júliusi kötet.

3.1.6. A fiatal generáció Európa-pártinak bizonyul, de a helyi, regionális, országos és európai választásokon a fiatalok részvételi aránya és jelöltként való aktív részvétele hagyományosan nagyon alacsony. Az EGSZB elkötelezett amellett, hogy a soron következő elnökségi trióval (ES-BE-HU) együtt dolgozzon az első választók aktivizálására és a fiatalok szavazóként és jelöltként való részvételének növelésére irányuló stratégiákon Európa-szerte.

3.1.7. A fiatalabb generáció eléréséhez elengedhetetlen a hatékony kommunikáció: az EGSZB azt ajánlja, hogy minden közintézmény használjon közérthető és fiatalbarát nyelvezetet, és hatékonyabban használja a közösségi médiát az alapvető információk átadására, valamint intézkedéseik és szakpolitikáik kommunikálására.

3.1.8. Az EGSZB elkötelezett amellett, hogy az EU-n belüli szociális párbeszéd megerősítéséről szóló európai bizottsági javaslattal (2023. január) összhangban erősítse a szociális párbeszédet. Több támogatást kell nyújtani a szociális partnerek kapacitásépítéséhez, különösen a fiatalok körében, a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások, valamint az uniós szintű autonóm szociális partnerségi megállapodások végrehajtása céljából.

3.1.9. Az EGSZB ugyanakkor elismeri azt a szerepet, amelyet más civil társadalmi szervezetek, például a kereskedelmi és iparkamarák játszanak a szakmai készségek fejlesztésében és frissítésében, valamint a szakképzési politikák kidolgozásában és más területeken. Az ifjúsági szervezetek kiváló lehetőséget nyújtanak a civil társadalomban és a civil párbeszédben való aktív és hatékony részvételhez szükséges kulcskompetenciák elsajátítására.

3.1.10. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja az együttműködés megerősítésének fontosságát az EU-hoz csatlakozni kívánó országok – különösen a csatlakozási folyamatban lévő országok – fiataljait képviselő civil társadalmi szervezetekkel. Az együttműködésnek ki kell terjednie a kapacitásépítésre és a folyamatos információcserére is. A fiatalok jelentősége kulcsfontosságú a további európai integráció szempontjából, mivel ők támogatják leginkább az uniós tagságot.

3.2. A szakpolitikák generációs hatása

3.2.1. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a tagállamok valamennyi jogszabály, kötelező erejű jogi aktus, politika, stratégia, program, intézkedés és közberuházás esetében ifjúsági próbakonzultációt, hatásvizsgálatot végezzenek, alakítsanak ki szakpolitikát⁽¹⁰⁾ és korrekciós javaslatokat tegyenek, valamint hogy azok akadályozzák meg a fiatalok jogainak megsértését és a velük szembeni hátrányos megkülönböztetést egy különösen előregedő társadalommal⁽¹¹⁾ és a globalizációval⁽¹²⁾ jellemzett gazdaságban.

3.2.2. Jócskán van példa európai tapasztalatra a fiatalok javát szolgáló jogszabálytervezetek hatásának tudományos vizsgálatával, nyomon követésével⁽¹³⁾ vagy akár utólagos értékelésével kapcsolatosan. Két európai ország – Ausztria és Németország⁽¹⁴⁾ – előzetes és utólagos értékelései különösen érdekesek.

3.2.3. Az EGSZB utal az Uniós ifjúsági teszt című véleményére⁽¹⁵⁾, amely arra ösztönzi az európai és nemzeti intézményeket, hogy biztosítsák az ifjúsági szervezetek megfelelő bevonását, hajtsanak végre olyan intézkedéseket és mechanizmusokat, amelyek garantálják az ifjúsági szempont figyelembevételét, az ifjúsági teszt teljeskörű végrehajtása révén pedig végezzék el a közpolitikák hatásának szisztematikus értékelését.

⁽¹⁰⁾ ATKINSON A.B. (2011). *Prosperity and fairness* [Prosperitás és méltányosság], az ECFIN 2011. novemberi éves kutatási konferenciáján bemutatott dokumentum felülvizsgált változata.

⁽¹¹⁾ WORLD ECONOMIC FORUM (2023), *The Economy of a Super-Ageing Society* [Egy különösen előregedő társadalom gazdasága], Longevity Economy Initiative [Hosszú élettartam gazdasági kezdeményezés], Éves találkozó, Davos, 2023. január 18. <https://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2023/sessions/the-economy-of-a-super-ageing-society>.

⁽¹²⁾ JOSEFSSON J., WALL J. (2020) *Empowered inclusion: theorizing global justice for children and youth* [Inklúzió a társadalmi szerepvállalás növelésével: a globális igazságosság elmélete a gyermekek és a fiatalok számára], *Globalizations*, 17:6, 1043-1060, DOI: 10.1080/14747731.2020.1736853.

⁽¹³⁾ Lásd Martinelli és L. Monti, *Misurare l'impatto generazionale delle politiche pubbliche: una sfida, un metodo*, in *Amministrazione in Cammino*, 21. 03. 29.; L. Monti, *La valutazione di impatto generazionale delle politiche pubbliche: dalle linee guida del COVIGE al possibile Youth-check in Italia*, in *Amministrazione in Cammino*, 2022. december 30.

⁽¹⁴⁾ Cioffi C., Pierattini S., *Contrastare il divario generazionale attraverso la valutazione delle politiche pubbliche rivolte ai giovani* [A generációs szakadék áthidalása a fiatalokat célzó közpolitikák értékelése révén], in: *Amministrazione in Cammino*, 2023.

⁽¹⁵⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós ifjúsági teszt (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 486., 2022.12.21., 46. o.).

3.3. A gazdasági akadályok csökkentése

3.3.1. Még ha az ifjúsági munkanélküliség a Covid19-világjárvány előttinél alacsonyabb szintre is csökkent⁽¹⁶⁾, a fiatalok foglalkoztatása még mindig túl gyakran bizonytalan⁽¹⁷⁾ (ideiglenes munka, utalványalapú foglalkoztatás, platformalapú munkavégzés, hahnigazdaság, együttműködésen alapuló munka stb.). Az említett munkahelyeket általában alacsony fizetés, szabálytalan munkaidő és elégtelen szociális védelem (fizetett szabadság, nyugdíj, betegszabadság stb.) vagy annak teljes hiánya jellemzi.

3.3.2. Az EU-nak és a tagállamoknak prioritásként kell kezelniük a fiatalok minőségi munkahelyek révén történő munkaerőpiaci integrációját és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok elérésének javítását. E tekintetben az EGSZB sürgeti a spanyol elnökséget, hogy vegye figyelembe a fiatalok igényeit azokkal a folyamatban lévő jogalkotási javaslatokkal kapcsolatban, amelyek különösen fontosak az európai fiatalok számára: a minőségi szakmai gyakorlatok garantálására irányuló kötelező intézkedések⁽¹⁸⁾ és a platformmunka munkafeltételeinek javításáról szóló irányelv, a szubszidiaritás elvének és a szociális partnerek autonómiájának fenntartása mellett.

3.3.3. Az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek, az ESZA+ és más meglévő alapok forrásait a gazdasági tevékenység fejlesztésére fordítsák, különösen azon kkv-k és ágazatok tekintetében, amelyek kulcsfontosságúak Európa stratégiai autonómiája (például a kettős átállás) szempontjából – szem előtt tartva a nemzeti jogi kereteket és a kollektív szerződéseket –, szükség esetén az önfoglalkoztatás és a vállalkozói szellem ösztönzésére, teljes és produktív munkahelyek létrehozására és a fiatalok képzettségének javítására használják fel, különös tekintettel a határozatlan idejű szerződésekre és a tisztességes munkafeltételekre, amelyek csökkentik a bizonytalan élet- és munkakörülmények kockázatát⁽¹⁹⁾.

3.3.4. A részben a zöld és digitális átállás által előidézett gyors munkaerőpiaci változások miatt egyértelműen biztosítani kell, hogy az oktatási és képzési programok és képesítések naprakészek és relevánsak legyenek a munkáltatók változó készségigényei szempontjából. Alapvető fontosságú mind a zöld és digitális átálláshoz szükséges készségek fejlesztése, mind pedig a tantervek aktualizálásának alulról építkező megközelítése. A fiataloknak számos digitális, a természettudományokkal, a technológiával, a műszaki tudományokkal és a matematikával (STEM) kapcsolatos és transzverzális készséggel, valamint alkalmazkodóképességgel kell rendelkezniük. A nemek közötti tényleges egyenlőség szempontjából kulcsfontosságú a digitális, valamint a természettudományokkal, a technológiával, a műszaki tudományokkal és a matematikával (STEM) kapcsolatos készségek fejlesztése, mivel több nő pályázhat a jövő munkahelyeire, és csökkentheti a nemek közötti bérszakadékot. A nemek közötti egyenlőség kérdésének a tanulmányok részét kell képeznie. Stratégiákat kell kidolgozni és végrehajtani a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítésének előmozdítására.

3.3.5. Javítani kell a vállalkozói gondolkodásmódot az EU-ban. A fiatalok mintegy 40–45 %-a érdeklődik a vállalkozói lét iránt, de csak 7 %-uk vállalkozik ténylegesen. Az EU-ban a „hiányzó” vállalkozók 11 %-a fiatal⁽²⁰⁾. Számos jelentős akadályba ütköznek a vállalkozás elindítása előtt, beleértve a vállalkozói készségek hiányát.

3.3.6. A készségek európai évére hivatkozva az EGSZB kiemeli az egész életen át tartó tanulás fontosságát és a transzverzális készségek szükségességét⁽²¹⁾. A pénzügyi ismeretek és a munkavállalói jogok ismerete olyan készségek, amelyeket minden fiatalnak el kell sajátítania és birtokolnia kell ahhoz, hogy kiteljesedhessen. A tagállamoknak figyelembe kell venniük a rugalmas tanulási pályák⁽²²⁾ bevezetését és a nem formális oktatás és az informális tanulás során szerzett készségek jobb elismerését.

⁽¹⁶⁾ Eurofound Yearbook 2022 Living and working in Europe 4 May 2023 <https://www.eurofound.europa.eu/publications/annual-report/2023/living-and-working-in-europe-2022>

⁽¹⁷⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-intelligence/involuntary-part-time-employment?year=2020&country=EU#2>; <https://www.youthforum.org/topics/platform-work#:~:text=Young%20workers%20who%20are%20at,any%20policies%20on%20this%20topic>

⁽¹⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52022XE5772&qid=1683970401216> „A nem fizetett vagy ellentételezést nem nyújtó szakmai gyakorlatok nagyon negatív hatással lehetnek a fiatalok munkaerőpiaci tapasztalataira, ezért ezeket meg kell tiltani”.

⁽¹⁹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan garantálható a tisztességes munka a fiatalok számára, és hogyan biztosítható a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek megfelelő kidolgozása révén? (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 152., 2022.4.6., 27. o.).

⁽²⁰⁾ OECD/Európai Bizottság (2021), The Missing Entrepreneurs 2021: Policies for Inclusive Entrepreneurship and Self-employment.

⁽²¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a készségek európai évéről (2023) (COM(2022) 526 – final – (2022)0326 (COD)) (HL C 100., 2023.3.16., 123. o.).

⁽²²⁾ <https://www.iiep.unesco.org/en/international-policy-forum-flexible-learning-pathways-higher-education-13759#:~:text=What%20are%20flexible%20learning%20pathways,the%20needs%20of%20diverse%20students>

3.3.7. A munka és a magánélet összeegyeztetésének objektíve nehéz feladata miatt sok fiatal nőnek még mindig választania kell a család és a karrier között. Ezért azok a fiatal nők, akik családi okokból kevésbé férnek hozzá a foglalkoztatáshoz, nagyobb eséllyel szegényednek el, és kevesebb eszközük van a helyzetből való kilábaláshoz. A gyermekgondozási és tartós ápolási-gondozási létesítmények tárgyi és immateriális infrastruktúrájába történő beruházás⁽²³⁾ nagyban hozzájárulhat a nők teljes foglalkoztatásához.

3.3.8. A fiatalok gazdasági autonómiájának megvalósítása rendkívül fontos, hiszen ennek segítségével lehetnek aktív állampolgárok. Olaszországban a generációs szakadék mutatója⁽²⁴⁾ méri, hogy a fiatalok milyen akadályokba ütköznek a gazdasági és társadalmi autonómia elérése során, és ez a jövőbeli ifjúsági teszt kulcsfontosságú kerete⁽²⁵⁾. Hasonló, kissé eltérő taxonómiát és mutatókat⁽²⁶⁾ alkalmazó projektet hajtottak végre az Egyesült Királyságban (a nemzedékek közötti méltányossági mutató), amely Európa-szerte egyre kedvezőtlenebb képet fest a fiatalok kilátásairól⁽²⁷⁾. Németország⁽²⁸⁾, Ausztria⁽²⁹⁾ és Flandria már rendelkezik tapasztalattal a fiatalokra vonatkozó szabályozási hatásvizsgálat terén⁽³⁰⁾. Az EGSZB elismeri e gyakorlatok jelentőségét, és arra ösztönzi az összes tagállamot, hogy mérítsen ihletet ezekből a jó példák közül.

3.4. Szexuális és nemi alapú erőszak

3.4.1. Bár az elmúlt években komoly előrelépés történt, még mindig sok fiatal számol be szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló erőszakos cselekményekről. Az EGSZB megítélése szerint javítani kell a létesítményeket, például menedékhelyeket és az emberek társadalomba való visszailleszkedését célzó projekteket, hogy az emberek rendelkezésére álljanak az ebből eredő traumák kezelésére, valamint az erőszak és a megkülönböztetés valamennyi formája áldozatainak támogatására szolgáló eszközök. A jogi, egészségügyi, pszichológiai és szociális közvetítési szolgáltatások szintén alapvető fontosságúak.

3.4.2. A sokszínűség tiszteltében tartása érdekében az iskolákban és a munkahelyeken felvilágosító kampányokat kell indítani ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban. A kampányoknak nemcsak ezeket a kérdéseket kell megvizsgálniuk, hanem meg kell találniuk a nemi alapú erőszak és diszkrimináció áldozatai meghallgatásának és megszólításának módjait is. Az EGSZB szerint e kezdeményezések sikere szempontjából különösen fontos, hogy a szociális partnerek, a szervezett civil társadalom és az oktatási intézmények aktív szerepet vállaljanak.

3.4.3. Az EU-ban és világszerte minden harmadik nő tapasztalt fizikai vagy szexuális erőszakot. A mai napig minden ötödik lány szexuális zaklatás áldozatává válik. Az online erőszak növekszik; minden második fiatal nemi alapú erőszak áldozata az interneten⁽³¹⁾. Az EGSZB sürgeti azokat a tagállamokat, amelyek ezt még nem tették meg, hogy a lehető leghamarabb ratifikálják az isztambuli egyezményt⁽³²⁾.

⁽²³⁾ Itt mind a fizikai infrastruktúrára (vállalati bölcsődék, bölcsődék stb.), mind a konkrét szolgáltatásokra (gazdasági támogatás, digitális szolgáltatások vagy egyéb) utalunk, amelyekbe közvetlenül vagy „közvetve” lehet fektetni a harmadik szektor és a gondozási munka bevonásával és elismerésével.

⁽²⁴⁾ Bruno Visentini Alapítvány, *Il Divario generazionale. La generazione Z e la permacrisi, V Rapporto 2022* [A generációs szakadék. A Z generáció és az állandó válság]. <https://www.osservatoriopolitichegiovanili.it/v-rapporto-2022>; MONTI L., MARTINELLI V (2021), *Misurare l'impatto generazionale delle politiche pubbliche: una sfida, un metodo* [A közpolitikák generációkra gyakorolt hatásának mérése: egy kihívás, egy módszer], Amministrazione in Cammino, 2021.3.29.

⁽²⁵⁾ CIOFFI C., PIERATTINI S. (2023), *Contrastare il divario generazionale attraverso la valutazione delle politiche pubbliche rivolte ai giovani* [A generációk közötti szakadék felszámolása a fiatalokra vonatkozó közpolitikák értékelésén keresztül], Amministrazione In Cammino, Róma.

⁽²⁶⁾ MONTI L (2017). *Diminishing prospects for young people: A comparison of the intergenerational fairness index and generational divide index in addressing the problem* [Csökkenő kilátások a fiatalok számára: A nemzedékek közötti méltányossági mutató és a generációsszakadék-mutató összehasonlítása a probléma kezelése során]. *Review Of European Studies*, vol. Vol.9, No 4, December 2017, p. 160-164, ISSN: 1918-7173.

⁽²⁷⁾ LEACH J-BROCKS M., OSTENSVIK K, KLINGMAN D. (2016), *European Intergenerational Fairness Index: A crisis for the young* [Európai nemzedékek közötti méltányossági mutató], Intergenerational Foundation, London https://www.if.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/European-Intergenerational-Fairness-Index_Final-2016.pdf; LEACH J-HANTON A. (2014), *The IF Intergenerational Fairness Index:2014 Edition* [A nemzedékek közötti méltányossági mutató: 2014. évi kiadás], London, The Intergenerational Foundation.

⁽²⁸⁾ Kompetenzzentrum Jugend- Check (2022), *The Youth-Check in German Regulatory Impact Assessment for the Young Generation* [A fiatal generációra vonatkozó német szabályozási hatásvizsgálat ifjúsági ellenőrzése]. *The Youth-Check in Germany*. 2022. április.

⁽²⁹⁾ <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/agenda/jugend/jugendpolitik/jugend-check.html>. Lásd még Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für WFA-Grundsatz-Verordnung, [A konszolidált szövetségi törvény: Az EFC-alapelv rendelet teljes jogi szabályozása], 2023.5.1-i változat.

⁽³⁰⁾ Kompetenzzentrum Jugend- Check (2022), 2022. május 9-i berlini nemzetközi konferencia a szabályozási hatásvizsgálatról a fiatal generáció számára, 2022. június.

⁽³¹⁾ https://italy.representation.ec.europa.eu/notizie-ed-eventi/notizie/violenza-contro-le-donne-lue-istituisce-un-numero-di-assistenza-telefonica-livello-di-unione-e-2022-11-24_it#:~:text=%E2%80%99ClA%20violenza%20contro%20le%20donne,di%20violenza%20di%20genere%20online

⁽³²⁾ Az Isztambuli Egyezmény a nők elleni erőszakot az emberi jogok megsértésének minősíti, és segít egy olyan európai szintű jogi keret kialakításában, amely megvédi a nőket az erőszaktól, valamint megelőzi, üldözi és megszünteti a nők elleni erőszakot és a családon belüli erőszakot.

3.5. Pszichológiai és érzelmi korlátok és hátrányos megkülönböztetés

3.5.1. Amint azt az Egészségügyi Világszervezet által támogatott, egészségfejlesztésről szóló 10. világkonferencia (2021)⁽³³⁾ keretében megalkotott, a jóllétről szóló Genfi Nyilatkozat egyértelműen kimondja, az egészség pozitív megközelítéséhez a testi jólléttel kapcsolatos elemeket integrálni kell a mentális és társadalmi jóllét elemei körébe.

3.5.2. A fiatalok jóllétét és mentális egészségét számos tényező befolyásolja. A kirekesztés, a megbélyegzés, a sérülékeny családi környezet és a bizonytalan foglalkoztatás megnövelheti a mentális egészségügyi problémák kialakulásának a kockázatát. Az ellátás hiánya azzal a következménnyel jár, hogy a problémák a serdülőkorától a felnőttkorig és azon túl is fennállnak, ami veszélyezteti a fizikai és mentális egészséget, és korlátozza a kielégítő életvitel lehetőségeit.

3.5.3. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a serdülőkorúak elsajátítsák a társadalmi-érzelmi készségeket, és ingyenes pszichológiai és szociális támogatást kapjanak az iskolákban és más nagy közösségekben a jó mentális egészség előmozdítása, valamint a bárhol és bármilyen módon (többek között online) előforduló erőszak és megfélemlítés elleni küzdelem érdekében.

3.5.4. A fiatalok gyakran tesznek említést a társas magányról, amikor a másokkal való együttlétben is egyedül érzik magukat. Ehhez azonban egy másik jelenség is kapcsolódik: a defenzív elszigeteltség miatti inaktivitás. Ez egy gyorsan növekvő társadalmi fóbia, amelyet gyakran az idők során kialakuló depresszió többé-kevésbé akut formái kísérnek. Az EGSZB üdvözli az ifjúság európai éve „Claim the future” (Tied a jövő) 2022. december 6-i zárókonferenciájának következtetéseit, amelyek szerint nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megelőző egészségügyi ellátásra, valamint a mentális betegségek és a magány elleni küzdelemre.

3.5.5. A mentális egészség szervezetünk megfelelő táplálkozási képességét is befolyásolhatja, ez pedig súlyos következményekkel jár a fizikai egészségre nézve. Az elmúlt években fokozódott a kontrollálatlan táplálkozás, az úgynevezett túlevés jelensége, amely gyakran kapcsolódik az elhízáshoz és az emésztőrendszeri problémákhoz, de hangulatzavar, fokozott stressz és társas szorongás is állhat mögötte.

3.5.6. Az egészséges életmód segít megelőzni egyes krónikus, nem fertőző betegségeket, például a cukorbetegséget, a szív- és érrendszeri betegségeket és a rák egyes formáit. A sportolási, szociális és kulturális lehetőségekhez való hozzáférés nemcsak a személyes fejlődési folyamat rendkívül értékes eleme, hanem jelentős mértékben összefügg a jobb pszichikai és testi egészséggel is, ezért ezt minden fiatal számára biztosítani kell.

3.6. Társadalmi kihívások

3.6.1. A tisztességes vagy legalább elégséges bér hiánya miatt a fiatalok gyakran képtelenek megvalósítani életük bizonyos kulcsfontosságú lépéseit, például lakást venni vagy bérelni saját maguknak, illetve családot alapítani. Ez a helyzet visszafordíthatatlan módon destabilizálja a kontinens demográfiai egyensúlyát, mivel egyre több fiatal mond le a családalapításról.

3.6.2. A helyzetet tovább súlyosbítja a lakáspiaci válság, különösen a nagyvárosokban, ahol az árak aránytalanok a bérekhez képest, a fiatalok pedig bizonyos garanciák hiányában nem könnyen jutnak banki finanszírozáshoz. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy segítsük a fiatalokat a lakhatási költségek viselésében, és olyan állami lakáspolitikákat támogassunk, amelyek biztosítják a tisztességes lakhatáshoz való hozzáférést, ösztönzik őket az önálló életvitelre, valamint segítik őket családi életük tervezésében.

3.6.3. Másrészt nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a családok jelentik – az elképzelhető legkülönbözőbb formákban – a modern társadalom alapját: a családok és a demográfiai haladás (vagy legalábbis a stabilitás) támasztják alá gazdasági és fejlődési modellünket. Ha nem tudjuk megfelelően támogatni és ösztönözni a fiatal családokat, akkor az egész szociális rendszerünket – hogy csak egy kérdést említsünk – újra kell gondolni.

3.6.4. Európában, ahol a népesség elöregedése és a generációs megújulás hiánya megfordítja a demográfiai tendenciákat, a családokra, valamint a munka és a szülői szerep egyensúlyára kell összpontosítani. A szülői szabadság meghosszabbítása és a hozzáférhető gyermekgondozási létesítmények fejlesztésének felgyorsítása azokban a tagállamokban, ahol ezek nem állnak rendelkezésre, fontos eszközei a nemek közötti egyenlőség megerősítésének és előmozdításának, mivel biztosítják, hogy mindkét szülőnek lehetősége legyen több időt tölteni gyermekeivel, és elősegítik az egyenlő munkaerőpiaci részvételt.

⁽³³⁾ Az egészségfejlesztésről szóló világkonferencia – Egészségügyi Világszervezet, Genf, 2021. december 13–15.

3.7. Ökológiai és környezeti kihívások

3.7.1. A fiatalok a változás és az innováció kulcsszereplői, és alapvető partnerek a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrend és más többoldalú megállapodások és eszközök – többek között az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás és az európai zöld megállapodás – végrehajtásában. Az EGSZB kéri a fiatalok érdemibb bevonását az éghajlat-politikai és környezetvédelmi kérdésekbe

3.7.2. Az oktatás kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés megvalósításához: figyelembe kell venni, hogy fontos a fiatalok készségfejlesztése az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás, valamint a körforgásos gazdaság terén. Továbbá a gyermekek fenntarthatóságra vonatkozó oktatását a szülők egész életen át tartó tanulásával és állampolgári ismeretek oktatásával kell támogatni ⁽³⁴⁾.

3.7.3. A vidéki területeket a szolgáltatások és az infrastruktúra hiánya miatt ma az elnéptelenedés kockázata fenyegeti. Az ezeken a területeken végrehajtott célzott beruházások növelhetik a versenyképességet, munkahelyeket teremthetnek és javíthatják az életminőséget, ezzel megfordítva ezt a tendenciát, és arra ösztönözve a fiatalokat, hogy oda költözzenek. A fenntarthatóság, a helyi élelmiszer-termelés és a turizmus közötti intelligens szinergiák kialakítása ráadásul új lehetőségeket kínálhat a fiatalok számára arra, hogy érdemi és hathatós munkát végezzenek a vidéki területeken, hozzájárulva az említett régiók növekedéséhez és életképességéhez.

3.7.4. A fiatalok azok közé tartoznak, akik az éghajlatváltozás környezeti hatásai tekintetében a legkiszolgáltatottabbak és legérzékenyebbek ⁽³⁵⁾. Ha a globális felmelegedés a jelenlegi mértékben folytatódik, az a tengerszint emelkedése, a hőhullámok, a betegségek, az alultápláltság stb. miatt pusztító egészségügyi következményekkel jár majd a gyermekekre és a fiatalokra nézve. A 18 év alattiak közel 70 %-a véli úgy, hogy az éghajlatváltozás globális vészhelyzet ⁽³⁶⁾, és ezek az aggályok negatív hatással vannak a fiatalok érzelmi és pszichológiai jóllétére. A világ minden tájáról érkező 10 000 fiatal részvételével készült 2021. évi tanulmány megállapította, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatban a megkérdezett fiatalok több mint 50 %-a érezte magát szomorúnak, nyugtalanak, dühödtnek, tehetetlennek, tanácstalannak és/vagy bűnösnek, míg 45 %-uk úgy nyilatkozott, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos érzései negatívan befolyásolják mindennapi életüket és működésüket ⁽³⁷⁾. Az EGSZB arra kéri az EU-t és tagállamait, hogy megfelelően vegyék figyelembe ezt az összefüggést, és fokozzák az éghajlat-politikai fellépéssel kapcsolatos kutatást és kormányzati reagálóképességet.

3.7.5. Az EGSZB emlékeztet „A fiatalok szerepe a zöld átállásban” című véleményére ⁽³⁸⁾, amely egy sor intézkedést javasol annak érdekében, hogy a fiatal generációk vezető szerepet vállaljanak az éghajlatvédelmi és ökológiai átállásban.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽³⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok felkészítése az oktatás révén a fenntartható fejlődés megvalósítására (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 100., 2023.3.16., 38. o.).

⁽³⁵⁾ <https://www.undp.org/publications/aiming-higher-elevating-meaningful-youth-engagement-climate-action>

⁽³⁶⁾ UNDP és Oxfordi Egyetem, 2021.

⁽³⁷⁾ Marks és mtsai., 2021.

⁽³⁸⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok szerepe a zöld átállásban (feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére) (HL C 184., 2023.5.25., 13. o.).

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 74. cikk (3) bekezdés):

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/759 – Együttműködés az ifjúságpolitika területén

3.3.2. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Az EU-nak és a tagállamoknak prioritásként kell kezelniük a fiatalok minőségi munkahelyek révén történő munkaerőpiaci integrációját és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok elérésének javítását. E tekintetben az EGSZB sürgeti a spanyol elnökséget, hogy vegye figyelembe a fiatalok igényeit azokkal a folyamatban lévő jogalkotási javaslatokkal kapcsolatban, amelyek különösen fontosak az európai fiatalok számára: a minőségi szakmai gyakorlatok garantálására irányuló kötelező intézkedések ⁽¹⁾ és a platformmunka munkafeltételeinek javításáról szóló irányelv, a szubszidiaritás elvének és a szociális partnerek autonómiájának fenntartása mellett.</p> <p>⁽¹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52022XE5772&qid=1683970401216 „A nem fizetett vagy ellentételezést nem nyújtó szakmai gyakorlatok nagyon negatív hatással lehetnek a fiatalok munkaerőpiaci tapasztalataira, ezért ezeket meg kell tiltani”.</p>	<p>Az EU-nak és a tagállamoknak prioritásként kell kezelniük a fiatalok minőségi munkahelyek révén történő munkaerőpiaci integrációját és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok elérésének javítását. E tekintetben az EGSZB sürgeti a spanyol elnökséget, hogy vegye figyelembe a fiatalok igényeit azokkal a folyamatban lévő jogalkotási javaslatokkal kapcsolatban, amelyek különösen fontosak az európai fiatalok számára: ide tartoznak azok az intézkedések, amelyek a képzéssel és a szakmai integrációval összhangban lévő célkitűzések meghatározásán keresztül lehetővé teszik a minőségi szakmai gyakorlatok ⁽¹⁾, valamint a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javításáról szóló irányelv alkalmazása, a szubszidiaritás elvének és a szociális partnerek autonómiájának fenntartása mellett.</p> <p>⁽¹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52022XE5772&qid=1683970401216 „A nem fizetett vagy ellentételezést nem nyújtó szakmai gyakorlatok nagyon negatív hatással lehetnek a fiatalok munkaerőpiaci tapasztalataira, ezért ezeket meg kell tiltani”.</p>

A szavazás eredménye:

Mellette: 89

Ellene: 137

Tartózkodott: 10

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 579. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 06.
14. – 2023. 06. 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az áruk javítását előmozdító közös szabályok meghatározásáról, továbbá az (EU) 2017/2394 rendelet, valamint az (EU) 2019/771 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról

(COM(2023) 155 final – 2023/0083 (COD))

(2023/C 293/11)

Előadó: **Thierry LIBAERT**Társelőadó: **Émilie PROUZET**

Felkérés:	Európai Parlament, 2023.4.17. Az Európai Unió Tanácsa, 2023.4.12.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.2.
A szavazás eredménye:	66/0/0
(mellette/ellene/tartózkodott)	
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	178/1/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) gratulál az Európai Bizottságnak ahhoz a javaslatcsomaghoz, amelynek célja, hogy elősegítse a termékek javíthatóságát, valamint hogy a javítás lehetőségét a tervezéstől a termék életciklusa végéig ténylegessé és célszerűvé tegye.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az alábbiakban ismertetett egyes intézkedések hozzájárulhatnak a javíthatósághoz való tényleges jog megerősítéséhez.

1.3. A fogyasztók tájékoztatásának javítása kétségtelenül hozzájárulhat a javításhoz való jog érvényesüléséhez. Ebben az értelemben az összes információt összegyűjtő nemzeti szintű platformok létrehozása kedvező lépés, de meg kell határozni a platform létrehozásának és naprakészen tartásának feltételeit.

1.4. Másodsorban, a javítás igénybevételének megkönnyítése érdekében az EGSZB üdvözli a jótállással kapcsolatos intézkedések egyensúlyát, amely úgy erősíti meg a javítási kötelezettséget, hogy emellett megtartja a fogyasztó számára annak lehetőségét, hogy jelentős kényelmetlenség esetén a cseréhez folyamodjon. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a forgalmazóra háruló javítási kötelezettség megerősítését a forgalmazó számára a gyártóval szemben biztosított teljeskörű jogorvoslati lehetőségnek kell kísérnie (különösen a pótalkatrészek és a költségek tekintetében). A forgalmazók ugyanis közvetítői szerepet töltenek be a fogyasztók irányában, és ebben támogatni kell őket.

1.5. A jótálláson kívüli javítás igénybevételének megkönnyítése érdekében alapvető fontosságú a javítási szolgáltatók fejlesztésének támogatása, mind a szakmai képzésük keretében, mind pedig azáltal, hogy az összes javítási szolgáltató számára biztosítják a javításhoz és a karbantartáshoz elengedhetetlen információkhoz és a szükséges pótalkatrészekhez való, észszerű áron történő hozzáférést.

1.6. A termékek beépített javíthatóságának előmozdításával külön rendelettervezet foglalkozik. A javíthatóságot a tervezési szakasz után, az értékesítést követően is elő kell mozdítani. Ennek érdekében, a szellemi tulajdonra vonatkozó keret⁽¹⁾ folyamatban lévő korszerűsítésével összefüggésben az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy értékelje, célszerű-e előmozdítani a pótalkatrészekkel és a termékek javíthatóságával kapcsolatos adatok megosztását. Másik ösztönző eszközként meg kell erősíteni a 3D-nyomatóval készített pótalkatrészekhez vagy a biztonságos használt alkatrészekhez való hozzáférést, valamint a felújított termékek támogatását.

1.7. A következetesség érdekében a javításhoz való jogot a javítás akadályozását célzó, tudatos gyakorlatok – például a szerializáció – tilalmával is támogatni kell azokban az esetekben, amikor nyilvánvaló, hogy ezeket a gyakorlatokat a pótalkatrészek piacán folyó verseny akadályozására alkalmazzák.

1.8. Végezetül foglalkozni kell a javítás minőségével, biztonságosságával és költségével. A piac fellendítéséhez jó eszköz lehet az, ha a javítási szolgáltatókat a harmonizált tájékoztató segítségével, összehasonlító információk alapján versenyeztetik egymással. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy ennél mindenképpen többet kell tenni és a nemzeti szinten szerzett tapasztalatok alapján meg kell határozni, hogy mely pénzügyi eszközök ösztönzik leginkább a fogyasztókat a termékek javítására.

1.9. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a javítás témaköre nemcsak a vállalkozásokat, hanem az összes érdekelt felet érinti. Kéri, hogy az Európai Bizottság mozdítsa elő a termékek karbantartásával és használatával, valamint a javítással kapcsolatos fogyasztói tudatosságnövelő kampányokat.

2. Az európai bizottsági dokumentum lényegi tartalma

2.1. Az irányelvjavaslat egy olyan jogszabálycsomag részét képezi, amelynek célja, hogy előmozdítsa a fogyasztók zöld átállásban betöltött szerepét. Összhangban van egy sor dokumentummal, többek között az európai zöld megállapodással (2019. december), a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervvel (2020. március) és az új fogyasztóügyi stratégiával (2020. november).

2.2. A nem megfelelő áruk javításának előmozdítása érdekében az Európai Bizottság ezért arra törekszik, hogy visszaadja a döntési lehetőséget a fogyasztóknak azzal, hogy két kulcsfontosságú mozzanatnál lehetővé teszi számukra, hogy a körforgásos gazdaságot válasszák:

1. a vásárlás időpontjában, az alábbi jogszabályok alapján:

- a) a termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendeletjavaslat, amely a terméktervezéssel és a pótalkatrészek rendelkezésre állásával kapcsolatos követelményeket tartalmaz; valamint
- b) a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növeléséről szóló irányelvjavaslat, amely a termék tartósságáról és javíthatóságáról az értékesítés helyén nyújtandó tájékoztatással kapcsolatban tartalmaz követelményeket;

2. és az értékesítés után:

- a) a jótállásról szóló irányelv értelmében a termék megvásárlását követő jótállási idő alatt a termék hibája esetén a fogyasztó választhat a nem megfelelő termék javítása vagy ingyenes cseréje között. A javítást abban az esetben lehet nem választani, ha az lehetetlennek bizonyul vagy aránytalan költségekkel jár a forgalmazó, illetve jelentős kényelmetlenséggel a fogyasztó számára;
- b) ez a javíthatóságra vonatkozó kezdeményezés az értékesítést követő időszakra is kiterjed.

2.3. Az áruk javítását előmozdító közös szabályok meghatározásáról szóló irányelvjavaslat azokra az esetekre vonatkozik, amikor a termék a jótállási időn belül vagy azon túl hibásodik meg vagy sérül meg. A javaslat elsősorban négy kötelezettséget állapít meg:

- az általános javítási kötelezettséget,
- a javításról és a javítókról szóló tájékoztató rendelkezésre bocsátását,
- a javításra vonatkozóan nyújtott tájékoztatást,
- a javítással és a javítókkal kapcsolatos nemzeti szintű, tájékoztató platform létrehozását.

⁽¹⁾ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/industrial-design-protection_hu

Egy cikk azonban az (EU) 2019/771 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek⁽²⁾ a hibás teljesítés esetén a fogyasztó rendelkezésére álló jogorvoslatokról (a jótállásról) szóló rendelkezéseit módosítja. Ez a javításnak biztosít elsőbbséget a cserével szemben azokban az esetekben, amikor az olcsóbb lenne vagy ugyanannyiba kerülne, mint a termék cseréje.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli az irányelvjavaslat célkitűzéseit, nevezetesen a javításhoz való tényleges európai jog előmozdítását. Úgy véli, hogy ez a jogszabály hatékonyan egészíti ki a termékek környezetbarát tervezéséről, az európai fogyasztók szerepvállalásának növeléséről és a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokkal kapcsolatos fogyasztói tájékoztatásról szóló korábbi jogszabályokat.

3.2. A javítás fejlesztésének azonban uniós prioritásnak kell lennie, amint azt az Európai Bizottság is jól megértette. A javítás annak a gazdasági modellnek a központi eleme, amelyet az EU-nak a gazdasági szereplők (gyártók, forgalmazók stb.), a fogyasztók és tágabb értelemben az európai polgárok körében elő kell mozdítania. Az EGSZB ezért a „javításhoz való joggal” kapcsolatos elképzelését kívánja megosztani, amely nem korlátozódhat egy „formális” vagy „elméleti” jogra. Az európai jogszabályoknak a minőségi javítás iránti kereslet és a minőségi javítási kínálat biztosításának elvén kell alapulniuk azáltal, hogy tényleges hozzáférést biztosítanak a javításhoz és a fogyasztókat arra ösztönzik, hogy a javítást válasszák.

3.3. Egy termék használati idejének meghosszabbítása kulcsfontosságú intézkedés a fogyasztás környezeti hatásának csökkentése szempontjából. Ezt a meghosszabbítást természetesen az életciklus-értékelés szerint kell értelmezni, mivel nem minden termék élettartamát kell a végtelenségig meghosszabbítani. Az EGSZB ezért támogatja azt az intézkedést, amely a javítási kötelezettséget a termékeknek a környezettudatos tervezésről szóló jövőbeli rendelet alapján elfogadott felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban termékkategóriánként meghatározott élettartamához köti.

3.4. Emellett az EGSZB egyetért az érintett termékeknek a II. mellékletben szereplő első jegyzékével. Támogatja továbbá azt az elképzelést, hogy ezt a jegyzéket a 3.3. bekezdésben említett felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban meghatározott termékkategóriákkal egészítsék ki. Ezáltal a terméktervezés és a termékek javíthatósága automatikusan összekapcsolódik a fogyasztó tájékoztatásával és a termékek javítási kötelezettségével.

3.5. Társadalmi és gazdasági szempontból a javítás értéket és minőségi munkahelyeket teremt Európában. A Gaia egyik tanulmánya⁽³⁾ szerint a javítás 10 000 tonna kezelt termékre vetítve 404 munkahelyet teremt, vagyis ötvenszer többet, mint a hulladékártalmatlanítás. Az EGSZB azonban aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy nem áll rendelkezésre az ezen jog hatékony érvényesítéséhez szükséges szakképzés és műszaki szaktudás. Ezért az EGSZB azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy a szakmai szervezetekkel szoros együttműködésben vezesse be a javítási tevékenységgel kapcsolatos alap- és továbbképzés fejlesztéséhez szükséges valamennyi eszközt.

3.6. Emellett a javítás nagy lehetőséget rejt a vásárlóerő-növelés szempontjából, különösen a leghátrányosabb helyzetű csoportok esetében, akik általában idő előtt kénytelenek újabb beszerzéseket eszközölni.

3.7. Az EGSZB üdvözli, hogy irányelvjavaslatában az Európai Bizottság megfelelően figyelembe vette, hogy mind a jótállási idő alatti időszakra, mind a jótállási időn túli periódusra vonatkozóan intézkedéseket kell hozni. Ez annál is inkább fontos, mivel a jótállás időtartamát szabályozó keret vegyes képet mutat (a jótállási idő az országok többségében 2 év, Görögországban 3 év, Finnországban és Hollandiában a termék teljes becsült élettartamára szól). A javítási gyakorlatok nagyobb átláthatósága és egyértelműsége európai szinten, valamint a jogi keretek felülről irányított harmonizációja szintén szükséges feltétele a javításhoz való jog érvényesítésének.

4. Részletes megjegyzések

A részletes megjegyzésekben az Európai Bizottság javaslatai alapján a következő célkitűzés fényében vázoljuk fel a szöveg továbbfejlesztésének lehetőségeit: a javítást vonzóbbá kell tenni a fogyasztó számára, mint a cserét.

4.1. A fogyasztók tájékoztatásának javítása

4.1.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a fogyasztóknak nyújtott tájékoztatást azzal javítsák, hogy minden tagállamban létrehoznak egy platformot, amely segít meghatározni a javítási megoldásokat. Az információk hiánytalansága és naprakészen tartása érdekében pontosan meg kell határozni a platform létrehozásának és működtetésének feltételeit.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 136., 2019.5.22., 28. o.).

⁽³⁾ Gaia, Zero Waste and Economic Recovery. The jobs potential of zero waste solutions [Hulladékmentesség és gazdasági fellendülés. A hulladékmentes megoldás munkahely-teremtési potenciálja], 2021.

4.1.2. A javításhoz arra van szükség, hogy láthatóak legyenek a javításhoz kapcsolódó feltételek, összehasonlítva a termékcsereivel. A kötelezően elkészítendő javítási tájékoztatónak köszönhetően a javítási szolgáltatások között kialakuló verseny, valamint az árak, a javítási módok és a javítás minőségének átláthatósága lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy jobb ajánlatokat kapjanak, és ezáltal növekedjen a javítások száma. Az EGSZB ezért üdvözlí azt a szándékot, hogy a javítók által nyújtott információkat egy európai tájékoztató segítségével harmonizálják. Arra kéri a társjogalkotókat, hogy biztosítsák az összhangot e javaslat, a termékek környezetbarát tervezéséről szóló javaslat és a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló javaslatok között.

4.1.3. Az EGSZB támogatja továbbá, hogy a termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendelettervezetben meghatározottaknak és az EGSZB ajánlásának megfelelően minden egyes termék kategóriára vonatkozóan európai szinten harmonizált javíthatósági pontszámot vezessenek be. Arra kéri a tagállamokat, hogy kötelezzék el magukat egy ilyen pontszámnak az európai projekttel összhangban történő létrehozása mellett, máskülönben nőni fognak az érdekelt felek költségei, a fogyasztók pedig összezavarodnak.

4.1.4. Végezetül egy egész Európára kiterjedő tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányra van szükség ahhoz, hogy megértessük a javítás jelentőségét és a „ne többet, hanem jobbat vegyél” elvet. Ennek a figyelemfelkeltő kampánynak egyértelműen tájékoztatnia kell a fogyasztó által elvégzendő karbantartási műveletekről. Ennek kapcsán az EGSZB támogatja a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló irányelvjavaslatban javasolt intézkedéseket.

4.2. A javítási művelet elősegítése

4.2.1. A javítási művelet először is a jótállási idő alatti javításra értendő. E tekintetben már megfelelően érvényesül az az EGSZB által a „Fogyasztók és zöld átállás” című véleményében (*) támogatott elv, hogy a javítás élvez elsőbbséget az új termékre való cseréléssel szemben. A cseréivel azonos vagy annál alacsonyabb költség esetén ugyanis az eladónak meg kell javítania az árut, kivéve, ha az aránytalan vagy nem lehetséges. Ez tehát a fogyasztó csere és javítás közötti választását is érinti. Ugyanakkor továbbra is lehetősége van arra, hogy jelentős kényelmetlenség esetén – például a mindennapi életéhez vagy a munkájához szükséges termékek esetében – cserét kérjen.

4.2.2. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy ezen intézkedés működőképessé és gazdaságilag életképesé tétele érdekében kötelező erejű jogszabályokba kell foglalni, és ezáltal garantálni kell azt a lehetőséget, hogy a forgalmazó jogorvoslattal éljen a gyártóval szemben. A forgalmazó azon kötelezettsége mellett, hogy a költségektől függetlenül meg kell javítania a terméket, lehetőséget kell biztosítani számára arra, hogy a pótkatrészekhez való hozzáférés és a költségmegosztás tekintetében ténylegesen jogorvoslattal éljen a gyártóval szemben. Ennek a kötelezettségnek kellően egyszerűnek kell lennie ahhoz, hogy a kkv-k eleget tudjanak neki tenni.

4.2.3. A jogszabály egyik alapvető előrelépése az is, hogy a gyártó a jótállási időn túl is köteles megjavítani a termékeit. Versenyjogi okokból elengedhetetlen, hogy ez a kötelezettség a nem uniós gyártókra is vonatkozzon. Az EGSZB ezért ismételten hangsúlyozza, hogy érvényesíteni kell a meghatalmazott képviselők vagy akár a rendeléskezelő központok felelősségét.

4.2.4. Egy másik szempont az, hogy a térségi javítóhálózat kialakítása fontos feltétele annak, hogy ösztönzőleg hassunk a javítás igénybevételére. Az EGSZB szerint több szerelőre van szükség Európában, ezért proaktív javítási szakképzési politikára van szükség. Erre a politikára annál is inkább szükség van, mivel a digitális technológiák és az internethez kapcsolódó tárgyak térnyerése következtében jelentősen megváltozott a szerelő szakma szerepe. A képzésen kívül jól fizetett, minőségi munkahelyekre is szükség lesz, mivel számos tagállamban már most is hiány mutatkozik a szakképzett munkaerőből, különösen a kézműiparban.

4.2.5. A javítási szolgáltatások fejlesztéséhez arra van szükség, hogy a független szerelők ugyanolyan lehetőségekkel rendelkezzenek, mint a gyártók márkaszervizeiben dolgozó szerelők. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az Európai Bizottságnak támogatnia és ösztönöznie kellene az olyan új üzleti modellek fejlesztését, mint a szakszervizek, a javítóműhelyek, a „közösségi javítóműhelyek” stb. Ezért azt javasolja, hogy növeljék a javítás elérhetőségét biztosító hozzáférési pontok számát.

4.3. A termékek javíthatóságának előmozdítása a tervezés során és azon túl is

4.3.1. Bár a tervezett elavulásra épülő gyakorlatok valóban akadályozzák a javítást, az EGSZB úgy véli, hogy más irányelvek külön foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel.

4.3.2. Ugyanakkor következetes lenne, ha az Európai Bizottság erre a javításról szóló jogszabályra támaszkodva arra szólítaná fel a tagállamokat, hogy tiltsanak meg minden olyan gyakorlatot, amely a szándékos javíthatatlanságra épít. A javításhoz való jog nem áll fenn, ha a tárgyakat úgy tervezték, hogy ne legyenek javíthatók.

(*) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelv módosításáról, a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékonyabb védelem és a hatékonyabb tájékoztatás révén történő növelése tekintetében (COM(2022) 143 final – 2022/0092 (COD))(HL C 443., 2022.11.22., 75. o.).

4.3.3. A szerializációs vagy párosítási (pairing) gyakorlatok megnehezítik vagy meggátolják a termék alkatrészeinek cseréjét azáltal, hogy bizonyos alkatrészeket sorszámmal jelölnek meg. A szerializált alkatrészek cseréje esetén, ha a szám nem az alaplap által rögzített szám, az megváltoztatja vagy blokkolja az eszköz működését. Ez a gyakorlat a gyártó által jóváhagyott vagy tanúsított műszaki hálózatra korlátozza a javítási kapacitást a független javítóműhelyek és felújítók kárára, és lehetetlenné teszi a körforgásos gazdaságból származó alkatrészek használatát is. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy tiltsák be és szankcionálják az olyan gyakorlatokat, amelyek egyértelműen akadályozzák a javítást.

4.3.4. A termékek környezetbarát tervezéséről szóló jogszabálytervezet előírja, hogy termék kategóriánként mennyi ideig kell rendelkezésre állniuk a pótalkatrészeknek. Tekintettel azonban a nyersanyaghiányhoz kapcsolódó kihívásokra, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy segítse elő a pótalkatrészek 3D-nyomtatással történő gyártását. Ehhez arra van szükség, hogy a gyártók, amint azt néhányan az elmúlt években meg is tették, köztegyék 3D-terveiket, amikor maguk már nem gyártják ezeket az alkatrészeket. A szellemi tulajdonra vonatkozó keret közelgő felülvizsgálatával összefüggésben az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy értékelje, célszerű-e előmozdítani a szóban forgó alkatrészekkel kapcsolatos adatok megosztását és ezen információknak a platformon keresztül történő közlését.

4.3.5. Az EGSZB azt szeretné, ha az EU támogatná a készülékfelújítást, mivel az ugyanazokat a gazdasági és környezetvédelmi célokat szolgálja, mint a javítás.

4.4. A javítási költség csökkentése

4.4.1. Mivel a javítás egyik fő akadályát a javítási költség jelenti, az irányelvjavaslat rendelkezéseit a fogyasztó javítási költségeinek csökkentésére irányuló javaslatokkal kell kiegészíteni.

4.4.2. Az EGSZB szerint a jótállási idő lejárt utáni javítást és a javítási költség csökkentését elősegítené a tájékoztató általános bevezetése, amelyből megtudható lenne a javítás ára, és amely versenyt alakítana ki a javítók között.

4.4.3. A javítási költség csökkentése érdekében az EU ösztönözheti a használt pótalkatrészek igénybevételét. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a biztonságos és újrahasznosított használt áruk és pótalkatrészek piaca az infrastruktúra és a megfelelő jogszabályok hiánya miatt jelenleg meglehetősen korlátozott és nem versenyképes.

4.4.4. Az Európai Bizottságnak további konkrét lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy a javítás árjelzését kedvezőbbé tegye. Ilyen irányú intézkedések meghozatalára kell felszólítania a tagállamokat. Az EGSZB ezért elengedhetetlennek tartja a javítást elősegítő adóösztönzők vagy egyéb kompenzációs intézkedések előmozdítását. A nemzeti szinten már meglévő tapasztalatok alapján meg kell határozni, hogy melyek a legmegfelelőbb eszközök a használtáru- és a javítási piac ösztönzésére.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2009/102/EK és az (EU) 2017/1132 irányelvnek a társasági jog területén igénybe vehető digitális eszközök és folyamatok használatának további kiterjesztése és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról

(COM(2023) 177 final – 2023/0089 (COD))

(2023/C 293/12)

Előadó: **Franca SALIS-MADINIER**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.4.17. az Európai Unió Tanácsa: 2023.4.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	199/2/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, amelynek célja, hogy növelje az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszeren (BRIS) keresztül a gazdasági társaságokról nyilvánosan hozzáférhető információk mennyiségét, és javítsa ezeknek az információknak a megbízhatóságát és hitelességét. A javaslat nemcsak az olyan kvv-k javát kell, hogy szolgálja, amelyeknek megbízható információkra van szükségük határokon átnyúló tevékenységeik támogatásához, hanem az üzleti élet átláthatóságában érdekelt egyéb szereplők, például a nagyvállalatok, a részvényesek, a hitelezők, a fogyasztók és a munkavállalók számára is előnyös kell, hogy legyen. A javaslat ráadásul pénzt és időt takarít meg a vállalkozásoknak azzal, hogy ellátja őket a határokon átnyúló helyzetekben szükséges információkkal. A javaslat továbbra is elő fogja segíteni az egységes piac és a digitális egységes piac teljeskörű kiaknázását.

1.2. Az EGSZB támogatja a digitális eszközök használatának további bővítését – a határokon átnyúló tevékenységekben részt vevő társaságok és közigazgatási szervek közötti kommunikáció biztosítására –, valamint az „alapértelmezés szerint digitális” elv népszerűsítését, feltéve, hogy senki sem marad ki.

1.3. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy a hatályt terjesszék ki a személyegyesítő társaságokra, a vállalatcsoportokra és a harmadik országbeli társasági fióktelepekre is (7., 13., 13a., 14. és 36. cikk). Mivel a szövetkezetek és alapítványok is jelentős üzleti tevékenységet folytatnak, az EGSZB azt ajánlja, hogy az irányelv hatályát az ilyen típusú vállalkozásokra is terjesszék ki, és tegyék kötelezővé a BRIS-hez való hozzáférést, amennyiben az ilyen típusú vállalkozásokra vonatkozó információk már szerepelnek a nemzeti nyilvántartásokban.

1.4. Az EGSZB támogatja azt a követelményt, mely szerint a vállalkozásoknak a nemzeti nyilvántartásokban és a BRIS-ben rendelkezésre kell bocsátaniuk az ügyvezetés helyére és a gazdasági tevékenység fő helyére vonatkozó adatokat (14. cikk). Az EGSZB támogatja a rendelkezésre bocsátandó és évenként frissítendő információk listájának további bővítését annak érdekében, hogy az tartalmazza az alkalmazottak számát, a tevékenységi ágazatokat (NACE-kód), valamint – az uniós társasági jog (a határokon átnyúló átalakulásokról, egyesülésekről és szétválásokról szóló irányelv, az európai részvénytársaság (SE) statútuma és az európai szövetkezet (SCE) statútuma) alapján létrehozott vállalkozások esetében – a tájékoztatásra, a konzultációra és a részvételre vonatkozó munkavállalói jogokról szóló megállapodásokat.

1.5. Az EGSZB támogatja a BRIS összekapcsolását a tényleges tulajdonosi nyilvántartásokat összekapcsoló rendszerrel (BORIS) és a fizetéseképtelenségi nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszerrel (IRI), és azt is támogatja, hogy az EUID (európai egyedi azonosító) használatára építve összekapcsolják a különböző rendszerekben tárolt adatokat (22. cikk). A BRIS-nek tartalmaznia kell az eltiltott igazgatókra vonatkozó információkat is, és lehetővé kell tennie a gazdasági társaságok hatékonyabb keresését tevékenységi ágazatok (NACE-kód) és méret (alkalmazottak száma és bevételek) szerint.

1.6. Az EGSZB támogatja azt a kötelezettséget, mely szerint a társaságok létrehozásakor ellenőrizni kell az adatokat egy harmonizált lista alapján (10. cikk – Előzetes ellenőrzés), de azt ajánlja, hogy ellenőrizzék a társaság létrehozásában részt vevők személyazonosságát is, többek között a tekintetben, hogy az illető személyek nincsenek-e eltűnt az igazgatói tisztség gyakorlásától valamely uniós tagállamban („eltűnt igazgató”). Ajánlja továbbá, hogy az előzetes ellenőrzést terjesszék ki a vállalkozásoknak az uniós társasági jog (a határokon átnyúló átalakulásokról, egyesületekről és szétválásokról szóló irányelv, az európai részvénytársaság (SE) statútuma és az európai szövetkezet (SCE) statútuma) alapján történő átszervezésére, a jegyzékbe pedig foglalják bele annak ellenőrzését is, hogy megkötötték-e az említett jogszabályok által előírt, a tájékoztatásra, a konzultációra és a részvételre vonatkozó munkavállalói jogokról szóló megállapodásokat.

1.7. A megbízható és hiteles információ fontos előfeltétele az egységes piac zökkenőmentes működésének és a társaságok határokon átnyúló tevékenységeinek. Az EGSZB támogatja a nyilvántartásban szereplő adatok naprakészen tartására vonatkozó kötelezettséget (15. cikk), de ajánlja a 28. és 40. cikk szigorítását annak biztosítása érdekében, hogy a meg nem felelés esetén alkalmazandó büntetések hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek.

1.8. Az EGSZB támogatja az uniós cégbizonyítvány bevezetését (16b. cikk). Ajánlja azonban, hogy a cégbizonyítványban feltüntetendő és évente frissítendő adatok között szerepeljen az alkalmazottak száma és a NACE-kód szerinti tevékenységi ágazat(ok) is. A személyegyesítő társaságok számára biztosítandó információk jegyzékét össze kell hangolni a tőkeegyesítő társaságoktól megkövetelt jegyzékkel.

1.9. Az EGSZB azt ajánlja, hogy szigorítsák a 16c. cikket (Digitális uniós meghatalmazás), és tegyék kötelezővé a legmagasabb megbízhatósági szint alkalmazását a társaság képviselőjére felhatalmazott személy személyazonosságának, illetve annak ellenőrzésekor, hogy az illető személy nincs-e eltűnt az igazgatói tisztség gyakorlásától az uniós tagállamokban.

1.10. Az EGSZB bizonyos feltételek mellett támogatja az egyszeri adatszolgáltatás elvét (azaz azt, hogy ne legyen kötelező újból benyújtani céginformációkat) abban az esetben, amikor az egyik tagállamban működő társaság fióktelepeket vagy leányvállalatokat hoz létre egy másik tagállamban. Annak érdekében, hogy a tagállamok ne legyenek kénytelenek mellőzni az érvényességi ellenőrzéseket, ha alapos kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy egy másik tagállam nem biztosította a nyilvántartásában szereplő információk megfelelő megbízhatósági szintjét, a 16e. cikket (Biztosítékok alapos kétség esetén) ki kell terjeszteni annak érdekében, hogy a tagállamok ilyen esetben elutasíthassák a másik tagállamtól származó információk elfogadását.

2. Általános megjegyzések

2.1. A javaslat célja, hogy növelje a társaságokkal kapcsolatos átláthatóságot és erősítse a tagállamok közötti bizalmat, valamint, hogy szorosabban összekapcsolt közigazgatásokat hozzon létre, miközben csökkenti a társaságok és más érdekelt felek adminisztratív terheit a határokon átnyúló helyzetekben. A javaslat különösen arra törekszik, hogy a BRIS-en keresztül több információt tegyen nyilvánosan hozzáférhetővé a társaságokról, biztosítsa, hogy az üzleti nyilvántartásokban szereplő cégszámok pontosak, megbízhatóak és naprakészek legyenek, és csökkentse a cégszámok határokon átnyúló helyzetekben történő felhasználásával kapcsolatos bürokráciát.

2.2. A javaslat célja, hogy csökkentse a bürokráciát és az adminisztratív terheket. Ezt úgy kívánja elérni, hogy bevezeti az uniós cégbizonyítványt, a digitális uniós meghatalmazás többnyelvű egységes mintáját, kiterjeszti az egyszeri adatszolgáltatás elvének alkalmazását a más uniós tagállamokban történő cégalapítás esetében, és megszüntet olyan alakosságokat, mint például a társasági okiratok hiteles fordításának és hitelesítésének (apostille) szükségessége. A hatásvizsgálat kimutatta, hogy a fent említett változások évente mintegy 437 millió euróval csökkentik majd az uniós vállalkozások adminisztratív követelményekből eredő költségeit.

2.3. A javaslat szempontjából az egyik releváns kezdeményezést az EU digitalizációs célkitűzései jelentik, melyeket a *Digitális irányítási 2030-ig: a digitális évtized megvalósításának európai módja* című európai bizottsági közlemény⁽¹⁾ sorol fel. A javaslat választ ad arra a széles körben tapasztalt igényre, hogy korszerűsíteni kell a nyilvántartások működését, valamint a nyilvántartások és a vállalkozások, a felhasználók és a hatóságok közötti kommunikációt, határon átnyúló összefüggésben is. A másik kezdeményezést a kkv-k határon átnyúló üzleti tevékenységének újjáépítésében álló akadályok csökkentésére irányuló erőfeszítések képviselik, amint azt a *2020. évi új iparstratégia frissítése*⁽²⁾ és a *Kkv-stratégia a fenntartható és digitális Európáért*⁽³⁾ c. európai bizottsági közlemény körvonalazza. Mind az egyszeri adatszolgáltatás elve, mind a fordítási és apostille-követelmények csökkentése segíti a kkv-kat e célok elérésében.

(1) COM(2021) 118 final.

(2) COM(2021) 350 final.

(3) COM(2020) 103 final.

2.4. A vállalati átláthatóságot elismerték a vállalati visszaélésektől való visszatartás hatékony eszközeként. Ez a javaslat azért hasznos, mert igyekszik választ találni arra, hogy a vállalatokra vonatkozóan több megbízható információra van szükség, a szolgáltatott információknak pedig átláthatóbbnak kell lenniük. A javaslat a vállalati visszaélések széles körben elterjedt problémájával is foglalkozik, beleértve az adók és a munkaügyi normák kijátszását, a pénzmosást, a terrorizmusfinanszírozást és a fogyasztók megtévesztését⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾. Az ilyen vállalati visszaéléseket olyan mechanizmusok teszik lehetővé, mint a postafiókcségek, a személyazonosság-lopás, a vállalatcsoportok és a tulajdonosi lánc átláthatatlansága, a nemzeti szabályozási rendszerek közötti különbségek kihasználása és a jogérvényesítés terén folytatott, határon átnyúló együttműködés nehézségei⁽⁶⁾. Egy friss tanulmány rámutatott, hogy az EU-ban széles körben elterjedtek a postafiókcségek⁽⁷⁾. Az érdekelt felek számára fontos információk – például az ügyvezetés helye és a gazdasági tevékenység fő helye – ritkán találhatók meg a cégnyilvántartásokban. A megadott információk ráadásul gyakran elavultak, és nem egyértelmű, hogy mennyire megbízhatóak.

2.5. Az átláthatóság további javítása érdekében fontos, hogy a javaslat a szövetkezetekre és az alapítványokra is kiterjessze az irányelv hatályát, és a vonatkozó információk rendelkezésre álljanak a BRIS-en keresztül, amennyiben szerepelnek a nemzeti cégnyilvántartásokban. Mivel ezek a jogi formák a vállalkozások jelentős hányadát teszik ki az EU-ban, komoly átláthatósági hiányosságot jelentene, ha nem tartoznának az irányelv hatálya alá.

2.6. A vállalkozások által szolgáltatandó adatok jegyzékének az ügyvezetés helyére és a gazdasági tevékenység fő helyére való kiterjesztését az indokolja, hogy az illetékes hatóságoknak még azelőtt azonosítaniuk kell a postafiókcségeket és az esetleges vállalati visszaéléseket, hogy határon átnyúló átalakulás esetén az átalakulást megelőző tanúsítványt (86 m. cikk), illetve határon átnyúló szétválás esetén a szétválást megelőző tanúsítványt (160 m. cikk) kiállítanak. E helyek ismerete abból a szempontból is releváns, hogy fizetésektelenség esetén melyik tagállam joga alkalmazandó. Amint azt a hatásvizsgálat megállapította, számos érdekelt fél további információkat és a BRIS-ben rendelkezésre álló keresési lehetőségek bővítését kérte. A munkavállalók képviselőinek fontos tudniuk az alkalmazottak számát, mivel egy meghatározott létszám felett számos munkavállalói jog lép érvénybe, ilyen például az üzemi tanács létrehozásához vagy a vállalat igazgatótanácsában való képviselői jog. A személyegyesítő társaságoknak is közzé kellene tenniük ugyanazokat az információkat, mint a tőkeegyesítő társaságoknak.

2.7. A cégalapításokra vonatkozó „előzetes ellenőrzés” során vizsgálandó tételek jegyzékének a kulcsfontosságú személyek személyazonosságának ellenőrzésére való kiterjesztését a személyazonosság-lopással elkövetett csalások gyakorisága indokolja. Az „előzetes ellenőrzést” a határon átnyúló egyesülések, átalakulások, szétválások, illetve európai társasággá (SE) vagy európai szövetkezetté (SCE) alakulásuk révén megvalósuló, határon átnyúló vállalati átszervezések esetén is alkalmazni kell. Az Európai Szakszervezeti Intézet (ETUI) kutatása azt mutatja, hogy bár az uniós jog előírja azt, a munkavállalók tájékoztatáshoz, konzultációhoz és részvételhez való jogairól a munkavállalók képviselőivel folytatott tárgyalások gyakran nem fejeződnek be, sőt, még csak el sem kezdődnek az ilyen átszervezések illetékes hatóság általi jóváhagyása előtt. A minimumfeltételek jegyzékében szerepelnie kellene a munkavállalók képviselőivel kötött megállapodásnak. Az irányelvnek általánosságban elő kell írnia, hogy a személyeket a legmagasabb biztonsági szinten azonosítsák, mivel az alacsonyabb szintű elektronikus azonosítás csökkenti a személyazonossággal való visszaélés kiküszöbölését célzó ellenőrzések hatékonyságát.

2.8. A naprakész adatok számottevő előnyt jelentenek a biztonságos üzleti környezet szempontjából, és fontos szerepet játszanak a társaságok határokon átnyúló tevékenységeiből eredő költségek csökkentésében, valamint a vállalati társadalmi felelősségvállalás biztosításában. Ha az uniós jog előír ugyan szankciókat, de azok meghatározása a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik, az nem feltétlenül felel meg a hatékonyság, az arányosság és a visszatartó erő követelményének (lásd az uniós fogyasztóvédelmi jogról jelenleg folyó vitát). A 28. és a 40. cikket szigorítani kell annak biztosítása érdekében, hogy a szankciók hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek, valamint hogy az Európai Unió egész területén versenyképes és kiegyensúlyozott üzleti környezet alakuljon ki.

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament Kutatószolgálat (2018), *An overview of shell companies in the European Union*, <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/e8534eeb-e071-11e8-b690-01aa75ed71a1>.

⁽⁵⁾ *The impact of letterbox-type practices on labour rights and public revenue* (2016), SOMO és ESZSZ, az Európai Bizottság támogatásával.

⁽⁶⁾ Európai Bizottság/ICF SA a Wavestone-nal, a Demokráciakutató Központtal, a Trentói Egyetemmel és a Victims Support Europe-pal együttműködésben (2022), *Study on online identity theft and identity-related crime*, <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/f85399b3-abed-11ec-83e1-01aa75ed71a1>.

⁽⁷⁾ Európai Bizottság/ICF Consulting Services (2021), *Letterbox companies: overview of the phenomenon and existing measures*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/66764f95-5191-11ec-91ac-01aa75ed71a1>.

2.9. Az arra vonatkozó ajánlás, hogy a személyegyesítő társaságokra ugyanazok a jelentéstételi követelmények vonatkozzanak, mint a tőkeegyesítő társaságokra, azon az elven alapul, hogy egyenlő versenyfeltételeket kell teremteni a különböző társasági formák számára. Ez az elv áll azon ajánlás mögött is, hogy az alapítványokat és szövetkezeteket vonják be az irányelv hatálya alá.

2.10. Bár az egyszeri adatszolgáltatás elvének alkalmazása és az apostille-követelmények eltörlése fontos intézkedések a bürokrácia csökkentése szempontjából, azok végrehajtásakor szem előtt kell tartani, hogy a tagállami cégnyilvántartásokon keresztül szolgáltatott információknak megbízhatónak kell maradniuk. Az egyének elektronikus azonosítását a legmagasabb biztonsági szinten kell végezni, és a tagállamok számára biztosítani kell a jogot arra, hogy megtagadják az olyan tagállamok cégnyilvántartásai által szolgáltatott információkat, amelyek nem értek el megfelelő egyensúlyt, például még nem ültették át a digitális eszközökről szóló irányelv⁽⁸⁾ vagy az általunk vizsgált javasolt irányelv kulcsfontosságú elemeit (annak elfogadását követően).

2.11. A vállalkozásokra háruló többletköltségek elkerülése érdekében a tagállamok és a nemzeti cégnyilvántartás felelőssége, hogy ne emeljék a díjakat a frissített irányelvben meghatározott új információk feltöltésével járó költségek fedezésére.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁸⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1151 irányelve (2019. június 20.) az (EU) 2017/1132 irányelvnek a digitális eszközök és folyamatok társasági jog terén történő használata tekintetében történő módosításáról (HL L 186., 2019.7.11., 80. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kifejezetten környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztásáról és kommunikációjáról (zöld állításokról szóló irányelv)

(COM(2023) 166 final – 2023/0085 (COD))

(2023/C 293/13)

Előadó: **Angelo PAGLIARA**

Felkérés:	Európai Parlament, 2023.6.1. Tanács, 2023.6.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	205/2/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) szilárd meggyőződése, hogy a fenntarthatóság az Európai Unió jövőbeli fejlődésének egyik pillére, és hogy ez az új javaslat lehetőséget kínál a hatóságok és a társadalom aktív szerepének megerősítésére a körforgásos gazdaság felé történő gyors elmozdulásban⁽¹⁾ és egy körforgásos kultúra kialakításában.

1.2. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy továbbra is rendszeresen vonja be ebbe a folyamatba a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket, különösen a fogyasztói szervezeteket, hogy megvédje a fogyasztókat és a vállalatokat a zöldrefestéstől.

1.3. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot annak biztosítására, hogy a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló irányelvben meghatározott követelmények a zöldrefestéssel szembeni védelem minimális szintjének modelljévé váljanak, és azt tükrözzék az irányelv hatálya alól kizárt, bizonyos önkéntes állításokra és címkézésre vonatkozó ágazati jogszabályok. Az ágazati jogszabályok bevezetése nem válhat a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló irányelv rendelkezései tekintetében a kivülmaradásra, kiskapuk bevezetésére vagy a fogyasztóvédelem csökkentésére.

1.4. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy egyre aggályosabb az ellentételezési jóváíráson alapuló környezetbarát jellegre vonatkozó állítások elterjedése, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vezesse be az ellentételezési jóváíráson alapuló környezetbarát jellegre vonatkozó állítások értelmű tilalmát.

1.5. Az EGSZB üdvözli a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások jogbiztonságának növelésére irányuló bejelentett szándékot, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy – különösen a különböző típusú állítások alátámasztására vonatkozó közös módszerek bevezetése révén – gondoskodjon arról, hogy megfelelő feltételek álljanak rendelkezésre az egységes piac versenyképességének megerősítéséhez.

1.6. Az EGSZB tudomásul veszi a mikrovállalkozások részvételi lehetőségét, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a mikrovállalkozásokat bevonják a tagállamok által végzett ellenőrzésekbe. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy figyelmet fordítanak a piaci szabályok érvényesítésére, és hangsúlyozza, hogy biztosítani kell az irányelv teljeskörű végrehajtását.

1.7. Az EGSZB felhívja a figyelmet a környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos növekvő tudatosságra, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki konkrét eszközöket azon gazdasági szereplők támogatására, amelyek fokozni kívánják termelési módszereik és termékeik környezeti és társadalmi fenntarthatóságát.

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv (COM(2020) 98 final) (HL C 364., 2020.10.28., 94. o.), valamint Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fogyasztók szerepe a körforgásos gazdaságban (HL C 353., 2019.10.18., 11. o.).

2. Az európai bizottsági dokumentum lényegi tartalma

2.1. Ennek az irányelvre irányuló javaslatnak az a célja, hogy kiegészítse a fenntartható fogyasztást támogató szabályozási keretet azért, hogy a kifejezetten környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztására, kommunikációjára és ellenőrzésére vonatkozó meghatározott szempontokkal foglalkozik.

2.2. A javaslat egyike volt az Európai Bizottság által az európai zöld megállapodás végrehajtására vonatkozóan felsorolt kezdeményezéseknek, és a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokra érvényes szabályozási keret kiegészítése a célja, ezáltal biztosítva, hogy megbízható, összehasonlítható és ellenőrizhető információk álljanak a vásárlók rendelkezésére, és így fenntarthatóbb döntéseket tudjanak hozni⁽²⁾. A zöldrefestés kezelésének szükségességét a körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv⁽³⁾ és az új fogyasztóügyi stratégia is tükrözi⁽⁴⁾.

2.3. A javaslat kiegészíti a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növeléséről⁽⁵⁾ és a 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról szóló irányelvre irányuló javaslatot⁽⁶⁾. Együttesen egyértelmű rendszert hoznak létre a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások tekintetében, beleértve a környezeti címkéket is.

2.4. A javaslat a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztása és kommunikációja tekintetében minimumkritériumokat, a környezetvédelmi címkékre és címkézési rendszerekre vonatkozó új rendelkezéseket, a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások és címkézési rendszerek előzetes ellenőrzésének bevezetését, valamint végrehajtsági intézkedéseket tartalmaz, például rendszeres megfelelési ellenőrzéseket és szankciókat.

2.5. Az irányelv azonban nem tartalmaz harmonizált módszertanokat. Bevezeti annak lehetőségét, hogy egy későbbi időpontban felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat vagy módosításokat fogadjanak el további követelmények meghatározása céljából olyan konkrét kérdésekben, mint az éghajlatbarát jellegre vonatkozó állítások, a tartósság, az újrafelhasználhatóság, a javíthatóság, az újrafeldolgozhatóság, az újrafeldolgozott tartalom, a természetes tartalom felhasználása – beleértve a rostokat is –, a környezeti teljesítmény és fenntarthatóság, a bioalapú elemek, a biológiai lebonthatóság, a biológiai sokféleség, a hulladékkezelés megelőzése és csökkentése.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki konkrét eszközöket a körforgásos gazdaság kultúrájának előmozdítására és különösen indítson tájékoztató kampányokat a „körforgásos kultúra” terjesztésére, kiemelt figyelmet fordítva a fiatalabb generációkra. Az EGSZB arra is ösztönözné az Európai Bizottságot, hogy gyűjtse össze a tagállamok által e területen kialakított bevált gyakorlatokat, és vegye fontolóra azok terjesztését.

3.2. A lakosság – különösen a fiatalabb generáció – most nagyobb figyelmet fordít a környezetvédelmi kérdésekre⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾, ezért a zöld marketinget egyre nagyobb mértékben használják versenylőnyként.

3.3. A fogyasztók és az érdekelt felek fenntarthatósággal és környezetvédelemmel kapcsolatos elvárásai növekednek, de gyenge a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások iránti bizalom⁽⁹⁾. A bizalom kérdésén túl széles körű félreértések övezik ezen állítások jelentését is. Ezt a megállapítást nemcsak az Európai Bizottság, hanem nemzeti ügynökségek által

⁽²⁾ COM(2019) 640 final, 2019. december 11.

⁽³⁾ COM(2020) 98 final, 2020. március 11.

⁽⁴⁾ COM(2020) 696 final, 2020. november 13.

⁽⁵⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelv módosításáról, a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékonyabb védelem és a hatékonyabb tájékoztatás révén történő növelése tekintetében (COM(2022) 143 final).

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EKG tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL L 149., 2005.6.11., 22. o.).

⁽⁷⁾ Európai Bizottság: Behavioural Study on Consumers' engagement in the circular economy (Viselkedéstanulmány a fogyasztóknak a körforgásos gazdaságban való részvételéről), 2018., 10. o.

⁽⁸⁾ The Economist Intelligence Unit Limited: An Eco-wakening: Measuring global awareness, engagement and action for nature (Környezetvédelmi ébresztő: A természettel kapcsolatos globális tudatosság, szerepvállalás és fellépés mérése), 2021 (WWF).

⁽⁹⁾ Environmental claims for non-food products (A környezetbarát jellegre vonatkozó állítások nem élelmiszer termékek esetén), a Jogérvényesülési Főigazgatóság megbízásából készült tanulmány (2014) https://commission.europa.eu/publications/environmental-claims-non-food-products_en.

készített számos tanulmány is tükrözte, különösen az éghajlatbarát jellegre vonatkozó állításokkal kapcsolatban⁽¹⁰⁾. Ezért rendkívül fontos, hogy a fogyasztóknak most megadjuk a lehetőséget, hogy megbízható információk alapján megalapozott vásárlási döntéseket hozzanak.

3.4. A hatásvizsgálat egy sor olyan problémát azonosított, amelyek egyre aggályosabbak a fogyasztók számára, mint például a termékek fenntarthatóságával kapcsolatos megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok, nem egyértelmű vagy nem megfelelően alátámasztott, környezetbarát jellegre vonatkozó állítások, valamint olyan fenntarthatósági címkék, amelyek nem mindig átláthatók vagy hitelesek. A hatásvizsgálat eredményeire való tekintettel az EGSZB támogatja az Európai Bizottság kezdeményezését, és úgy véli, hogy határozott fellépésre van szükség ezen a területen.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a fogyasztók, ha jobban tájékozottak, aktív és döntő szerepet játszhatnak az ökológiai átállásban, elősegítve a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérését. Alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy a fenntarthatóság nagyobb szerepet játsszon a fogyasztók döntéshozatali folyamataiban, hogy ennek mind a vásárlás pillanatában, mind pedig később legyen hatása (szükség esetén például új termék vásárlása helyett a javítást választva, ha az rendelkezésre áll) Ez kiegészíti a termékek tekintetében a környezeti információkra vonatkozó új követelményeket, amelyek olyan kezdeményezésekből erednek, mint a fenntartható termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendelet. Ez a meglévő jogszabályokon – például az uniós ökocímke-rendeleten, a környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszeren (EMAS) és az ökológiai gazdálkodás címkéjéről, az energiacímkézéssel és a CE-jelölésről szóló rendeleteken – túlmutató közös szabályokat fog biztosítani a címkékre vonatkozóan.

3.6. A javaslat 1. cikke számos ágazati jogszabályt kizár az irányelv hatálya alól azokban az esetekben, amikor az érintett jogszabály az állításokra és a címkézési rendszerekre vonatkozó saját követelményeket tartalmaz. Az EGSZB azt javasolja, hogy az ágazatspecifikus jogszabályok legalább azonos szintű védelmet biztosítsanak a zöldrefestéssel szemben. Ennek magában kell foglalnia az alátámasztás és a kommunikáció (igazoló dokumentumok), valamint a (harmadik fél általi) ellenőrzések legalábbis azonos szintjét. Továbbá egyértelművé kell tenni, hogy csak az e jogszabályok hatálya alá tartozó állítások kerülnek kizárásra, nem pedig az olyan termékekkel kapcsolatos állítások, amelyekre ágazati jogszabályok vonatkoznak. Amennyiben egyes állítások nem tartalmaznak konkrét követelményeket, akkor azoknak a zöld állításokról szóló irányelv hatálya alá kell tartozniuk. Az 1. cikk például kizárja a csomagolásra és a csomagolási hulladékokra vonatkozó jogszabályokat, és csak az újrafeldolgozhatóságra és az újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó állításokra terjed ki. Ez azt jelenti, hogy más állításoknak (például bizonyos csomagolások életciklusra gyakorolt hatása) a zöld állításokról szóló irányelv hatálya alá kell tartozniuk.

3.7. Az EGSZB elismeri, hogy egyre nagyobb aggodalomra ad okot az olyan ellentételezési jóváíráson alapuló környezetbarát jellegre vonatkozó állítások („klímasemleges”, „műanyag-kompenzációs” stb.) elszaporodása, amelyeket számos fogyasztóvédelmi hatóság részéről – és több bírósági ügyben is – tudományosan helytelennek és mindig a fogyasztók számára félrevezetőnek ismertek el. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy teljes mértékben vegye figyelembe ezeket a tanulságokat, és vezessen be egyértelmű tilalmat az ellentételezésen alapuló állításokra, azon követelmények mellett, hogy a vállalatok hogyan kommunikálják a fenntarthatósági projektekhez való hozzájárulásukat, ami nem ellentételezésen alapuló állításokban nyilvánul meg. A környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló irányelvet teljes mértékben össze kell hangolni a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növeléséről szóló irányelvvél.

3.8. Az EGSZB tudomásul veszi azt a döntést, hogy a mikrovállalkozásokat kizárják a jogszabályok egyes rendelkezéseinek hatálya alól azon az alapon, hogy az eljárások megkövetelik, hogy az állításokat alkalmazó vállalatok időt és erőforrásokat fektessenek be a szükséges információk összegyűjtésébe és az ellenőrzési folyamatba. Az EGSZB tudomásul veszi a mikrovállalkozások részvételi lehetőségét, amely lehetővé teszi számukra, hogy kihasználják a megfelelőségi tanúsítványokból származó előnyöket, amennyiben úgy döntenek, hogy erőforrásokat fektetnek be az ellenőrzési eljárás lefolytatásába. Az EGSZB tudomásul veszi továbbá a jogszabályokból eredő követelmények alkalmazása során a kkv-k általános támogatására vonatkozó rendelkezéseket. Mindazonáltal az EGSZB elismeri, hogy biztosítani kell, hogy egyetlen vállalat se érezze úgy, hogy megtévesztheti a fogyasztókat, és teljes mértékben támogatja azt a tényt, hogy a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló irányelvben szereplő részvételi elem nem jelent részvételt a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv tekintetében. Az Európai Bizottságnak konkrét követelményeket kell bevezetnie annak biztosítása érdekében, hogy a mikrovállalkozásokat megfelelően bevonják a tagállamok által végzett ellenőrzésekbe, mivel azok de facto nem mentesülnek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó szélesebb körű jogszabályok alól.

⁽¹⁰⁾ Authority for Consumers & Markets (Fogyasztóvédelmi és Piaci Hatóság): ACM consumers find claims regarding carbon offset unclear (Fogyasztóvédelmi és Piaci Hatóság: a fogyasztók szerint a kibocsátáskompenzációs állítások nem egyértelműek) (közzétéve: 2023 januárjában) <https://www.acm.nl/en/publications/acm-consumers-find-claims-regarding-carbon-offset-unclear>.

Verbraucherzentrale (September 2022) Klimaneutrale Produkte: 89 Prozent für klare Regeln und geprüftes Siegel <https://www.verbraucherzentrale.nrw/presse-meldungen/presse-nrw/klimaneutrale-produkte-89-prozent-fuer-klare-regeln-und-geprueftes-siegel-77472>.

ASA (2022. október) New Research into understanding of environmental claims (Új kutatás a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások megértéséhez) <https://www.asa.org.uk/news/new-research-into-understanding-of-environmental-claims.html>.

Kantar Public (2022) CO₂ Offset claims – Consumer survey (Kibocsátáskompenzációra vonatkozó állítások – Fogyasztói felmérés) <https://www.acm.nl/system/files/documents/acm-publishes-behavioral-research-into-co2-compensation-when-purchasing-airline-tickets.pdf>.

3.9. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy kezdje meg a 3. cikkben szereplő javaslat szerint az állítások alátámasztására szolgáló közös szabályok elfogadását, ami lehetővé teszi az Európai Bizottság számára, hogy a rendszeres nyomon követés eredményei alapján közös módszereket dolgozzon ki és fogadjon el a konkrét állítások alátámasztására. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján már most el kell készítenie egy prioritási listát azokról az állításokról, amelyekre vonatkozóan közös szabályokra van szükség, és meg kell kezdenie közös módszerek kidolgozását az életciklus-értékelésre vonatkozóan és azon túlmutatva. Ezekre azért van szükség, hogy Európa-szerte biztosítani lehessen a harmonizált végrehajtást, a hitelesítők számára egyértelmű szabályokkal arra vonatkozóan, hogy hogyan kell értékelni a vállalatok által benyújtott igazoló dokumentumokat. Ez elhárítaná annak kockázatát, hogy a vállalatok úgy döntenek, hogy állításaikat olyan országokban hitelesítetik, ahol tudják, hogy azok nagyobb eséllyel kapják meg a tanúsítványt. Emellett jogi egyértelműséget teremtene a vállalatok számára, és elkerülhető lenne az aszimmetria kialakulása egyrészt azon vállalatok között, amelyek ki tudnak dolgozni belső módszereket vagy hozzáférnek külső szolgáltatásokhoz a módszereknek a marketingstratégiájukhoz történő igazítása érdekében, másrészt pedig azon vállalatok között, amelyek ehhez nem rendelkeznek erőforrásokkal.

3.10. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság azon döntését, hogy nem vezeti be a termékek és a szervezetek környezeti lábnyomának meghatározására szolgáló módszereket az állítások alátámasztásának követelményeiként. Az EGSZB azokban az esetekben azonban, amikor ez releváns, ezeknek a módszereknek a lehető legjobb felhasználására ösztönöz a közös alátámasztási módszerek meghatározásakor. A 3. cikk (1) bekezdésének c) pontját illetően – amely szerint bizonyítani kell, hogy az állítások adott elemei az életciklus szempontjából jelentősek – az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy pontosítsa, hogyan kell ezt a jelentőséget értékelni.

3.11. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az Európai Bizottság pontosabban határozza meg a termék vagy kereskedő jövőbeli környezeti teljesítményére vonatkozó állításokról szóló, az 5. cikk (4) bekezdésében meghatározott követelményeket. Először is a követelményeket teljes mértékben össze kell hangolni a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növeléséről szóló irányelv rendelkezéseivel. Másodszor, a követelményeknek elő kell írniuk, hogy az ilyen állítások csak akkor fogadhatók el, ha nem kizárólag ellentételezésen alapulnak, és ha azokat a kereskedő által biztosított egyértelmű, érthető kiegészítő információk támasztják alá, amelyek egyértelmű, objektív, tudományosan megalapozott és ellenőrizhető kötelezettségvállalásokat és célokat határoznak meg, valamint tartalmaznak egy kereskedői szintű végrehajtási tervet, amely végrehajtási intézkedéseket és nem ellentételezésen alapuló, konkrét, ellenőrizhető közbenső célokat tartalmaz, továbbá amelyek összhangban vannak a hosszú távú kötelezettségvállalással. A végrehajtási tervnek megfelelő költségvetéssel kell rendelkeznie, és kizárólag a meglévő, gazdaságilag és műszakilag életképes technológiákon kell alapulnia. A végrehajtási tervet és az elért haladást a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kell tenni, és az állításban kiegészítő információként fel kell tüntetni, továbbá erről rendszeresen jelentést kell benyújtani. A jövőbeli környezeti teljesítményre vonatkozó állításokat – a 10. cikkben meghatározott tanúsítási eljárás túl – szintén független nyomon követésnek kell alávetni az állítások ellenőrzése, valamint a kereskedők által a kötelezettségvállalásaik és célkitűzéseik tekintetében elért előrehaladás nyomon követése érdekében. A jövőbeli környezeti teljesítményre vonatkozó állítások csak a kereskedők – nem pedig a termékek – szintjén engedélyezhetők; ellenkező esetben az érintett környezetbarát jellegre vonatkozó állítások félrevezethetik a fogyasztókat.

3.12. Az EGSZB üdvözlöi, hogy a 7. cikk tiltja a környezeti hatások összesített mutatóján alapuló minősítéseket és pontszámokat, kivéve, ha azok uniós jogszabályokban szerepelnek. Bár egyértelmű kommunikációjuk vonzó a fogyasztók számára, a pontszámok mögött meghúzódó módszerek egyértelműségének hiánya és a módszerek növekvő száma zavart és félreértést eredményez. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy tisztázza, mi tartozik e tilalom hatálya alá és különösen, hogy mi tekinthető „környezeti hatásnak”. Egyértelmű például, hogy a javíthatósági pontszámok nem tartoznak az alkalmazási körbe. Ezt a jogbiztonság biztosítása érdekében tovább kell pontosítani.

3.13. Az EGSZB üdvözlöi a 8. cikkben javasolt intézkedéseket, amelyek célja, hogy megállítsák a bevezetett állítások és címkék elszaporodását. Egyértelműbbek lesznek a fogyasztók számára, és biztosítják, hogy csak értékes és megbízható információkat kommunikáljanak.

3.14. Az EGSZB üdvözlöi a végrehajtásnak tulajdonított jelentőséget. Bár az állítások alátámasztására vonatkozó részletes követelmények egyértelmű előrelépést jelentenek, a fogyasztók előtt álló egyik legfontosabb állandó probléma az, hogy nem hajtják végre azokat a rendeleteket, amelyeknek számukra maguktól értetődőnek kellene lenniük. Az ellenőrzési rendszer csökkentheti a piacon megjelenő hamis állítások számát, ám ez csak akkor lesz sikeres, ha elegendő erőforrást különítenek el a piacfelügyeleti hatóságok munkája számára. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy térképezze fel a nemzeti hatóságok támogatásának minden lehetséges csatornáját, és ösztönözze a tagállamokat a nyomon követéshez szükséges források biztosítására. Az EGSZB üdvözlöi a végrehajtási tevékenységekkel kapcsolatos jelentéstételi kötelezettség megállapítását.

3.15. Az EGSZB üdvözlöi továbbá a 16. cikk rendelkezéseit a fogyasztók és a civil társadalmi szervezetek igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről. A végrehajtás támogatásának hatékony módja annak biztosítása, hogy a fogyasztói szervezetek a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme érdekében jogi lépéseket tehessenek a megtévesztő és megalapozatlan állítások ellen.

3.16. Az EGSZB üdvözli a 17. cikk rendelkezéseit, amelyek meghatározzák a tagállamok által bevezetendő szankciókat. Az Európai Bizottságnak ezen a területen meg kell fontolnia néhány bevált gyakorlatot.

3.17. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést – beleértve a szociális partnerek folyamatba való bevonását – annak érdekében, hogy megvédje a fogyasztókat és a vállalkozásokat a zöldrefestéstől. Az EGSZB javasolja, hogy intézkedjenek rendszeres keresztellenőrzésekről egyrészt a nemzeti hatóságok, másrészt nemzeti szinten a szociális partnerek és a civil társadalom között. Az európai szintű intézkedéseket illetően az EGSZB üdvözli a 19. cikkben előírt bizottsági eljárást, és kéri, hogy a civil társadalom európai képviselőjeként részt vehessen a bizottságban. E bizottsági eljárás mellett az érdekelt feleket is megfelelően be kell vonni, különösen az alátámasztás közös módszereiről folytatott megbeszélések esetében. Az EGSZB azt javasolja, hogy vonják be a részvételen alapuló fórumokat, például a környezettudatos tervezéssel foglalkozó konzultációs fórumot és az uniós ökocímkezésért felelős bizottságot, vagy hozzanak létre egy új kerekasztalt kifejezetten e jogszabály céljaira.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az EU makroregionális stratégiáinak végrehajtásáról

(COM(2022) 705 final)

(2023/C 293/14)

Előadó: **Stefano PALMIERI**

Társelőadó: **Dimitris DIMITRIADIS**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2023.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 34. cikke
Illetékes szekció:	Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	169/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) elismeri, hogy a makroregionális stratégiák fontos szerepet játszanak a régiók társadalmi, területi és gazdasági kohéziójában, és hozzájárulnak a szomszédos országok európai integrációjához.

1.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy a makroregionális stratégiák olyan kérdésekkel foglalkoznak, amelyek szükségessé teszik, hogy több ország (és azok különböző szereplői) ágazatközi és többszintű kormányzati megközelítésen alapuló együttműködést folytassanak. A különböző feleknek tehát arra kell törekedniük, hogy lehetővé tegyék a nemzeti érdekek és az együttműködés elvének együttes érvényesülését, ugyanakkor mérsékeljék a bürokratikus és bonyolult eljárásokat, amelyek csökkentik a makroregionális stratégiák vonzerejét.

1.3. Az EGSZB szerint több erőfeszítésre lenne szükség a makroregionális stratégiák megerősítése érdekében, hogy azok vezető szerepet tölthessenek be a változásokban, bizalmat ébresszenek és előmozdítsák az európai értékeket, különös tekintettel a régiók társadalmi, területi és gazdasági kohéziójára és a szomszédos országok integrációjára, valamint a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendre.

1.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy a makroregionális stratégiák hasznos eszközök voltak az egészségügyi válság és az Ukrajna elleni orosz invázió hatásainak kezelésében. Különösen a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia (EUSDR) és balti-tengeri régió fejlesztésére irányuló uniós stratégia (EUSBSR) játszott fontos szerepet az Ukrajna és az EU közötti kapcsolatok erősítésében az ukrán menekültek integrációja és a biztonságos áru fuvarozási folyosók létrehozása érdekében.

1.5. A zöld, digitális és társadalmi átállást figyelembe véve az EGSZB megjegyzi, hogy különbségek vannak az egyes makroregionális stratégiák végrehajtási folyamata között az ágazati politikák eltérő végrehajtási szintje és kapacitása, valamint a nem uniós országok eltérő felkészültségi szintje miatt. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy konkrét intézkedésekkel kezeljék az egyenlőtlenségeket, különösen a leghátrányosabb helyzetű régiók tekintetében, annak megakadályozása végett, hogy a gazdasági versenyképesség és a társadalmi kohézió olyan problémává váljon, amely mélyíti a „fejlettebb” és a kevésbé fejlett régiók közötti szakadékot.

1.6. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja a zöld, a digitális és a társadalmi átállás közötti kapcsolat megerősítését, hogy – a stratégiai autonómia elvével teljes összhangban – a hangsúly a „több” termelésről a „jobb” termelésre helyeződjön át, így előzve meg, hogy a túltermelés miatt hulladék keletkezzen. Ennek szellemében fontos az intelligens szakosodási és klaszterképzési megközelítések alkalmazása, valamint a megfelelő és alapos, releváns oktatás és képzés biztosítása.

1.7. Az EGSZB figyelembe veszi, hogy a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek rendkívül fontos szerepet játszanak a jobb döntéshozatal előmozdításában, különösen azáltal, hogy a helyi és regionális közösségeket közelebb hozzák a makroregionális stratégiákhoz. Arra ösztönzi a tagállamokat, de az Európai Bizottságot is, hogy még jobban vonják be a civil társadalmi szervezeteket, a szociális partnereket és a regionális/helyi önkormányzatokat, amivel elérhető, hogy ezek a szereplők még inkább a magukénak érezzék a programokat.

1.8. Emellett a négy makroregionális stratégia hatékonysága és eredményessége érdekében fontos megerősíteni a helyi állami és nem állami szereplők kapacitásépítését. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy tájékoztatási és képzési kezdeményezések induljanak a szóban forgó szereplők számára. Ezzel összefüggésben az EGSZB javasolja, hogy hozzanak létre egy, az Erasmus programhoz hasonló rendszert, amely rövid és középtávú köztisztviselői csereprogramokat kínál a makroregionális stratégiákban részt vevő régiók számára. Az EGSZB üdvözlöi a makrorégiók közötti intézményesített civil párbeszéd kialakítására irányuló kezdeményezést, és úgy véli, hogy segítséget nyújthat e tekintetben. Az is fontos, hogy az EGSZB mint a szervezett civil társadalom és a szociális partnerek otthona aktívabb szerepet játsszon, és részt vegyen az összes makroregionális stratégia igazgatótanácsában. Így hatékonyabbá és láthatóbbá válhatnak a szinergiák és az együttműködés. Ennek kapcsán az EGSZB javasolja, hogy a makroregionális stratégiákban részt vevő tagállamokban szervezzenek fórumokat a civil társadalom és a szociális partnerek képviselőivel.

1.9. Az EGSZB kéri továbbá, hogy a makroregionális stratégiák tárják fel, miként lehetne orvosolni a fejlődés legfontosabb helyi mozgatórugói (kkv-k, meglévő ipari klaszterek, helyi bankok, szociális vállalkozások, szakszervezetek, tudományos körök, NGO-k és más civil társadalmi szervezetek), valamint a multinacionális vállalatok és a nemzetközi pénzintézetek/bankok bevonásának hiányát, ami kulcsfontosságú kérdés. A makroregionális stratégiák összefüggésében a partnerségi elvnek a mindenkor érdekelt felek teljeskörű bevonásával kell érvényt szerezni.

1.10. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a makroregionális kezdeményezések hatékonyságának javítása érdekében a makroregionális stratégiákat összehangolják a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend célkitűzéseivel, és létrejöjjen a komplementaritás a 2021–2027-es kohéziós politika célkitűzéseivel.

1.11. Az Európai Bizottság sokat tett ugyan a makroregionális stratégiák láthatóságának javítása érdekében, de az EGSZB úgy véli, hogy a jobb kommunikáció nemcsak egyetlen kulcsfontosságú szereplőn múlik, hanem a makroregionális stratégiában részt vevő tagállamok és harmadik országok nagyobb mértékű elkötelezettségén is. Az EGSZB segíthet elindulni ebbe az irányba, és a civil társadalom többszintű részvétele is alapvető fontosságú lehet ebben.

1.12. Az EGSZB azt javasolja, hogy a makroregionális stratégiák irányítása tekintetében más megközelítést is vegyenek fontolóra. Mivel a politikai szintet a külügyminiszterek képviselik, az operatív szintet az uniós ügyekért és az uniós alapokért felelős minisztériumokkal folytatott megerősített együttműködésen keresztül kell megszilárdítani. A regionális hatóságok részvétele – megerősítve igazgatási kapacitásaikat és a területrendezést – szintén elengedhetetlen a makroregionális stratégiák végrehajtásához.

1.13. Az EGSZB reméli, hogy a jelentésnek az Európai Parlament Regionális Fejlesztési Bizottsága által történő jóváhagyásával megérették a feltételek ahhoz, hogy a földközi-tengeri térség nyugati régióiban is megvalósuljon egy makroregionális stratégia.

1.14. A jövőbeli kohéziós politika értékelési folyamatának részeként gondosan fel kell mérni, milyen fejlesztésekre van szükség ahhoz, hogy maradéktalanul ki lehessen aknázni a makroregionális stratégiákban rejlő lehetőségeket.

2. Bevezetés

2.1. Az Európai Unió (EU) 2009 óta olyan integrált, megerősített együttműködési keretként határozza meg a makroregionális stratégiákat, amelyek lehetővé teszik az adott térségben található országok számára, hogy együtt kezeljék a közös kihívásokat, illetve a lehető legjobban kiaknázzák közös lehetőségeiket.

2.2. Az azonos földrajzi területen osztozó tagállamok és nem uniós országok makroregionális stratégiát kezdeményeznek, és meghatározzák annak célkitűzéseit; a stratégia hatókörébe tartozó területet fizikai jellemzők alapján határozzák meg (egy folyó medencéje, egy tenger medencéje, hegyvidék stb.), maga a stratégia pedig a már meglévő történelmi, társadalmi-gazdasági és kulturális kapcsolatokra épül, megadva a szükséges választ az EU gyors bővüléséből eredő kihívásokra.

2.3. A makroregionális stratégiák integrált, megerősített együttműködési kereteket biztosítanak az EU egyes területein jelentkező kihívások és lehetőségek közös kezeléséhez, amennyiben ezek egyenként, a megszokott eszközökkel nem kezelhetők. Emellett, tekintettel a jelenlegi körülményekre, a stratégiák fontos eszközként szolgálhatnak ahhoz, hogy egyre messzibb területeket elérjen az uniós tájékoztató és kapcsolattartó munka.

2.4. Ezzel a véleménnyel az EGSZB értékelni fogja az Európai Unió makroregionális stratégiáinak végrehajtásáról szóló negyedik jelentést, figyelembe véve, hogy a jelentés tárgyát képező időszakban – 2020 közepétől 2022 közepéig – az uniós makroregionális stratégiákban részt vevő 19 uniós tagállam és 10 nem uniós ország figyelemreméltó rezilienciát mutatott a súlyos és folyamatos külső sokkhatásokkal szemben, és a rendszeres együttműködési tevékenységeiket szolidaritási tevékenységekkel átalakítaniuk annak érdekében, hogy együtt kezeljék a Covid19-nek és Oroszország Ukrajna elleni indokolatlan katonai agressziójának a hatásait.

3. A makroregionális stratégiák végrehajtásának általános értékelése

3.1. A balti-tengeri régió fejlesztésére irányuló uniós stratégia (EUSBSR)

3.1.1. A balti-tengeri régió fejlesztésére irányuló, 2009-ben elindított uniós stratégia nyolc uniós tagállamot és négy szomszédos harmadik országot érint. A stratégiának három fő célkitűzése van – a tenger megmentése, a régió összekapcsolása és a jólét növelése –, tematikusan pedig 14 egymással összefüggő szakpolitikai területre tagolódik, köztük a kockázatokra, a biogazdaságra, az egészségügyre és az oktatásra.

3.1.2. A finanszírozást illetően az Interreg balti-tengeri régióra vonatkozó programja kezdettől fogva kulcsszerepet játszott a makrorégió megvalósításának finanszírozásában. 2014 és 2020 között az Interreg program mintegy 278 millió EUR-val járult hozzá projektek végrehajtásához a régióban. A 2021–2027-es időszakra az Interreg balti-tengeri régióra vonatkozó programjának költségvetése 259 millió EUR lesz.

3.1.3. 2021-ben felülvizsgálták az EUSBSR cselekvési tervét. Csökkentették az intézkedések számát, bevezették az érdekelt felek (köztük a gazdasági és szociális partnerek) közötti szorosabb együttműködést elősegítő rendszert, és létrehoztak egy új eszközt – a balti-tengeri stratégiai pontot (BSP) –, amely adminisztratív és technikai támogatást nyújt a stratégia irányításához, kidolgozásához és kommunikálásához.

3.1.4. Az EUSBSR támogatta a fenntartható és intelligens növekedésre vonatkozóan kitűzött célok elérésében részt vevő régiókat. Annak ellenére, hogy az Oroszországgal és Belarusszal folytatott együttműködésnek az Ukrajna elleni orosz inváziót követő felfüggesztése akadályozza a régió fő problémáinak megoldását, a stratégia alkalmas a felmerülő kihívások kezelésére.

3.2. A Duna régióra vonatkozó uniós stratégia (EUSDR)

3.2.1. A Duna régióra vonatkozó uniós stratégiát (EUSDR) 2010 decemberében indították el, majd 2020-ban aktualizálták; a stratégia 14 országot (9 uniós tagállamot és 5 nem uniós országot) ölel fel, és négy fő pillér köré szerveződik: (1) a régió összekapcsolása; (2) a környezet védelme; (3) a jólét építése; és (4) a régió megerősítése. Ez a négy célkitűzés 12 kiemelt területre oszlik.

3.2.2. A finanszírozást illetően a 2014–2020-as időszakban az Interreg Duna Transznacionális Program összesen 231 millió EUR összegű elsődleges támogatást nyújtott. A 2021–2027-es időszakra viszont a program összesen 213,1 millió EUR-t biztosít.

3.2.3. 2020-ban módosították a cselekvési tervet annak érdekében, hogy tevékenységeit stratégiai alapokra helyezték, és átszervezték a célkitűzéseket. Az aktualizálásnak három célja volt: az intézkedések racionalizálása azzal, hogy a számukat a 137-ről 85-re csökkentették; a cselekvési terv átalakítása egy olyan dokumentummá, amely stratégiai iránymutatást nyújt az EUSDR végrehajtásához; a cselekvési terv jobb összehangolása más finanszírozási programokkal és eszközökkel, különösen a kohéziós politikai programokkal, de más uniós finanszírozási programokkal és eszközökkel, valamint a Duna menti országok nemzeti, regionális és helyi finanszírozásával is. A cselekvési terv felülvizsgálata összehangolta az EUSDR által előírt intézkedéseket az EU új prioritásaival, többek között az európai zöld megállapodással. Komoly eredményeket sikerült elérni a fiatalok bevonását célzó tevékenységek és az uniós alapokkal való együttműködés megerősítése révén.

3.2.4. Az aktualizálás ellenére a Dunára vonatkozó makroregionális stratégiának számos olyan problémával kell szembenéznie, amelyek hátráltatják a végrehajtását: kézzelfogható társadalmi-gazdasági különbségek a Duna-régióban, a pénzügyi források hiánya és az érintett országok gyenge politikai elkötelezettsége. Ráadásul a részt vevő országoknak olyan szélesebb körű globális kihívásokkal kell szembenézniük, mint a világjárvány utáni helyreállítás, az éghajlatváltozás és a digitális átállás, amelyek mindegyike elvonhatja a figyelmüket az EUSDR jobb végrehajtására irányuló erőfeszítésektől.

3.3. Az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó uniós stratégia (EUSAIR)

3.3.1. A 2014-ben elindított EUSAIR tíz országot (négy uniós tagállamot és hat nem uniós országot) egyesít. A stratégia négy fő pillérré épül: a kék növekedés; a régió összekapcsolása; környezetminőség; és fenntartható turizmus. Az EUSAIR létesítménypontja operatív támogatást nyújt a koordinációhoz és a végrehajtáshoz.

3.3.2. Ami a 2014–2020-as időszakra vonatkozó finanszírozást illeti, az Interreg ADRION program 118 millió eurót bocsátott rendelkezésre az EUSAIR négy pilléréhez tartozó projektek finanszírozására, beleértve az EUSAIR irányításának támogatását a 4. prioritási tengely keretében. A 2021–2027-es időszakra 136,7 millió EUR áll majd rendelkezésre az Interreg adriai- és jón-tengeri programja keretében.

3.3.3. Az EGSZB meglepedéssel veszi tudomásul az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó uniós stratégia keretében az ifjúsági tanács létrehozására irányuló erőfeszítéseket. Szorgalmazza, hogy a többi makroregionális stratégia is erősítse meg az ifjúsági tanácsok működését. Kéri, hogy a makroregionális stratégiák erősítsék meg az ifjúsági tanácsokat, és intézményesítsék a velük folytatott párbeszédet, például az éves fórumok keretében.

3.3.4. 2021 novemberében az EU az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó európai uniós stratégia (EUSAIR) újrapozicionálásáról szóló jelentéssel átalakította az EUSAIR márkaidentitását, azzal a céllal, hogy azt a célközönség számára érthetőbbé tegye. Javasolja, hogy az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó uniós stratégiát még jobban hangolják össze az EU politikai prioritásaival, például az európai zöld megállapodással és a digitális átállással, és a stratégia a civil társadalmat és a fiatalokat helyezze saját prioritásainak középpontjába.

3.3.5. Ami az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó uniós stratégia előrelépéseit illeti, a régió stabilitása és az országok közötti konvergencia terén elért eredmények ellenére még mindig vannak kiaknázatlan lehetőségek arra, hogy szinergiákat alakítsanak ki a makrorégió más többoldalú kezdeményezéseivel, valamint, hogy csökkentsék az uniós és a nem uniós országok közötti egyenlőtlenségeket. A stratégia túl sok dimenziót foglal magában, nagyon összetett és sokszínű földrajzi területet ölel fel, és túl sok célkitűzést tartalmaz.

3.4. Az Alpok régióra vonatkozó uniós stratégia (EUSALP)

3.4.1. Az Alpok régióra vonatkozó makroregionális stratégia (EUSALP), amelyet 2015-ben indítottak újjára, az EU által még jóváhagyandó, legújabb stratégia. Hét országot érint, amelyek közül öt uniós tagállam, kettő pedig nem uniós ország. A stratégia három tematikus területet ölel fel: gazdasági növekedés és innováció; mobilitás és konnektivitás; valamint környezet és energia. A három tematikus területet egy átfogó irányítási politika egészíti ki, amelynek célja, hogy szilárd makroregionális irányítási modellt biztosítson a régió számára.

3.4.2. Ami a 2014–2020-as finanszírozást illeti, az Interreg alpesi térségi program 139 millió EUR-t bocsátott a régió rendelkezésére, míg a 2021–2027-es időszakban összesen 107 millió EUR áll rendelkezésre négy kiemelt terület számára, amelyek célja az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens, zöld és karbonsemleges alpesi régió megvalósítása.

3.4.3. A városi és vidéki hegyvidéki területek közötti egyértelmű szakadék ellenére a makrorégiót erős társadalmi-gazdasági egymásrautaltság jellemzi. Néhány EUSALP-ban részt vevő ország (Németország, Olaszország, Ausztria és Szlovénia) más makroregionális stratégiákban is érintett, ami problémákhoz vezetett. Egyértelműen nagyobb szerepvállalásra van szükség az irányítási folyamatokban ahhoz, hogy ezeket az átfedéseket kiegészítő jelleggel alakítsák át.

3.4.4. A többi makroregionális stratégiához képest az EUSALP jól strukturált. Ennek oka, hogy az Alpok régió strukturált, intézményesített szerkezettel és régóta fennálló együttműködési hagyományokkal rendelkezik az Alpesi Egyezmény és más kezdeményezések, például az Arge Alp, az Euromontana, az Alpesi Szövetség (helyi önkormányzatok), az ALPARC (védett területek hálózata) és az Alpesi Kutatások Nemzetközi Tudományos Bizottsága, valamint a régióban működő egyéb szervezetek révén. A két nem uniós ország, Svájc és Liechtenstein magas szintű intézményi és igazgatási kapacitással rendelkezik, ami lehetővé teszi számukra, hogy azonos szinten együttműködjenek az uniós tagállamokkal.

4. A makroregionális környezet és az ukrajnai háború

4.1. A makroregionális stratégiákat közvetlenül és közvetve is érintette az ukrajnai háború. Az uniós makroregionális stratégiák együttműködési tevékenységeinek az Ukrajna elleni indokolatlan orosz katonai agresszió hatásainak közös kezelését célzó szolidaritási kezdeményezésekre kellett összpontosítaniuk.

4.2. A négy makroregionális stratégia közül az EUSDR és az EUSBSR mindenképpen „közvetlen” hatást gyakorolt az együttműködési tevékenységek végrehajtására;

— az EUSDR és az EUSBR (a hozzá tartozó civil társadalmi szervezetekkel és szociális partnerekkel együtt) a háború óta fontos szerepet játszik Ukrajna támogatásában, segítve az Ukrajna és az EU közötti kapcsolatok erősítését. A tevékenységek középpontjában az ukrán menekültek integrációja és a biztonságos árufuvarozási folyosók létrehozása állt. Erre az elkötelezettségre határozott bizonyítékkal szolgált az, hogy 2022-ben Ukrajna adta a Duna-stratégia elnökségét. A háború ellenére Ukrajna jelentősen növelte részvételét a Duna-stratégia valamennyi kiemelt területén,

— az EUSBSR felfüggesztett minden együttműködést Oroszországgal és Belarusszal. Ezért is halad most a stratégia abba az irányba, hogy egyre jobban megerősítse az uniós tagállamok, Norvégia és Izland közötti együttműködés stratégiai kapcsolódási pontjaként betöltött szerepét.

4.2.1. A makroregionális stratégiák hosszú távú irányait nem lehet könnyen kiigazítani, de konkrétan a globális geopolitikai színtér strukturális változásai – melyek közül itt az ukrajnai háború a legfontosabb – mind a négy makroregionális stratégia tartalmát érintik, mivel visszaállítják a régiókon/határokon átnyúló kohézió és együttműködés jelentőségét Európában, valamint az eurázsiai térségben is.

5. A makroregionális stratégiák szerepe és hatása a zöld, digitális és társadalmi átállás folyamatainak végrehajtásában

5.1. Mind a négy makroregionális stratégia támogatja a zöld, digitális és társadalmi átállására vonatkozó uniós célok elérését, ezzel együtt egyértelmű, hogy a különböző makroregionális stratégiákra más-más végrehajtási folyamat jellemző. Ennek hátterében az áll, hogy az ágazati politikák (környezetvédelmi, digitális/innovációs és szociális politika) eltérő szinten és eltérő kapacitással kerülnek végrehajtásra, és a nem uniós országok nincsenek egyformán felkészülve az „átállások” kihívásainak kezelésére.

5.2. Ki kell emelni, hogy ha egyedi támogatási és finanszírozási intézkedésekkel nem kezelik ezeket a különbségeket, különösen a legnagyobb nehézségekkel szembesülő makroregionális stratégiák esetében, akkor fennáll annak a kockázata, hogy az, ami képes lenne előmozdítani a gazdasági versenyképességet és a társadalmi kohéziót, olyan problémává válik, amely tovább mélyíti a szakadékot a „fejlettebb” és a kevésbé fejlett régiók között. Ez kihívást jelent a peremterületek vagy távoli régiók esetében is, amelyek mindig hátrányos helyzetben vannak a központi, városi vagy nagyvárosi régiókhoz képest. Ebben az esetben nagyon előnyös lehet a regionális, határokon átnyúló együttműködés támogatása és ösztönzése.

5.3. A negyedik jelentés alapos vizsgálata, valamint a 2014 és 2020 közötti Interreg programok által finanszírozott projektek elemzése azt mutatja, hogy szoros kapcsolat áll fenn a zöld és a digitális átállás között. Különböző projekteket indítottak és hajtottak végre, de nem világos, hogy ezek a kezdeményezések valóban eredményesek voltak-e a változás előidézésében. Az EGSZB úgy véli, hogy az elért eredményeket a 2021–2027-es Interreg programok keretében rendelkezésre álló lehetőségeken keresztül ki kell aknázni.

5.4. Az EGSZB szerint egy területen mindegyik makroregionális stratégia kudarcot vall: a zöld és digitális átállás folyamatait nem kapcsolják össze kellően a társadalmi átállással, ami miatt a szociális dimenzió sok esetben olyan csoportok szerepvállalási és részvételi formáira korlátozódik, amelyek nem képviselik maradéktalanul a civil társadalom és a szociális partnerek igényeit és érdekeit. „A makrorégiókon belüli jobb gazdasági konvergencia és versenyképesség felé, például a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia révén – a transznacionális klaszterek szerepe” című feltáró véleményében ⁽¹⁾ az EGSZB rámutatott arra, hogy az elért eredmények a társadalmi és területi egyenlőtlenségek csökkentésének és a környezeti fenntarthatóság növelésének tekintetében továbbra is szerények, nagy valószínűséggel a kormányzás és a kormányközi megállapodások bonyolultsága, a nagyfokú bürokrácia, a régiók közötti homogenitásnak az elfogadott közös stratégiák végrehajtása során megmutatkozó hiánya, továbbá a szociális partnerek, a társadalmi-gazdasági szereplők és a civil társadalmi szervezetek elégtelen bevonása miatt.

5.5. A zöld és digitális átállásra irányuló stratégiák célja, hogy a hangsúly a „több” termelésről a „jobb” termelésre helyeződjön át. Ez a megközelítés helyes, és összhangban áll az EGSZB iránymutatásaival, mégis olyan problémákat vet fel, amelyek – ha nem foglalkozunk velük – a hozzáadott értéket valami károssá alakíthatják át. A foglalkoztatási szint és az adóbevételek szorosan összefüggnek a GDP növekedésével; ha a GDP csökken, nehezebb finanszírozni az egészségügyet, az oktatást és a társadalmi igazságosságot.

5.6. Az EU válasza erre a paradoxonra az európai zöld megállapodás: egy olyan intézkedéscsomag, amely támogatja a fenntartható gazdasági növekedést, és figyelembe veszi a környezetet, a természeti erőforrásokat és a társadalmi kohéziót. Az európai zöld megállapodás sikerét – a megállapodás stratégiai jellege ellenére – számos tényező veszélyeztetheti. Az egyre kevesebb rendelkezésre álló emberi erőforrás és az egyre magasabb egészségügyi és nyugdíjkiadások miatt előfordulhat, hogy a makroregionális stratégiák keretében csökkennek a „zöld és digitális átállásra” irányuló beruházások támogatásához szükséges erőforrások.

5.7. Fennáll annak a kockázata, hogy a kettős (zöld és digitális) átállás – különösen a makroregionális stratégiák szintjén – olyan szükséges, de nem megfelelő eszköz, amely további intézkedéseket igényel annak érdekében, hogy a gazdasági növekedés mellett elérjük a társadalom holisztikus, fenntartható gazdasági fejlődését.

5.7.1. Az intelligens szakosodás és a klaszterek fontosak a kettős átállás szempontjából: i. a kkv-k körében a hálózatépítés és a klaszterek létrehozásának előmozdítása az egyik legsikeresebb módja az innováció és a fejlődés támogatásának; ii. a tanácsadás és adminisztratív szolgáltatások formájában történő közvetítés (regionális fejlesztési ügynökségek, kereskedelmi kamarák, klasztermenedzserek stb. révén) növeli a hálózatépítés és a klaszterekbe szerveződés hatékonyságát (lásd az EGSZB feltáró véleményét ⁽²⁾).

⁽¹⁾ HL C 282., 2019.8.20., 14. o.

⁽²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A makrorégiókon belüli jobb gazdasági konvergencia és versenyképesség felé, például a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia révén – a transznacionális klaszterek szerepe (feltáró vélemény)(HL C 282., 2019.8.20., 14. o.).

5.8. Az EGSZB emellett támogatja azt az elképzelést, mely szerint a digitális és zöld átállást úgy tudjuk kihívás helyett valódi lehetőséggé formálni, ha megerősítjük a társadalmi átállást, olyan közös fejlesztési platformokat hozva létre, ahol a civil társadalom és a szociális partnerek vezető szerepet kapnak, hogy a szociális és gazdasági partnerek igényei és problémái a fejlesztési és kohéziós döntések középpontjába kerüljenek.

5.9. A makroregionális stratégiákat kísérleti platformként kell használni olyan innovatív eszközök kialakításához, mint a „fenntartható adózási és ösztönzési rendszerekre” irányuló kezdeményezések vagy egy olyan adórendszer létrehozása, amely a gyenge vagy negatív gazdasági növekedés ellenére is elősegíti a társadalom szükségleteinek kielégítését. Ezek az intézkedések a reziliencia olyan fejlett formái, amelyek képesek előre jelezni a makroregionális stratégiákhoz tartozó régiókban jelenleg rendszeresen megjelenő válságokat.

5.10. A makroregionális stratégiákat eszközként kell felhasználni a „kultúraváltás” támogatására, valamint olyan stratégiák megtervezésére és olyan intézkedések végrehajtására, amelyek elősegíthetik a kohéziós politika és a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend célkitűzéseinek elérését. E tekintetben az EGSZB rámutat a különböző makroregionális stratégiák közötti együttműködés alacsony szintjére, és következőképpen arra, hogy meg kell erősíteni és elő kell mozdítani a transzmakroregionális kapacitásépítési eszközöket.

5.11. Különösen a digitális átálláshoz való alkalmazkodás érdekében támogatni kell a makroregionális stratégiákat, elsősorban megfelelő és alapos oktatás és képzés biztosítása révén. A makroregionális stratégiákban részt vevő országok (uniós tagállamok, tagjelölt országok stb.) sokfélesége miatt meg kell szüntetni a közöttük e téren fennálló szakadékokat. Feltáró véleményében⁽³⁾ az EGSZB támogatja azt, hogy a jövőben a makroregionális stratégiák jelentős előnyöket élvezzenek az alap kutatások és az alkalmazott K+F tevékenységek területén is, köszönhetően a termelés digitalizálásával kapcsolatos oktatási tevékenységek hatékony hálózatainak, valamint a régiók közötti kutatási és innovációs ökoszisztémákra irányuló kezdeményezéseknek.

6. A makroregionális stratégiák területi dimenziója, a civil társadalom és a szociális partnerek bevonása

6.1. Bár a makroregionális stratégiák összhangban vannak a kohéziós politika általános célkitűzésével, az EGSZB úgy véli, hogy a gazdasági, társadalmi és területi kohézió fellendítésének elősegítése érdekében meg kell szilárdítani és javítani kell az alulról építkező kezdeményezéseket. Ez különösen igaz a programozási és tervezési tevékenységekre, például a közvetett irányítású uniós alapok végrehajtási eszközeinek létrehozására.

6.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a makroregionális stratégiák végrehajtása során a területi megközelítésnek kell a középpontban állnia, ellentétben bizonyos olyan esetekkel, amikor úgy tűnik, hogy a makroregionális stratégiák az európai stratégiák regionális és helyi szintű alkalmazásának eszközei. Az európai stratégiáknak inkább össze kellene fognia a közösségvezérelt helyi fejlesztéshez (CLLD) hasonló kezdeményezéseket annak érdekében, hogy az intézkedéseket azon területek alapján lehessen meghatározni, ahol fellépésre van szükség.

6.3. A polgárok bevonása, felelősségvállalása és motiválása úgy fokozható, ha fontosabb szerepet kapnak a helyi és regionális önkormányzatok, illetve ha kisebb regionális vagy határokon átnyúló regionális projektek indulnak, amelyeknél azonnal jelentkező és jól láthatóak az eredmények. Jó példák erre az egészségügyi szükséghelyzetekre és a kórházi sürgősségi ellátásra irányuló együttműködési projektek vagy a hasonlóan strukturált katasztrófaelhárítási és védelmi együttműködési projekt, amely ugyanolyan típusú problémákkal szembesül, de hasonló előnyökkel is jár.

6.4. Az erős politikai támogatás, illetve azok a kihívások, amelyekkel a makrorégiók szembesültek – többek között a Covid19-világjárvány és az ukrajnai háború – és amelyek a következő években várhatók, szükségessé teszik, hogy nagyobb mértékben bevonjuk a civil társadalmat és a szociális partnereket az irányítási és végrehajtási folyamatba, valamint hogy létrehozzunk egy, a kkv-k versenyképességét segítő intézkedések által támogatott üzleti rendszert.

6.5. Az egyes makroregionális stratégiák keretében valóban megvalósultak kezdeményezések, de egyértelmű, hogy minden lépést úgy kell végrehajtani, hogy minden makroregionális stratégia valódi horizontális dimenziót kapjon (a civil társadalom részvétele), amely kiegészíti és erősíti a „vertikális dimenziót” (a régiók és helyi szervek részvétele) és a többszintű kormányzást, maradéktalanul tiszteletben tartva a szubszidiaritás és az arányosság elvét, elkerülendő, hogy az egyes államok és régiók céljai felülírják a közös érdekeket.

6.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a képzésnek, a vitának és a makrorégiókkal kapcsolatos gazdasági, társadalmi és környezeti döntések megosztásának minél átfogóbb folyamatát regionális és helyi szinten is elő kell mozdítani. Ezt a helyi szervek, a szociális és gazdasági partnerek és más civil társadalmi szervezetek közötti együttműködésen alapuló, más környezetben már tesztelt módszerekkel lehetne elérni.

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A makrorégiókon belüli jobb gazdasági konvergencia és versenyképesség felé, például a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia révén – a transznacionális klaszterek szerepe (feltáró vélemény)(HL C 282., 2019.8.20., 14. o.).

6.7. Minden makroregionális stratégiának gondoskodnia kell arról, hogy elinduljon egy fórum a civil társadalom és a szociális partnerek részvételével. A fórum munkáját össze kell hangolni a többi érdekelt fél platformjainak munkájával, és olyan működési modellt kell kidolgozni hozzá, amely lehetővé teszi a gazdasági és szociális partnerek képviselőinek tényleges bevonását a stratégiák makroregionális, regionális és helyi szintű végrehajtásába. Az ilyen típusú éves fórumok biztosíthatják a makroregionális stratégiák folytonosságát, lehetőségeket kínálhatnak új innovatív ötletekre, valamint vállalkozások közötti (B-2-B) találkozókra. Ráadásul javítják a makroregionális stratégiák láthatóságát és kommunikációját, és a bevált gyakorlatok – elsősorban a szomszédos országok közötti – cseréje révén megerősítik a makroregionális stratégiák közötti együttműködést. Az EGSZB azt javasolja, hogy az egyes fórumokat rotációs alapon szervezzék meg különböző helyszíneken a makroregionális stratégiákban részt vevő régiókban belül, és jelzi, hogy kész aktívan támogatni ezeket a konkrét rendezvényeket.

6.8. Rendkívül fontos, hogy előmozdítsuk a regionális és helyi önkormányzatokat támogató kapacitásépítési tevékenységeket, és fokozzuk a szervezett civil társadalom és a szociális partnerek proaktív részvételét a makroregionális stratégiák fejlesztési folyamataiban. Itt jegyzendő meg, hogy a makroregionális stratégiák projektjeire a partnerségi elvet kell alkalmazni, így gondoskodva arról, hogy a helyi érdekelt feleknek lehetőségük legyen az aktív részvételre. Ennek köszönhetően a polgárok is többet megtudhatnak a makroregionális stratégiákkal kapcsolatos főbb témákról és tevékenységekről, és jobban odafigyelnek ezekre.

6.9. Az EGSZB különösen azt javasolja, hogy hozzanak létre egy, az Erasmus programhoz hasonló rendszert, amely rövid és középtávú köztisztviselői csereprogramokat kínál a makroregionális stratégiákban részt vevő régiók számára. Jelezzük egyben, hogy az EGSZB szívesen részt venne a kezdeményezés megvalósításában. Szilárd meggyőződésünk, hogy ez számottevően elő fogja segíteni a kapacitásépítést és a figyelemfelkeltést, valamint az országok közötti különbségekből adódó bürokratikus problémák fokozatos felszámolását.

7. A makroregionális stratégiák hatékonyságának javítását célzó egyéb prioritások

7.1. Prioritást jelent annak biztosítása, hogy a makroregionális stratégiák összhangban legyenek a kohéziós politikával és a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrenddel, annak biztosítása érdekében, hogy az egyedi érdekek ne írják felül a közös érdekeket. Bár a makroregionális stratégiák tervezési és fejlesztési folyamatában kötelező biztosítani az összhangot a kohéziós politikai prioritásokkal, egyes makroregionális stratégiák csak korlátozott mértékben igazodnak a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendhez.

7.2. Ami a makroregionális stratégiák és a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend közötti összhangot és kiegészítő jellegét illeti, az EUSBSR egy pozitív pályán indult el a „Baltic 2030 – bumps on the Road” [Baltikum 2030 – Göröngyös út] elnevezésű kezdeményezéssel. A makroregionális stratégia prioritásaival leginkább összhangban lévő fenntartható fejlődési célok azonosítása mellett ez a kezdeményezés hatékony rendszert hozott létre a kezdeményezések tervezésének és az eredmények mérésének támogatására.

7.3. A makroregionális stratégiák összehangolása a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend célkitűzéseivel, valamint a kiegészítő jelleg megerősítése a 2021–2027-es kohéziós politika célkitűzéseivel, minden bizonnyal olyan stratégiai tevékenység, amely hatékonyabbá teheti a makroregionális kezdeményezéseket. Prioritásként az alábbi fenntartható fejlődési célokat kell figyelembe venni: **3. Egészség és jóllét; 4. Minőségi oktatás; 5. Nemek közötti egyenlőség; 7. Megfizethető és tiszta energia; 8. Tisztességes munka és gazdasági növekedés; 9. Ipar, innováció és infrastruktúra; 11. Fenntartható városok és közösségek; 12. Felelős fogyasztás és termelés; 13. Éghajlat-politikai fellépés; 14. Víz alatti élet; 15. Szárazföldi élet.**

7.3.1. Figyelembe véve azonban a kezelendő területek nagy számát, valamint a rendelkezésre álló források korlátozottságát, érdemes a feladatokat két fő megkülönböztetett szempont mentén észszerűen rangsorolni:

— Az időszerűség, a sürgősség és átfutási idő szerinti sorrend.

— A makroregionális megközelítéstől várt legnagyobb hozzáadott érték szerinti rangsorolás.

7.4. A makroregionális stratégiák sikere egyértelműen összefügg azzal, hogy képesek-e biztosítani, hogy az uniós, nemzeti, regionális és egyéb köz- és magánforrások a projektek támogatása révén finanszírozni tudják a makroregionális stratégiák prioritásait. Egyértelmű, hogy ezt a prioritást kiegészítő tervekkel és a különböző finanszírozási lehetőségek közötti szinergiákkal kell megerősíteni, lehetőség szerint ösztönözve a transznacionális és határokon átnyúló finanszírozás integrálását a kormányzati és regionális finanszírozásba, többek között egy több ágazatot átfogó megközelítés révén.

7.5. Az Európai Szociális Alap (ESZA), az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap (ETHAA) irányító hatóságainak körében elő kell mozdítani a makroregionális stratégiákban választott irányt, valamint a párbeszédre és együttműködésre irányuló hálózatokat annak érdekében, hogy azonosítsák azokat a konkrét témákkal kapcsolatos problémákat és lehetőségeket, amelyek különböző finanszírozási forrásokkal kezelhetők.

7.6. Végeterül rendkívül fontos, hogy a makroregionális stratégiákban valóban részt vegyenek a fejlődés legfontosabb helyi mozgatórugói (kkv-k, meglévő ipari klaszterek, helyi bankok, szociális vállalkozások, szakszervezetek, akadémiai körök, NGO-k és más civil társadalmi szervezetek), illetve a multinacionális vállalatok és a nemzetközi pénzüzetek/bankok. A makroregionális stratégiák összefüggésében a partnerségi elvnek a mindenkori érdekelt felek teljeskörű bevonásával kell érvényt szerezni.

7.6.1. A kkv-k számára az jelenti a problémát, hogy csak korlátozottan tudnak hozzájutni a releváns információkhoz, és nincs meg a technikai képességük az információkból adódó lehetőségek kiaknázásához. A probléma megoldásának egyik módja a vállalkozások közötti, illetve az üzleti és a közszféra közötti klaszterek fejlesztése lehet.

8. További lépések

8.1. A jövő komoly kihívásokat tartogat a makroregionális stratégiák számára; ha ezeket nem kezelik megfelelően területi szinten, gyorsan problémává válhatnak. Az EGSZB figyelembe veszi, hogy a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek rendkívül fontos szerepet játszanak a jobb döntéshozatal előmozdításában, különösen azáltal, hogy a helyi és regionális közösségeket közelebb hozzák a makroregionális stratégiákhoz, és arra ösztönzik a tagállamokat, de az Európai Bizottságot is, hogy még jobban vonják be a civil társadalmat és a szociális partnereket, amivel elérhető, hogy ezek a szereplők még inkább a magukénak érezzék a programokat.

8.2. Az EGSZB elismeri, hogy a makroregionális stratégiák olyan kérdésekkel foglalkoznak, amelyek ágazatközi megközelítésen és többszintű kormányzáson alapuló, több országra kiterjedő együttműködést igényelnek. A makroregionális stratégiáknak erősíteniük kell területeik identitását azáltal, hogy növelik a polgárok felelősségvállalását és aktív részvételét. Bár a makroregionális stratégiákkal kapcsolatos együttműködés „puha” jellegét előnynek kell tekinteni, mivel olyan megoldásokat nyit meg, amelyeket az egymással versengő nemzeti érdekek által jellemzett formálisabb környezetben gyakran nehéz elérni, a valóságban azonban nem ez a helyzet. A makroregionális stratégiák végrehajtásáért a nemzeti és a központi hatóságok felelősek, ami bürokratikus és bonyolult eljárásokhoz vezet, és végső soron csökkenti a makroregionális stratégiák vonzerejét.

8.3. Az EGSZB üdvözli a makrorégiók közötti intézményesített civil párbeszéd kialakítására irányuló kezdeményezést, és úgy véli, hogy az segítséget nyújthat ebben a tekintetben. Az is fontos, hogy az EGSZB mint a szervezett civil társadalom otthona aktívabb szerepet játsszon, és részt vegyen az összes makroregionális stratégia igazgatótanácsában. Így hatékonyabbá válhatnak a szinergiák és az együttműködési formák.

8.4. Az EGSZB azt javasolja, hogy a makroregionális stratégiák irányítása tekintetében más megközelítést is vegyenek fontolóra. Mivel a politikai szintet a külügyminiszterek képviselik, az operatív szintet az uniós ügyekért és az uniós alapokért felelős minisztériumokkal folytatott megerősített együttműködésen keresztül kell megszilárdítani. A makroregionális stratégiák végrehajtása szempontjából az is döntő fontosságú, hogy adminisztratív kapacitásuk megerősítése révén a regionális önkormányzatokat is bevonjuk.

8.5. Az EGSZB úgy véli, hogy jobban össze kell kapcsolni az energetikai és a digitális átállást az uniós politika szociális dimenziójával. Mivel 2023 a készségek európai éve, nagyobb hangsúlyt kell fektetni arra, hogy miként valósítható meg az energetikai átállás a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése révén.

8.6. Arra bátorítjuk a makroregionális stratégiák érdekelt feleit, hogy közelebről kövessék nyomon a folyamatokat, dolgozzanak ki kevésbé absztrakt és célzottabb projekteket, programokat és fellépéseket, amelyekhez mérhető kiindulási és eredménypontokat kapcsolnak, és ezáltal kísérjék figyelemmel a körükben elért eredményeket.

8.7. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság komoly erőfeszítéseket tett a makroregionális stratégiák ismertségének növelése érdekében. A jobb kommunikáció azonban nemcsak egy kiemelt szereplőtől függ, hanem a tagállamoktól és a makroregionális stratégiáktól is. Ebben a tekintetben az EGSZB a civil társadalom és a szociális partnerek bevonásán keresztül segítséget tud nyújtani, ami döntő fontosságú lehet.

8.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a makroregionális stratégiák fontos szerepet játszanak a régiók társadalmi, területi és gazdasági kohéziójában, és hozzájárulnak a szomszédos országok európai integrációjához. Ebben az összefüggésben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a makroregionális stratégiák átalakítására, hogy azok vezető szerepet tölthessenek be a változásban, bizalmat ébreszthessenek, és előmozdíthassák az európai értékeket. Emellett fokozni kell a régiókon és határokon átnyúló kezdeményezések és projektek fenntarthatóságát, folytonosságát és egymásba kapcsolódását. Ebben a szellemben az intézményesített, régiókon és határokon átnyúló együttműködés egyéb típusait, például az európai területi társulásokat és az eurorégiókat átfogó módon, a makroregionális stratégiák alkalmazási körével összhangban kell felhasználni.

8.9. Ami a környezetvédelmet illeti, alapvető fontosságú a makroregionális stratégiák operatív kapacitásának növelése az éghajlatváltozás elleni küzdelem támogatása érdekében, hasznos eszközöket biztosítva a civil társadalom számára a kockázatok kezeléséhez és a fenntartható életmód kialakításához.

8.10. A gazdaság terén prioritást képez a gazdasági modell területi és helyi szintű megváltoztatásának támogatása a természeti erőforrások és nyersanyagok felhasználásának csökkentése érdekében. Támogatni kell az elmozdulást a nulla kibocsátással, a fenntartható mobilitással, a körforgásos gazdasággal, a fenntartható turizmussal és a helyi gazdaság fellendítésével kapcsolatos kezdeményezések felé.

8.11. Annak érdekében, hogy népszerűsítsük és mindenki számára elérhetővé tegyük az olyan technológiai innovációkat, mint a digitalizáció, a robotizáció és a biotechnológia, továbbképzésre van szükség, többet kell beruházni a biztonságos és fenntartható digitális infrastruktúrába, valamint támogatni kell a vállalkozásokra, a közigazgatásra és a polgárokra irányuló kezdeményezéseket, különös tekintettel a közszolgáltatások digitalizációjára.

8.12. A demográfiai és társadalmi tendenciák kölcsönösen erősítik egymást. A népesség elöregedése, valamint a belső és Európán belüli migráció, a csökkenő születési ráta és a családok számának csökkenése kihívást jelent a jóléti rendszerek, valamint a helyi és regionális fejlődés számára. Ezek a demográfiai tendenciák súlyos társadalmi következményekkel járnak, ideértve a növekvő társadalmi kirekesztést és egyenlőtlenségeket, valamint a gazdasági következményeket: többek között a munkaerő-igényes ágazatokban, például az idegenforgalomban tapasztalható munkaerőhiányt. Az is elsődleges fontosságú kihívás, hogy nagyobb hangsúlyt kapjon az életminőség, a tisztességes munka, a jóllét és a fiatalok bevonása.

8.13. Az EGSZB úgy véli és reméli, hogy az Európai Parlament Regionális Fejlesztési Bizottsága által „A kohéziós politika szerepéről a földközi-tengeri medence többdimenziós környezeti kihívásainak kezelésében” címmel készített jelentés (2022/2059(INI)) jóváhagyásával megérették a feltételek ahhoz, hogy a földközi-tengeri térség nyugati régióiban is megvalósuljon egy makroregionális stratégia.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai régiók tehetségpotenciáljának kiaknázása

[COM(2023) 32 final]

(2023/C 293/15)

Előadó: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.3.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	181/0/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli, hogy *Az európai régiók tehetségpotenciáljának kiaknázása* ⁽¹⁾ című közlemény kötelezettséget vállal arra, hogy támogatja egyrészt a régiók sajátos helyzetén és értékein alapuló célzott regionális és területi stratégiák kialakítását és végrehajtását, másrészt a szociális jogok európai pillérének és az EU vidéki területeire vonatkozó hosszú távú jövőképek az ambíciózus végrehajtását, a meglévő uniós alapok célzott felhasználásával, arra törekedve, hogy felhasználásukat az EU-ban tapasztalt demográfiai tendenciákhoz igazítsák. Az ebben meghatározott szakpolitikai intézkedéseknek a minőségi munkaerőpiacra is összpontosítania kellene, beleértve a befogadó munkaerőpiaci politikákat, a munkavállalók támogatását, a vonzó üzleti környezetet, a méltányos mobilitást, a társadalmi kohéziót, az alapvető szolgáltatásokat, valamint a minőségi képzéshez és készségfejlesztéshez való hozzáférést, hogy fel lehessen lendíteni az európai versenyképességet.

1.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy az európai integráció alapvető elemét – a mozgás szabadságát – mindenki számára biztosítani kell az EU-ban, ugyanakkor a regionális fejlesztés és a munkaerőpiaci integráció hosszú távú és holisztikus megközelítésére kell összpontosítani. A személyek európai munkaerőpiacon belüli szabad mozgását is védeni kell; ennek szabad döntésen kell alapulnia, és lehetőségként kell azt megélni, nem pedig az olyan személyekre nehezedő nyomásként, akiknek a saját régiójukban társadalmi-gazdasági okok miatt nincsenek kilátásai vagy lehetőségei.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a munkaerő- és szakemberhiány megfelelőbb kezelése érdekében hosszú távú megoldásokra van szükség a regionális fejlesztés támogatásához. Ilyen például a jobb infrastruktúra, a fenntartható erőforrások, a munkahelyek minőségének a javítása, hatékony támogatás a munkanélkülieknek és azoknak, akik nincsenek jelen sem a munkaerőpiacon, sem az oktatásban és a képzésben (NEET-fiatalok), a harmadik országbeli állampolgárok méltányos munkaerőpiaci integrációjának célzott támogatása, a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés – ideértve a kiemelkedő minőségű közoktatást és egész életen át tartó tanulást –, a színvonalas és inkluzív továbbképzéshez és átképzéshez való hozzáférés valamennyi munkavállaló számára, valamint a szakszervezetek és a munkáltatók bevonása a készségigény-előrejelzésbe és a régiók készségigényeinek a meghatározásába, továbbá a készségfejlesztés biztosítása.

1.4. Az EGSZB üdvözli, hogy a 2021–2027-es programozási időszakban a kohéziós politika keretében számos uniós finanszírozási eszközt (ERFA, ESZA+, Kohéziós Alap és Igazságos Átmenet Alap) alkalmaznak a regionális egyenlőtlenségek csökkentése és a szociális jogok európai pillérének végrehajtása érdekében. Az EGSZB az uniós helyreállítási, rezilienciaépítési és kohéziós alapok, köztük az Igazságos Átmenet Alap közötti kiegészítő jelleg és koordináció fokozását szorgalmazza annak érdekében, hogy az alapokat a munkahelyteremtés ösztönzésére, színvonalas foglalkoztatási

⁽¹⁾ COM(2023) 32 final.

lehetőségek teremtésére és az anyagi infrastruktúra fejlődésének biztosítására használják fel a társadalmi-gazdasági különbségek csökkentésével és az uniós régiók közötti fejlettségbeli szakadék felszámolásával. Az Interreg programok által támogatott határon átnyúló együttműködés hozzájárul a határ menti régiók vonzerejének növeléséhez, ezért az ilyen programokat továbbra is támogatni kell.

1.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy hozzanak létre kohéziós politikákat és uniós alapokat annak támogatására, hogy a munkaerőpiaci átmenetek során egyetlen munkavállaló vagy régió se maradjon le. Mindenképpen vonzó feltételeket kell biztosítani a vállalkozások számára, elismerve ugyanakkor, hogy a vállalatok részéről innovációt és versenyképességet célzó beruházásokra van szükség, és alkalmazkodniuk kell a változó igényekhez. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy vegyék figyelembe ezeket a szempontokat a többéves pénzügyi keret féldíós felülvizsgálata során.

1.6. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok vitát kezdjenek a többéves pénzügyi keretet támogató következő folyamatokról, biztosítandó a szükségletek és a források uniós szintű felmérését, valamint a hatékony regionális fejlődés és az aktív munkahelyteremtés megvalósítását, hogy a Kohéziós Alap forrásait méltányosan lehessen elosztani a hatékony és minőségi regionális fejlesztés céljaira.

1.7. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy biztosítsák, hogy az európai munkaerőpiaci és kohéziós politikák a minőségi munkahelyekbe való fenntartható beruházáson, a képzéshez és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférése, a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalásokon alapuljanak a szociális partnerek autonómiájának tiszteletben tartásával és a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerekkel összhangban.

1.8. Az EGSZB az emberi jogok tiszteletben tartására és a korrupció elleni hatékony küzdelemre, ezáltal pedig a jogállamiság biztosítására kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, ez ugyanis kulcsszerepet játszik abban, hogy a régiók vonzóvá váljanak a munkaerőpiaci szereplők számára. Emellett kéri, hogy biztosítsák az uniós alapok – elsősorban a decentralizált alapok – hatékony felhasználásának nyomon követését az európai bizottsági ellenőrzések révén.

1.9. Az EGSZB a stratégiához kapcsolódó minden kérdést illetően hatékony szociális párbeszédre és a civil társadalmi szervezetek tényleges részvételére szólít fel, hogy olyan minőségi regionális fejlődést lehessen elérni, amely megfelel az érintett régiókban élő és ott élni kívánó személyek, valamint a vállalatok igényeinek, különösen az ESZA+ alapnak a fiatalok munkanélkülisége elleni küzdelem céljából történő eredményes elosztása tekintetében.

1.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a regionális fejlesztési politikák demokratikus irányítását, valamint a regionális önkormányzatok, a szociális partnerek szervezetei, a foglalkoztatási szolgálatok, továbbá a régiók oktatási és képzési szolgáltatói közötti szoros együttműködést. A szociális párbeszédet eredményesen kell alkalmazni annak érdekében, hogy a vállalatokat a hátrányos helyzetű régiókba vonzzuk, és biztosítsuk a színvonalas munkahelyeket, a megfelelő béreket, a rendes foglalkoztatás és a szociális védelemhez való hozzáférés révén a munkahelyek biztonságát, az egész életen át tartó tanulás lehetőségeit, biztonságos és egészséges munkahelyeken a megfelelő munkakörülményeket, a munka és a magánélet közötti egyensúly megőrzésével az észszerű munkaidőt, valamint a szakszervezeti képviselőket és a kollektív tárgyaláshoz fűződő jogokat.

1.11. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai szemeszter és az uniós szociális eredménytábla segítségével fogalmazzon meg célzott ajánlásokat a tagállamok számára a regionális egyenlőtlenségek leküzdése érdekében.

1.12. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy az európai klímarendelet és az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében és a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv⁽²⁾ támogatásával gondoskodjanak arról, hogy az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és a katasztrófakockázatok csökkentésére irányuló szakpolitikáik tényleges támogatást nyújtsanak a régióknak⁽³⁾, és vonják be a szociális partnereket és a civil társadalmat a rendszeres társadalmi-gazdasági hatásvizsgálatokba, hogy fel lehessen készülni a változásokra, és alternatív munkalehetőségeket lehessen teremteni azokban a régiókban és ágazatokban, amelyeket a szóban forgó változások érinteni fognak.

⁽²⁾ A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv (europa.eu), COM(2023) 62 final.

⁽³⁾ Europe's changing climate hazards — an index-based interactive EEA report [Európa változó éghajlati kockázatai – indexalapú interaktív EEA-jelentés] – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu).

1.13. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy biztosítsák a megfelelő minimálbérekről szóló uniós irányelv és a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréseiről szóló tanácsi ajánlás (2019) (*) hatékony végrehajtását, továbbá javítsák a munkakörülményeket és növeljék a béreket a kollektív tárgyalások kiterjedtebb alkalmazása, valamint – foglalkoztatási státusztól függetlenül – a szociális védelemhez való egyenlő hozzáférés biztosítása révén. Ez utóbbiak ugyanis kulcsszerepet játszanak abban, hogy a régiók valamennyi készsége szintjében vonzóvá váljanak a munkavállalók számára, és kedvező munkahelyeket és fizetéseket kínáljanak.

1.14. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kormányoknak, a helyi és regionális önkormányzatoknak, a szociális szolgáltatóknak, a vállalatoknak és a szakszervezeteknek a szociális párbeszéd keretében együtt kell működniük annak érdekében, hogy minőségi és inkluzív gyermekgondozási és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások biztosítása révén hatékony megoldásokat kínáljanak a munkavállalók számára szülői és gondozási igényeik tekintetében (?).

1.15. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Munkaügyi Hatóság (ELA) keretében működő, a be nem jelentett munkavégzés kezelésére irányuló együttműködés erősítését célzó európai platform fontos szerepet játszhat a be nem jelentett munkavégzés bejelentett tisztességes munkahelyekké való átalakításának előmozdításában, és ennél fogva hozzájárulhat a regionális fejlődéshez is azáltal, hogy megerősíti az adóalapot, és javítja a munkavállalók szociális védelemhez való hozzáférését.

1.16. Az EGSZB rámutat arra, hogy a hatékony szociális védelem és a szociális biztonsági rendszerek koordinációja kulcsfontosságú az utazó munkavállalókkal szembeni egyenlő bánásmód biztosítása szempontjából. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy javítsa a régiókban a foglalkoztatathóság hatékonyabb támogatására szolgáló eszközeit.

1.17. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki készségfejlesztésre és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó politikákat a regionális fejlesztés érdekében, beruházásokkal és kiegészítő szakpolitikai intézkedésekkel együtt, hogy javítsák az oktatás és képzés minőségét és általános hozzáférhetőségét, felkészítsék az embereket az életre és a munkaerőpiacra, és fokozzák a régiók vonzerejét a tanulók, a munkavállalók és a vállalkozások számára. Európában mindenki számára elérhetővé kell tenni a magas színvonalú pályaorientációt és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó iránymutatást, és megbízható tájékoztatást kell nyújtani a regionális foglalkoztatási és tanulási lehetőségekről.

1.18. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egyenlő hozzáférést kell biztosítani a színvonalas közszolgáltatásokhoz (például a tartós ápolás-gondozáshoz, a megfizethető lakhatási és kulturális szolgáltatásokhoz, a közlekedéshez, az energiaellátáshoz és az internethez való hozzáféréshez), valamint a színvonalas oktatáshoz és infrastruktúrához, például a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz, az oktatáshoz, képzéshez és az egész életen át tartó tanulásához a regionális fejlesztés érdekében a tényleges emberi jogok és a megkülönböztetésellenes politikák végrehajtása mellett. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy biztosítsák a színvonalas közoktatásba történő fenntartható közberuházásokat.

1.19. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy csökkentsék a tanárhányt (*), és tegyék vonzóvá a tanári szakmát, méltányos fizetéssel, tisztességes munkakörülményekkel, színvonalas tanári alapképzéssel és továbbképzéssel, valamint karrierfejlesztéssel, hogy javítani lehessen az oktatás minőségét a régiókban. A szociális párbeszéd alapvető fontosságú az oktatási intézmények és rendszerek zöld és digitális átállásával kapcsolatos oktatási reformok megtervezésében és végrehajtásában, valamint azon készségek és kompetenciák javításában, amelyeket a tanároknak és oktatóknak az alapképzés és a folyamatos szakmai továbbképzés során meg kell szerezniük többek között a zöld és digitális átállás érdekében.

2. Háttérinformációk

2.1. Az Európai Bizottság 2023. január 17-én közleményt tett közzé *Az európai régiók tehetségpotenciáljának kiaknázása* (?) címmel, amelyben célzott intézkedéseket javasol a tehetségek fejlesztésére és megtartására a fejletlen régiókban, valamint annak érdekében, hogy az említett régiók vonzóbb helyé váljanak. 2023-ban ez az első olyan kulcsfontosságú kezdeményezés, amely a készségek európai évére épül (*). Az Európai Bizottság új szakpolitikája elsősorban azokra a régiókra összpontosít, ahol felgyorsult a munkaképes korú népesség csökkenése, és alacsony az egyetemi végzettséggel rendelkezők aránya, valamint azokra a régiókra, amelyekből nagyon sok fiatal költözik el.

(*) A Tanács ajánlása (2019. november 8.) a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréseiről, 2019/C 387/01 (HL C 387., 2019.11.15., 1. o.).

(?) A Tanács ajánlása (2022. december 8.) a megfizethető magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáféréseiről, 2022/C 476/01 (HL C 476., 2022.12.15., 1. o.) és A Tanács ajánlása (2019. május 22.) a magas színvonalú kisgyermekkori nevelési és gondozási rendszerekről (HL C 189., 2019.6.5., 4. o.).

(*) Oktatási és Képzési Figyelő 2022 (europa.eu).

(?) COM(2023) 32 final.

(*) Commission kick-starts work on the European Year of Skills – Employment, Social Affairs & Inclusion [A Bizottság megkezdte a készségek európai évével kapcsolatos munkát – foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás] – Európai Bizottság.

2.2. A 2015 és 2020 közötti 3,5 millió fős csökkenést követően az EU munkaképes korú népessége 2050-re várhatóan további 35 millió fővel fog csökkenni. Az EU vidéki területei 137 millió embernek adnak otthont: ez az EU népességének mintegy 30 %-át jelenti. Az Eurobarométer közelmúltbeli felmérése válaszadóinak 22 %-a mégis úgy nyilatkozott, hogy az elmúlt 10 évben romlottak a munkalehetőségeik a vidéki területeken⁽⁹⁾. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aránya az érintett régiókban jelentősen magasabb (19 %, szemben a 13 %-os uniós átlaggal). Túl sok fiatal nem fejezi be felső középfokú tanulmányait, ezért a foglalkoztatási kilátásaik rosszak. Más régiókban a karrierlehetőségek hiánya miatt nem tanulnak tovább a fiatalok a felsőoktatásban, egyesek pedig ezért keresnek máshol munkalehetőségeket. Ennek következménye a 14,6 %-os munkanélküliségi ráta (a 15 és 34 év közöttiek körében), ami jóval magasabb, mint az EU egészében (11,1 %).

2.3. A nyolcadik kohéziós jelentés (2022)⁽¹⁰⁾ szerint az egyes uniós régiókból történő kivándorlás és agyelszívás elsősorban az állami és szociális szolgáltatások – különösen a gondozást, az egészségügyet és az oktatást érintő – hiányára, a munkalehetőségek hiányára, valamint az összeköttetések és az anyagi infrastruktúra, például a közlekedés területi hiányosságaira vezethető vissza. Az Európai Bizottság szakpolitikai célja az, hogy színvonalas munkahelyek biztosítása és a közszolgáltatások és különösen az oktatási rendszerek javítása révén előmozdítsa a fejlődést ezekben a régiókban. Emellett a kevésbé fejlett régiók, különösen a vidéki és a távoli területek megfelelőbb digitális konnektivitásának fejlesztésére is összpontosít. A közlemény e célból meghatározza az uniós vidékfejlesztési cselekvési terv konkrét területeit, és egy „tehetséspotenciál-növelési mechanizmusnak” nevezett, nyolc pilléren alapuló mechanizmust hoz létre, amely a fejletlen régiókban a tehetséspotenciál növelését szolgálja.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli, hogy a közlemény kötelezettséget vállal a szociális jogok európai pillérének hatékony végrehajtása iránt. A közlemény azonban nem helyezi kellő mértékben a színvonalas munkaerőpiacot és különösen a munkavállalók támogatását a meghatározott szakpolitikai intézkedések középpontjába. Ahhoz, hogy színvonalas munkahelyeket biztosítsunk minden munkavállaló és régió számára, holisztikusabb megközelítésre van szükség, amely kiterjed a méltányos munkaerőpiaci szakpolitikákra, a méltányos mobilitásra, a társadalmi kohézióra, az alapvető szolgáltatásokra, valamint a színvonalas képzéshez és készségekhez való hozzáférésre. Bár a regionális fejlesztést valóban prioritásként kell kezelni, a személyek európai munkaerőpiacon történő szabad mozgását is meg kell védeni. A regionális fejlesztést úgy kell megvalósítani, hogy kellően figyelembe vegyünk a demográfiai, gazdasági és társadalmi szempontokat, valamint egyes régiók elnéptelenedésének okait. A társadalmi, gazdasági és ökológiai szempontoknak, valamint a fenntarthatóságnak központi szerepet kell játszaniuk az olyan hatékony regionális stratégiák kialakításában, amelyek célja a demográfiai veszteségek tendenciáinak megfordítása és a régiók vonzóvá tétele az emberek számára.

3.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy az európai integráció alapvető elemét – a mozgás szabadságát – mindenki számára biztosítani kell az EU-ban. A munkaerő mobilitását azonban nem lehet gyors megoldásként alkalmazni a munkaerőhiány orvoslására anélkül, hogy figyelembe vennénk olyan mögöttes problémákat, mint a színvonalasabb munkahelyek és a képzéshez való hozzáférés szükségessége. Tulajdonképpen a legtöbb tagállamban ugyanazok a készséghiányok tapasztalhatók. A munkaerő mobilitásának egyszerű keresleti és kínálati kérdéssé való csökkentése azzal a veszéllyel jár, hogy fokozódnak az egyenlőtlenségek és a munkaerőpiaci különbségek az EU-ban és régióiban. Ezért biztosítani kell, hogy az uniós és nemzeti politikák a regionális fejlesztés és a munkaerőpiaci integráció hosszú távú és holisztikusabb megközelítésére összpontosítsanak. Ehhez hasonlóan, ha a munkaerő-igényes iparágakban a munkaerőhiányt úgy szüntetjük meg, hogy a bizonytalan munkahelyeken külföldi munkavállalókat és marginalizált csoportokat alkalmazunk anélkül, hogy az említett ágazatok vonzerejét növelnénk, akkor felmerül a társadalmi egyenlőtlenségek bebetonozásának a kockázata, ez pedig megfosztja a társadalmakat és a gazdaságokat az inkluzív fejlődés lehetőségétől.

3.3. Az éghajlat-politikák jelentős hatással lesznek a munkavállalókra és az ágazatokra, és jelentős képzést, átképzést és továbbképzést igényelnek. Az átmenetre lehetőségként kell tekinteni, hogy valamennyi ágazatban és régióban jó munkakörülményeket biztosító, minőségi munkahelyeket teremtsünk. Az éghajlat-politikai stratégiáknak nemcsak a globális adatokat, hanem a regionális és helyi különbségeket is figyelembe kell venniük, és támogatniuk kell a leginkább érintett régiókat. Biztosítani kell azt is, hogy a munkavállalók alternatív minőségi munkahelyeket találjanak abban a régióban, ahol jelenleg dolgoznak, hogy ne veszélyeztessük a közösségek támogatását a szükséges átállás során.

⁽⁹⁾ Rural vision.

⁽¹⁰⁾ Inforegio – Eighth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion [Inforegio –Nyolcadik jelentés a gazdasági, társadalmi és területi kohézióról].

3.4. A régióknak meg kell osztaniuk egymással az azzal kapcsolatos tapasztalataikat, hogy miként lehet a vidéki térségeket úgy fejleszteni, hogy azok a vidéki és a lemaradó területek gazdasági diverzifikációjának támogatása révén megfelelő életminőséget és szolgáltatásokat biztosítsanak a tanuláshoz, a munkához és az életvitelhez. Az intelligens szakosodási stratégiák – a sokszínű és szakképzettséget igénylő munkahelyek létrehozásának eszközei – továbbra is túl gyakran összpontosítanak a hagyományos ágazatokra. Vannak azonban jó példák is a szociális párbeszédéből fakadó munkaügyi átalakulásokra, amelyeket érdemes megfontolni.

3.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy hozzanak létre kohéziós politikákat és uniós alapokat annak támogatására, hogy a munkaerőpiaci átmenetek során egyetlen munkavállaló vagy régió se maradjon le. Mindenképpen vonzó feltételeket kell biztosítani a vállalkozások számára, elismerve ugyanakkor, hogy a vállalatok részéről innovációt és versenyképességet célzó beruházásokra van szükség, és alkalmazkodniuk kell a változó igényekhez. A munkavállalók számára Európa valamennyi régiójában biztosítani kell a megélhetési lehetőséget, és minden régió számára lehetővé kell tenni, hogy a munkavégzés biztosíthassa a jólétet, továbbá hogy a régió vonzó legyen a vállalatok és a munkavállalók számára.

3.6. A méltányos és inkluzív helyreállítást célzó átmenetek sikeres kezelése érdekében az európai munkaerőpiaci és kohéziós politikáknak mindenképpen a minőségi munkahelyekbe való hosszú távú és stabil beruházáson, a képzéshez és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáféréseken, a szociális párbeszédre és a kollektív tárgyalásokon kell alapulnia. Az európai szemeszter és az uniós szociális eredménytábla fontos eszköz ahhoz, hogy célzott ajánlásokat lehessen megfogalmazni a tagállamok számára a regionális egyenlőtlenségek leküzdése, valamint annak biztosítása érdekében, hogy minden régióban minőségi munkahelyek és szolgáltatások álljanak rendelkezésre.

3.6.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy biztosítsák, hogy az európai munkaerőpiaci és kohéziós politikák a minőségi munkahelyekbe való fenntartható beruházáson, a képzéshez és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáféréseken, a szociális párbeszédre és a kollektív tárgyalásokon alapuljanak a szociális partnerek autonómiájának tiszteletben tartásával és a nemzeti munkaügyi kapcsolatrendszerekkel összhangban.

3.7. A regionális vonzerő a vonzó béreket, munkakörülményeket, színvonalas képzést és karrierfejlesztést kínáló minőségi munkalehetőségek mellett a tisztességes megélhetéstől is függ. Ennek része például a megfizethető lakhatáshoz, a magas színvonalú oktatáshoz és közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a megfelelő infrastruktúra. A nemzeti jogszabályok és a munkaügyi kapcsolatrendszerek szerepének elismerése mellett a különféle szociális és munkaügyi normák, a kollektív tárgyalások nem eléggé elterjedt alkalmazása, a beruházások hiánya és az intézmények iránti csekély bizalom könnyen okozhat strukturális szakadékokat a régiók között, ez pedig akadályozza a kiegyensúlyozott európai munkaerőpiac pozitív fejlődését.

3.8. Az EGSZB üdvözli, hogy a közlemény célja, hogy szoros együttműködést alakítson ki a regionális önkormányzatok, a szociális partnerek szervezetei, a foglalkoztatási szolgálatok, valamint az oktatási és képzési szolgáltatók között. A szociális párbeszédet eredményesen kell alkalmazni annak érdekében, hogy a vállalatokat a hátrányos helyzetű régiókba vonzzuk, és biztosítsuk a színvonalas munkahelyeket, a megfelelő béreket, a rendes foglalkoztatás és a szociális védelemhez való hozzáférés révén a munkahelyek biztonságát, az egész életen át tartó tanulás lehetőségeit, biztonságos és egészséges munkakörülményeket a megfelelő munkakörülményeket, a munka és a magánélet közötti egyensúly megőrzésével az egyszerű munkaidőt, valamint a szakszervezeti képviseletet és a kollektív tárgyaláshoz fűződő jogokat.

3.9. Az EGSZB szerint a közleménynek tágabb célokat kell kitűznie, nem elegendő csupán a magasan képzett munkavállalókat („tehetségeket”) a hátrányos helyzetű régiókba vonzani a gazdasági fejlődés érdekében. Az EU számos régiójában általában kevés a munkavállaló a munkaerőpiacon, ugyanakkor az inaktív európai munkaerő 26,4%-a hátrányos helyzetű régiókban él a színvonalas foglalkoztatási lehetőségek hiánya vagy az állami intézmények iránti bizalmatlanság, családi okok vagy a szürkegazdaságban való foglalkoztatás stb. miatt. A vállalatok megfelelő feltételek, munkavállalók és infrastruktúra hiányában nem lehetnek innovatívak és versenyképesek, emellett pedig át és tovább kell képezniük munkavállalóikat, valamint törekedniük kell arra, hogy a szakképzett munkavállalók számára megfelelő munkahelyeket kínáljanak. A közlemény és az abból fakadó intézkedések arra kell, hogy összpontosítsanak, hogy a zöld és digitális gazdaságra való igazságos átmenet miként támogathatja valamennyi munkavállaló továbbképzését.

3.10. Az EGSZB üdvözli, hogy a 2021–2027-es programozási időszakban a kohéziós politika szerinti finanszírozás keretében számos uniós finanszírozási eszközt (ERFA, ESZA+, Kohéziós Alap és Igazságos Átmenet Alap) alkalmaznak a regionális egyenlőtlenségek csökkentése és a szociális jogok európai pillérének végrehajtása érdekében. A vidéki és nem városi térségekben a foglalkoztathatóságot és a gazdasági fejlődést célzott beavatkozásokkal lehet fokozni. E célból biztosítani kell az uniós helyreállítási, rezilienciaépítési és kohéziós alapok – többek között az Igazságos Átmenet Alap – közötti kiegészítő jelleget és koordinációt a munkahelyteremtés, a színvonalas foglalkoztatási lehetőségek és az anyagi

infrastruktúra fejlesztésének ösztönzése érdekében. Fokozni kell a kohéziós alapok hatékonyságát a társadalmi-gazdasági szakadékok csökkentése és az uniós régiók közötti fejlettségbeli szakadék megszüntetése érdekében. A tisztességes munkahelyek előmozdítása érdekében az állami támogatást és az uniós költségvetés pénzeszközeinek a felhasználását szigorú szociális feltételekhez kell kötni, amelyek megkövetelik, hogy a kedvezményezettek tartsák be az alkalmazandó munkaügyi jogszabályokat és kollektív szerződéseket.

3.11. A korrupció elleni küzdelemre és a jogállamiság megőrzésére irányuló erőfeszítések kulcsszerepet játszanak abban, hogy a régiók vonzóvá váljanak a munkaerőpiaci szereplők számára. Mindenképpen biztosítani kell, hogy európai bizottsági és uniós ellenőrzésekkel (pl. Európai Számvevőszék és OLAF) jobban nyomon kövessék az uniós alapok – elsősorban a decentralizált alapok – tényleges felhasználását. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok vitát kezdjenek a többéves pénzügyi keretet támogató következő folyamatokról, biztosítandó a szükségletek és a források uniós szintű felmérését, hogy a Kohéziós Alap forrásait méltányosan lehessen elosztani a hatékony és minőségi regionális fejlesztés céljaira.

3.12. Az uniós források kezelésének és megfelelő elosztásának demokratikus irányítása úgy valósítható meg, ha a szociális partnereket és az érintett érdekelt feleket ténylegesen bevonjuk az uniós források regionális fejlesztésre való felhasználásával kapcsolatos döntésekbe. A szociális párbeszédet és a civil párbeszédet eredményesen kell alkalmazni egy olyan minőségi regionális fejlődés elérése érdekében, amely megfelel az érintett régiókban élők és élni kívánók, valamint a vállalatok igényeinek.

3.13. A zöld és digitális átállás jelentős hatást gyakorol a régiók iparágaira. A vállalkozások számára biztosított, fenntartható növekedést célzó versenyképes környezet segíthet abban, hogy az embereket a régiókba vonzza, és hogy az EU globális szinten versenyképesé és vonzóvá váljon. A régióknak a szociális partnerekkel és az érdekelt felekkel együtt sürgősen eredményes stratégiákat kell kidolgozniuk, figyelembe véve a gazdasági fejlődés igényeit és lehetőségeit, hogy a régiók vonzóvá váljanak az emberek és a vállalkozások számára. Biztosítani kell az uniós és a regionális politikák közötti egyensúlyt, a régiók szubszidiaritásának tiszteletben tartása mellett.

3.13.1. A két nemrég bejelentett kezdeményezést – a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervet, melyben a készségfejlesztés a négy alappillér egyike, és a nulla nettó kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabályt – határozott regionális dimenzióval kell végrehajtani, különösen a tervezett nulla nettó kibocsátási célt szolgáló ipari akadémiák létrehozása tekintetében.

3.14. Az ESZA+ – amely esetében a források legalább 12%-át kötelező azokba a tagállamokba eljuttatni, ahol a NEET-fiatalok száma meghaladja az uniós átlagot – az ifjúsági munkanélküliség elleni küzdelemnek és az európai ifjúsági garancia végrehajtásának a fő szakpolitikai eszköze. A tagállamoknak ugyanakkor több erőfeszítést kell tenniük annak érdekében, hogy valamennyi régió – beleértve a hátrányos helyzetűeket is – vonzóvá váljon a fiatal hallgatók és munkavállalók számára. A szociális partnereket és más érdekelt feleket érdemben be kell vonni a program kialakításába és végrehajtásába, valamint az ESZA+ alapok felhasználásának értékelésébe, hogy az említett alapok eredményesen támogassák a fiatal munkanélkülieknek szóló minőségi munkahelyek, a fizetett, színvonalas tanulószerveződéses gyakorlati képzések és a szakmai gyakorlatok megteremtését. A munkahelyek és az oktatás vonzóvá tétele érdekében figyelembe kell venni a **hiányszakmákat**, a szociális partnerek számára pedig lehetővé kell tenni az önrendelkezést, és támogatást kell biztosítani számukra egyes szakpolitikák és konkrét intézkedések végrehajtása során annak érdekében, hogy vonzóvá tegyék a hiányszakmákat.

3.15. A régiók valamennyi készség szint tekintetében vonzóak lehetnek a munkavállaló számára, ha kedvező állásokat és béreket kínálnak. E tekintetben kulcsszerepet játszik a megfelelő minimálbérekről szóló uniós irányelv hatékony végrehajtása, valamint a munkakörülmények és a bérek kollektív tárgyalások útján történő javítása. A kormányoknak, a helyi és regionális önkormányzatoknak, a szociális szolgáltatóknak, a vállalatoknak és a szakszervezeteknek a szociális párbeszéd keretében együtt kell működniük annak érdekében, hogy minőségi és inkluzív gyermekgondozási és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások biztosítása révén hatékony megoldásokat kínáljanak a munkavállalók számára szülői és gondozási igényeik tekintetében.

3.16. Az Európai Munkaügyi Hatóság (ELA) keretében működő, a be nem jelentett munkavégzés kezelésére irányuló együttműködés erősítését célzó európai platform előmozdíthatja a be nem jelentett munkavégzés bejelentett tisztességes munkahelyekké való átalakítását, és ennélfogva hozzájárulhat a regionális fejlődéshez is azáltal, hogy megerősíti az adóalapot, és javítja a munkavállalók szociális védelemhez való hozzáférését. A munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás (2019) alapján biztosítani kell a szociális védelemhez való egyenlő hozzáférést, a foglalkoztatási státusztól függetlenül⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ A Tanács ajánlása (2019. november 8.) a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről, 2019/C 387/01 (HL C 387., 2019.11.15., 1. o.).

3.17. A tényleges szociális védelmi lefedettség és a szociális biztonsági rendszerek koordinációja kulcsfontosságú az utazó munkavállalókkal szembeni egyenlő bánásmód biztosításához. Az olyan digitális eszközök, mint az európai társadalombiztosítási kártya, javíthatják a határokon átnyúló azonosítást és ellenőrzést, és segíthetik a munkavállalókat halmozott társadalombiztosítási jogosultságaik nyomon követésében, elismertetésében és igénylésében. Ahhoz, hogy a munkavállalók számára vonzóvá tegyük a hátrányos helyzetű régiókban való munkavállalást, meg kell szüntetni a tisztességtelen bánásmódot, például az utazó munkavállalókra vonatkozó kettős adóztatást vagy a társadalombiztosítási járulékok alóli mentességeket, hogy a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló munkavállalókat ne ériék szankciók sem a fogadó tagállam részéről, sem pedig a származási országukba való visszatérésükkor.

3.18. A készségfejlesztési politikák fontos szerepet játszanak a regionális fejlődésben, de ezt beruházásokkal és kiegészítő szakpolitikai intézkedésekkel is össze kell kapcsolni annak érdekében, hogy a régiók vonzóbbá váljanak a munkavállalók és a vállalkozások számára. A munkaerőpiacnak valamennyi készségszinten munkaerőre van szüksége, és a regionális fejlesztés keretében nemcsak a „tehetségek” és a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók, hanem minden munkavállaló vonzására törekedni kell, beleértve az alacsony és közepes képzettségű munkavállalókat is.

3.19. Az EGSZB üdvözli, hogy a közlemény egyenlő hozzáférést kíván biztosítani a színvonalas közszolgáltatásokhoz (például a tartós ápolás-gondozáshoz, a megfizethető lakhatáshoz és a kulturális szolgáltatásokhoz, a közlekedéshez, az energiaellátáshoz és az internethez való hozzáféréshez), valamint a színvonalas oktatási szolgáltatásokhoz és infrastruktúrákhoz, például a koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, az oktatáshoz és a képzéshez. Az oktatási szolgáltatásoknak nemcsak a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók, hanem valamennyi készségszintű munkavállaló rendelkezésére kell állnia és számukra is vonzóknak kell lennie.

3.20. Fejlesztetni kell az Europass portált annak érdekében, hogy egyértelmű tájékoztatást nyújtson az egyéneknek a munkavállalási és tanulási lehetőségekről, a pályaelemző szolgáltatásokról, valamint az elismerési folyamatokról. Ezen belül az EURES még jobban hozzájárulhat a méltányos munkaerő-mobilitáshoz, többek között tisztességes munkaerő-felvételi gyakorlatok, a közvetlen és minőségi munkahelyek előmozdítása, valamint a határokon átnyúló, visszaélésmentes mobilitási gyakorlatok elleni küzdelem révén. A magán foglalkoztatási szolgálatok csak akkor vehetnek részt az EURES-ben, ha komoly eredményeket tudnak felmutatni. A tisztességes és hatékony munkavállalói mobilitás biztosítására vonatkozó megbízatása részeként az Európai Munkaügyi Hatóságnak nemcsak a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolni kívánó munkavállalókat kell támogatnia, hanem azokat a visszatérőket is, akik haza kívánnak térni a származási tagállamukba.

3.21. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a regionális fejlesztéssel összefüggésben szorgalmazza a színvonalas oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás előmozdítását. Alapvető fontosságú, hogy a felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési programról (2021–2030) szóló tanácsi állásfoglalás⁽¹²⁾, az egyéni tanulási számlákról szóló tanácsi ajánlás⁽¹³⁾ és a mikrotanúsítványokról szóló tanácsi ajánlás⁽¹⁴⁾ végrehajtását mérlegelve egyenlő hozzáférést biztosítsunk a felnőttkori tanulásra mind a köz-, mind a magánszektorban, de a munkaerőpiacon nem aktív felnőttek számára is a felnőttkori tanulásra vonatkozó 60 %-os részvételi arány elérésére irányuló cél⁽¹⁵⁾ végrehajtása érdekében. Fontos továbbá, hogy a munkavállalók hatékony támogatást kapjanak a munkavállalói képzésekhez és a fizetett képzési szabadsághoz való hozzáféréshez, és biztosítani kell, hogy a különböző finanszírozási rendszereket a szociális partnerek bevonásával közösen irányítsák. Az emberek számára elérhetővé kell tenni a vállalkozói készségeket és pénzügyi támogatást kell kapniuk saját vállalkozás létrehozásához.

3.22. Az említett régiókban javítani kell a holisztikus szemléletű oktatást és képzést, valamint az egész életen át tartó tanulást, és ezeknek vonzóknak kell lenniük a tanulók és a szülők számára. Az említett oktatásban és képzésben a munkaerőpiac szempontjából releváns készségek mellett a kulcskompetenciák, ezen belül a demokratikus állampolgárság, valamint az alap- és transzverzális készségek – természettudományok, technológia, műszaki tudományok, művészetek és matematika (STEAM) – játszanak kulcsfontosságú szerepet. Ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű régiókban élő fiatalokat felsőfokú végzettség megszerzésére ösztönözzük, színvonalas munkahelyeknek is rendelkezésre kell állniuk. A régióknak a demokratikus polgárság és a közös európai értékek kialakítása érdekében fejleszteniük kell az oktatás minőségét is. A

⁽¹²⁾ A Tanács állásfoglalása a felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési programról (2021–2030) 2021/C 504/02 (HL C 504., 2021.12.14., 9. o.).

⁽¹³⁾ A Tanács ajánlása a munkaképes korú felnőttek képzésének fellendítését célzó egyéni tanulási számlákról.

⁽¹⁴⁾ A Tanács ajánlása (2022. június 16.) az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot célzó mikrotanúsítványokra vonatkozó európai megközelítésről 2022/C 243/02 (HL C 243., 2022.6.27., 10. o.).

⁽¹⁵⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására COM(2021) 102 final.

képzett és tájékozott polgárok fontosak Európa számára, és ez túlmutat a formális oktatáson, kiterjed a nem formális vagy informális tanulásra is. A polgároknak képesnek kell demonstrálni az általuk tanultakat, hogy tanulmányaikat pályájuk során, valamint a továbbképzés során felhasználhassák. Fejleszteni kell a nem formális és az informális tanulás érvényesítését.

3.23. Az Európai Bizottság uniós források felhasználását javasolja a vidéki és távoli területek digitális konnektivitásának javítására a távoktatás és -képzés megkönnyítése, valamint a készséghiány csökkentése érdekében. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza ⁽¹⁶⁾, hogy elengedhetetlen a nagy sebességű internetkapcsolat biztosítása a hátrányos helyzetű régiókban, ez pedig úgy oldható meg, ha a NextGenerationEU forrásainak legalább 10 %-át kifejezetten a vidéki területek digitális fejlesztésére fordítják. Fontos, hogy az oktatási és képzési intézmények, a diákok, a tanárok és az oktatók rendelkezzenek digitális berendezésekkel, mivel a virtuális együttműködés eszközei elősegíthetik a tanuláshoz való hozzáférést a távoli területeken, valamint a családi gondozók és a fogyatékossgal élő személyek számára. A színvonalas oktatás, továbbá a korai iskolaelhagyás elleni küzdelem ugyanakkor csak a diákok, a tanárok és a szülők közötti személyes kapcsolatok révén valósítható meg, így lehet jobban támogatni a diákok egyéni szükségleteit. E célból vonzó iskolai állásokat kell kínálni magas képzettséggel rendelkező tanárok és oktatók számára.

3.24. E régiókban a tanárok kulcsszerepet játszanak az oktatás minőségének fejlesztésében. Minden oktatási ágazatban tényleges támogatást kell nyújtani a tanároknak és az oktatóknak az oktatás színvonalának javítása érdekében, hogy az oktatás zöld és digitális átalakítása során biztosítani lehessen a készségfejlesztést. A szociális párbeszéd alapvető fontosságú az iskolák zöld és digitális átállásával kapcsolatos reformok megtervezésében és végrehajtásában, valamint a tanárok és oktatók alapképzés és folyamatos szakmai továbbképzés keretében elsajátítandó, szükséges készségeinek és kompetenciáinak meghatározásában.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB véleménye – Az energetikai és a digitális átállás támogatása a vidéki térségekben (HL C 486., 2022.12.21., 59. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2019/1009 rendeletnek az uniós terméskövetési anyagok digitális címkézése tekintetében történő módosításáról

[COM(2023) 98 final – 2023/0049 (COD)]

(2023/C 293/16)

Előadó: **John COMER**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.3.13. Tanács: 2023.3.6.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.1.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	38/0/2
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye (mellette/ellene/tartózkodott):	209/0/4

1. Következtetések és ajánlások

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy:

- 1.1. A terméskövetési termékek önkéntes digitális címkézésére vonatkozó rendelkezés nagyon pozitív fejlemény, és minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy a gazdasági szereplőket a digitális címkézésre való áttérésre ösztönözzék.
- 1.2. A digitális szakadék kockázatát gondosan nyomon kell követni. A digitalizáció miatt egyes kiszolgáltatott csoportok még inkább lemaradhatnak, azon rendelkezés ellenére, hogy kérésre alternatívát kell biztosítani számukra. Tanácsos lenne egyértelműbbé tenni, hogy ez az alternatíva hogyan működne hatékonyan, és meghatározni a biztosítására vonatkozó időkeretet.
- 1.3. A digitális címkézést alkalmazó gazdasági szereplőknek az Európai Bizottság által javasoltakon felül konkrét intézkedéseket kell hozniuk annak érdekében, hogy a végfelhasználók számára a digitális címke használatát javasolják, és ösztönözzék őket erre.
- 1.4. Egyes végfelhasználóknak aggályaik vannak azzal kapcsolatban, hogy a digitális címkék túlzott mértékű nyomon követéssel járnak. Megfelelő biztosítékot kell nyújtani számukra arra vonatkozóan, hogy nem kerül sor szükségtelen nyomon követésre.
- 1.5. Az EGSZB üdvözli ezt a javaslatot, mivel az a terméskövetési anyagok hatékony használatának javítására, a költségek csökkentésére és a mezőgazdasági ágazat digitalizálásának előmozdítására összpontosít, ami üdvözlendő.
- 1.6. A fizikai címkén és a digitális címkén is ki kell emelni, hogy a terméskövetési anyagok kijuttatása előtt javasolt talajmintavétel végzése. Ez az intézkedés előnyös lenne a környezet szempontjából, és pénzt takarítana meg.
- 1.7. A világosabb kommunikáció biztosítása érdekében a javaslatban meg kell határozni a fizikai címkék kialakítását és formátumát, beleértve a legkisebb betűméretet is.

1.8. Ajánlott, hogy az 1 000 kg-os vagy azt meghaladó tömegű csomagolásban szállított terméskövelő anyagok esetében csak akkor írjanak elő digitális címkét, ha a gazdasági szereplők a digitális címkézés használata mellett döntenek. Az 1 000 kg-nál kisebb tömegű csomagolásban értékesített terméskövelő anyagok esetében mindig fizikai címkét kell használni, még abban az esetben is, ha a gazdasági szereplők digitális címke használata mellett döntenek.

2. Háttér

2.1. Az (EU) 2019/1009 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ sokkal szélesebb körű címkézési követelményeket vezetett be, mint a 2003/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽²⁾. Ez az új rendelet új társadalmi igényeket és aggályokat tükrözött, valamint azt, hogy az új szabályok megnyitják az uniós piacot az innovatív és ismeretlen – és részletesebb végfelhasználói tájékoztatást igénylő – termékek előtt.

2.2. A túl sok információt tartalmazó címkék nehezen olvashatók. A túl részletes adatok elfedhetik azt az alapvető üzenetet, amelyre a végfelhasználónak szüksége van.

2.3. A gazdasági szereplők számára nehézséget okoz ezeknek a címkéknek a kezelése, és a címkék gyakori frissítésének szükségessége miatt növekednek a költségeik.

2.4. Az (EU) 2019/1009 rendelet javasolt módosításának általános célkitűzései ugyanazok, mint a jelenleg hatályos (EU) 2019/1009 rendeletnek: az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmének, valamint a jól működő belső piacnak a biztosítása.

2.5. Az Európai Bizottság két konkrét problémát azonosított, amelyeket e javaslat kezelni kíván:

— a fizikai címkék olvashatóságának javítása, valamint

— a címkék kezelésének megkönnyítése a gazdasági szereplők számára.

2.6. Az (EU) 2019/1009 rendelet 6. cikkének (7) bekezdése szerint a III. mellékletben szereplő valamennyi címkézési követelményt fel kell tüntetni a fizikai címkén.

2.7. Ez a javaslat bevezeti az uniós terméskövelő anyagok címkéinek önkéntes digitalizálását. A gyártók, importőrök vagy forgalmazók eldönthetik, hogy bevezetik-e az uniós terméskövelő anyagok digitális címkézését.

2.8. A digitális címkézést választó gazdasági szereplők a III. melléklet szerinti valamennyi címkézési elemet egy digitális címkén tüntethetik fel, ha a terméskövelő anyagokat más, nem végfelhasználóknak minősülő gazdasági szereplőknek értékesítik. Az ömlesztve vagy 1 000 kg-nál nagyobb tömegű csomagolásban értékesített terméskövelő anyagok akkor is értékesíthetők bárkinek, köztük a végfelhasználóknak is, ha csak digitális címkével vannak ellátva.

2.9. A digitális címkét használó gazdasági szereplőknek a legfeljebb 1 000 kg tömegű csomagolásban kiserelt terméskövelő anyagok végfelhasználóknak történő értékesítése során a digitális címke mellett fizikai címkét is rendelkezésre kell bocsátaniuk.

2.10. A fizikai címkének tartalmaznia kell az emberi egészség és a környezet védelmével kapcsolatos összes információt, a termék agronómiai hatékonyságára és tartalmára vonatkozó legfontosabb információkat, valamint a vásárlás után szükséges, például a biztonságos tárolásra és ártalmatlanításra vonatkozó információkat.

2.11. A javaslat általános szabályokat állapít meg a címkék digitalizálására vonatkozóan, anélkül, hogy különbséget tenne a hivatásos és a nem hivatásos végfelhasználók között. A gazdasági szereplőknek különösen azt kell biztosítaniuk, hogy a digitális címke a termék forgalomba hozatalát követően öt évig Uniószerre ingyenesen és könnyen hozzáférhető legyen. A fizikai címkének olyan adathordozót (például QR-kódot vagy URL-t) kell tartalmaznia, amellyel a digitális címke könnyen hozzáférhető egy speciális vagy egyedi alkalmazás használata nélkül. A digitális címkén a III. mellékletben előírt információkat kell megjeleníteni a marketingre vagy más különleges ajánlatokra vonatkozó egyéb információktól elkülönítve. A digitális címkéhez nem kapcsolódhat szükségtelen nyomon követés.

2.12. A digitális címkéken szereplő információkat kérésre alternatív eszközökkel is elérhetővé kell tenni a digitális címkéket nem ismerő vagy használni nem hajlandó, kiszolgáltatott felhasználók igényeinek kielégítése érdekében.

(1) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1009 rendelete (2019. június 5.) az uniós terméskövelő anyagok forgalmazására vonatkozó szabályok megállapításáról, az 1069/2009/EK és az 1107/2009/EK rendelet módosításáról, valamint a 2003/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 170., 2019.6.25., 1. o.).

(2) Az Európai Parlament és a Tanács 2003/2003/EK rendelete (2003. október 13.) a műtrágyákról (HL L 304., 2003.11.21., 1. o.).

2.13. Ha valamilyen okból a digitális címke átmenetileg elérhetetlenné válik, egy alternatív eszközt kell biztosítani anélkül, hogy azt igényelni kellene.

2.14. A javaslat felhatalmazza az Európai Bizottságot, hogy tovább módosítsa a III. mellékletet azáltal, hogy a társadalmi fejlődéstől függően eldönti, hogy a legfeljebb 1 000 kg-os kiszerelésben értékesített terménynövelő anyagok esetében milyen címkézési elemeket lehet digitális formában a végfelhasználók rendelkezésére bocsátani.

2.15. Az Európai Bizottság kijelenti, hogy a javaslat összhangban van az európai zöld megállapodással kapcsolatos tágabb uniós szakpolitikával, amelynek célja a zöld és a digitális átállás jelentette kettős kihívás kezelése.

2.16. A javaslat célja, hogy javítsa a terménynövelő anyagok hatékony használatát, csökkentse a címkézési költségeket és előmozdítsa a mezőgazdasági ágazat digitalizálását, ugyanakkor biztosítsa az összhangot a fenntartható és intelligens jövőt célzó tágabb uniós politikával.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlöli a terménynövelő anyagok digitális címkézésének bevezetésére irányuló javaslatot. A javaslat a termékinformációk és a termékcímkék digitalizálásának kiterjesztésére irányuló általános tendencia részét képezi.

3.2. A javaslat lehetővé teszi, hogy az uniós szintű egészségügyi, biztonsági és környezetvédelmi előírásoknak megfelelő (CE-jelöléssel ellátott) terménynövelő anyagok kiszerelésein digitális címkén megjelenített információkat tüntessenek fel.

3.3. A túl sok információt tartalmazó címkék komoly problémát jelentenek. Az alapvető információkat gyakran nehéz megtalálni, így a végfelhasználók néha figyelmen kívül hagyják a túl sok adatot tartalmazó címkéket. A III. melléklet a jelenlegi formájában egyértelműen ahhoz vezet, hogy túl sok információt kell feltüntetni a fizikai címkén. A digitális címkék alkalmazásának lehetősége jelentős előrelépést jelent. A digitális címkézés bevezetésével lehetővé válik, hogy a fizikai címke csak a valóban lényeges információkat, valamint a digitális címkére mutató linket tartalmazza.

3.4. A javaslat felhatalmazza az Európai Bizottságot arra, hogy tovább módosítsa a III. mellékletet azáltal, hogy eldönti, hogy mely címkézési elemeket lehet digitálisan feltüntetni. A felhatalmazás lehetővé teszi, hogy az Európai Bizottság egyes meglévő elemeket a fizikai címkéről a digitális címkére helyezzen át.

3.5. A digitális címkének tartalmaznia kell a termék gyártójának azonosítását és az azzal való kapcsolatfelvételt lehetővé tevő információkat, a CE-jelölést és a bejelentett szervezetre való megfelelő hivatkozást.

3.6. A javaslat nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely szabályozná a fizikai címke méretét és elrendezését.

3.7. A terménynövelő anyagok hatékonyabb felhasználása fontos eleme „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiának, amely célul tűzi ki, hogy 2030-ig a tápanyagveszteség 50 %-kal, a műtrágyahasználat pedig 20 %-kal csökkenjen. Az Európai Bizottság szerint ez a javaslat támogatja azt a tendenciát, hogy javul a terménynövelő anyagok felhasználásának hatékonysága. A talajvizsgálatra vonatkozó ajánlást nem kötelező a fizikai címkén feltüntetni. A talajvizsgálat ösztönözné a terménynövelő anyagok hatékonyabb használatát.

3.8. Amennyiben a gazdasági szereplők digitális címkét vezetnek be, határozottan javasolniuk kell a végfelhasználó számára, hogy tanulmányozza a digitális címkét, hogy a lehető legjobban profitálhasson a termékkel kapcsolatos kötelező információkból.

3.9. A digitális címkézést a gazdasági szereplők önkéntesen fogadják el. A digitális címkézés szélesebb körű használatának előmozdítása érdekében azonban kiemelten kell kezelni a gazdasági szereplők arra való ösztönzését, hogy térjenek át a digitális címkére.

3.10. A műtrágyákról szóló 2022. évi uniós közlemény is hangsúlyozza, hogy növelni kell a terménynövelő anyagok használatának hatékonyságát⁽³⁾. A digitális eszközök használata kulcsfontosságú szerepet játszik ebben a folyamatban.

3.11. A digitális címkézésnek lehetővé kell tennie a műtrágyák tulajdonságainak jobb kommunikálását és leghatékonyabb használatát, ami előnyös lesz a környezet szempontjából, és megtakarításokat eredményez a végfelhasználók számára.

3.12. Az EGSZB üdvözlöli, hogy uniós szinten vezetnek be a digitális címkézés megvalósításának feltételeit, mivel ez egyenlő versenyfeltételeket teremt, és ezáltal javítja a belső piacot, miközben biztosítja az (EU) 2019/1009 rendeletben előírt magas szintű védelmet. Emellett a digitális címkézés bármely módosítása csak uniós szinten lehetséges.

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A műtrágyák rendelkezésre állásának és megfizethetőségének biztosítása (COM(2022) 590 final) (HL C 184., 2023.5.25., 109. o.).

3.13. A javaslat kimondja, hogy az 1 000 kg-nál nagyobb tömegű csomagokat ömlesztett árunak kell tekinteni. Előnyösebb lett volna, ha az 1 000 kg-os csomagokat tekintenék ömlesztett árunak, és az 1 000 kg-nál kisebb tömegű csomagok esetében a digitális címke mellett fizikai címke is szükséges lenne.

3.14. Egyértelműbbé kell tenni, hogy a digitális szakadék milyen kockázatot jelent a kiszolgáltatók felhasználókra nézve. Az európai bizottsági javaslat kimondja, hogy kérésre rendelkezésre kell állnia a digitális címke alternatívájának, ugyanakkor nem irányoz elő ütemtervet arra vonatkozóan, hogy az ilyen alternatívát milyen gyorsan lehet a kiszolgáltatók helyzetben lévő végfelhasználók rendelkezésére bocsátani.

3.15. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell, hogy a digitális címkékhez ne kapcsolódjanak szükségtelen nyomkövetési rendszerek.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletrre az (EU) 2019/943 és az (EU) 2019/942 rendeletnek, valamint az (EU) 2018/2001 és az (EU) 2019/944 irányelvnek az uniós villamosenergia-piaci szerkezet javítása érdekében történő módosításáról

(COM(2023) 148 final – 2023/0077 (COD))

(2023/C 293/17)

Előadó: **Jan DIRX**

Társelőadó: **Christophe QUAREZ**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa: 2023.3.31. Európai Parlament: 2023.3.29.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	209/11/9

1. Szakpolitikai ajánlások

1.1. Az energiát – és ezen belül az energiaszállításra és -elosztásra szolgáló infrastruktúrát – nem lehet úgy kezelni, mint bármely más árut: gazdasági és társadalmi rendszerünk alapvető építőkövéről, és ezáltal a közszolgáltatások nyújtásának központi eleméről van szó. Emiatt az energiaellátás általános érdekű szolgáltatásnak minősül. A jövőben ezért olyan szabályozási keretfeltételeket kell teremteni az energia számára, amelyek garantálják mind a környezetbarát, megfizethető és megbízható energiaellátást, mind pedig az energiához való jogot. Ez azt is jelenti, hogy az energiapiaci szerkezet kialakításakor figyelembe kell venni a dekarbonizáció által támasztott követelményeket. A megfizethető alapvető energiaellátás biztosítása érdekében az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy azt az új piaci szerkezetnek szabályozott áron kell garantálnia.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak a villamosenergia-piaci reformra vonatkozó javaslatában további lépéseket kellett volna tennie annak érdekében, hogy a piaci szerkezetet a jelenlegi új helyzethez igazítsa, amelyben három célkitűzést kell egyidejűleg kezelni: a fenntarthatóságot, a megfizethetőséget és az ellátásbiztonságot. Az új piaci szerkezet emellett megújuló energián fog alapulni, és a nagy termelők mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a termelő-fogyasztók és más kisméretű piaci szereplők is.

1.3. Egy a fenti változásokat szem előtt tartó rendszer csak akkor lehet működőképes, ha a lehívási sorrenden alapuló rendszert egy olyan modellel váltják fel, amelyben a villamosenergia-árak a termelési költségeken alapulnak. Egy ilyen rendszernek az árképzés során az átlagköltségeket kell figyelembe vennie.

1.4. A villamosenergia-piac reformjával összefüggésben a liberalizációt alaposan meg kell vizsgálni a fenntarthatóság, a megfizethetőség és az ellátásbiztonság szempontjából. Ezenkívül nem szabad megfeledkezni arról – mivel azt a jelenlegi válság is illusztrálja –, hogy a liberalizált energiapiacok nem képesek kielégíteni ezeket az igényeket, és nem teremtenek elegendő ösztönzést és beruházásbiztonságot a megújuló energia számára. A kormányok feladata lesz, hogy hosszú távon megvalósítsák ezt a három célkitűzést (fenntarthatóság, megfizethetőség és ellátásbiztonság), mivel a piac nem fogja spontán módon összeházasítani és valóra váltani azokat.

1.5. Ezért az EGSZB egy hibrid modellt választana, amelyben a piaci erők és a célorientált irányítás együttesen eredményeznék a piac optimális működését, a kitűzött célok keretrendszerén belül. Ennek a modellnek a középpontjában egy a kormányzat által alapított „e-eszköz” állna, amely megvásárolja a villamos energiát a termelőktől, és eladja azt a háztartási felhasználók, a kvk-k, a helyi energiaközösségek beszállítóinak és a nagyfogyasztóknak, valamint – ahol alkalmas és lehetséges – más országoknak, a döntéshozatal során pedig a három célkitűzés által kijelölt keretet veszi figyelembe. Ez

az eszköz pályázatok alapján hosszú távú szerződéseket kötne a villamosenergia-termelőkkel. E szerződések különböző típusúak lennének, például energiavásárlási megállapodások (PPA), különböző szerződések (CfD) és költség-plusz szerződések.

1.6. Az EGSZB határozottan támogatja azt az európai bizottsági javaslatot, amely kedvezőbb helyzetbe kívánja hozni a fogyasztókat azzal, hogy megteremti számukra a megújuló energia közvetlen megosztásához való jogot. Ehhez többek között arra van szükség, hogy minden releváns információ egyértelmű és hozzáférhető legyen a fogyasztók számára, hogy felhasználókként és termelőként is független szerepet tölthessenek be a villamosenergia-piacon. Az EGSZB szerint úgy kell a piacot megszervezni, hogy az lehetővé tegye az egyúttal villamosenergiát is előállító fogyasztók (termelő-fogyasztók) vagy más kisméretű piaci szereplők számára, hogy a lehetséges kereteken belül hasznot húzhatnak az általuk termelt villamos energiából még akkor is, ha azt betáplálják a hálózatba. Ezt úgy lehet egyéb, a kistermelők számára tisztességesebb módon megszervezni, hogy például „villamosenergia-bank”-ot hozunk létre.

1.7. Az EGSZB nemcsak arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel a zöld gázok fejlesztését, hanem arra is, hogy a hidrogénről és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gázokról szóló csomagba foglaljon bele egy a földgázpiaci szerkezetére vonatkozó rendeletet. Ily módon az egységes, integrált és biztonságos földgázpiac uniós szinten felgyorsítaná az energiarendszer villamosítását azáltal, hogy nagyobb áregyenlőséget és biztonságot garantálna a fogyasztók számára.

1.8. A megújulóenergia-rendszerek magas szintű integrációjának megvalósításához és a dekarbonizált rendszerre való átállás felgyorsításához a villamosenergia-tárolás és a saját felhasználásra való termelés nem lesz elegendő. Olyan rugalmassági piacokra van szükség, amelyek jó esetben a hálózaton tapasztalható állapotról is információt adnak. Ezeknek a rugalmassági piacoknak a kialakításakor célszerű különbséget tenni a feszültség szintek között.

1.9. Mivel időbe telik, mire a reform teljes mértékben működőképes és kifejti hatását, ezért annak bekövetkeztéig az EGSZB azt ajánlja, hogy az inframarginális technológiákból származó bevételekre vonatkozó plafon rendszere maradjon érvényben. A bevételeket a legkiszolgáltatottabbak irányába kell terelni, fenntartva azt a lehetőséget, hogy a nyákereskedelmi árak közelmúltbeli alakulásának függvényében csökkentsék az árakat.

1.10. Az EGSZB szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság kövesse nyomon ennek a javasolt villamosenergia-piaci reformnak a hatásait. Ez azért fontos, mert a villamosenergia-piac egy olyan paradigmaváltáson megy át, amely még közel sem fejeződött be, és az elkövetkező években minden bizonnyal további kiigazításokat igényel majd. Ráadásul az Európai Bizottság jelenlegi javaslatához nem készült hatásvizsgálat, ami tovább növeli a reform hatásaival kapcsolatos bizonytalanságot.

2. A szakpolitikai ajánlások alátámasztása

Általános szempontok

2.1. Az EGSZB már egy ideje szorgalmazza az uniós villamosenergia-piac reformját⁽¹⁾. Ennek oka, hogy a gyakorlatban az uniós villamosenergia-piacot érintő kockázatokat nagyrészt a fogyasztókra hárítják át. „A villamos energia belső piacának integrációja”⁽²⁾ című különjelentésében az Európai Számvevőszék is erre a következtetésre jutott.

2.2. Az Ukrajna elleni orosz háború kezdete után meglódultak a 2021–2022-ben tapasztalt energiaár-emelések; a háború hatással volt a fosszilis tüzelőanyagok, különösen a gáz árára, és az ebből eredő emeléseket a lehívási sorrendet⁽³⁾ követve továbbhárították a végső fogyasztókra. Ez egyértelművé tette, hogy a villamosenergia-piac jelenlegi szerkezete nem alkalmas arra, hogy kordában tartsa a villamosenergia-árakat a fogyasztók és a vállalkozások számára.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közberuházások az energetikai infrastruktúrába az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések megoldásának részeként (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 486., 2022.12.21., 67. o.) és Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Rövid távú energiapiaci intervenciók és a villamosenergia-piac szerkezetének hosszú távú fejlesztése – Cselekvési terv (COM(2022) 236 final)(HL C 75, 2023.2.28., 185. o.).

⁽²⁾ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR23_03/INSR_Energy_Union_EN.pdf.

⁽³⁾ Lehívási sorrend: az erőművek sorrendje határkölségeik szintje alapján, a legalacsonyabb határkölségűvel kezdve a legmagasabb határkölségűig. Azaz addig kapcsolnak be egyre magasabb határkölségű erőműveket, amíg az a kereslet kielégítéséhez szükséges. Ez a sorrend a következő: megújuló energia, atomenergia, szén, olaj és gáz. A mai villamosenergia-piaci szerkezet szerint az árat a lehívási sorrendben utolsó helyen álló (általában gáz-) erőmű határozza meg a határkölségei alapján.

2.3. Fontos belátni, hogy a villamosenergia-piac átalakításának az az alapvető gazdasági oka, hogy a megújulóenergia-rendszerek határkölségei nullát tesznek ki. Nyilvánvaló, hogy egy olyan ármechanizmussal rendelkező piaci rendszer, amelyben az utolsó erőmű határkölségei határozzák meg az elszámolóárat, nem működik abban a jövőbeli villamosenergia-ágazatban, amelyet a megújuló (vagy más intenzív tőkekiadással járó) energiarendszerek dominálnak. Ezért valamennyi megújulóenergia-termelőre vonatkozó javadalmazási rendszer gyanánt különbözeti szerződésre (CfD) van szükség, amelyben a referenciaár megállapításához a fajlagos energiatermelési költségeket (vagy az átlagköltségeket) veszik figyelembe.

2.4. A különbözeti szerződéseket alapvetően a megújuló energiák határkölségei indokolják. Az ilyen szerződések – az Európai Bizottság állításával ellentétben – legfeljebb részben biztosítanak stabil árakat. Ez az állítás csak addig igaz, ameddig a különbözeti szerződés kizárólag a termelt energiára vonatkozik, összetettebb termékekre – például a megújulóenergia-termelés, az energiatárolás és a keresletoldali szabályozás kombinációjára – nem. Ennek oka az, hogy azokra az időszakokra, amelyekben a megújuló energiaforrásokból előállított energia mennyisége alacsony, kiegészítő energiát kell vásárolni, és az ezzel járó költségek igen magasak lehetnek. Az Európai Bizottság ezt a hatást figyelmen kívül hagyja, és olyan ígéretet tesz a végső fogyasztóknak, amit nem fog tudni teljes mértékben betartani.

2.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy az energia – és ezen belül az energiaszállításra és -elosztásra szolgáló infrastruktúra – semmi más áruhoz nem hasonlítható: gazdasági és társadalmi rendszerünk alapvető építőkövéről, és ezáltal a közszolgáltatások nyújtásának központi eleméről van szó. Emiatt az energiaellátás általános érdekű szolgáltatásnak minősül. A jövőben ezért olyan szabályozási keretfeltételeket kell teremteni az energia számára, amelyek garantálják mind a környezetbarát, megfizethető és megbízható energiaellátást, mind pedig az energiához való jogot. Ez azt is jelenti, hogy az energiapiaci szerkezet kialakításakor figyelembe kell venni a dekarbonizáció által támasztott követelményeket. A megfizethető alapvető energiaellátás biztosítása érdekében az EGSZB úgy véli, hogy azt az új piaci szerkezetnek szabályozott áron kell garantálnia. Az energiaszolgáltatók számára biztosított költségtérítésnek a ténylegesen felmerült költségeken kell alapulnia. Ennek fejében az energiaszolgáltatókat állandó jelleggel kötelezni kell arra, hogy egy bizonyos arányban hozzájáruljanak az energia-alapellátáshoz.

2.6. A villamosenergia-piac közelmúltbeli fejleményei egyértelműen rávilágítottak arra, hogy újra meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a köz- és a magánszféra villamosenergia-piaci jelenléte között. „Közberuházások az energetikai infrastruktúrába az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések megoldásának részeként” című, TEN/771. számú véleményében (lásd az 1. lábjegyzetet) az EGSZB alaposan megvizsgálta ezt a kérdést. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy égető szükség van a villamosenergia-piaci reformokra a fent említett fenntarthatósági, megfizethetőségi és ellátásbiztonsági célkitűzések eléréséhez.

2.7. Az Európai Bizottság 2023. március 14-én jogalkotási javaslatot tett „az uniós villamosenergia-piac szerkezetének reformjára, hogy felgyorsítsa a megújuló energiaforrások térnyerését és a gáz kivezetését, csökkentse a fogyasztói számlák függését a fosszilis tüzelőanyagok ingadozó áraitól, jobban védje a fogyasztókat a jövőbeli áremelkedésektől és az esetleges piaci manipulációtól, valamint tisztábbá és versenyképesebbé tegye az uniós ipart” (*).

2.8. Az EGSZB üdvözli ezt a javaslatot, mert az a helyes irányba indul el: olyan dekarbonizált, megújuló és szénmentes energiaforrásokra alapuló energiarendszert vetít a jövőbe, amely a fogyasztókat szolgálja. Minden releváns információnak egyértelműnek és hozzáférhetőnek kell lennie a fogyasztók számára, hogy azok felhasználókként és termelőkként is független szerepet tölthessenek be a villamosenergia-piacon.

2.9. Az EGSZB szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság kövesse nyomon ennek a javasolt villamosenergia-piaci reformnak a hatásait. Ez azért fontos, mert a villamosenergia-piac egy olyan paradigmaváltáson megy át, amely még közel sem fejeződött be, és az elkövetkező években minden bizonnyal további kiigazításokat igényel majd. Ráadásul az Európai Bizottság jelenlegi javaslatához nem készült hatásvizsgálat, ami tovább növeli a reform hatásaival kapcsolatos bizonytalanságot.

2.10. A villamosenergia-piaci reformjavaslat csúcskiegyenlítő szolgáltatás és termékek bevezetését tervezi. Ez azt jelenti, hogy a piaci szereplők csökkenthetik a villamosenergia-fogyasztásukat az átvitelrendszer-üzemeltető által meghatározott csúcsideőben. A 7a. cikk szerint a csúcskiegyenlítő termékekre vonatkozó szerződéseket leghamarabb két nappal annak aktiválása előtt lehet megkötni, és a szerződéses időtartam legfeljebb egy nap lehet. Az idő ilyen rövidsége kívánatos a – különösen a nagyfogyasztók általi – visszaélések megelőzése érdekében, ugyanakkor számos ügyfelet (és független aggregátort) megakadályozhat abban, hogy leszállítsa ezeket a termékeket. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, milyen feltételek mellett lehetne meghosszabbítani a szerződéskötési időszakot.

(*) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_23_1591.

2.11. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az Európai Bizottság egyes javaslatai megfelelőek a villamosenergia-piac kiigazítására. Úgy látja azonban, hogy az Európai Bizottságnak további lépéseket kellett volna tennie annak érdekében, hogy a piaci szerkezetet a jelenlegi új helyzethez igazítsa, amelyben három célkitűzést kell egyidejűleg kezelni: a fenntarthatóságot, a megfizethetőséget és az ellátásbiztonságot. A piaci szerkezet emellett – az Európai Bizottság ígérete szerint – a megújuló energián fog alapulni, és a nagy termelők mellett a termelő-fogyasztók és a kis méretű piaci szereplők is egyre nagyobb szerepet kapnak^(?). Az Európai Bizottság javaslata azonban nem tükrözi kellőképpen ezt, ezért kiegészítésképpen az EGSZB két másik, a jogalkotási javaslatba beilleszthető javaslatot terjeszt elő.

2.12. Egy a fenti változásokat szem előtt tartó rendszer csak akkor lehet működőképes, ha a lehívási sorrenden alapuló rendszert egy olyan modellel váltják fel, amelyben a villamosenergia-árak a termelési költségeken alapulnak. Egy ilyen rendszernek az árképzés során az átlagköltségeket kell figyelembe vennie.

Kormányzati eszköz

2.13. Az EU 1996 óta a villamosenergia-piac liberalizációja mellett kötelezte el magát. A villamosenergia-piac reformjával összefüggésben azonban a liberalizációt alaposan meg kell vizsgálni a fenntarthatóság, a megfizethetőség és az ellátásbiztonság szempontjából. Figyelembe kell venni a villamosenergia-piac múltbeli és jövőbeli fejleményeit, valamint azt is, hogy a termelőlétesítmények jelentősen átalakultak és nagyon eltérő költségszintek mellett működnek. A kormányok feladata lesz továbbá, hogy hosszú távon megvalósítsák az említett három célkitűzést, mivel a piac nem fogja spontán módon összeházasítani azokat.

2.14. Az EGSZB úgy véli, hogy jobb lenne a liberalizáció és a szabályozás hatékony kombinációját választani, hogy a liberalizált piac előnyeit ötvözni lehessen a kormányok által kívánt irányítással; ez biztosítaná a célkitűzések szem előtt tartását.

2.15. Amint az EGSZB már a TEN/771. számú véleményében is rámutatott, meg van győződve arról, hogy különös figyelmet kell fordítani a hálózatbővítés kiemelt közérdekként való meghatározására, az éghajlat-politika szabályozási célként való szerepeltetésére és általában véve a megújuló energiák és a villamosenergia-hálózat tervezésének jobb összehangolására. Itt feltétlenül szükség van európai uniós jog szerinti konkrét előírásokra.

2.16. Az EGSZB megreformált villamosenergia-piacra vonatkozó, itt felvázolt modellje azon az elven alapul, hogy liberalizálni kell ott, ahol lehet, szabályozni pedig ott, ahol szükséges. Ebben a hibrid modellben a piaci erők és a célorientált irányítás együttesen eredményeznék a piac optimális működését, a kitűzött célok keretrendszerén belül.

2.17. Ennek a modellnek, amely már a hatályos rendeletek szerint is működhet, létre kellene hoznia egy a kormányzat által alapított „e-eszközt”, amely megvásárolja a villamos energiát a termelőktől, és eladja azt a háztartási felhasználók, a kvk-k, a helyi energiaközösségek beszállítóinak és a nagyfogyasztóknak, valamint – ahol alkalmas és lehetséges – más országoknak, a döntéshozatal során pedig a három célkitűzés által kijelölt keretet veszi figyelembe. Ez az eszköz pályázatok alapján hosszú távú szerződéseket kötne a villamosenergia-termelőkkel. E szerződések különböző típusúak lennének, például energiavásárlási megállapodások (PPA), különbözeti szerződések (CfD) és költség-plusz szerződések. Mivel a különbözeti szerződések azokat az új beruházásokat kívánják előmozdítani, amelyek a villamos energiát megújuló energiarendszerekből állítják elő, ez az eszköz nem akadályozhatja meg a termelőt abban, hogy villamosenergia-termelésének optimalizálására törekedjen. A CfD-aukcionál meg kell határozni egy minimális (küszöb-) és egy maximális (plafon-) árat, amely a figyelembe vett technológiákra (napenergia, szélenergia stb.) vonatkozó fajlagos energiatermelési költségen (LCOE) alapulna. Ezért a tagállamok számára elő kell írni, hogy minimális és maximális díjazást határozzanak meg annak érdekében, hogy a villamosenergia-termelők ösztönzést kapjanak termelésük optimalizálására. A marginális (pl. megújuló gázokból vagy akkumulátorokból származó) áramellátásra külön rendelkezéseket kell alkalmazni.

2.18. A rendelkezésre álló termelési lehetőségek és a három célkitűzés függvényében az említett eszköz különböző típusú termelő vállalatokkal köthet szerződést. Az eszköz által kötött hosszú távú szerződések biztosítják mind az állam által garantált elfogadható árat a végfelhasználók számára, mind a beruházások biztonságát a termelők számára.

2.19. Ezt követően az eszköz továbbértékesíti a megvásárolt villamos energiát az elosztó vállalkozásoknak, a nagyfogyasztóknak és más piaci szereplőknek. Itt különböző típusú szerződések is köthetők, amelyeket részben a felek kívánásai határoznak meg. A túlzott nyereségek megakadályozása érdekében korlátoznák a továbbértékesítési árat.

^(?) Kis méretű piaci szereplő például az a település, energiaszövetkezet vagy régió, amely szél- és/vagy napenergia útján termel villamos energiát, és a villamos energia egy részét a hálózatba táplálja helyett, hogy azt közvetlenül felhasználja.

Villamosenergia-bank

2.20. Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Bizottság által az európai energiaunióról szóló javaslatban leírt megközelítést, amely szerint a fogyasztókat emancipálni kell és a politika középpontjába kell őket helyezni, és ennek egyik módja a megújuló energia közvetlen megosztásához való jog megerősítése. Örömlenkre szolgál ezért, hogy az Európai Bizottság a javaslatába belefoglalta azt, hogy a fogyasztók eladhatják majd a napelemek tetőről származó többletenergiát a szomszédaiknak. Az EGSZB szerint úgy kell a piacot megszervezni, hogy az lehetővé tegye az egyúttal villamosenergiát is előállító fogyasztók (termelő-fogyasztók és megújulóenergia-közösségek) vagy más kis méretű piaci szereplők vagy termelők számára, hogy a lehetséges kereteken belül hasznot húzhasanak az általuk termelt villamos energiából még akkor is, ha azt betáplálják a hálózatba. Ezt úgy lehet egyéb, a kistermelők számára tisztességesebb módon megszervezni, hogy például egy még alaposabban átgondolandó és kidolgozandó eszközt, „villamosenergia-bank”-ot hozunk létre.

2.21. Ez a villamosenergia-bank a következőképpen működhetne. A háztetőn elhelyezett napelemek napsütéses napokon többet termelnek, mint amennyit aznap elfogyasztunk. Ezt a többlet villamosenergiát a hálózaton keresztül átadjuk annak az elosztó vállalkozásnak, amellyel szerződéses viszonyban állunk. Az intelligens villanyórán keresztül a vállalat tudja, hogy mennyi villamos energiát szolgáltatunk, és ezt a mennyiséget részben jóváírják a kWh-ban kifejezett fogyasztási egyenlegünkben (nagyjából 70 % és 90 % közötti mértékben, attól függően, hogy mennyit tápláltunk be a hálózatba; a kisebb termelőknek nagyobb részt írnak jóvá). A részleges jóváírásnak három oka van: egyrészt finanszírozni kell a vállalat szolgáltatásait, másrészt a vállalatnak számolnia kell azzal, hogy a villamos energia ára más lehet akkor, amikor mi termeljük és más akkor, amikor mi szeretnénk vásárolni, harmadrészt pedig ösztönzőket kell beépíteni a rendszerbe a tárolókapacitás bővítésére (legyen az akár csak egy kis generátor), hogy a teljes villamosenergia-hálózat rugalmasabbá váljon. Például ha 100 kWh-t tápláltunk be, akkor a bank 80 kWh-t ír nekünk jóvá. Tegyük fel, hogy ezután a szolgáltatótól villamos energiát kell beszereznünk, például a háztartásunk számára, vagy fel kell töltenünk az autó akkumulátorát egy töltőállomáson a villamosenergia-szolgáltató által kibocsátott feltöltőkártyával. Ha 200 kWh-ra van szükségünk, akkor az első 80 kWh-t az egyenlegünkéből vonják le, és nem fizetünk érte semmit. A következő 120 kWh-ért a villamosenergia-szolgáltatóval kötött szerződésben meghatározott árat fizetjük.

2.22. Tehát ahelyett, hogy a villamosenergia-bank szolgáltatásait euróban fizetnénk, kWh-ban fizetünk. Természetesen a hálózaton érkező villamos energia ára tartalmazza a szokásos külső költségeket, például a hálózati díjakat, pótdíjakat, illetékeket és adókat.

A zöld gáz iránti igény, az ellátás rugalmassága és biztonsága

2.23. Az EU eddig úgy döntött, hogy az orosz gáz kiváltása érdekében a cseppfolyósított földgázra (LNG) támaszkodik. Ez azonban rövid távú megoldás, mivel környezeti (például az Egyesült Államokból származó, majd Európába szállított palagáz), gazdasági (a molekulaköltség magasabb, mint az orosz gáz esetében) és geopolitikai (az EU más, nem demokratikus és/vagy az emberi jogokat megsértő partnerektől válhat függővé) hatásokkal is jár. Ezért két intézkedésnek van kiemelt jelentősége. Elsőként csökkenteni kell a gáz határhelyzeti pozícióját. A gáztermelőkre továbbra is szükség lesz középtávon rugalmas tartalékrendszerként, ezért gyorsan kell majd átállni a zöld gázra, például a biogáz bizonyos formáira és a zöld hidrogénre. Ennek módjait és eszközeit meg kell határozni a reform keretében, a csúcsidezőszoakra vonatkozó kötelező célkitűzésekkel.

2.24. Az Európai Bizottság különböző forgatókönyvei szerint a földgáz rövid távon továbbra is fontos szerepet fog játszani az uniós termelési rendszer hőenergia-ellátásának biztosításában. A biogáztermelési kapacitást gyorsabban kell bővíteni, a zöld hidrogén költségének pedig csökkennie kell annak érdekében, hogy a földgáz mihamarabb kiváltható legyen. Az EGSZB nemcsak arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel a zöld gázok fejlesztését, hanem arra is, hogy a hidrogénről és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gázokról szóló csomagba foglaljon bele egy a földgázpiac szerkezetére vonatkozó rendelkezést. Ily módon az egységes, integrált és biztonságos földgázpiac uniós szinten felgyorsítaná az energiarendszer villamosítását azáltal, hogy nagyobb áregyenlőséget és biztonságot garantálna az európaiak számára, valamint javítaná a koordinációt a földgázhasználat mielőbbi kivezetésének támogatása érdekében.

2.25. Az Európai Bizottság forgatókönyvelemzése szerint 2030-ban a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiának az uniós villamosenergia-termelés mintegy 70 %-át kell kitennie. Annak érdekében, hogy megvalósíthassuk a megújulóenergia-rendszerek ilyen magas szintű integrációját és felgyorsítsuk a dekarbonizált rendszerre való átállást, hatékonyabbá kell tenni a rövid távú piacot, bővíteni kell a tárolási kapacitásokat a finanszírozáshoz és engedélyekhez való könnyebb hozzáférés révén, és ösztönözni kell a fogyasztókat az általuk termelt villamos energia használatára. A saját

villamosenergia-tárolás és -termelés azonban nem lesz elegendő, és nem valószínű, hogy a rövid távú piac hatékony megoldást kínálna. Olyan rugalmas piacokra van szükség, amelyek jó esetben a hálózaton tapasztalható állapotról is információt adnak. A reform során el kell kerülni a szétaprózódás kockázatát is: ehhez gondosan nyomon kell követni az újonnan elfogadott intézkedések végrehajtását.

2.26. Ezeknek a rugalmassági piacoknak a kialakításakor célszerű különbséget tenni a feszültségzintek között. Nagy és közepes feszültségzinten nagy léptékű rugalmassági megoldásokra, például nagy villamosenergia-tárolókra van szükség. Megoldást jelenthet, ha a hálózatüzemeltetőt kötelezik arra, hogy ezeket saját forrásként integrálja a rendszerébe. Alacsony feszültségi szinten a feladat inkább a termelő-fogyasztók (például a saját fotovoltaikus berendezéssel, kis méretű energiatárolóval és hőszivattyúval rendelkező háztartások) által biztosított kis léptékű rugalmassági megoldások aggregálása. A hálózatüzemeltető vagy más piaci szereplők által működtetett digitális platformok fontos eszközzé válhatnak a rugalmasság mint rendszerszolgáltatás piaci értékesítése és a villamosenergia-rendszerbe való integrálása szempontjából.

2.27. A dinamikus tarifák, köztük a dinamikus hálózati díjak erőteljesen ösztönözhetik a végső fogyasztókat arra, hogy rendszerbarát módon járjanak el. Ehhez azonban digitális infrastruktúrára van szükség, mivel a dinamikus tarifáknak tükrözniük kell a hálózat állapotát. Emellett a hálózati díjakon keresztül ösztönözni kell a fogyasztásnak minél jobban megfelelő termelést, ami az egyik módja lehet a hálózatbővítés korlátozásának.

Energiaszegénység

2.28. Mivel a reform célja az volt, hogy megvédje a fogyasztókat a nagykereskedelmi piac volatilitásától, az EGSZB üdvözli a javaslatnak a végső fogyasztót védő elemeit (végső menedékes szolgáltató, a rászoruló fogyasztók lekapcsolásának elkerülése stb.). Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy az inframarginális technológiákból származó bevételekre vonatkozó plafont nem terjesztették ki. Mivel időbe telik, mire a reform teljes mértékben működőképes és kifejti hatását, ezért annak bekövetkeztéig az EGSZB azt ajánlja, hogy ez a mechanizmus maradjon érvényben. A bevételeket a legkiszolgáltatottabbak (például az energiaszegénységben élők és a kkv-k) irányába kell terelni, fenntartva azt a lehetőséget, hogy a nagykereskedelmi árak közelmúltbeli alakulásának függvényében csökkentsék az árakat.

2.29. A megfizethető alapvető energiaellátás biztosítása érdekében az EGSZB úgy véli, hogy az új piaci szerkezetnek szabályozott áron kell garantálnia az alapvető energiafogyasztást. Az energiaszolgáltatók költségeit a ténylegesen felmerült költségek alapján kell megtéríteni. Ennek fejében az energiaszolgáltatókat állandó jelleggel kötelezni kell arra, hogy egy bizonyos arányban hozzájáruljanak az energia-alapellátáshoz.

3. A jogalkotási javaslat módosításai

3.1. (EU) 2019/943 európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽⁶⁾

1. módosítás

Az új (21a) preambulumbekzdés a (21) preambulumbekzdés után új pont illesztendő be:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>(21a) <i>Az EU 1996 óta elkötelezett a villamosenergia-piac liberalizációja mellett, amely folyamat a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1996. december 19-i 96/92/EK irányelvvel kezdődött. A villamosenergia-piaci reform összefüggésében azonban ezt a liberalizációt a fenntarthatóság, a megfizethetőség és az ellátásbiztonság szempontjából kell vizsgálni. Figyelembe kell venni a villamosenergia-piac múlt- és jövőbeli fejleményeit, köztük a termelőlétesítményekben bekövetkezett jelentős változásokat, amelyek erősen eltérő költség-alapú árakat eredményeztek. A fenti célok elérése érdekében a tagállamoknak megfelelő szabályozási keretet kell biztosítaniuk. Ez magában foglal az energiaágazatban működő vállalatokra vonatkozó jogi előírásokat is, amelyek nem lehetnek diszkriminatívak. Mindez például egy a kormányzat által alapított „e-eszköz” segítségével érhető el, amely megvásárolja a villamos energiát a termelőktől, és eladja azt az elosztóknak és a nagyfogyasztóknak; a döntéshozatal keretét így a fent említett három célkitűzés adná. Az eszköz pályázatok alapján hosszú távú szerződéseket, például energiavásárlási megállapodásokat és kétirányú különbözeti szerződéseket kötne a villamosenergia-termelőkkel. Egy ilyen modell már a hatályos jogszabályok keretei között is létrehozható.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.18–2.21. bekezdését.

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/943 rendelete (2019. június 5.) a villamos energia belső piacáról (HL L 158., 2019.6.14., 54. o.).

2. módosítás

Az új (50a) preambulumbekendés az (50) preambulumbekendés után új pont illesztendő be:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>(50a) <i>A villamos energia megosztásához való jog fontos ösztönző a fogyasztók és más kis méretű piaci szereplők számára ahhoz, hogy beruházzanak saját villamosenergia-termelésükbe. További ösztönző lehet a piac olyan megszervezése, amely lehetővé teszi a villamos energiát előállító fogyasztók (termelő-fogyasztók) vagy más kis méretű piaci szereplők számára, hogy a lehetséges kereteken belül hasznat húzassanak az általuk termelt villamos energiából még akkor is, ha azt először betáplálják a hálózatba. Több tagállamban már vannak a villamosenergia-szolgáltató vállalatoknak olyan rendszereik, amelyek ezt lehetővé teszik.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.22–2.24. bekezdését.

3. módosítás

Az 1. cikk a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>a) <i>biztosítsa, hogy az energiát nem közönséges áruként kezelik, hanem gazdasági és társadalmi rendszerünk alapvető építőköveként. Emiatt az energiaellátás általános érdekű szolgáltatásnak minősül. Az energiaágazat fő feladata a biztonságos, megfizethető és fenntartható energiaellátás.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.5. és azt követő bekezdéseit.

4. módosítás

Az 1. cikk a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>b) <i>hozzon létre olyan rendszert, amelyben a villamos energia fogyasztói árai feltétlenül tükrözik a tényleges termelési költségeket (megfelelő árrésszel kiegészítve). Ez azt jelenti, hogy a nagykereskedelmi árak a villamosenergia-termelés valamennyi fajtáját tekintve az átlagos költségeknek kell megfelelnie, nem pedig a legmagasabb áraknak, mint a jelenlegi rendszerben. A villamosenergia-termelők megfelelő díjazásának, a beruházások biztonságának és a megújuló energia elterjedésének biztosítása érdekében technológiafüggő árakra van szükség.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.13. bekezdését.

5. módosítás

A 19b. cikk a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>(3) [...]</p> <p>c) <i>A kétirányú különbözeti szerződések esetében minden tagállamban technológiaspecifikus maximális árakat kell meghatározni. Ezek az árak a legkorszerűbb költséghatékony erőmű működtetéséhez szükséges költségeken alapulnak. A költségek között számba kell venni az értékcsökkenést és a beruházástól elvárható sajáttőke- és idegentőke-megtérülést.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.19. bekezdését.

6. módosítás

A 7a. cikk (2) bekezdésének c) pontja a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
<p>c) a csúcskiegyenlítő termék beszerzésének versenyeztetési ajánlattételi eljárás keretében kell történnie, az előre meghatározott műszaki és környezetvédelmi kritériumoknak való megfelelés legalacsonyabb költségén alapuló kiválasztással;</p>	<p>c) a csúcskiegyenlítő termék beszerzésének versenyeztetési ajánlattételi eljárás keretében kell történnie, az előre meghatározott műszaki és környezetvédelmi kritériumoknak való megfelelés legalacsonyabb költségén alapuló kiválasztással. <i>Az ajánlatok fix és változó árakon egyaránt alapulhatnak;</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.11. bekezdését.

7. módosítás

A 19b. cikk (3) bekezdése a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
	<p>c) <i>A tagállamok a kétirányú különbözeti szerződések esetében a tényleges technológiaspecifikus termelési költségeket tükröző minimális és maximális díjazást határoznak meg, így ösztönözve a villamosenergia-termelőket arra, hogy optimalizálják termelésüket. A kétirányú szerződések kötési árát a tagállamok határozzák meg, figyelembe véve a szerződés konkrét legkorszerűbb technológiai tárgyának fajlagos energia-költségét. A költségek között számba kell venni az értékcsökkenést és a beruházástól elvárható sajáttőke- és idegentőke-megtérülést.</i></p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.19. bekezdését.

3.2. (EU) 2019/944 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁷⁾

8. módosítás

A 4. cikk a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
<p>A tagállamok biztosítják, hogy minden felhasználó szabadon, az általa választott szolgáltatótól vásárolhasson villamos energiát. A tagállamok biztosítják, hogy minden felhasználó egyidejűleg egynél több villamosenergia-ellátási szerződéssel is rendelkezhesen, és hogy e célból a felhasználók jogosultak legyenek arra, hogy az egyetlen csatlakozási ponthoz tartozó helyiségekben több fogyasztásmérő és számlázási ponttal is rendelkezzenek.</p>	<p>A tagállamok biztosítják, hogy a villamos energia fogyasztói árai tükrözzék a tényleges termelési költségeket (egy megfelelő árréssel kiegészítve), valamint hogy minden felhasználó szabadon, az általa választott szolgáltatótól vásárolhasson villamos energiát. A tagállamok biztosítják, hogy minden felhasználó egyidejűleg egynél több villamosenergia-ellátási szerződéssel is rendelkezhesen, és hogy e célból a felhasználók jogosultak legyenek arra, hogy az egyetlen csatlakozási ponthoz tartozó helyiségekben több fogyasztásmérő és számlázási ponttal is rendelkezzenek.</p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.9. bekezdését.

9. módosítás

A 4. cikk b) pontjának 1. alpontja a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
<p>A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti szabályozási keret lehetővé tegye, hogy az ellátók rögzített idejű, rögzített áras szerződést, valamint dinamikus villamosenergia-árat tartalmazó szerződést kínáljanak. A tagállamok biztosítják, hogy az okosmérővel rendelkező végfelhasználók legalább egy ellátótól, valamint minden olyan ellátótól, amely több mint 200 000 végfelhasználóval rendelkezik, kérhessék dinamikus villamosenergia-árat tartalmazó szerződés megkötését, továbbá, hogy minden végfelhasználó legalább egy ellátótól, valamint minden olyan ellátótól, amely több mint 200 000 végfelhasználóval rendelkezik, kérhesse legalább egyéves, rögzített idejű, rögzített áras szerződés megkötését.</p>	<p>A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti szabályozási keret lehetővé tegye, hogy az ellátók rögzített idejű, rögzített áras szerződést, valamint dinamikus villamosenergia-árat tartalmazó szerződést kínáljanak. A tagállamok biztosítják, hogy az okosmérővel rendelkező végfelhasználók legalább egy ellátótól, valamint minden olyan ellátótól, amely több mint 200 000 végfelhasználóval rendelkezik, kérhessék dinamikus villamosenergia-árat tartalmazó szerződés megkötését, továbbá hogy minden végfelhasználó legalább egy ellátótól, valamint minden olyan ellátótól, amely több mint 200 000 végfelhasználóval rendelkezik, kérhesse legalább egyéves, rögzített idejű, megfizethető szinten rögzített áras szerződés megkötését.</p>

Indokolás

Lásd a 2. pont 2.9. bekezdését.

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/944 irányelve (2019. június 5.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2012/27/EU irányelv módosításáról (HL L 158., 2019.6.14., 125. o.).

10. módosítás

A 27a. cikk (1) bekezdése a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
A tagállamok végső menedékes ellátókat jelölnek ki legalább a háztartási felhasználók számára. A végső menedékes ellátót tisztességes, nyílt, átlátható és megkülönböztetésmentes eljárás keretében kell kijelölni.	A tagállamok végső menedékes ellátókat jelölnek ki legalább a háztartási felhasználók számára. A végső menedékes ellátót tisztességes, nyílt, átlátható és megkülönböztetésmentes eljárás keretében kell kijelölni. Piaci részesedésüknek megfelelően minden energiaszolgáltatónak rendelkezésre kell állnia végső menedékes ellátóként.

Indokolás

Úgy igazságos, hogy bármely energiaszolgáltatót ki lehessen jelölni végső menedékes ellátónak.

11. módosítás

A 27a. cikk (2) bekezdése a következőképpen módosul:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
Azok a végfelhasználók, akiket végső menedékes ellátókhöz rendelnek, nem veszíthetik el a fogyasztóként őket megillető jogokat, különösen a 4., 10., 11., 12., 14., 18. és 26. cikkben meghatározott jogukat.	Azok a végfelhasználók, akiket végső menedékes ellátókhöz rendelnek, nem veszíthetik el a fogyasztóként őket megillető jogokat, különösen a 4., 10., 11., 12., 14., 18. és 26. cikkben meghatározott jogukat. A végső menedékes ellátó szerződéses feltételei nem lehetnek diszkriminatívak vagy visszatartó erejűek. A szerződéses feltételeknek tükrözniük kell a tényleges termelési költségeket (egy megfelelő árrésszel kiegészítve).

Indokolás

Erre az ügyfelekkel szembeni tisztességes bánásmód érdekében van szükség.

12. módosítás

A 66a. cikk a következőképpen módosul:

Az (1)–(4) bekezdés helyébe a következő szöveg lép:

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
<p>(1) A Bizottság határozat útján regionális vagy uniós szintű villamosenergiaár-válságot hirdethet ki, amennyiben teljesülnek a következő feltételek:</p> <p>a) nagyon magas – az előző 5 év átlagárának legalább két és félszeresét elérő – árak tapasztalhatók a nagykereskedelmi villamosenergia-piacokon, várhatóan legalább további 6 hónapig;</p> <p>b) a villamos energia kiskereskedelmi árának jelentős, legalább 70 %-os emelkedése következik be, és várhatóan legalább további 6 hónapig tart; és</p> <p>c) a villamosenergia-árak emelkedése negatívan érinti a gazdaság egészét.</p>	<p>(1) Amennyiben teljesülnek a következő feltételek: két egymást követő hónapon keresztül nagyon magas – átlagosan legalább 100 EUR/megawattóra mértékű – árak tapasztalhatók a nagykereskedelmi villamosenergia-piacokon;</p>

Az Európai Bizottság által javasolt szöveg	Módosítás
<p>(2) A Bizottság a regionális vagy uniós szintű villamosenergiaár-válságot megállapító határozatában meghatározza a határozat érvényességi idejét, amely legfeljebb egyéves időtartamra szólhat.</p> <p>(3) Amennyiben a Bizottság az (1) bekezdés szerinti határozatot fogadott el, a tagállamok a határozat érvényességének időtartama alatt célzott állami beavatkozásokat alkalmazhatnak a kis- és középvállalkozások villamosenergia-ellátásának árképzésében. Az ilyen állami beavatkozásoknak:</p> <p>a) a kedvezményezett előző év ugyanazon időszakában mért fogyasztásának legfeljebb 70 %-ára kell korlátozódniuk, és továbbra is ösztönözniük kell a keresletcsökkentést;</p> <p>b) meg kell felelniük az 5. cikk (4) és (7) bekezdésében meghatározott feltételeknek;</p> <p>c) adott esetben meg kell felelniük a 4. cikkben meghatározott feltételeknek.</p> <p>(4) Amennyiben a Bizottság az (1) bekezdés szerinti határozatot fogadott el, a tagállamok a határozat érvényességének időtartama alatt – az 5. cikk (7) bekezdésének c) pontjától eltérve – a villamosenergia-ellátás árképzésébe az 5. cikk (6) bekezdése vagy e cikk (3) bekezdése alapján történő állami beavatkozás esetén kivételesen és ideiglenesen költségszint alatti árat állapíthatnak meg a villamosenergia-ellátásra, feltéve, hogy teljesülnek a következő feltételek:</p> <p>a) a háztartások számára meghatározott ár a háztartások medián fogyasztásának legfeljebb 80 %-ára vonatkozik, és továbbra is ösztönzi a keresletcsökkentést;</p> <p>b) az ellátók között nincs megkülönböztetés;</p> <p>c) az ellátók ellentételezést kapnak a költségszint alatti áron nyújtott szolgáltatásért; és</p> <p>d) valamennyi ellátó jogosult arra, hogy a villamosenergia-ellátásra vonatkozóan a költségszint alatti áron azonos alapon kínáljon ajánlatokat.”</p>	<p>(2) mindaddig, amíg az (1) bekezdésben foglalt feltételek teljesülnek, a tagállamok kivételes jelleggel és ideiglenesen költségszint alatti árat állapíthatnak meg a villamosenergia-ellátásra, amennyiben teljesülnek a következő feltételek:</p> <p>a) a háztartások számára meghatározott ár a háztartások medián fogyasztásának legfeljebb 80 %-ára vonatkozik, és továbbra is ösztönzi a keresletcsökkentést;</p> <p>b) az ár nem haladhatja meg a 10 eurocent/kilowattórát;</p> <p>c) az ellátók között nincs megkülönböztetés;</p> <p>d) ha a beszállítók bizonyítani tudják, hogy költségszint alatti áron nyújtanak szolgáltatást, ezért ellentételezésben részesítik őket;</p> <p>e) valamennyi ellátó jogosult arra, hogy a villamosenergia-ellátásra vonatkozóan a költségszint alatti áron azonos alapon kínáljon ajánlatokat.”</p> <p>(3) A (2) bekezdés d) pontjában említett ellentételezést az inframarginális technológiákból származó villamosenergia-termelésből eredő piaci bevételekre megállapított plafon biztosította jövedelemből finanszírozzák.</p>

Indokolás

A jelenlegi energiaárak rávilágítottak, hogy párhuzamos piaci torzulások esetén intézkedésekre van szükség a magánháztartások és az üzleti vállalkozások alapvető energiaellátásának biztosításához. Az Európai Bizottság által a 66a. cikkben javasolt mechanizmus azonban bonyolult és nem hatékony. Ugyanakkor az intézkedés társfinanszírozásáról egyáltalán nem esik szó.

Itt egy egyszerű, de hatékony mechanizmust javaslunk az osztrák „Stromkostenzuschussgesetz” mintájára. Ez a rendszer automatikusan lépne életbe, és az extraprofitok lefölezésével lenne finanszírozható.

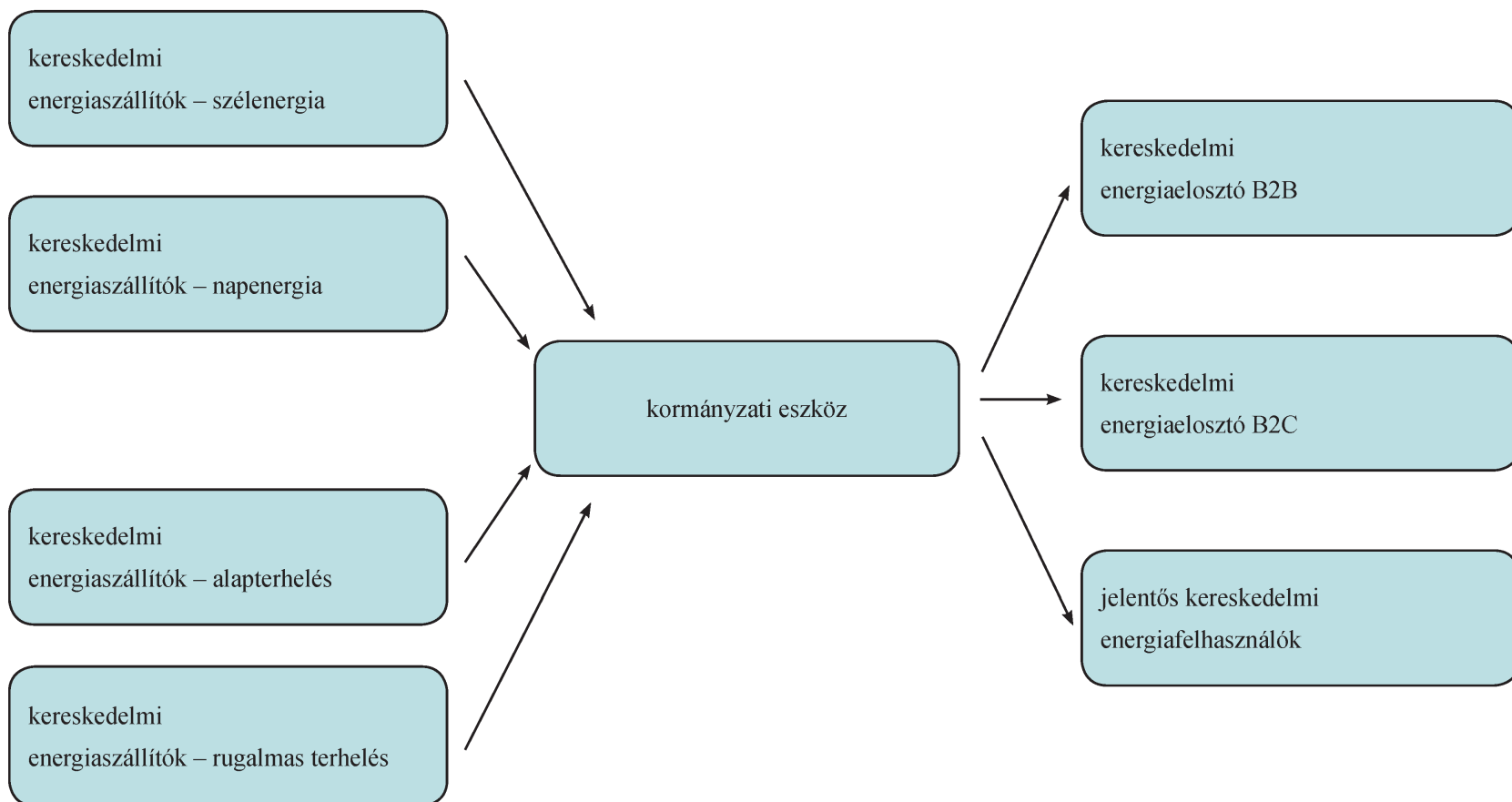
- Az alapellátási mennyiség megvásárlására érvényesített villamosenergia-ár nem haladhatja meg a nettó 10c/kWh árat.
- Ha a villamos energia tőzsdei átlagára két egymást követő hónapban meghaladja a 100 EUR/MWh-t, azok a szolgáltatók, akiknek a tényleges beszerzési költségeiknél alacsonyabb ajánlatot kell tenniük, jogosultak különbözeti költségeik ellentételezésére.
- Az energiaszolgáltatóknak bizonyítaniuk kell az általuk viselt költségeket.
- Ezt az „árféket” az inframarginális termelés területén jelentkező többletbevételek lefölezésével finanszírozzák.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

MELLÉKLET

Egy központi kormányzati e-eszköz előnyei

- Beszerzés változó árakon, a szállító függvényében
 - A piaci szereplők ajánlatot tehetnek, biztonság a piacon
 - Értékesítés hosszú távra rögzített árakon
 - A piac és a fogyasztók számára is előnyös
 - Megfelelő energiaszerkezetre támaszkodva garantálja az ellátás biztonságát
 - Mérlegeli és irányítja a nemzetközi tüzelőanyag-beszerzést
 - Biztosítja, hogy az energiakereslet kielégíthető legyen annak az előrejelzések szerinti 2-3-szoros növekedése (villamosítás) esetén is
 - Új technológiák finanszírozása, bevezetése és kezelése a fenntarthatóság felé vezető jelenlegi és várható növekedés összefüggésében
 - Az ellenőrzést a kormányzat kezében hagyja, ugyanakkor garantálja a piaci szabadságot
-

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Hidrogénbankról

(COM(2023) 156 final)

(2023/C 293/18)

Előadó: **Thomas KATTNIG**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	162/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlöi az Európai Bizottságnak az Európai Hidrogénbank (EHB) létrehozására vonatkozó elképzelését, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai hidrogénstratégiáról szóló véleményében megfogalmazott részletes megjegyzéseket és ajánlásokat figyelembe véve határozza meg részletesebben az alábbi pontokat, illetve gazdaság-, környezetvédelmi és szociálpolitikai szempontból vegye azokat figyelembe az EHB kialakítása és végrehajtása során:

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fosszilis tüzelőanyagokat nem szabad uniós forrásokból támogatni. Ezért a „ne árts” elvet az EHB-hez kapcsolódó pénzeszközökre is alkalmazni kell: a hidrogén (H₂) csak akkor finanszírozható uniós forrásokból, ha a felhasznált villamos energia olyan forrásokból származik, amelyek összeegyeztethetők a taxonómiai rendellel, és amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak a dekarbonizációhoz.

1.3. Az EHB-ből származó finanszírozásnak előnyben kell részesítenie a zöld hidrogén előállítását, és összeegyeztethetőnek kell lennie a hidrogénre vonatkozó uniós szabályokkal. Az EGSZB szerint a nehezen villamosítható ágazatokban (különösen az acéliparban) mutatkozó kereslet és kínálat lehető legjobb kezelése érdekében az EHB-nek keresletszabályozási eszközként kell szolgálnia. Emellett egy, a nehezen villamosítható ágazatokra vonatkozó közös közbeszerzési mechanizmus révén elő kell segíteni az Európán belüli árverseny elkerülését, különösen a kezdeti időszakban.

1.4. Az EGSZB ellenzi, hogy az európai villamosenergia-hálózatokból származó (nem megújuló) energiát energiaigényes elektrolízises folyamatokra használják fel, ezáltal növelve az energia iránti általános keresletet. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a hidrogénhasználatot a megújuló energiaforrások fejlesztésével együtt kell támogatni, és csak akkor, ha a közvetlen villamosítás nem lehetséges.

1.5. Több egyszerre jelentkező válság idején alapvető fontosságú a fejlődő ágazatokon belüli munkahelyteremtésben rejlő lehetőségek teljeskörű feltárása. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy végezzen elemzést a hanyatló iparágakban dolgozó munkavállalók olyan készségeinek azonosítása érdekében, amelyek hasznosak lennének a hidrogénágazatban létrehozandó új munkahelyeken.

1.6. A REPowerEU terv szerint az EU-ban 2030-ig 10 millió tonna zöld hidrogént kell előállítani. Az energiafüggetlenség megvalósítása és az új stratégiai függőségek kialakulásának elkerülése érdekében prioritásként kell kezelni Európa termelési képessége fejlesztésének és bővítésének a felgyorsítását.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az EHB-től származó finanszírozás elosztására vonatkozó iránymutatások kidolgozása során nem csupán a támogatandó projektek költséghatékonyságát kell figyelembe venni. Ehelyett kötelezővé kell tenni újabb minőségi kritériumokat, köztük környezeti és társadalmi fenntarthatósági előírásokat is.

1.8. Az EGSZB szerint még jobban meg kell erősíteni a meglévő uniós kibocsátáskereskedelmi rendszert (ETS); ennek részét képezik a behozatalra irányuló hatékony védintézkedések is (az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus). Egy kiszámítható és kevésbé volatilis árpályra segíthet a zöld hidrogénnel kapcsolatos nélkülözhetetlen beruházásokhoz szükséges befektetői biztonság megteremtésében. Az Európai Bizottságnak a következőknek kellene fő prioritásként meghatározni: az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer keretében a befektetői biztonság garantálása, a földgáztámogatások felszámolása, valamint kutatási, technológiai és innovációs támogatás biztosítása a zöld hidrogén előállítására és elosztására szolgáló technológiákhoz.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a hidrogén alkalmazására szigorú műszaki biztonsági követelményeknek kell vonatkozniuk, különösen az operatív létesítmények esetében, és hogy a kockázatok azonosítása és csökkentése érdekében rendelkezni kell bizonyos feltételekről és nyomon követésről.

1.10. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy nem fordítottak kellő figyelmet a stratégia végrehajtására a különböző ágazatokban, és kéri, hogy a jobban vonják be a lakosságot ebbe az átalakulási folyamatba, vállalati és politikai szinten egyaránt. Az EGSZB arra kéri továbbá az Európai Bizottságot, hogy értékelje, hogy a zöld hidrogén fejlesztése milyen hatásokkal jár a háztartások energiaköltségeire.

1.11. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a kibocsátáscsökkentési pályákon és célokon alapuló ágazatspecifikus igényeknek megfelelően tisztázza az iparra vonatkozó átmeneti időszakokat. Az acél-, a cement- és a vegyipari ágazatot, valamint a közlekedési ágazat egyes részeit támogatni kell energiarendszereik és termelési módszereik átalakításában. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ezek a nagy szén-dioxid-kibocsátású iparágak máskülönben nem feltétlenül képesek túlélni a változást.

1.12. Az EGSZB szerint az EHB-nek – a tagállamokkal és azok hatóságaival, valamint más uniós finanszírozási eszközökkel és intézményekkel együttműködve – biztosítani kell, hogy az alapokat olyan módon hangolják össze, hogy az a lehető legnagyobb hasznot eredményezze, elkerülve ugyanakkor a túlf finanszírozást.

1.13. Az EGSZB véleménye szerint az EHB-nek az Egyesült Államok inflációcsökkentéséről szóló törvényének (IRA) rendelkezéseivel hasonló rendelkezéseket kellene tartalmaznia az érvényes bérekről, a munkaerő-fejlesztésről és a tanulószereződéses gyakorlati képzésekről.

1.14. Az EGSZB egyetért az EHB azon alap gondolatával, miszerint a hidrogénpiac kialakulásához ösztönzőket kell létrehozni. A vertikálisan integrált vállalatok tulajdonjogi szétválasztására vonatkozó szabályok tervezett szigorítása számos önkormányzati projekt számára jelenthet akadályt. Ez a hidrogén bevezetését is meggátolná, és gyorsan véget vetne a helyi szinten integrált települési közműprojekteknek.

1.15. Az EGSZB annak biztosítását szorgalmazza, hogy az állami és önkormányzati vállalatok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a piaci alapú vállalatokkal szemben az EHB finanszírozási programjai keretében.

1.16. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai energetikai átállás csak akkor lehet sikeres, ha a nyersanyagok és különösen az energia globális kereskedelme is az ökológiai és társadalmi fenntarthatóság elvén, valamint a megújuló energiaforrások támogatásán alapul.

2. Háttérinformációk

2.1. Az EHB-ről szóló közlemény⁽¹⁾ általános elképzeléseket vázol fel az EHB mint a zöld hidrogén Unión belüli előállításának és importjának beindítására és népszerűsítésére szolgáló pénzügyi eszköz kialakításával, valamint a köz- és magánfinanszírozással, ennél fogva pedig az ahhoz szükséges piaci és értéklánc megteremtésével kapcsolatban. Az EHB tehát nem bank. A kezdeményezés négy pillért határoz meg az EHB-hoz, amelyeknek 2023 végéig működésbe kell lépniük. Az elképzelés szerint az EHB egy aukciós rendszer és egy legfeljebb 10 éves időtartam alatt az előállított, kg-ban mért hidrogén után fizetendő rögzített ár révén meg fogja szüntetni a zöld hidrogén és a fosszilis tüzelőanyagok közötti költségkülönbséget a legelső projektek esetében. Egy rendelkezésre állással kapcsolatos átláthatóságot és koordinációt biztosító rendszert terveznek bevezetni, amely magában foglalja a hidrogén beszerzésére vonatkozó, harmadik országokkal kötött megállapodásokat vagy szerződéseket is.

2.2. A közlemény nem tér ki az uniós hidrogénpolitika és a nyitott autonómia stratégiai megközelítése, valamint az uniós ipar- és versenypolitika közötti egyértelmű kapcsolatra. Az innovációs alap forrásainak felhasználásáról, a források tervezett átcsoportosításáról, valamint az állami és magánberuházások közötti várható kapcsolatról csak korlátozott információk állnak rendelkezésre. Hasonlóképpen a zöld hidrogén előállítására, felhasználására és elosztására vonatkozóan sem határoztak meg prioritásokat.

⁽¹⁾ https://energy.ec.europa.eu/system/files/2023-03/COM_2023_156_1_EN_ACT_part1_v6.pdf

2.3. A 3 milliárd EUR-s költségvetéssel rendelkező EHB célja az, hogy hozzájáruljon a hidrogénpiac kialakításához, csökkentse a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget, és 2040-re nettó nullára csökkentse az üvegházhatásúgáz-kibocsátást. A hidrogéntermelés fejlesztéséhez szükséges beruházást 335–471 milliárd EUR-ra becsülték⁽²⁾, vagyis a szükséges finanszírozás nagy részének a tagállamoktól és magánforrásokból kell származnia, akkor is, ha figyelembe vesszük az egyéb rendelkezésre álló uniós forrásokat.

2.4. E tekintetben az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy a zöld hidrogén kulcsszerepet játszik az intelligens, jobban integrált, optimalizált és biztonságos, független energiarendszer létrehozásában. A zöld hidrogén és értéklánca fontos szerepet játszhat a megújulóenergia-áramlások változásainak ellensúlyozásában és a nehezen vagy egyáltalán nem villamosítható ágazatok célzott ellátásában.

2.5. Hidrogén sokféle módon előállítható, ám az előállítás gyakran nem éghajlatbarát, nem zöld, sőt még csak nem is klímasemleges. A döntő tényező az előállításához használt energiaforrás. Létezik például a szén gázosításával előállított „barna” hidrogén, fosszilis energia felhasználásával előállított „szürke” hidrogén és atomenergia alkalmazásával előállított „piros” hidrogén. A „kék” hidrogén előállítása során nagy mennyiségű metán keletkezik (az ebből származó szén-dioxidot leválasztják és tárolják). Am kizárólag a megújuló energiaforrásokból (szél-, víz- vagy napenergia)⁽³⁾ származó többletenergia felhasználásával előállított „zöld” hidrogén minősül zöldnek. E tekintetben az EGSZB kiemeli TEN 718. sz. véleményét⁽⁴⁾, amelyben üdvözli, hogy az Európai Bizottság tisztázta a tiszta hidrogén fogalmát. Az EGSZB azonban emellett azt is megállapítja, hogy a stratégia rövid és középtávon továbbra is teret enged a hidrogén olyan egyéb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású formáinak, amelyeket fosszilis tüzelőanyagokból állítanak elő szén-dioxid-leválasztás és -tárolás (CLT) alkalmazásával, amely technológia még fejlesztés alatt áll. Jelenleg a világban az energiaszükséglet mindössze 1 %-a fedezhető zöld hidrogénnel, amely egy nagyon ritka, szűkös és ezért stratégiai jelentőségű erőforrás.

2.6. Az Európai Bizottság a REPowerEU tervre irányuló javaslatban a hidrogéntekológia 2023 nyaráig történő kifejlesztésének felgyorsítását szorgalmazta, hogy 2030-ig létrejöjjön egy 20 millió tonna hidrogén előállítására, behozatalára és szállítására szolgáló infrastruktúra⁽⁵⁾.

2.7. Az InvestEU program az éghajlatbarát technológiákba, többek között a hidrogénmeghajtási technológiákba történő köz- és magánberuházásokat kívánja támogatni. A GDIP az InvestEU eljárásainak egyszerűsítését és a jelenlegi igényekhez való igazítását javasolja. Az Innovációs Alap célja az energiaigényes iparágak szén-dioxid-mentesítését, valamint a megújuló energia és az energiatárolás kiterjesztését segítő innovatív technológiák és megoldások támogatása. A GDIP szerint erre az évtizedre 40 milliárd EUR-t különítenek el. Az EHB 3 milliárd EUR-t biztosít az uniós hidrogénpiac fejlesztésének a támogatására. Ezért a beruházási igények nagy részét a tagállamoknak és a magánberuházásoknak kell kielégíteniük.

2.8. A Hydrogen Europe becslései szerint a hidrogén uniós előállítása körülbelül 1 millió új munkahelyet, köztük mintegy 150 000 magas szakképesítést igénylő munkahelyet teremt.

3. Általános megjegyzések

A zöld hidrogén kizárólagos támogatása

3.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fosszilis tüzelőanyagokat nem szabad uniós forrásokból támogatni. Az uniós taxonómiában kifejezetten említett „ne árts” elvet ezért az EHB-hez kapcsolódó alapokra is alkalmazni kell. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a hidrogén elektrolízissel történő előállítása csak akkor finanszírozható uniós forrásokból, ha az e célra felhasznált villamos energia⁽⁶⁾ olyan forrásokból származik, amelyek összeegyeztethetők a taxonómiai rendelettel, és amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak a dekarbonizációhoz. E tekintetben az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EHB keretében prioritásként kell kezelni a zöld hidrogént, hiszen egyedül ez a lehetőség egyeztethető össze a klímasemlegességi célkitűzésekkel⁽⁷⁾.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság szolgálati munkadokumentuma, SWD (2022) 230, 28. o.

⁽³⁾ Wasserstoff-Farbenlehre (a hidrogén színkódjainak rendszere) | SOLARIFY.

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Hidrogénstratégia a klímasemleges Európáért (COM(2020) 301 final) (HL C 123., 2021.4.9., 30. o.).

⁽⁵⁾ COM(2022) 230, 7. o. és SWD (2022) 230 final, 26. o.

⁽⁶⁾ Például, ha az elektrolízátor-üzemeltető bizonyítja, hogy közvetlenül egy újonnan épített megújulóenergia-erőműtől kap villamos energiát elektrolízis céljából, vagy olyan villamosenergia-ellátási szerződéssel rendelkezik, amelyet csak akkor aktiválnak, ha a nagykereskedelmi piaci árak negatívak.

⁽⁷⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Hidrogénstratégia a klímasemleges Európáért (COM(2020) 301 final) (HL C 123., 2021.4.9., 30. o.).

3.2. Hosszú távon kizárólag a zöld hidrogén előállítása részesülhet pénzügyi támogatásban. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság által 2023 őszére bejelentett, a zöld hidrogén előállításának támogatására irányuló első árverést az úgynevezett nehezen villamosítható ágazatokra korlátozzák.

3.3. Az EGSZB ugyanakkor elismeri, hogy mindaddig szükség lesz a „kék” hidrogén használatára, amíg nem áll megfelelő mennyiségben és elfogadható áron rendelkezésre megújuló hidrogén. A kereslet kezelése érdekében az EHB-nek keresletösszesítő eszközként kell szolgálnia, amely áttekintést nyújt a nehezen villamosítható ágazatokban a hidrogén iránti keresletről és a rendelkezésre álló hidrogénről, és ezt összesíti annak érdekében, hogy a kínálati ár minél alacsonyabb legyen, vagyis – az EHB-ről szóló közleményben javasoltaknak megfelelően – az uniós energiaplatformhoz hasonlóan fog működni.

3.4. Az EGSZB egyetért az EHB-ről szóló közleményben megfogalmazott azon véleménnyel, miszerint a nehezen villamosítható ágazatokban egy hidrogénnel kapcsolatos közös közbeszerzési mechanizmus segíthet elkerülni az Európán belüli versenyt, viszont előmozdíthatja a közös közbeszerzést. Ez a közös közbeszerzés segítheti az EU-ba irányuló behozatal első működő értékláncainak a kiépítését. Az EGSZB megjegyzi, hogy az EHB-nak számos különböző területen jelentős szakmai kapacitással kell rendelkeznie, hiszen mind a finanszírozásért, mind a koordinálásért felelősséget vállal.

3.5. Az EGSZB ellenzi, hogy az európai villamosenergia-hálózatokból származó, nem megújuló energiaforrásokat energiaigényes elektrolízises folyamatokra használják fel, ezáltal növelve az energia iránti általános keresletet. Ehelyett egyértelmű és átlátható szabályokra van szükség ahhoz, hogy kizárólag a megújuló energiaforrásokból származó villamosenergia-többletet használják fel a zöldhidrogén-termelés bővítésére. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a hidrogénhasználatot a megújuló energiaforrások fejlesztésével együtt kell támogatni, és csak akkor, ha a közvetlen villamosítás nem lehetséges.

3.6. A hidrogénre vonatkozó európai ütemtervben (Hydrogen roadmap Europe⁽⁸⁾) vázoltaknak megfelelően a zöld hidrogén nem alkalmas arra, hogy azt a végső fogyasztók széleskörűen, napi szinten használják, különösen nem a magánközlekedés és a fűtési rendszerek terén.

3.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az EHB-től származó finanszírozás elosztására vonatkozó iránymutatások kidolgozása során nem csupán a támogatandó projektek költséghatékonyágát kell figyelembe venni. Inkább az energiabiztonságnak, a környezeti fenntarthatóságnak, a minőségi munkahelyek előmozdításának és fenntartásának, valamint a beruházási igények sürgősségének kell kulcsfontosságú kritériumként szerepelnie. Ráadásul a beszállító országokban kötelezővé kell tenni a versenyképesség biztosítását, szociális és környezetvédelmi kritériumok meghatározását és megújuló energiák alkalmazását.

3.8. Az EGSZB szerint még jobban meg kell erősíteni a meglévő uniós ETS-t; ennek részét képezik a behozatalra irányuló hatékony védintézkedések is (az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus). Egy kiszámítható és alacsony volatilitású árpalya segíthet a zöld hidrogénre irányuló, elengedhetetlen beruházásokhoz szükséges befektetői biztonság megerősítésében. Az Európai Bizottság prioritásainak a következőknek kell lenniük: a mennyiségek hatékony kezelése és az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer keretében a befektetői biztonság garantálása, a földgáztámogatások felszámolása, valamint a zöld hidrogén előállítására és elosztására szolgáló technológiák kutatás-, technológia- és innovációfinanszírozásának a biztosítása.

3.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ágazati és alkalmazásspecifikus hidrogéngazdaság kialakításához azt a nyilvánosságnak – a vállalkozóknak, a munkavállalóknak, illetve a fogyasztóknak – el kell fogadnia és abban részt kell vennie. Sajnálattal fejezi ki amiatt, hogy nem fordítottak kellő figyelmet a stratégia végrehajtására a különböző ágazatokban, és kéri, hogy a jobban vonják be a lakosságot ebbe az átalakulási folyamatba, vállalati és politikai szinten egyaránt. Az EGSZB arra kéri továbbá az Európai Bizottságot, hogy értékelje, hogy a zöld hidrogén fejlesztése milyen hatásokkal jár a háztartások energiaköltségeire.

3.10. Az Európai Bizottság az IPCEI Hy2Tech jóváhagyásával már előkészítette az utat a zöld hidrogéntechnológiába és az infrastruktúrafejlesztésbe történő beruházások előtt. Az EGSZB koherenciát szorgalmaz az EHB támogatási intézkedései, valamint a meglévő kezdeményezések, támogatási programok és a közös európai érdeket szolgáló fontos projektek között.

A stratégiai függőségek csökkentése

3.11. A REPowerEU terv szerint az EU-ban 2030-ig 10 millió tonna zöld hidrogént kell előállítani. Az energiafüggetlenség megvalósítása és az új stratégiai függőségek kialakulásának elkerülése érdekében prioritásként kell kezelni Európa termelési képessége fejlesztésének és bővítésének a felgyorsítását. Ezt szem előtt tartva diverzifikálni kell az

⁽⁸⁾ Tiszta Hidrogén Közös Vállalkozás (2019): Hydrogen roadmap Europe, A sustainable pathway for the European energy transition [Európai hidrogén-ütemterv: az európai energetikai átállás fenntartható lehetősége], Hydrogen roadmap Europe – az EU Kiadóhivatala.

ellátási forrásokat és az ellátási szerződéseket is, a hidrogén behozatalakor pedig figyelembe kell venni az európai értékeket. E folyamat során számolni kell a földrajzi adottságokkal (pl. egy-egy ország termelési és exportlehetőségeivel és -kapacitásával) és a stratégiai autonómiával kapcsolatos uniós célokkal is. A harmadik országokkal kötött megállapodásoknak tartalmazniuk kellene környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóságra irányuló kötelezettségvállalást.

3.12. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy csak akkor szabad zöld hidrogén behozatalára vonatkozó megállapodásokat kötni, ha a hozzáadott értékből a beszállító országok nemzeti termelői is részesülnek, és ha a harmadik országokból importált hidrogént kizárólag megújuló energiából származó villamosenergia-többlet felhasználásával állítják elő. Ez az EU és a harmadik országok gazdaságának nettó zéró kibocsátásra való átállását szolgálja.

3.13. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai energetikai átállás csak akkor lehet sikeres, ha a nyersanyagok és különösen az energia globális kereskedelme is az ökológiai és társadalmi fenntarthatóság elvén, valamint a megújuló energiaforrások támogatásán alapul. Az EU energia- és iparpolitikája nem gátolhatja a globális dél országait saját igazságos átmenetükben, továbbá nem akadályozhatja őket abban, hogy a hidrogénágazatban kiépítsék saját kapacitásaikat. Az energiaforrások stratégiai kitermelése árt a globális energetikai átalakulásnak, ennél fogva hosszú távon az európai energetikai átalakulásnak is. Ehelyett új megközelítésekre van szükség nemzetközi éghajlat- és energiapolitikai együttműködési megállapodások megkötéséhez.

Finanszírozás és intézményi végrehajtás

3.14. Az EGSZB szerint az EHB-nek – a tagállamokkal, valamint más uniós finanszírozási eszközökkel és intézményekkel együttműködve – biztosítani kell, hogy az alapokat olyan módon hangolják össze, hogy az a lehető legnagyobb hasznot eredményezze, elkerülve ugyanakkor a túlf finanszírozást. Az EHB sikerének biztosítása érdekében ezzel egyidejűleg minimálisra kell csökkenteni a forrásokhoz való hozzáférés bürokratikus akadályait, különös tekintettel az egyesült államokbeli IRA egyszerűségére. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy ahhoz, hogy a beruházások ne máshol valósuljanak meg – például az egyesült államokbeli IRA-hoz hasonló, kedvező hosszú távú feltételek hatására –, vonzó és biztonságos befektetői környezetet kell biztosítani.

3.15. Az EGSZB véleménye szerint az EHB-nek az infláció csökkentéséről szóló amerikai törvény (IRA) rendelkezéseivel hasonló rendelkezéseket kellene tartalmaznia az érvényes bérekről, a munkaerő-fejlesztésről és a tanulószerveződéses gyakorlati képzésekről annak biztosítása érdekében, hogy a szakképzett munkavállalók szélesebb és változatosabb köre férjen hozzá a jó munkahelyekhez, valamint a munkavállalók rendelkezzenek a tiszta energiával kapcsolatos célok eléréséhez szükséges készségekkel.

3.16. Mivel az állami beruházások mellett komoly magánberuházásokra is szükség van, a közelmúltbeli programok (InvestEU, a közös európai érdeket szolgáló fontos projektek stb.) multiplikátorhatásainak pontos utólagos értékelése alapján előzetesen meg kell becsülni az állami beruházások multiplikátorhatásait.

3.17. Az EGSZB szerint a hidrogénpiac kialakulásához ösztönzőket kell létrehozni, azaz fejleszteni kell az intelligens hálózatokat, az infrastruktúrát, a tárolási kapacitásokat és a jogi kereteket. A vertikálisan integrált – gyakran önkormányzati tulajdonú –, hidrogéntermeléssel vagy hálózatüzemeltetéssel foglalkozó vállalatok tulajdonjogi szétválasztására vonatkozó szabályok 2031-től tervezett szigorítása számos önkormányzati projektet akadályozhat meg. Ez a hidrogén bevezetését is meggátolná, és gyorsan véget vetne a helyi szinten integrált települési közműprojekteknek.

3.18. Az EGSZB annak biztosítását szorgalmazza, hogy az állami és önkormányzati vállalatok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a piaci alapú vállalatokkal szemben az EHB finanszírozási programjai keretében.

Szociális dimenzió

3.19. Több egyszerre jelentkező válság idején alapvető fontosságú az időálló munkahelyekbe való beruházás. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy fontos a munkavállalók magas színvonalú képzése, valamint az, hogy az energiaágazatot vonzóbbá tegyék az európai fiatalok számára. E célt szem előtt tartva az EU kiválósági központokat hozhat létre a zöld hidrogénnel kapcsolatban szükséges munkahelyeket érintő, tanulószerveződéses gyakorlati képzések számára. E területen biztosítani kell a koherenciát az Európai Bizottság által a GDP-ben javasolt, a nettó nulla kibocsátású iparágakhoz kapcsolódó felsőoktatási intézményekkel. Ezeknek az intézményeknek továbbképzési és átképzési programokat is be kell vezetniük a stratégiai energetikai és termelési ágazatokban, például a zöld hidrogén ágazatában. Az Európai Bizottságnak továbbá szorosan együtt kell működnie a tagállamokkal szabványosított akkreditációs folyamatok kialakítása, a képzések kölcsönös elismerésének biztosítása, valamint az e területtel kapcsolatos oktatásra és képzésre vonatkozó iránymutatások kidolgozása érdekében.

3.20. Az ágazati és vállalat-specifikus továbbképzési és átképzési programokon túlmenően a társadalmon belül nagyobb hangsúlyt kell helyezni a szakképzésre és a továbbképzésre. Az oktatási rendszer egészében többet kell tenni az igazságos átmenettel kapcsolatos tudatosság növelése és a szükséges készségek biztosítása érdekében.

3.21. A munkahelyteremtés zöld hidrogéntechnológia alkalmazása révén történő előmozdításához szükség van a kkv-k támogatására, amelyek az európai magánszektorban a pénzügyi ágazaton kívüli munkahelyek közel kétharmadát teszik ki⁽⁹⁾. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az EHB megtervezésekor fordítson különös figyelmet a kkv-k támogatására.

3.22. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az EU versenyképességének javításához és rezilienciájának erősítéséhez meg kell őrizni az uniós eszközök és iparágak feletti ellenőrzést, valamint meg kell akadályozni a világ más részeiből érkező ipari dömpinget.

Biztonsági követelmények

3.23. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a hidrogén alkalmazására szigorú műszaki biztonsági követelményeknek kell vonatkozniuk, különösen az operatív létesítmények esetében, és hogy a kockázatok azonosítása és csökkentése érdekében rendelkezni kell bizonyos feltételekről és nyomon követésről.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁹⁾ <https://www.touteurope.eu/actualite/les-entreprises-dans-l-union-europeenne.html>

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye –Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a vezetői engedélyekről, az (EU) 2022/2561 európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2018/1724 európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2006/126/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 383/2012/EU bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről

(COM(2023) 127 final – 2023/0053 (COD))

valamint

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a járművezetéstől való egyes eltiltások uniós szintű hatályáról

(COM(2023) 128 final – 2023/0055 (COD))

(2023/C 293/19)

Előadó: **Philippe CHARRY**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.4.17. az Európai Unió Tanácsa: 2023.4.20. és 2023.4.26.
Jogalap:	EUMSZ 91. cikk (1) bekezdés és 304. cikk
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	210/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Bizottság által javasolt jogalkotási csomag célja, hogy az Európai Unióban (EU) 2050-re nullára csökkenjen a közúti balesetek halálos áldozatainak száma. Ez a vélemény a reform két aspektusával foglalkozik: egyrészt a digitális vezetői engedély bevezetésével, másrészt a közúti közlekedésbiztonsági jogsértések szankcionálásának szigorításával az EU egész területén.

1.2. Az európai uniós járművezetők digitális vezetői engedéllyel való ellátása azt is célozza, hogy megszűnjenek a tagállamok közötti adminisztratív különbségek és késedelmek a külföldi járművezetők vezetői engedélyének cseréjére irányuló kérelmek feldolgozásában, amelyek akadályozzák a szabad mozgást. A vezetői engedélyt mobiltelefonon vagy más digitális adathordozón tárolják majd. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja ezt a célkitűzést, de szeretné, ha a papíralapú vezetői engedélyek továbbra is rendelkezésre állnának az arra igényt tartó járművezetők számára. Ezen túlmenően az összes korcsoport digitális integrációja érdekében az EGSZB személyre szabott és ingyenes képzést és tanácsadást javasol az új digitális vezetői engedélyek használatához.

1.3. Hasonlóképpen az EGSZB azt ajánlja, hogy szüntessék meg a vezetői engedélyek érvényességi idejének életkor alapján történő csökkentését, amint azt a vezetői engedélyekről szóló irányelvre vonatkozó javaslat 10. cikke előírja a 70 éves és annál idősebb személyek esetében. Olyan megkülönböztetésmentes megközelítést szorgalmaz, konkrét orvosi elbírálással, amely minden azonosított és a vezetési képességet befolyásoló hiányosságot mutató gépjárművezetőre alkalmazandó.

1.4. Az EGSZB azt szeretné, ha a járművezetéstől való eltiltásról szóló irányelvjavaslat nagyobb garanciákat nyújtana a büntetőügyekben folytatott együttműködés alkalmazási körével való átfedés kockázatával szemben. A járművezetők által elkövetett jogsértésekre vonatkozó, az irányelvben előirányzott adatcsere ugyanis az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) közös közlekedéspolitikáról szóló 91. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapul, míg a nemzeti hatóságok közötti tervezett adatcsere inkább az EUMSZ 87. cikkében foglalt rendőrségi együttműködés, valamint az EUMSZ 82. cikkében foglalt, büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés elveihez kapcsolódó bűncselekményekre vonatkozik.

1.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a jogalkotási csomag az emberi tényezőt hangsúlyozza, holott számos közúti baleset oka az útkarbantartás hiánya, továbbá nem említi a közúti infrastruktúra üzemeltetőinek felelősségét. Az EGSZB véleménye szerint az (EU) 2019/1936 európai parlamenti és tanácsi irányelvvvel ⁽¹⁾ való kölcsönhatás – amelynek a nemzeti jogba való átültetését az Európai Bizottság jelenleg figyelemmel kíséri –, sőt az egymást átfedő intézkedések is alááshatják a tervezett hatékonyságot azáltal, hogy túlságosan széttagolt jogi eszközrendszert hoznak létre.

1.6. A járművezetéstől való eltiltásról szóló irányelvre vonatkozó javaslat előírja, hogy szükség esetén a személyazonosító igazolványon feltüntetett nemzeti azonosító szám megosztható a nemzeti hatóságok közötti elektronikus adatcsere keretében. Számos tagállamban azonban ugyanez a nemzeti azonosító szám az érintett személy egészségügyi adataihoz is hozzáférést biztosít. Az EGSZB megjegyzi, hogy az általános adatvédelmi rendelet főszabály szerint tiltja az egészséggel kapcsolatos személyes adatok feldolgozását, mivel azok „különleges” adatok. Ezért kéri az irányelvjavaslat pontosítását ebben a témában.

1.7. Az EGSZB azt szeretné, ha a jogalkotási javaslatból törölnék azt a rendelkezést, amely még azelőtt lehetővé teszi a járművezetéstől való eltiltásról szóló irányelv végrehajtási intézkedéseinek elfogadását, hogy azt a tagállamokban átültették volna, mivel az sérti a jogbiztonság és a jogszabályi hierarchia elvét, illetve azok időbeli alkalmazásának elvét.

1.8. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy lehetőség nyílik arra, hogy a fiataloknak már 17 éves kortól engedélyezzék a tehergépjárművek kíséréssel történő vezetését. Hangsúlyozza továbbá, hogy a munka vonzóbbá tétele érdekében ki kell igazítani a tehergépkocsi-vezetők szakképzését, valamint javítani kell a munkakörülményeket és a béreket. Arra kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a munkáltatókat arra, hogy minden eszközzel – például a képzés megerősítésével vagy tájékoztató kampányokkal – javítsák a helyzetet a tagállamokban.

1.9. Az EGSZB harmonizációt javasol annak biztosítása érdekében, hogy a gépjárművezető-iskolai elméleti képzést és a gyakorlati oktatást követően a tehergépjárművek tanulóvezetői szakképzett oktatóval gyakorlati vezetési tapasztalatot szerezzenek. A javasolt reformnak rendelkeznie kell arról, hogy tehergépjármű vezetését 17 éves korú sofőrnek csak hosszas kísérést és szigorúan szelektív járművezetői vizsgát követően szabad engedélyezni. Az EGSZB azt szeretné, ha az irányelvre vonatkozó javaslatot ennek megfelelően módosítanák.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az Európai Bizottság által javasolt jogalkotási csomag célja, hogy 2050-re nullára, 2030-ra pedig a felére csökkentse a halálos kimenetelű közúti balesetek számát az EU-ban. Javasolja egy valamennyi tagállamban érvényes digitális vezetői engedély bevezetését, valamint a járművezetéstől való eltiltás határokön átnyúló érvényesítésének javítását. Az Európai Bizottság megjegyzte, hogy a legtöbb halálos balesetet a tehergépjárművek és a személygépkocsik okozzák, és hogy a városi területeken a balesetek áldozatainak 70 %-a veszélyeztetett úthasználó.

2.2. Ez a vélemény a jogalkotási csomag két javaslatával foglalkozik, amelyeknek megelőző és jogérvényesítő aspektusa is van:

- a megelőző komponens a járművezetők jobb felkészítését jelenti a kibocsátásmentes járművekre és a városi utakon való vezetésre, amelyeken több kerékpár és kétkerekű közlekedik, és amelyeken sok gyalogos is jár,
- a jogérvényesítési komponens a tagállamok által vezetett nyilvántartásokhoz való jobb hozzáférést, valamint a tagállamok közötti fokozott együttműködést foglalja magában az elkövetett jogsértések kivizsgálása során.

2.3. A jogszabálycsomag elektromos járművekre való összpontosítása összhangban van a szénlábnyom, az üvegházhatásúgáz-kibocsátás és a zajszennyezés csökkentésére irányuló célkitűzésekkel is.

2.4. Figyelembe veszi továbbá a járművek technológiai fejlődését, azt, hogy a manuális sebességváltókat egyre inkább felváltják az automata sebességváltók, valamint a járművek súlyának változását is.

Digitális vezetői engedély

2.5. Az *irányelvre vonatkozó javaslat* (COM(2023) 127 final) magában foglalja a digitális vezetői engedély 2023-tól történő bevezetését, és számos olyan rendelkezést tartalmaz, amely megkönnyíti a „kibocsátásmentes járművekre” való átállást.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1936 irányelve (2019. október 23.) a közúti infrastruktúra közlekedésbiztonsági kezeléséről szóló 2008/96/EK irányelv módosításáról (HL L 305., 2019.11.26., 1. o.).

2.6. A javaslat a 2006/126/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽²⁾ módosítja, amely azt tűzte ki célul, hogy a következők révén javítsa a közúti közlekedésbiztonságot, illetve segítse elő a szabad mozgást:

- egységes európai uniós vezetőengedély-minta bevezetése, amely 2033-tól valamennyi gépjárművezető számára kötelező lesz, és amely arra hivatott, hogy fokozottabb védelmet biztosítson a csalással és a hamisítással szemben,
- a vezetői engedélyek kategorizálása a járműtípusok és a vezetésükhöz szükséges alsó korhatár szerint,
- valamennyi új vezetői engedély tízévenkénti kötelező adminisztratív megújítása,
- a tartózkodási helyüket másik tagállamba áthelyező gépjárművezetők adminisztratív terheinek egyszerűsítése,
- a gépjárművezetők készségeire, ismereteire, fizikai és szellemi alkalmasságára vonatkozó közös minimumkövetelmények alkalmazása,
- a nagy teljesítményű motorkerékpárokhoz való fokozatos hozzáférés, az alsó korhatár és az alacsonyabb teljesítményű motorkerékpárokon szerzett korábbi tapasztalatok alapján,
- a vezetői engedélyekkel kapcsolatos információk nemzeti hatóságok közötti cseréjére szolgáló hálózat (RESPER) létrehozása.

2.7. A vezetői engedélyekre vonatkozó szabályok negyedik felülvizsgálatának két fő oka van. Egyrészt a járművezető képességei, magatartása és egészségi állapota jelentős szerepet játszik számos halálos kimenetelű közúti balesetben, vagy vezet súlyos következményekhez, illetve nem halálos kimenetelű sérülésekhez. Ugyanis túl sok jogosítvánnyal rendelkező személy ül a volán mögé akkor, amikor nem képes megfelelően vezetni. E tekintetben az életkor mint kritérium már nem tűnik meghatározónak, mivel a tanulmányok azt mutatják, hogy a kábítószeres használatával, a mentális egészséggel, az epilepsziával, a cukorbetegséggel, a szívbetegséggel és az alvási apnoéval kapcsolatos egészségügyi alkalmassági követelmények nem kifejezetten az életkorhoz kapcsolódnak, és az életkornál fontosabb kritériumokat jelentenek a vezetésre való alkalmasság megállapítása szempontjából.

2.8. Másrészt az ismeretek, a gyakorlat és a kockázatok felismerése különösen korlátozott a fiatal járművezetők körében. A fiatal gépjárművezetőket érintő balesetek magas száma azt mutatja, hogy a vezetői engedély megszerzéséhez szükséges követelmények nem felelnek meg teljes mértékben a közúti közlekedésbiztonság célkitűzéseinek.

2.9. Emellett a gépjárművezetést segítő rendszerek, az automatikus vészfékezés és az automatizált járművek fokozatos fejlődése hatással lesz a vezetésre, és elavulttá teszi a jelenleg hatályos 2006/126/EK irányelvet.

2.10. Meg kell jegyezni továbbá, hogy az uniós polgárok szabad mozgását akadályozzák a vezetői engedélyek kiállításához, elismeréséhez, megtartásához vagy cseréjéhez szükséges adminisztratív formalitások az eredeti engedélyt kiállító tagállamtól eltérő tagállamban. A 2006/126/EK irányelv egyes kritériumai, mint például a „szokásos tartózkodási hely” kritériuma számos értelmezési problémát vetnek fel, olyannyira, hogy egyes vezetői engedélyek birtokosai bizonyos esetekben nem vezethetnek hat hónappal tovább az új lakóhelyük szerinti országban. Ezenkívül a más tagállamban lakóhellyel rendelkező uniós polgároknak néha nehézséget okoz, hogy a saját nyelvüktől eltérő nyelven szerezzenek vezetői engedélyt, különösen mivel nincs lehetőség tolmács igénybevételére.

2.11. Azt is meg kell említeni, hogy nincsenek közös szabályok a harmadik országban kiállított vezetői engedély elismerésére az EU-ban lakóhellyel rendelkező személy számára, és azt sem szabad elfelejteni, hogy az egyik tagállam által kiállított vezetői engedélyt egy másik tagállamban nem feltétlenül tekintik érvényesnek.

2.12. Végezetül több tagállam tervezi, vagy már végre is hajtotta a digitális vezetői engedélyek bevezetését, amelyek személyazonosító igazolvány bemutatása nélkül érvényesek. A 2006/126/EK irányelv azonban csak a papíralapú vezetői engedélyek elismerését írja elő, ami további akadályt gördít az európai polgárok szabad mozgása elé.

2.13. A javasolt irányelv fontos szerepet játszik az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak⁽³⁾ elérésében is, amelyek célja annak elősegítése, hogy a városok és az ember lakta települések 2030-ig inkluzívabbá, biztonságosabbá, reziliensebbé és fenntarthatóbbá váljanak, és mindenki számára hozzáférést lehessen biztosítani biztonságos, megfizethető, akadálymentes és fenntartható közlekedési rendszerekhez. Azáltal, hogy új szabályokat vezet be az automata sebességváltóra és a B kategóriába tartozó kibocsátásmentes járművek többségének megengedett legnagyobb össz tömegére vonatkozóan, a javaslat összhangban van a zöld megállapodás célkitűzéseivel is.

2.14. Továbbá külön figyelmet fordít a veszélyeztetett úthasználókra, például a kerékpárosokra, a gyalogosokra, a robotokat használókra, valamint a fogyatékossgal élő, illetve mozgáskorlátozott személyekre, és megkönnyíti a C és D kategóriájú vezetői engedélyek megújítását, ami kedvező a fuvarozási vállalkozások számára, amelyek többnyire kvk-k.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/126/EK irányelve (2006. december 20.) a vezetői engedélyekről (HL L 403., 2006.12.30., 18. o.).

⁽³⁾ <https://sdgs.un.org/>

Közúti közlekedésbiztonság és szigorúbb végrehajtás

2.15. 2018-ban az Európai Unió célul tűzte ki, hogy 2030-ig 50 %-kal csökkenti a halálos kimenetelű közúti balesetek számát. Sajnos a legutóbbi, 2023. februári jelentésben szereplő adatok riasztóak: tavaly 20 600 ember vesztette életét közúti balesetben Európában.

2.16. A járművezetéstől való egyes eltiltások uniós szintű hatályáról szóló irányelvre vonatkozó javaslat (COM(2023) 128 final) a maga részéről a büntetlenség mértékének csökkentését célozza azáltal, hogy a tagállamok hatóságai számára hozzáférést biztosít a nemzeti vezetői engedélyek nyilvántartásához, és javítja közöttük az együttműködést a bírságok beszedése terén.

2.17. Javasolja, hogy ezt az együttműködést, amely már létezik a gyorsított területén, terjesszék ki más jogsértésekre is, például a járművek közötti biztonságos távolság betartásának elmulasztására, a veszélyes előzésre – különösen záróvonal esetében – és a veszélyes parkolásra.

2.18. A javasolt reform célja a gépjárművezetés-tanulás javítása, mivel Európában öt halálos balesetből kettő 30 év alatti gépjárművezetőt érint. A javaslat ittas vezetés esetén a végrehajtás szigorítását irányozza elő, legalább két éves próbaidő bevezetésével a még tapasztalatlan járművezetők számára, az ittas vezetésre vonatkozó „zéró tolerancia szabály” mellett⁽⁴⁾.

2.19. Az irányelvre vonatkozó javaslat kiterjed az olyan járművezetők által elkövetett jogsértésekre is, akik nem abban a tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, ahol a jogsértést elkövették. 2019-ben a lakóhelyüktől eltérő uniós országban elkövetett jogsértésért vétkes járművezetők több mint 40 %-a ellen nem indult büntetőeljárás vagy nem fizetett pénzbírságot, és az elkövetőknek csak 50 %-át azonosították.

2.20. A javaslat szerint jogsértés esetén a belföldi és a külföldi illetőségű járművezetőket egyenlő bánásmódban kell részesíteni, és lehetővé kell tenni, hogy a bírságokat egy online portálon keresztül lehessen befizetni. Az irányelvre vonatkozó javaslat mindazonáltal kimondja, hogy minden tagállam fenntartja a jogsértésekkel és a szankciókkal kapcsolatos saját jogszabályait.

2.21. A reform ezért lehetővé teszi a nemzeti hatóságok számára a nemzeti nyilvántartásokhoz való hozzáférést, és javítja a bírságok behajtása terén közöttük folytatott együttműködést. Ezt az együttműködést, amely a gyorsított területén már működik, ki fogják terjeszteni más jogsértésekre is, például a járművek közötti biztonságos távolság betartásának elmulasztására, a veszélyes előzésre és a veszélyes parkolásra.

2.22. A reform azt is lehetővé teszi, hogy valamennyi uniós tagállamban visszavonják a vezetői engedélyeket, és a kölcsönös elismerés elve révén harmonizálják a vezetői engedélyek felfüggesztésére és visszavonására vonatkozó szabályokat a közlekedési lámpák jelzéseinek be nem tartása, a megengedett sebességhatár veszélyes mértékű túllépése, valamint a véralkohol- vagy drogteszt elvégzésének megtagadása esetén.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a járművezetéstől való eltiltásról szóló irányelvre vonatkozó javaslat, amely az EUMSZ közös közlekedéspolitikai végrehajtásáról szóló 91. cikke (1) bekezdésének c) pontján alapul, nem nyújt elegendő biztosítékot a büntetőügyekben folytatott együttműködés alkalmazási körével való átfedés veszélyével szemben. A tervezett adatcsere ugyanis bűncselekményekre vonatkozik, és az EUMSZ 87. cikke szerinti rendőrségi együttműködést, valamint az EUMSZ 82. cikke szerinti, büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködést feltételez; ugyanakkor a javasolt irányelv jogalapja kizárólag az EUMSZ 91. cikke (1) bekezdésének c) pontja.

3.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy ez a javaslat az emberi tényezőt hangsúlyozza, de nem veszi figyelembe, hogy számos közúti baleset oka a rossz útkarbantartás, továbbá nem említi a közúti infrastruktúra üzemeltetőinek felelősségét. Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt irányelv és az (EU) 2019/1936 irányelv – amelynek a nemzeti jogba való átültetését, sőt az intézkedések átfedését az Európai Bizottság jelenleg figyelemmel kíséri – közötti kölcsönhatás széttagolt jogi eszközrendszert eredményezhet, ami veszélyeztetné a tervezett intézkedések hatékonyságát.

3.3. A járművezetéstől való eltiltásról szóló irányelvre vonatkozó javaslat 5. cikke (2) bekezdésének c) pontja előírja, hogy szükség esetén a személyazonosító igazolványon feltüntetett nemzeti azonosító szám olyan elektronikus adat lesz, amelyhez a nemzeti hatóságok hozzáférnek. A digitális vezetői engedélyről szóló irányelvre vonatkozó javaslat mellékletének 6. cikke kifejezetten kimondja, hogy a nemzeti személyazonosító igazolvány száma a személyazonosító igazolvány mikrocipjében tárolt, a személyazonosító igazolvány olvasója által olvasható adat lesz. Számos tagállamban azonban ugyanez a nemzeti azonosító szám az érintett személy egészségügyi adataihoz is hozzáférést biztosít.

⁽⁴⁾ Az Európai Bizottsággal folytatott eszmecserét követően kiderült, hogy a zéró tolerancia fogalmát úgy kell érteni, mint ami technikailag észszerű.

3.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy az általános adatvédelmi rendelet főszabály szerint tiltja az egészséggel kapcsolatos személyes adatok feldolgozását, mivel azok „különleges” adatok. Ezért kéri az irányelvjavaslat pontosítását ebben a témában.

3.5. Az 5. cikk (2) bekezdése c) pontjának végrehajtását az Európai Bizottság által bizottsági eljárásrend keretében elfogadott végrehajtási jogi aktusban lehetne meghatározni, még az átültetés időpontja előtt is. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy ez a rendelkezés még azelőtt lehetővé teszi egy irányelv végrehajtási intézkedéseinek elfogadását, hogy azt a tagállamokban átültették volna, mivel ez aláássa a jogbiztonságot azáltal, hogy figyelmen kívül hagyja a jogszabályi hierarchia elvét és azok időbeli alkalmazásának elvét.

3.6. Az EGSZB úgy véli, hogy ha a közúti járművezetői szakmát – amelyben munkaerőhiány van – vonzóvá tesszük a fiatalok számára azzal, hogy már 17 éves kortól engedélyezzük számukra a tehergépjárművek „kísérővel történő vezetését”, azzal még nem vettük figyelembe a probléma minden aspektusát. A szakma vonzóbbá tétele érdekében ki kell igazítani a tehergépkocsi-vezetők szakképzését, valamint javítani kell a munkakörülményeket és a béreket. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a munkáltatókat arra, hogy minden eszközzel – például a képzés megerősítésével vagy tájékoztató kampányokkal – javítsák a helyzetet a tagállamokban.

3.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy a 18 éves vagy annál idősebb járművezetők számára engedélyezzék a D/DE kategóriájú autóbuszok és járművek vezetését saját területükön 50 km-es távolsági korlátozás nélkül.

3.8. A vezetői engedély reformja előírja, hogy a 16 és 21 év közötti, B1 kategóriás engedéllyel rendelkező fiatal járművezetők vezethetik a korlátozott sebességű járműveket. Ez érdekes javaslat a könnyű motorkerékpárok vagy a nem biztonságos robogók használatának korlátozására, és a tömegközlekedés egyes régiókban tapasztalható hiányának leküzdésére különösen azért, mert a korlátozott sebességű autókat olyan járművezetők is használhatják, akik nem rendelkeznek B kategóriájú vezetői engedéllyel, vagy akár a csökkentett járművezetési kapacitással rendelkező idős emberek számára átmeneti eszközként is használhatók. Az EGSZB támogatja ezeket a javaslatokat.

3.9. Lehetővé kell tenni a gépkocsik sebességének az Európai Bizottság által javasolt sebességkorlátozástól eltérő módon történő korlátozását is. Az elektronikus sebességkorlátozó készülékek ugyanis megbízható és korszerű alternatívát jelentenek. A tagállamok a maguk részéről szankciókat írhatnak elő a motorsebesség-korlátozások jogellenes módosítása esetére.

3.10. Az EGSZB támogatja azt a tervezett lehetőséget is, hogy a 4 250 kg-ot meg nem haladó tömegű, alternatív üzemanyaggal működő járműveket B kategóriájú vezetői engedéllyel is lehessen vezetni, mivel ez felgyorsíthatja a könnyűtehergépkocsi-flotta villamosítását, és mérsékelheti a járművezetők hiányát. Ezenkívül a járműgyártók már számos, 3 500–4 250 kg közötti elektromos kisteherautót vezettek be, amelyek teherbíró képessége megegyezik a jelenleg forgalomban lévő dízelüzemű kisteherautók teherbíró képességével.

3.11. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a kezdő tehergépjármű-vezetők az autósiskolai elméleti képzés és a gyakorlati vezetési órák után egy szakképzett oktató segítségével szerezzenek gyakorlati vezetési tapasztalatot, akit külön erre a feladatra képeztek ki.

3.12. A javasolt reformnak rendelkeznie kell arról, hogy tehergépjármű vezetését 17 éves korú sofőrnek csak hosszas kíséret és szigorúan szelektív járművezetői vizsgát követően szabad engedélyezni. A javasolt irányelvet ezért ennek megfelelően módosítani kell.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 1227/2011/EU és az (EU) 2019/942 rendeletnek a nagykereskedelmi energiapiacra folytatott piaci manipulációval szemben az Unió számára biztosított védelem javítása érdekében történő módosításáról

(COM(2023) 147 final)

(2023/C 293/20)

Előadó: **Alena MASTANTUONO**

Társelőadó: **Lutz RIBBE**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa: 2023.3.31. Európai Parlament: 2023.3.29.
Jogalap:	EUMSZ 194. cikk (2) bekezdés és 304. cikk
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.5.16.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	217/5/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Amint azt számos korábbi véleményében kifejtette, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) rendkívül fontosnak tartja az energiapiacok hatékonyabb működéséhez szükséges feltételek javítását, ugyanakkor foglalkozva a piaci manipulációval és más piactorzító, a vállalkozásokra, a háztartásokra és a társadalom egészére káros hatást gyakorló jelenségekkel is.

1.2. Ennek tükrében az EGSZB üdvözli a javasolt rendelet alapvető célkitűzését, a nagykereskedelmi energiapiacok felügyeletének és átláthatóságának fokozását. Az EGSZB azonban azt is hangsúlyozta, hogy minden kezdeményezést alapos vitának és hatásvizsgálatnak kell megelőznie.

1.3. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki ezért amiatt, hogy a villamosenergia-piac szerkezetére vonatkozó javaslatokat nem vetették alá teljeskörű konzultációnak és hatásvizsgálatnak. Úgy véli, hogy semmilyen reformot nem szabad elcsúsztatni, és hogy a nyilvános konzultációk és a hatásvizsgálatok értékes eszközt jelentenek a jogalkotási folyamatban.

1.4. A javasolt rendelet szakpolitikai hátterének ismertetése során az Európai Bizottság hangsúlyozza a fogyasztók, az ipar és a befektetők aggályait a magas gázárak által okozott rövid távú áringadozásnak való kitettséggel kapcsolatban. Az EGSZB azonban hiányolja a piaci erőfölénnyel való visszaélés és a piaci manipuláció megfelelő elemzését. A jövőben folyamatos nyomon követésre és elemzésre van szükség annak érdekében, hogy a megfelelő beavatkozásokat és szabályozási válaszokat kellő időben és megbízható módon lehessen végrehajtani.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza a hatóságok közötti együttműködés fontosságát a piaci manipuláció felderítésében és kezelésében, és támogatja az energetikát, a versenyt és a pénzügyeket szabályozó hatóságok közti fokozott együttműködést és információmegosztást. Az EGSZB üdvözli ebből a szempontból a bennfentes információ és a piaci manipuláció fogalom meghatározásának a pénzügyi piacok szabályaival való összehangolását.

1.6. Az EGSZB kiemeli a nemzeti és uniós szintű hatóságok közötti együttműködés fontosságát is. Hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a megfelelő mértékű és hatékony feladatmegosztást a nemzeti szabályozó hatóságok és az Energia-szabályozók Európai Uniói Együttműködési Ügynöksége (ACER) között. Az ACER feladatkörének bővítése során figyelembe kell venni kapacitását és működési feltételeit, valamint a nemzeti hatáskörökre, például a büntetőjogi felelősségre vonatkozó korlátokat is. Az ACER hatáskörének bővítése nem helyettesítheti a nemzeti hatóságok piacfelügyeletének egyértelmű és összehangolt szabályozását.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos az adatok minőségének és a kereskedés átláthatóságának javítása, ugyanakkor az adminisztratív terhek minimalizálása érdekében fontosnak tartja az adatszolgáltatással és a tájékoztatással kapcsolatos folyamatok és követelmények egyszerűsítését is. Rámutat arra, hogy a piac fejlődésével járó új szabályoknak nem szabad elriasztaniuk az új belépőket. Az algoritmikus kereskedésre vonatkozó új követelményeket illetően a javaslat hozzájárulhat ahhoz, hogy a piaci szereplők között EU-szerte egyenlőtlenek legyenek a versenyfeltételek, mivel a tájékoztatási kötelezettségek gyakoriságáról szóló döntést tagállami szintre helyezi. Az EGSZB az adatszolgáltatás terén felszólít az arányosságra és az egyszeri adatszolgáltatás elvének alkalmazását kéri. A felülvizsgálatnak átlátható és megkülönböztetésmentes rendszer létrehozására kell törekednie, elkerülve a gyűjtött adatokkal való visszaélést.

2. Háttér és összefoglalás

2.1. A javasolt rendelet (a továbbiakban: a javaslat) célja a nagykereskedelmi energiapiacra folytatott piaci manipulációval szemben az EU számára biztosított védelem javítása. Ebből a célból javasolja az 1277/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ (REMIT-rendelet) és az (EU) 2019/942 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽²⁾ (ACER-rendelet) módosítását.

2.2. A javaslat része annak a szélesebb körű intézkedéscsomagnak, amelyet az Európai Bizottság a villamosenergia-piac szerkezeti reformja érdekében javasolt, és amelynek célja, hogy felgyorsítsa a megújuló energiaforrások felhasználásának növekedését, megvédje a fogyasztókat az árak hirtelen emelkedésétől és a piaci manipulációtól, valamint hozzájáruljon az iparágak versenyképességéhez. A javaslat pénzügyi eszközökön – mint például az energiaipari származtatott termékek – keresztül kapcsolódik továbbá a pénzügyi piacokra vonatkozó jogszabályokhoz (nevezetesen a piaci visszaélésekről szóló rendelethez) is.

2.3. A javaslat mind a piaci szereplők, mind a hatóságok számára kötelezettségeket állapít meg. Olyan eljárásokra összpontosít, mint az adatgyűjtés és -kezelés, a jelentéstétel, az információk megosztása és közzététele, valamint a vizsgálatok és a szankciók. Javasolja továbbá fogalom meghatározások módosítását is. A főbb javaslatok a következők:

- A piaci manipuláció és a bennfentes információ fogalom meghatározásának pontosítása és kiigazítása a piaci visszaélésekről szóló rendelettel való összehangolás érdekében. A nagykereskedelmi piaci termék fogalom meghatározásának kiterjesztése az uniós egységes másnapos és napon belüli piac-összekapcsolásban részt vevő harmadik országokban adott kereskedési megbízásokra is, amennyiben azok az Unióba történő szállítást eredményezhetnek.
- Az adatgyűjtés kiterjesztése az új kiegyenlítő piacokra, valamint az algoritmikus kereskedésre is. A nemzeti szabályozó hatóságok felhatalmazása arra, hogy a piaci szereplőktől megkövetelhesék többek között olyan szempontok leírásának benyújtását, mint az algoritmikus kereskedési stratégiáik, valamint a megfelelési és kockázatkezelési intézkedéseik.
- A javaslat konkrét szabályokat tartalmaz az LNG-piaci szereplők ACER számára történő adatszolgáltatására, valamint az ACER azon kötelezettségére vonatkozóan, hogy naponta készítsen LNG-árértékelést és LNG-referenciaértéket, és ezeket tegye közzé.
- A bennfentes információk jelentése az ACER számára a bennfentes információk közzétételére szolgáló platformokon keresztül, valamint az ügyletekre vonatkozó információk szolgáltatása a regisztrált jelentéstételi mechanizmusokon keresztül. A bennfentes információk közzétételére szolgáló platformokat és a regisztrált jelentéstételi mechanizmusokat az ACER-nek engedélyeznie kell.
- A nemzeti hatóságok és az ACER kötelesek rendszeresen megosztani egymással a nagykereskedelmi piaci termékekkel kapcsolatos feltételezett jogsértésekről szóló információkat. A különböző nemzeti hatóságok – energiaszabályozók, pénzügyi piaci hatóságok, versenyhatóságok és adóhatóságok – együttműködése. Ez az ACER-re és az ESMA-ra (Európai Értékpapírpiacon Hatóság) is vonatkozik uniós szinten. A nemzeti szabályozó hatóságok legyenek jogosultak arra, hogy kivizsgálhassanak a piacon szereplő bármely nagykereskedelmi piaci terméket, függetlenül attól, hogy a piaci szereplő hol rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel.
- A javaslat szerint az ACER szerepét meg kell erősíteni a REMIT-rendelet hatálya alá tartozó tevékenységek felügyeletében és a rendelet betartásában. A cél az EU-n kívül letelepedett piaci szereplők által feltételezhetően elkövetett jogsértések megfelelő kivizsgálásának biztosítása és a vizsgálatok összehangolása, különösen a határokon átnyúló esetekben. Az ACER felhatalmazása arra is, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok segítségével helyszíni ellenőrzéseket végezhesen.

(1) A Bizottság 1277/2011/EU végrehajtási rendelete (2011. október 25.) a 882/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletnek bizonyos nem állati eredetű takarmányok és élelmiszerek behozatalára vonatkozó fokozott hatósági ellenőrzések tekintetében történő végrehajtásáról szóló 669/2009/EK bizottsági rendelet I. mellékletének módosításáról (HL L 326., 2011.12.8., 1. o.).

(2) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/942 rendelete (2019. június 5.) az Energiaszabályozók Európai Unió Együttműködési Ügynökségének létrehozásáról (HL L 158., 2019.6.14., 22. o.).

- A javaslat tartalmazza továbbá a nemzeti szinten bevezetendő szankciók harmonizálását, beleértve a REMIT-rendelet megsértése esetén kiszabható bírságok egységesítését is.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság meghallgatta a REMIT felülvizgálatára irányuló kérését. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a felülvizgálatnak keretet kell létrehoznia annak érdekében, hogy a piac átláthatóságának javítása és a piaci adatok minőségének javítása révén csökkentsék a piaci visszaélések kockázatát. Az átfogó cél az esetleges piaci visszaélések és spekulációk árképzésre gyakorolt torzító hatásainak mérséklése. Ugyanakkor figyelmet kell fordítani a piaci likviditásnak és az új piaci szereplők belépése előtt álló piaci akadályoknak a lehetséges hatásaira is. Egyértelmű piaci szabályokra van szükség, de ezeknek fokoznia, nem pedig akadályoznia kell a versenyt. Az EGSZB rámutat arra, hogy az energia más termékektől teljesen eltérő: gazdasági és társadalmi rendszerünk alapvető építőköve, jellemzőit tekintve a közjavakhoz hasonló, és ezért mindenki számára elérhetőnek kell lennie.

3.2. Több tagállam is bevezetett piaci átláthatósági platformokat, a Földgázszállítási rendszer-üzemeltetők Európai Hálózata (ENTSO) pedig egy európai platformot működtet. Az ezeken a platformokon elérhető adatok szisztematikus elemzése és nyilvánosságra hozatala azonban lehetővé tenné a fogyasztók és a kisebb piaci szereplők számára, hogy jobban megértsék a szabálytalanságokat és hatékonyabban reagáljanak azokra.

3.3. Az EGSZB üdvözli a javaslat alapvető célkitűzését, amely az energiapiacok manipulációjának megakadályozására és az azzal szembeni védelemre irányul. Ennek érdekében az EGSZB fontosnak tartja a piaci tevékenységek hatékony és átlátható ellenőrzését. Üdvözli, hogy a REMIT felülvizsgálata kiegészíti az uniós piacon előforduló spekuláció különböző formái elleni uniós intézkedések sorát, például azokat, amelyek megakadályozzák a gáztárolók feltöltésének elmulasztásával kapcsolatos manipulációt. Támogatja azt a javaslatot, hogy a nagykereskedelmi energiapiaci termékek fogalommeghatározását kiterjesszék a harmadik országokban történő kereskedelmi megbízásokra is, amennyiben azok az EU-ba történő szállítással járhatnak.

3.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a munkának és az éberségnek nemzeti szinten kell megvalósulnia, és arra ösztönzi a nemzeti hatóságokat, hogy a lehető legnagyobb mértékben működjenek együtt a más tagállamokbeli megfelelőikkel és az európai szabályozó hatóságokkal. A munka csak így lehet hatékony.

3.5. Az EGSZB azt is hangsúlyozta, hogy minden kezdeményezést szigorú vitának és hatásvizgálatnak kell megelőznie⁽³⁾. Bár tudatában van annak, hogy egy ilyen kérés meghosszabbította volna az eljárás időtartamát, hangsúlyozza a jobb jogalkotás szükségességét. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki ezért amiatt, hogy a villamosenergia-piac szerkezetére vonatkozó javaslatokat nem vetették alá teljeskörű konzultációnak és hatásvizgálatnak. Tudomásul veszi a bizottsági szolgálati munkadokumentumot, de rámutat arra, hogy az ilyen típusú dokumentumokra nem ugyanaz az eljárás vonatkozik, mint a hatásvizgálatokra. Hangsúlyozza ezzel kapcsolatban, hogy az új intézkedéseknek meg kell felelniük az arányosság elvének, és hogy a piaci szereplőket nem szabad jelentési kötelezettségekkel túlterhelni.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözli az LNG-árértékelések és -referenciaértékek készítésére és közzétételére szolgáló rendszer kidolgozását.

4.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos az adatok minőségének és a kereskedés átláthatóságának javítása, ugyanakkor az adminisztratív terhek minimalizálása érdekében fontosnak tartja az adatszolgáltatással és a tájékoztatással kapcsolatos folyamatok és követelmények egyszerűsítését is. Az algoritmikus kereskedésre vonatkozó új követelményeket illetően a javaslat hozzájárulhat ahhoz, hogy az uniós piaci szereplők között egyenlőtlenek legyenek a versenyfeltételek, mivel a tájékoztatási kötelezettségek gyakoriságáról szóló döntést tagállami szintre helyezi.

4.3. Az EGSZB támogatja az energetika, a verseny és a pénzügy területének szabályozó hatóságai közti fokozott együttműködést és információmegosztást. Az EGSZB üdvözli ebből a szempontból a bennfentes információ és a piaci manipuláció fogalommeghatározásának a pénzügyi piac szabályaival való összehangolását.

4.4. Az EGSZB kiemeli a nemzeti és uniós szintű hatóságok közötti együttműködés fontosságát is. Fontos ugyanakkor a megfelelő mértékű és hatékony feladatmegosztás biztosítása a nemzeti szabályozó hatóságok és az ACER között. Az ACER ellenőrzési hatáskörének kiterjesztése aggályokat vet fel azzal kapcsolatban, hogy képes lesz-e az összes feladatot ellátni, figyelembe véve a jelenlegi, szerteágazó tevékenysége során felmerülő kihívásokat. A nemzeti hatóságok szerepét meg kell erősíteni és átláthatóbb szabályokat kell biztosítani. Az ACER-nek koordinátori szerepére kell összpontosítania.

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Rövid távú energiapiaci intervenciók és a villamosenergia-piac szerkezetének hosszú távú fejlesztése – Cselekvési terv (COM(2022) 236 final) (HL C 75., 2023.2.28., 185. o.).

4.5. A REMIT megsértésével kapcsolatos helyszíni ellenőrzések elvégzésére és határozatok kibocsátására vonatkozó jogkörnek továbbra is nemzeti szinten kell maradnia, mivel a büntetőjogi felelősség feltételeinek meghatározása végső soron a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik.

4.6. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a szankcióknak hatékonyak, visszatartó erejűnek és arányosnak kell lenniük. Ebben az összefüggésben az EGSZB megjegyzi, hogy a javasolt, jogi és természetes személyekre vonatkozó bírságok nagyon magasak.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közutakon közlekedő nem közúti mozgó gépek jóváhagyásáról és piacfelügyeletéről, valamint az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról

(COM(2023) 178 final — 2023/0090 (COD))

(2023/C 293/21)

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2023.4.4. Európai Parlament, 2023.4.17.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	193/1/3

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről nem kíván hozzáfűzni további megjegyzést, ezért úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a lőszergyártás támogatásáról szóló jogszabály létrehozásáról

(COM(2023) 237final – 2023/0140 (COD))

(2023/C 293/22)

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2023.5.10. Európai Parlament: 2023.5.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	193/2/9

Mivel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és végrehajtási intézkedések megállapításáról szóló (EU) 2019/833 rendelet módosításáról

(COM(2023) 108 final – 2023/0056 (COD))

(2023/C 293/23)

Főelőadó: **Stefano PALMIERI**

Felkérés:	Tanács, 2023.3.10. Európai Parlament: 2023.3.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikkének (2) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.15.
Plenáris ülészak száma:	579.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	151/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az előterjesztett rendeletjavaslattal kapcsolatban az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) újfent megismétli a 2018/05155. sz. ⁽¹⁾, a 2020/02842. sz. ⁽²⁾, valamint a 2022/01131. sz. ⁽³⁾ véleményében kifejtett álláspontját; ezek következtetéseit és ajánlásait az alábbiakban ismertetjük.

1.2. Az EGSZB szükségesnek tartja az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet (NAFO) által elfogadott védelmi és végrehajtási intézkedések uniós jogba való átültetését, hogy azokat az Unió területén ténylegesen és egységesen alkalmazzák.

1.3. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a javaslat nem határoz meg hatékony mechanizmust a NAFO-előírások átültetésére, és nem veszi figyelembe, hogy azokat évente aktualizálni kell.

1.4. Az EGSZB egy hatékonyabb és egyszerűbb mechanizmust szorgalmaz, ezért olyan rendelet elfogadását javasolja, melynek egyetlen cikke kötelezővé teszi az uniós flotta számára a NAFO által elfogadott intézkedések alkalmazását.

1.5. Figyelmeztet továbbá a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok rendszerének bevezetésében rejlő kockázatra, mivel így az Európai Bizottság a rendes eljárások lefolytatása nélkül jogszabályt alkothat.

2. A jogalkotási javaslat összefoglalása

2.1. A benyújtott javaslat fő célja az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet (NAFO) 2022. szeptemberben tartott éves ülésén elfogadott védelmi és végrehajtási intézkedések uniós jogba való beépítése.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és ellenőrzési intézkedések megállapításáról, valamint a 2115/2005/EK tanácsi rendelet és az 1386/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről [COM(2018) 577 final – 2018/0304 (COD)] (HL C 159., 2019.5.10., 60. o.).

⁽²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és végrehajtási intézkedések megállapításáról szóló, 2019. május 20-i (EU) 2019/833 európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról [COM(2020) 215 final – 2020/95(COD)] (HL C 429., 2020.12.11., 279. o.).

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és végrehajtási intézkedések megállapításáról szóló (EU) 2019/833 rendelet módosításáról [COM(2022) 51 final – 2022/0035 (COD)] (HL C 290., 2022.7.29., 149. o.).

2.2. Módosításokat tartalmaz a következőkre vonatkozóan: a lobogó szerinti tagállamok új kötelezettségei a kutatási tervek és a kutatási tevékenységekben részt vevő hajókra vonatkozó követelmények benyújtásával kapcsolatban; a próbahalászat szabályozása a halászati út során a körzetbe való első belépéskor; a vörös álsügérre a 3M körzetben vonatkozó halászati tilalom miatti kiigazítások; a grönlandi cápa kirakodásának, átrakodásának és fedélzeten való tárolásának tilalma; valamint más regionális halászati gazdálkodási szervezetek IUU-hajókra vonatkozó listáinak összevetése a NAFO IUU-listájával.

2.3. A javaslat felhatalmazza az Európai Bizottságot az (EU) 2019/833 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽⁴⁾ módosítására a tagállamoknak a kutatási tervek benyújtásával és a hajók kutatási tevékenységek végzésével kapcsolatos követelményekkel kapcsolatos kötelezettségei tekintetében, amennyiben a NAFO a jövőben módosítja ezeket az intézkedéseket.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a NAFO legutóbbi éves ülésén elfogadott védelmi és végrehajtási intézkedéseket át kell ültetni az uniós jogba annak biztosítása érdekében, hogy azokat az EU-ban egységesen alkalmazzák.

3.2. Úgy látja azonban, hogy ez az átültetési eljárás továbbra sem egy rugalmas mechanizmus alapján történik, pedig ezek az intézkedések évről évre változnak, miközben az EU bürokráciája nagyon lassan működik, és így állandó fáziseltolódás van a NAFO által elfogadott szabályok és a közösségi jogszabályok között.

3.3. Az EGSZB ismét hangsúlyozza, hogy rugalmasabb eljárást kell elfogadni – ezt már a 2019-es, a 2020-as és a 2022-es véleményében is javasolta, és a tagállami közigazgatások és az érintett ágazatok is támogatták. Egy egyszerű, egyetlen cikkből álló rendeletről lenne szó, amely magában foglalná az Európai Unió arra vonatkozó kötelezettségvállalását, hogy a NAFO által elfogadott szabályokat minden évben alkalmazza a flottájára. Ez az egyszerű rendelet egy olyan záradék bevezetésének függvénye, amely kimondja, hogy amennyiben a NAFO által elfogadott bármely intézkedés nem egyeztethető össze az uniós joggal, akkor nem alkalmazandó mindaddig, amíg a társjogalkotók meg nem egyeznek ebben a kérdésben.

3.4. Az EGSZB ismételtlen figyelmeztet arra, hogy a jelenlegi rendelet fenntartása a szabályok közötti ellentmondásokhoz, vagy legalábbis időszakos jogbizonytalansághoz vezethet a közigazgatások és a vállalkozások számára, amelyek nem tudják, hogy a korábbi – azaz az EU-ban jelenleg hatályos – vagy az új szabályoknak kell megfelelniük. Emellett torzítja a nem uniós flottákkal szembeni intézkedések alkalmazását.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok rendszerének alkalmazása kizárólag azt könnyíti meg, hogy az Európai Bizottság anélkül hozzon szabályokat, hogy alá kellene vetnie magát a rendes eljárásoknak.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB elismeri, hogy a kutatóhajók fontos szerepet játszanak a tengeri környezeti állapot nyomon követésében és értékelésében, különösen a halászattal kapcsolatban. Az ökológiai közösségek pontos jellemzése, biológiai sokféleségüket és tápláléklánc-szerkezetüket is figyelembe véve, elengedhetetlen a védelmükhöz. A halak vonulási területein belül a helyi gazdagság olyan statisztikailag jelentős, évszaktól függő változásokat mutathat, amelyek nem feltétlenül tükrözik a biológiai sokféleség és a funkcionális táplálkozási jellemzők tekintetében megfigyelt változásokat⁽⁵⁾.

4.2. A közelmúltban a tudományos közösség innovatív megközelítést vezetett be a tengeri ökoszisztéma állapotának nyomon követésére és értékelésére, többek között a környezeti DNS (eDNS) elemzése és modellezése révén. Ez a megközelítés olyan technikákat és koncepciókat vezet be, amelyek elősegíthetik a halászat hatékony irányítását és kezelését⁽⁶⁾. Az EGSZB elismeri, hogy az eDNS olyan kiegészítő adatokat jelent, amelyek hasznos információkkal szolgálnak a táplálékhálózatok és a tengeri ökoszisztéma állapotáról. Tekintettel arra, hogy egyes kutatóhajók megfigyelési kampányaik során eDNS-t gyűjtenek, az EGSZB kéri, hogy az eDNS gyűjtését és tárolását vegyék figyelembe értékes adatként, melyet be kell építeni a halfogásokba.

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/833 rendelete (2019. május 20.) az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet szabályozási területén alkalmazandó védelmi és végrehajtási intézkedések megállapításáról, az (EU) 2016/1627 rendelet módosításáról, valamint a 2115/2005/EK és az 1386/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 141., 2019.5.28., 1. o.).

⁽⁵⁾ Blackman et al., *Communications Biology* (2022) 5:259.

⁽⁶⁾ Gilbey et al., *Marine Policy* (2022), 124, 104331.

4.3. A legtöbb ország megfelel a 2014. október 12-én hatályba lépett, a Biológiai Sokféleség Egyezményből eredő Nagojai Jegyzőkönyv pilléreinek. E jegyzőkönyv értelmében a kutatási és fejlesztési tevékenységeket a hozzáférésről és a hasznok megosztásáról szóló alkalmazandó rendeletekkel összhangban kell végezni, és e tevékenységeknek nyomon követhetőnek kell lenniük. Adott esetben a hozzáférésre és hasznok megosztására vonatkozó minden szükséges eljárást el kell végezni az illetékes hatóságokkal minden olyan kutatási program végrehajtása előtt, amely genetikai források felhasználását és átadását teszi szükségessé, a szállító országtól függetlenül. Az országok többsége már aláírta a Nagojai Jegyzőkönyvet, néhánynak még ratifikálnia kell azt ⁽⁷⁾.

4.4. A javaslat bizonyos szükséges adatok szolgáltatására vonatkozó kötelezettségeket vezet be a kutatóhajók üzemeltetői számára. Ez azonban nem megfelelő lehet, ha külső tényezők (pl. időjárási körülmények, a műholdaktól származó, a tápanyagok eloszlására vonatkozó konkrét információk) okoznak vagy tesznek szükségessé gyors változásokat a megfigyelési kampányban. Egyes követelmények – például annak szükségessége, hogy a fedélzeten elegendő szakértelemmel rendelkező megfigyelő álljon rendelkezésre, valamint a hajók azon kötelezettsége, hogy járulékos fogás esetén változtassanak pozíciójukon – szintén csökkenthetik a folyamat hatékonyságát az egészséges és termelékeny tengeri ökoszisztémák védelmének és kezelésének támogatásában, különösen akkor, ha az összegyűjtött információkat nem közlik a szélesebb közönséggel.

4.5. Mivel az operatív folyamatot nehéz a jogszabályi követelményekhez igazítani, és fordítva, az EGSZB üdvözlö az átlátható információáramlásra alapuló pragmatikusabb megközelítést. Ezzel összefüggésben az EGSZB javasolja az illetékes megfigyelőként meghatározott szakértők önéletrajzána utólagos közzétételét, valamint egy rövid jelentés elkészítését, amely ismerteti a járulékos fogás esetén a helyzet megváltoztatásának indokait és részleteit. Ezen információk nyilvánosságra hozatala előmozdíthatja a bevált gyakorlatok megosztását, és javíthatja az érintett érdekelt felek hírnevét.

Kelt Brüsszelben, 2023. június 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁷⁾ <https://www.cbd.int/abs/nagoya-protocol/signatories/>.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU